

Právní analýza Zranitelnost v souvislosti s žádostmi o mezinárodní ochranu

*Série dokumentů úřadu EASO v oblasti
profesního rozvoje pro členy soudů a tribunálů*

**Vypracovala asociace IARMJ-Europe
na základě smlouvy s úřadem EASO**

2021

Cláusula de exención de responsabilidad

Las autoridades nacionales competentes no han comprobado la calidad de esta traducción. Si considera que la traducción no cumple la terminología pertinente a nivel nacional, sírvase ponerse en contacto con la [EASO](#).

Materiály agentury EUAA v oblasti profesního rozvoje byly vytvořeny ve spolupráci se členy soudů a tribunálů. Zahrnují:

- ustanovení čl. 15 písm. c) kvalifikační směrnice (2011/95/EU) (2014),
- Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály (2016),
- Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému (2018),
- Azylová řízení a zásada nenavracení (2018),
- Informace zemích původu (2018),
- Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému (2019),
- Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) (2020),
- vyloučení: ustanovení článků 12 a 17 kvalifikační směrnice (2011/95/EU) (2020, 2. vydání),
- Zranitelnost v souvislosti se žádostmi o mezinárodní ochranu (2021),
- Ukončení mezinárodní ochrany (2021, 2. vydání),
- Podmínky pro získání nároku na mezinárodní ochranu (2022, 2. vydání).

Sérii dokumentů v oblasti profesního rozvoje tvoří právní analýzy, pokyny pro školitele soudců a soubory judikatury pro každé řešené téma a dále pak ještě informace o zemích původu, které tvoří praktická právní příručka doplněná o soubor judikatury. Všechny materiály byly vypracovány v angličtině. Více informací o publikacích, včetně informací o dostupnosti různých jazykových verzí, naleznete na adrese <https://euaa.europa.eu/asylum-knowledge/courts-and-tribunals>.

Právní analýza
**Zranitelnost
v souvislosti s žádostmi
o mezinárodní
ochranu**

*Série dokumentů úřadu EASO v oblasti profesního
rozvoje pro členy soudů a tribunálů*

**Vypracovala asociace IARMJ-Europe
na základě smlouvy s úřadem EASO**

2021

Rukopis dokončen v srpnu 2020

Ani Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO), ani žádná jiná osoba jednající jménem úřadu EASO není odpovědná za případně využití těchto informací.

Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2021

Obrázek na obálce, baldyrgan © Shutterstock

Foto na titulní straně, Vladstudioraw © iStock, 27. srpna 2016

Print ISBN 978-92-9487-133-6 doi:10.2847/91167 BZ-03-19-226-CS-C
PDF ISBN 978-92-9487-132-9 doi:10.2847/17571 BZ-03-19-226-CS-N

© Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu, 2021

Reprodukce povolena pod podmínkou uvedení zdroje.

K veškerému použití nebo reprodukci fotografií či jiného materiálu, k nimž úřad EASO nemá autorská práva, je nutné získat svolení přímo od držitelů těchto práv.

Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu

Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu (EASO) je agenturou Evropské unie, která hraje klíčovou úlohu při konkrétním rozvoji společného evropského azylového systému. Byl zřízen s cílem posílit praktickou spolupráci v otázkách azylu a napomoci členským státům při plnění jejich evropských a mezinárodních závazků souvisejících s poskytováním ochrany lidem, kteří ji potřebují.

Článek 6 zřizovacího nařízení úřadu EASO ⁽¹⁾ stanoví, že úřad zavede a bude rozvíjet moduly a nástroje odborné přípravy dostupné členům soudů v členských státech. Za tímto účelem úřad EASO využije odborných znalostí akademických institucí a dalších příslušných organizací a zohlední stávající spolupráci EU v této oblasti za plného dodržení nezávislosti vnitrostátních soudů.

Mezinárodní asociace soudců azylového a migračního práva

Mezinárodní asociace soudců azylového a migračního práva (IARMJ) ⁽²⁾ je nadnárodní neziskové sdružení, které usiluje o uznání toho, že ochrana před pronásledováním z důvodů rasových, náboženských nebo národnostních nebo z důvodů příslušnosti k určitým společenským vrstvám nebo zastávání určitých politických názorů je individuálním právem stanoveným mezinárodním právem a že určení statusu uprchlíka a jeho zánik by měly podléhat právnímu státu. Od svého založení v roce 1997 se asociace intenzivně podílí na odborné přípravě soudců z celého světa, kteří se zabývají azylovými případy. Evropská pobočka asociace IARMJ (IARMJ-Europe) je regionálním zastupitelským orgánem soudců a členů soudů v Evropě. Jedním ze specifických cílů této pobočky podle jejích stanov je „zlepšit znalosti a dovednosti a vyměňovat si názory a zkušenosti soudců ve všech záležitostech týkajících se uplatňování a fungování společného evropského azylového systému (CEAS)“.

⁽¹⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 439/2010 ze dne 19. května 2010 o zřízení Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu (Úř. věst. L 132, 29.5.2010, s. 11).

⁽²⁾ Dříve známa jako Mezinárodní asociace soudců uprchlického práva (IARL).

Prispěvatelé

Tato analýza byla vypracována na základě procesu, který se skládal ze dvou částí: tým výzkumných pracovníků vypracoval návrh analýzy a za konečnou podobu převzal celkovou odpovědnost redakční tým složený ze soudců a členů soudů.

Aby byla zajištěna integrita zásady nezávislosti justice a aby série dokumentů úřadu EASO v oblasti profesního rozvoje pro členy soudů a tribunálů byla rozvíjena a poskytována pod vedením soudů, byl pod záštitou společné monitorovací skupiny sestaven redakční tým složený ze soudců v činné službě s rozsáhlými zkušenostmi a odbornými znalostmi v oblasti azylového práva. Společnou monitorovací skupinu tvoří zástupci smluvních stran: EASO a IARMJ-Europe. Redakční tým přezkoumal návrhy, poskytl přípravnému týmu podrobné pokyny, vypracoval pozměňovací návrhy a byl konečným rozhodovacím orgánem, pokud jde o rozsah, strukturu, obsah a koncepci práce. Práce redakčního týmu probíhala prostřednictvím kombinace osobních setkání v Berlíně v květnu 2019 a v Bruselu v červnu 2019 a pravidelné elektronické/telefonní komunikace.

Redakční tým soudců a členů soudů

Členy redakčního týmu byli soudci a členové soudů: **Mona Aldestam** (Švédsko, spolupředsedkyně), **Michael Hoppe** (Německo, spolupředseda), **Johan Berg** (Norsko), **Katelijne Declerck** (Belgie), **Nadine Finch** (Spojené království), **Florence Malvasio** (Francie), **Melanie Plimmer** (Spojené království) a **Boštjan Zalar** (Slovinsko). Pomoc a podporu při plnění úkolu poskytla redakčnímu týmu projektová manažerka **Clara Odofin**.

Výzkumní pracovníci

Vedoucím odborníkem byl člen soudu **John Stanley** (Odvolací soud pro otázky mezinárodní ochrany, Irsko) a mezi další výzkumné pracovníky patřili **Constantin Hruschka** (Institut Maxe Plancka pro sociální právo a sociální politiku, Německo), **Marie-Luise Möller** (Caritas, Rakousko), **Maria O'Sullivan** (Monash University, Austrálie), **Jennifer Moore Peterson** (Správní soud, Göteborg, Švédsko) a **Hugo Storey** (Vrchní soud, Spojené království). Konzultanti **Frances Nicholson** a **Claire Thomas** poskytli podporu při editaci a s technikami odborné přípravy.

Poděkování

Připomínky k návrhu předložili soudce **Lars Bay Larsen** a referendář **Yann Laurans**, oba ze Soudního dvora Evropské unie, a soudce **Jolien Schukking** a právníci **Elise Russcher** a **Agnes van Steijn** z Evropského soudu pro lidská práva (ESLP) jako soukromé osoby.

K navrhovanému znění se rovněž vyjádřil Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR).

Připomínky zaslali také tito členové sítě soudů a tribunálů úřadu EASO a účastníci poradního fóra úřadu EASO: Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA); **Anders Bengtsson** (právní odborník, Správní soud v Göteborgu, Švédsko); **Volker Ellenberger** (předseda Nejvyššího správního soudu Bádenska-Württemberska, Německo) a **Jonas Säfwenberg** (právní odborník, Správní soud v Göteborgu, Švédsko). V neposlední řadě se k návrhu vyjádřil tým pro otázky zranitelnosti oddělení úřadu EASO pro spolupráci a poradenství v otázkách azylu.

Všechny tyto připomínky vzal redakční tým v úvahu při dokončování textu ke zveřejnění. Členové redakčního týmu a úřadu EASO jsou vděční všem zúčastněným stranám, které předložily připomínky, jež byly velmi užitečné při dokončování této právní analýzy.

Metodika použitá pro vypracování této analýzy je uvedena v dodatku A: Metodika.

Tuto právní analýzu bude úřad EASO podle potřeby aktualizovat v souladu s metodikou série dokumentů úřadu EASO v oblasti profesního rozvoje pro členy soudů a tribunálů.

Obsah

Seznam zkratk	9
Úvod	13
Klíčové otázky	15
Část 1. Úvod	16
1.1. Struktura a oblast působnosti	16
1.2. Poznámka k příslušným právním předpisům EU v oblasti azylu	18
Část 2. Zranitelnost: právní pojmy a rámec	21
2.1. Právní pojem zranitelnosti v rámci společného evropského azylového systému	21
2.2. Právní pojem zranitelnosti podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod	27
2.3. Právní pojem zranitelnosti v jiných relevantních mezinárodních smlouvách a mezinárodních pokynech	29
2.4. Nejlepší zájem dítěte	32
Část 3. Určení žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky	38
3.1. Identifikace a posuzování žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí (směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění))	38
3.2. Identifikace a posuzování žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky (směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění))	43
3.3. Ukazatele žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky	47
3.4. Důkazy a posuzování žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky	49
3.4.1. Lékařské důkazy	50
3.4.2. Posuzování věku	51
Část 4. Zranitelní žadatelé se zvláštními potřebami při přijetí	56
4.1. Úvod	56
4.2. Koordinovaná reakce a poskytování informací	59
4.3. Nezletilé osoby	60
4.3.1. Odpovídající životní úroveň nezletilých osob	61
4.3.2. Ubytování a volnočasové aktivity	62
4.3.3. Školní docházka a vzdělávání nezletilých osob	63
4.3.4. Zajištění celistvosti rodiny	63
4.3.5. Rehabilitační služby pro nezletilé osoby	65
4.3.6. Nezletilé osoby bez doprovodu	65
4.3.6.1. Jmenování zástupce nezletilé osoby bez doprovodu	66
4.3.6.2. Ubytování pro nezletilé osoby bez doprovodu	69
4.3.6.3. Hledání rodinných příslušníků	71
4.4. Oběti mučení a násilí	72
4.5. Výhody materiálních podmínek přijetí a zdravotní péče	74
4.5.1. Zdravotní péče	76
4.5.2. Ubytování – podmínky a důsledky pro zranitelné osoby obecně	77
4.6. Omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí a sankce	80
4.7. Opravné prostředky	83
4.7.1. Požadavek a oblast působnosti	83
4.7.2. Bezplatná právní pomoc a zastupování	83

4.8.	Zajištění	84
4.8.1.	Obecné zásady	85
4.8.2.	Zdraví jako hlavní zájem	88
4.8.3.	Zajištění nezletilých osob	92
4.8.4.	Zajištění nezletilých osob bez doprovodu	95
4.8.5.	Zajištění rodin	97
4.8.6.	Zajištění žadatelů ženského pohlaví	99
4.8.7.	Výjimky ze zvláštních záruk, pokud jde o zajištění zranitelných osob .	99
Část 5.	Zranitelní žadatelé a nařízení Dublin III	101
5.1.	Úvod	101
5.2.	Záruky pro nezletilé osoby (bez doprovodu)	104
5.3.	Kritéria pro určení příslušného členského státu	106
5.3.1.	Nezletilé osoby	107
5.3.2.	Rodinný život	108
5.3.3.	Závislé osoby	110
5.3.4.	Povolení k pobytu nebo víza	111
5.4.	Diskreční ustanovení	112
5.4.1.	Čl. 17 odst. 1	112
5.4.2.	Čl. 17 odst. 2	114
5.5.	Přemístění	115
5.5.1.	Zasílání žádostí	115
5.5.2.	Řízení týkající se přijetí zpět a čl. 20 odst. 5 nařízení Dublin III	116
5.5.3.	Zákaz nebo pozastavení přemístění	117
5.5.4.	Provedení přemístění	123
5.6.	Zajištění	125
5.7.	Účinný opravný prostředek	126
5.7.1.	Rozsah opravného prostředku	126
5.7.2.	Důkazní normy	128
Část 6.	Zranitelnost v souvislosti s podmínkami pro přiznání mezinárodní ochrany a obsahem mezinárodní ochrany podle kvalifikační směrnice (přepřacované znění)	130
6.1.	Úvod	130
6.2.	Možný dopad zranitelnosti na posuzování důkazů a věrohodnosti	132
6.2.1.	Zásada individuálního posouzení	132
6.2.2.	Odůvodnění žádosti o mezinárodní ochranu	134
6.2.3.	Ukazatele věrohodnosti	138
6.3.	Pronásledování a vážná újma	140
6.3.1.	Pronásledování a vážná újma jsou „relativní“	140
6.3.2.	Zranitelnost, ozbrojený konflikt a svévolné násilí	143
6.4.	Žadatelé, kteří již byli pronásledováni nebo utrpěli vážnou újmu	144
6.5.	Důvody pronásledování	145
6.6.	Poskytovatelé ochrany a zranitelnost	147
6.7.	Vnitrostátní ochrana	150
6.8.	Některé specifické kategorie zranitelnosti	151
6.8.1.	Věk	151
6.8.1.1.	Nezletilé osoby	152
6.8.1.2.	Starší osoby	154
6.8.2.	Pohlaví	154
6.8.3.	Lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby	156

6.8.4. Zdraví	159
6.8.5. Zdravotní postižení a duševní porucha	162
6.9. Zranitelnost a obsah ochrany poskytované osobám požívajícím mezinárodní ochrany	165
6.9.1. Celistvost rodiny	166
6.9.2. Nezletilé osoby	166
6.9.3. Ubytování	167
6.9.4. Sociální a zdravotní péče	167
6.9.5. Integrovaná opatření a svoboda pohybu	169
6.10. Odnětí mezinárodní ochrany z důvodu chyby při zjišťování skutečností o zranitelnosti	169
Část 7. Zvláštní procesní záruky ve správních řízeních	171
7.1. Úvod	171
7.2. Přiměřená podpora	172
7.3. Vynětí ze zrychleného řízení a řízení na hranicích	174
7.4. Přednostní posouzení	176
7.5. Jiné zvláštní procesní záruky	177
7.5.1. Konzultace s odborníky	177
7.5.2. Informace	177
7.5.3. Osobní pohovor	178
7.5.4. Zvláštní úvahy týkající se náznaků mučení nebo jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání	181
7.5.5. Zvláštní úvahy týkající sexuální orientace a genderové identity	183
7.5.6. Zvláštní procesní záruky specifické pro nezletilé osoby a nezletilé osoby bez doprovodu	184
7.5.7. Rozhodnutí	187
7.6. Nepřípustnost	188
Část 8. Zvláštní procesní záruky v řízeních před soudy	192
8.1. Právo na účinný opravný prostředek	193
8.2. Úplné a <i>ex nunc</i> posouzení skutkové a právní stránky	196
8.3. Zvláštní procesní záruky ve fázi opravného prostředku	199
8.4. Přístup k účinnému opravnému prostředku	201
8.4.1. Lhůty	201
8.4.2. Bezplatná právní pomoc a zastupování v řízení o opravném prostředku	203
8.5. Právo setrvat během řízení o opravném prostředku	206
8.5.1. Obecné pravidlo	206
8.5.2. Výjimky z obecného pravidla	207
Dodatek A. Metodika	210
Dodatek B. Primární zdroje	212
Dodatek C. Vybraná bibliografie	235
Dodatek D. Příklady osvědčených postupů v řízeních před soudy týkajících se mezinárodní ochrany podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) ..	241

Seznam zkratek

AIDA	Azylová informační databáze
APD	směrnice o azylovém řízení (směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka)
APD (přepracované znění)	směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepracované znění))
CAT	Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
CCE	Conseil du contentieux des étrangers (Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva, Belgie)
CEAS	Společný evropský azylový systém
CEDAW	Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen
CESEDA	Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (zákon o vstupu a pobytu cizinců a azylovém právu, Francie)
CNDA	Cour nationale de droit d'asile (Národní azylový soud, Francie)
COVID-19	onemocnění COVID-19
CPT	Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Rada Evropy)
CRC	Úmluva o právech dítěte
CRPD	Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
DSSH	odlišnost, stigma, hanba, újma
EASO	Evropský podpůrný úřad pro otázky azylu
ECRE	Evropská rada pro uprchlíky a exil
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
ET	redakční tým
ETS	Řada smluv Rady Evropy
EÚLP	Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
EWCA	Odvolací soud Anglie a Walesu (Spojené království)
FGM	mrzačení ženských pohlavních orgánů
FRA	Agentura Evropské unie pro základní práva

GC	velký senát (Soudního dvora Evropské unie i Evropského soudu pro lidská práva)
HRC	Výbor pro lidská práva (OSN)
IAC	senát pro imigrační a azylové otázky (Vrchní soud, Spojené království)
IARMJ	Mezinárodní asociace soudců azylového a migračního práva
ICCPR	Mezinárodní pakt o občanských a politických právech
IDC	Mezinárodní koalice pro zajišťování osob
IEHC	rozhodnutí Vrchního soudu Irska
Istanbulská úmluva	Úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Rada Evropy)
Istanbulský protokol	Istanbulský protokol – Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání
JMG	společná monitorovací skupina
LGBTI	lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby
Listina EU	Listina základních práv Evropské unie
nařízení Dublin III	nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepracované znění)
NGO	nevládní organizace
OFII	Office français de l'immigration et de l'intégration (Francouzský úřad pro imigraci a integraci)
OFPRA	Office français de protection des réfugiés et apatrides (Francouzský úřad pro ochranu uprchlíků a osob bez státní příslušnosti)
Palermský protokol	Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu
PTSD	posttraumatická stresová porucha
QD	kvalifikační směrnice (směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany)

QD (přepracované znění)	kvalifikační směrnice (přepracované znění) (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepracované znění))
RCD	směrnice o podmínkách přijímání (směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl)
RCD (přepracované znění)	směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) (směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu)
RVV	Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva, Belgie)
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
směrnice o boji proti obchodování s lidmi	směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV
směrnice o obětech trestných činů	směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV
směrnice o sloučení rodiny	směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny
UK	Spojené království
UKUT	Vrchní soud Spojeného království
Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi	Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi (Rada Evropy)
Úmluva o uprchlících	Úmluva o právním postavení uprchlíků (1951) ve znění jejího Protokolu (1967) [označovaná v právních předpisech EU v oblasti azylu jako „Ženevská úmluva“]
UNHCR	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNICEF	Dětský fond OSN

UNTS	Sbírka smluv Organizace spojených národů
Výbor CAT	Výbor proti mučení
Výbor CPT	Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání
Výbor CRC	Výbor pro práva dítěte
Země EU+	členské státy Evropské unie a přidružené země
Ženevská úmluva	viz Úmluva o uprchlících

Úvod

Tato právní analýza je výsledkem projektu mezi asociací IARMJ-Europe a úřadem EASO. Je součástí série dokumentů úřadu EASO v oblasti profesního rozvoje pro členy soudů a tribunálů.

V úzké spolupráci se soudy a tribunály zemí EU+, jakož i s dalšími klíčovými aktéry úřad EASO i nadále vyvíjí sérii dokumentů v oblasti profesního rozvoje, jejímž cílem je soudům a tribunálům postupně poskytnout úplný přehled o společném evropském azylovém systému. Po konzultacích se sítí soudů a tribunálů úřadu EASO, včetně asociace IARMJ-Europe, bylo zřejmé, že je třeba soudům a tribunálům zpřístupnit materiály pro justiční vzdělávání týkající se některých klíčových témat, jimiž se zabývají při svém každodenním rozhodování. Bylo uznáno, že proces vývoje těchto základních materiálů musí usnadnit zapojení soudních a jiných odborníků způsobem, který respektuje nezávislost justice a rovněž urychluje celkový vývoj série dokumentů v oblasti profesního rozvoje.

Analýza je určena především jako užitečný referenční bod pro členy soudů a tribunálů zemí EU+, kteří projednávají opravné prostředky nebo provádějí přezkumy rozhodnutí o žádostech o mezinárodní ochranu týkajících se zranitelných žadatelů. Snaží se, aby vysvětlení byla jasná a snadno srozumitelná. Očekává se, že materiál bude vypracován uživatelsky vstřícným způsobem, který bude snadno přístupný soudcům a členům soudů, ať už se jedná o odborníky na právo mezinárodní ochrany, nebo osoby s rozhodovací pravomocí, jež kombinují rozhodování o azylu s dalšími oblastmi soudní činnosti.

Tato analýza podává:

- přehled právních pojmů a rámce pro zranitelnost v rámci společného evropského azylového systému (část 2),
- vysvětlení, jak jsou v souvislosti se společným evropským azylovým systémem určováni žadatelé se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky (část 3),
- analýzu právních předpisů s ohledem na zvláštní potřeby zranitelných osob při přijetí (část 4),
- analýzu právních zásad vztahujících se na zranitelné žadatele v případech podle nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepracované znění) (nařízení Dublin III) (část 5),
- analýzu zranitelnosti v souvislosti s podmínkami pro přiznání mezinárodní ochrany a obsahem mezinárodní ochrany podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepracované znění) (kvalifikační směrnice (přepracované znění)) (část 6),
- analýzu zvláštních záruk pro zranitelné osoby ve správních řízeních o mezinárodní ochraně (část 7),
- analýzu zvláštních procesních záruk pro zranitelné osoby před soudy (část 8).

Analýza je podpořena několika dodatky. **Dodatek A** popisuje použitou metodiku. **Dodatek B** uvádí seznam příslušných primárních zdrojů. Uvádí nejen relevantní primární a sekundární právní předpisy EU a příslušné mezinárodní smlouvy univerzální a regionální působnosti, ale také základní judikaturu SDEU, ESLP a soudů členských států. Pro snadné a rychlé zpřístupnění příslušných právních předpisů a judikatury jsou uvedeny hypertextové odkazy. **Dodatek C** uvádí vybranou bibliografii. **Dodatek D** uvádí příklady osvědčených postupů v řízeních o mezinárodní ochraně před soudy podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepracované znění) (směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)). Existuje také samostatný soubor judikatury, který poskytuje výňatky z příslušných bodů judikatury citované v právní analýze.

Analýza se snaží jasně a v uživatelsky vstřícném formátu stanovit současný stav právních předpisů společného evropského azylového systému, který je obzvláště důležitý pro zranitelné žadatele o mezinárodní ochranu. Analyzuje právní předpisy společného evropského azylového systému ve znění z července 2020. Spolu s dalšími soudními analýzami v sérii dokumentů v oblasti profesního rozvoje bude tato analýza podle potřeby pravidelně aktualizována. Čtenáři by si přesto měli ověřit, zda nedošlo ke změnám právních předpisů. Soubor judikatury obsahuje řadu odkazů na zdroje, které jim s tím pomohou.

Klíčové otázky

Cílem této právní analýzy je odpovědět na tyto hlavní otázky:

1. Kdo by měl být považován za zranitelnou osobu v souvislosti se společným evropským azylovým systémem (část 2)?
2. Jak by měli být určováni a posuzováni zranitelní žadatelé se zvláštními potřebami při přijetí podle směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přepřacované znění) (část 3)?
3. Jak by měli být určováni a posuzováni zranitelní žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) (část 3)?
4. Jaké zvláštní potřeby při přijetí by se mohly vztahovat na zranitelné žadatele podle směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), případně včetně jejich zajištění (část 4)?
5. Jaké záruky, zvláštní potřeby při přijetí a zvláštní procesní záruky se vztahují na zranitelné žadatele v souvislosti s nařízením Dublin III (část 5)?
6. Jak může zranitelnost žadatele ovlivnit posouzení podmínek pro získání nároku na mezinárodní ochranu, pokud je udělena (část 6)?
7. Jaké zvláštní procesní záruky pro zranitelné osoby se uplatňují ve správních řízeních podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) (část 7)?
8. Jaké zvláštní procesní záruky by mohly vzniknout pro zranitelné osoby v řízeních o mezinárodní ochraně před soudy podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) (část 8)?
9. Jaké zásady, potřeby a záruky se ve všech těchto právních souvislostech vztahují na konkrétní kategorie zranitelných osob, které zahrnují:
  - nezletilé osoby, včetně nezletilých osob bez doprovodu,
  - osoby, které jsou zranitelné z důvodu své sexuální orientace nebo genderové identity,
  - osoby se zdravotním postižením,
  - osoby trpící závažnou chorobou,
  - osoby se zvláštními potřebami z důvodu jejich duševního zdraví,
  - oběti mučení,
  - oběti znásilnění a jiných forem sexuálního násilí,
  - oběti jiných forem psychického nebo fyzického násilí,
  - oběti obchodování s lidmi.

Část 1. Úvod

1.1. Struktura a oblast působnosti

Tato právní analýza se zabývá zranitelností podle právních nástrojů společného evropského azylového systému, zejména směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) ⁽¹⁾, nařízení Dublin III ⁽²⁾, směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) ⁽³⁾ a kvalifikační směrnice (přepřacované znění) ⁽⁴⁾. Analýza je koncipována jako užitečný nástroj pro soudce a členy soudů při zohledňování zranitelnosti při rozhodování podle těchto právních nástrojů.

Právní pojem zranitelnosti v rámci společného evropského azylového systému má pro soudce nebo členy soudů různé důsledky v závislosti na právním opatření, na jehož základě se posuzuje. Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) tak odkazují na zranitelné osoby odlišnými, byť vzájemně propojenými pojmy, a to žadatelé se „zvláštními potřebami při přijetí“ a žadatelé, kteří potřebují „zvláštní procesní záruky“. Nařízení Dublin III výslovně označuje pouze nezletilé osoby bez doprovodu jako zranitelné osoby a konkrétně se zabývá pouze situací nezletilých osob, žadatelů, kteří potřebují zdravotní péči, a závislých osob. Nicméně v každé fázi dublinského řízení jsou členské státy povinny zohlednit veškeré zvláštní potřeby žadatele při přijetí a zvláštní procesní potřeby žadatele v souladu se směrnicí o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a směrnicí o azylovém řízení (přepřacované znění), což v těchto řízeních vede ke zvláštním zárukám. V neposlední řadě na rozdíl od potřeb při přijetí a procesních záruk, které vyplývají ze směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), vyžaduje zranitelnost, aby byla při posuzování podmínek pro získání mezinárodní ochrany a při poskytování mezinárodní ochrany, je-li udělena, podle kvalifikační směrnice (přepřacované znění) zohledněna zvláštní hlediska.

Vzhledem k tomu, že důsledky pro soudce nebo člena soudu při posuzování zranitelnosti budou záviset na legislativním opatření společného evropského azylového systému, v jehož rámci rozhodují, je struktura této právní analýzy založena především na právních předpisech. Nevolí proto strukturu založenou na různých kategoriích zranitelných osob, což by vedlo k opakování a nepřiměřené složitosti.

Cílem této právní analýzy je přispět k lepší informovanosti o tom, kdy a jak zohlednit zranitelnost žadatele v souvislosti s žádostí o mezinárodní ochranu. Podrobnější vysvětlení tohoto cíle a úplný úvod do této právní analýzy z právního hlediska jsou uvedeny v části 2.

⁽¹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, [2013] Úř. věst. L 180, s. 96 (směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)).

⁽²⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států, [2013] Úř. věst. L 180, s. 31 (nařízení Dublin III).

⁽³⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepřacované znění), [2013] Úř. věst. L 180, s. 60 (směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)).

⁽⁴⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany, [2011] Úř. věst. L 337, s. 9 (kvalifikační směrnice (přepřacované znění)).

Tato právní analýza se skládá z osmi částí, v nichž je koncept zranitelnosti analyzován především s ohledem na různé legislativní nástroje společného evropského azylového systému (viz tabulka 1). Tabulka rovněž uvádí právní nástroje společného evropského azylového systému, které jsou pro jednotlivé části relevantní.

Tabulka 1: Struktura právní analýzy

Část	Název	Relevantní právní nástroje společného evropského azylového systému	Strana
1	Úvod		16
2	Zranitelnost: právní pojmy a rámec	Nařízení Dublin III; směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění); směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění); kvalifikační směrnice (přepřacované znění)	21
3	Určení žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky	Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění); směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)	38
4	Zranitelní žadatelé se zvláštními potřebami při přijetí	Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	56
5	Zranitelní žadatelé a nařízení Dublin III	Nařízení Dublin III	101
6	Zranitelnost v souvislosti s podmínkami pro přiznání mezinárodní ochrany a obsahem mezinárodní ochrany podle kvalifikační směrnice (přepřacované znění)	Kvalifikační směrnice (přepřacované znění)	130
7	Zvláštní procesní záruky ve správních řízeních	Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)	171
8	Zvláštní procesní záruky v řízeních před soudy	Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)	192

Vzhledem k tomu, že tato právní analýza vychází z přístupu ke zranitelnosti založeného na právních předpisech, je užitečné stanovit, kde jsou v textu zohledněny konkrétní zranitelné kategorie osob.

Při hledání informací v jakémkoli konkrétním případě týkajícím se zranitelné osoby by si však čtenář měl pro analýzu týkající se příslušného právního předpisu prostudovat úplný obsah. Důvodem je skutečnost, že analyzovaná legislativní opatření a judikatura nestanoví vyčerpávajícím způsobem použitelné kategorie zranitelných osob. Zásady uvedené v této právní analýze se navíc často použijí na různé kategorie zranitelných osob bez ohledu na to, zda na tyto kategorie výslovně odkazují právní předpisy nebo judikatura.

Viz také tabulka 5 „Přehled příkladů kategorií zranitelných osob a žadatelů se zvláštními potřebami v nástrojích společného evropského azylového systému“.

Tato právní analýza se zabývá dopadem zranitelnosti ve všech fázích azylového řízení v rámci společného evropského azylového systému z hlediska soudců a členů soudů. Je ji tedy

třeba chápat ve spojení s ostatními právními analýzami, které poskytují obecnou analýzu ustanovení příslušných právních nástrojů společného evropského azylového systému ⁽⁵⁾.

1.2. Poznámka k příslušným právním předpisům EU v oblasti azylu

Tato právní analýza se zaměřuje na přepracované právní nástroje společného evropského azylového systému. Čtenář by však měl mít na paměti, že ne všechny členské státy se účastní všech opatření společného evropského azylového systému stejným způsobem. Konkrétně je společný evropský azylový systém ve svém „přepracovaném znění“ závazný pro všechny členské státy s výjimkou Dánska a Irsko. Tabulka 2 shrnuje nástroje společného evropského azylového systému relevantní pro tuto právní analýzu, které byly pro tyto dva členské státy závazné v době vypracování. V tabulce odkazuje „směrnice o podmínkách přijímání“ na původní směrnici o podmínkách přijímání (2003/9/ES), „směrnice o azylovém řízení“ na původní směrnici o azylovém řízení (2005/85/ES) a „kvalifikační směrnice“ na původní kvalifikační směrnici (2004/83/ES).

Tabulka 2: Postavení Dánska a Irsko, pokud jde o společný evropský azylový systém

Členský stát	Nariadení Dublin II	Nariadení o Eurodacu	Směrnice o podmínkách přijímání	Směrnice o azylovém řízení	Kvalifikační směrnice	Nariadení Dublin III	Nariadení o Eurodacu (přepracované znění)	Směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)	Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)	Kvalifikační směrnice (přepracované znění)
Dánsko										
Irsko	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		

Dánsko se důsledně rozhodlo neuplatňovat žádná ustanovení Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) ⁽⁶⁾ v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí, včetně otázek týkajících se azylu (článek 78 SFEU). Dánsko se proto neúčastní společného evropského azylového systému a není vázáno ustanoveními Smlouvy ani žádnými sekundárními právními předpisy, které se tohoto systému týkají.

Irsko není vázáno žádným nástrojem přijatým podle smluv v oblasti azylu, ale může si zvolit kterýkoli z uvedených nástrojů, pokud se tak rozhodne. Irsko se rozhodlo pro směrnici o

⁽⁵⁾ Viz EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – Judicial analysis* (Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály – Právní analýza), 2016; EASO, *Article 15 (c) Qualification Directive (2011/95/EU) – Judicial analysis* (Čl. 15 písm. c) kvalifikační směrnice (2011/95/EU) – Právní analýza), 2014; EASO, *Qualification for International Protection (Directive 2011/95/EU) – Judicial analysis* (Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza), 2016; EASO, *Ending international protection: Articles 11, 14, 16 and 19 Qualification Directive (2011/95/EU) – Judicial analysis* (Ukončení mezinárodní ochrany: články 11, 14, 16 a 19 kvalifikační směrnice (2011/95/EU) – Právní analýza), 2016; EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial Analysis* (Azylová řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza), 2018; EASO, *Evidence and credibility assessment in the context of the Common European Asylum System – Judicial Analysis* (Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza), 2018; EASO, *Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System – Judicial Analysis* (Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza), 2019; EASO, *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive – Judicial Analysis* (Vyloučení: články 12 a 17 kvalifikační směrnice – Právní analýza), 2. vydání, 2020; EASO, *Reception of applicants for international protection (Reception Conditions Directive 2013/33/EU) – Judicial Analysis* (Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) – Právní analýza), 2020.

⁽⁶⁾ Smlouva o fungování Evropské unie (SFEU), konsolidované znění ve znění Lisabonské smlouvy, [2012] Úř. věst. 326, s. 47 (vstup v platnost: 1. prosince 2009).

azylovém řízení a kvalifikační směrnici, jakož i pro původní i přepracované znění dublinského nařízení. Irsko se však nerozhodlo pro kvalifikační směrnici (přepracované znění) ani směrnici o azylovém řízení (přepracované znění), ačkoli je nadále vázáno ustanoveními předchozích nástrojů⁽⁷⁾. Irsko se rozhodlo neúčastnit se provádění směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl, a zpočátku se rozhodlo neúčastnit se provádění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění). Později se však pro směrnici o podmínkách přijímání (přepracované znění) rozhodlo, a proto je vázáno jejími ustanoveními v souladu s rozhodnutím Komise (EU) 2018/753 ze dne 22. května 2018⁽⁸⁾.

Spojené království vystoupilo z Evropské unie k 31. lednu 2020. Do uvedeného data nebylo vázáno žádným nástrojem přijatým podle smluv v oblasti azylu, ale mohlo si kterýkoli takový nástroj zvolit, pokud se tak rozhodlo. Rozhodlo se pro směrnici Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka a směrnici Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, jakož i pro původní i přepracované znění dublinského nařízení. Spojené království si ne zvolilo kvalifikační směrnici (přepracované znění) ani směrnici o azylovém řízení (přepracované znění), ačkoliv bylo i nadále vázáno ustanoveními dřívějších nástrojů⁽⁹⁾. Spojené království se neúčastnilo provádění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), ale bylo vázáno původní směrnici o podmínkách přijímání. Zákonem o vystoupení z Evropské unie z roku 2018⁽¹⁰⁾ se zrušil zákon o Evropském společenství z roku 1972. Článek 2 zákona z roku 2018 nicméně zachoval ustanovení právních předpisů EU, která měla předtím vliv na vnitrostátní právo a zůstala v platnosti i ke dni vystoupení. Článek 3 zákona z roku 2018 rovněž zahrnoval právní předpisy EU, které předtím měly přímý vliv a byly v platnosti bezprostředně před datem vystoupení. Ustanovení čl. 5 odst. 4 zákona z roku 2018 výslovně uvádí, že Listina základních práv již není součástí práva Spojeného království, ale čl. 5 odst. 5 potvrzuje, že vnitrostátní právo bude respektovat základní zákonná práva nebo zásady, které stále existují bez ohledu na Listinu.

V čl. 6 odst. 1 zákona z roku 2018 se uvádí, že „soud – a) není vázán zásadami stanovenými nebo rozhodnutími přijatými Soudním dvorem v den vystoupení nebo po něm a b) nemůže se v den vystoupení nebo po něm obrátit na Soudní dvůr“. Pokud jde o zachované právo EU, čl. 6 odst. 2 zákona z roku 2018 potvrzuje, že soud Spojeného království může přihlídnout ke všemu, co v den vystoupení nebo po něm učinil Soudní dvůr Evropské unie, jiný subjekt EU nebo EU, pokud je to relevantní pro jakoukoli věc projednávanou soudem. V čl. 6 odst. 3 se rovněž uvádí, že o každé otázce týkající se platnosti, smyslu nebo účinku jakéhokoliv zachovaného práva EU se rozhoduje, pokud je toto právo po dni vystoupení nezměněno, v souladu se zachovanou judikaturou a veškerými zachovanými obecnými zásadami práva Evropské unie.

⁽⁷⁾ Bez ohledu na rozdíly vztahující se k Dánsku, Irsku a Spojenému království je analýza v této příručce vypracována s odkazem na dokončenou druhou fázi společného evropského azylového systému.

⁽⁸⁾ Rozhodnutí Komise (EU) 2018/753 ze dne 22. května 2018, kterým se potvrzuje účast Irsku na provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, [2018] Uř. věst. L 126, s. 8.

⁽⁹⁾ Bez ohledu na rozdíly vztahující se k Dánsku, Irsku a Spojenému království je analýza v této příručce vypracována s odkazem na dokončenou druhou fázi společného evropského azylového systému.

⁽¹⁰⁾ Parlament Spojeného království, zákon o vystoupení z Evropské unie z roku 2018.

Tato právní analýza odkazuje na rozsudky soudů Spojeného království před 31. lednem 2020 jako na rozsudky týkající se práva Unie, neboť ty budou pravděpodobně i nadále relevantní pro výklad práva EU pro ostatní členské státy.

Další informace o tomto systému, jak se vyvíjí a vztahuje na jednotlivé členské státy, viz EASO, *Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály – Právní analýza*, 2016, s. 18–23.

Část 2. Zranitelnost: právní pojmy a rámec

Cílem této právní analýzy je především přispět k lepší informovanosti soudců a členů soudů o tom, kdy a jak zohlednit zranitelnost žadatele v souvislosti s žádostí o mezinárodní ochranu. Ačkoli pojem „zranitelnost“ má každodenní široký význam, tato právní analýza se konkrétně zabývá právním pojmem zranitelnosti. Tento právní pojem není výslovně definován v žádném z právních aktů v rámci společného evropského azylového systému⁽¹¹⁾. Může však být odvozen z nástrojů společného evropského azylového systému a vnímán a vykládán ve světle širších právních souvislostí. Jedná se zejména o Listinu základních práv Evropské unie (dále jen „Listina EU“)⁽¹²⁾, jakož i o řadu mezinárodních smluv.

Část 2 je strukturována podle tabulky 3.

Tabulka 3: Struktura části 2

Oddíl	Název	Strana
2.1	Právní pojem zranitelnosti v rámci společného evropského azylového systému	21
2.2	Právní pojem zranitelnosti podle EÚLP	27
2.3	Právní pojem zranitelnosti v jiných relevantních mezinárodních smlouvách a mezinárodních pokynech	29
2.4	Nejlepší zájem dítěte	32

2.1. Právní pojem zranitelnosti v rámci společného evropského azylového systému

Evropské azylové právo zahrnuje zvláštní záruky pro zranitelné osoby již od uplatnění nástrojů první generace společného evropského azylového systému⁽¹³⁾. Přístup práva a politiky EU ke zranitelnosti vychází ze zásady rovnosti před zákonem. Představuje základní kámen práva EU zakotveného ve Smlouvě o Evropské unii (SEU) (článek 2)⁽¹⁴⁾ i v Listině základních práv EU (článek 20). Zranitelní žadatelé by proto měli mít možnost požívat práv a plnit povinnosti stanovené v nástrojích společného evropského azylového systému za stejných podmínek jako žadatelé, kterým tato zranitelnost nebrání.

Kromě zásady rovnosti je pojem zranitelnosti rovněž založen na zásadě zákazu diskriminace (čl. 21 odst. 1 Listiny EU)⁽¹⁵⁾. Ustanovení čl. 21 odst. 1 zní:

⁽¹¹⁾ Další informace o společném evropském azylovém systému obecně viz EASO, *Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály – Právní analýza*, 2016.

⁽¹²⁾ Listina základních práv Evropské unie ze dne 7. prosince 2000 (dále jen „Listina EU“ nebo „Listina“), [2012] Úř. věst. C 326, s. 391 (vstup v platnost: 1. prosince 2009).

⁽¹³⁾ Pokud jde o tyto nástroje první generace společného evropského azylového systému, viz směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl, čl. 13 odst. 2 druhý pododstavec, čl. 14 odst. 8, čl. 15 odst. 2 a články 17–20; směrnice Rady 2005/85/ES ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka, čl. 13 odst. 3 písm. a) a čl. 23 odst. 3; směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, čl. 20 odst. 3, a nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, články 6 a 15. Přehled pojmu zranitelnosti v nástrojích první generace společného evropského azylového systému viz Azylová informační databáze (AIDA) a Evropská rada pro uprchlíky a osoby žijící v exilu (ECRE), *The Concept of Vulnerability in European Asylum Procedures* (Koncept zranitelnosti v evropských azylových řízeních), 2017, s. 12–13.

⁽¹⁴⁾ Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění ve znění Lisabonské smlouvy (vstup v platnost: 1. prosince 2009)), [2012] Úř. věst. C 326, s. 13.

⁽¹⁵⁾ Viz Evropská komise, návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl, KOM (2008) 815 v konečném znění, s. 8.

Listina EU Čl. 21 odst. 1

Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci.

Všechny nástroje společného evropského azylového systému musí být uplatňovány a vykládány s ohledem na Listinu EU, neboť je součástí primárního práva Unie ⁽¹⁶⁾. Základní práva a zásady uznané Listinou EU, na které se nejčastěji odkazuje v bodech odůvodnění nástrojů společného evropského azylového systému, jsou články 1 (lidská důstojnost), 4 (zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu), 7 (respektování soukromého a rodinného života), 18 (právo na azyl), 21 (zákaz diskriminace), 24 (práva dítěte) a 47 (právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces).

Je třeba rovněž poznamenat, že Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením byla schválena EU rozhodnutím 2010/48 ⁽¹⁷⁾. Ustanovení této úmluvy jsou tedy od okamžiku, kdy uvedené rozhodnutí vstoupilo v platnost, nedílnou součástí právního řádu EU ⁽¹⁸⁾.

Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) resp. směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) odkazují na „zranitelnost“ použitím dvou odlišných, avšak vzájemně propojených pojmů: „zvláštní potřeby při přijetí“ resp. „zvláštní procesní záruky“. **Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)** stanoví obecnou zásadu, podle které členské státy musí zohlednit zvláštní situaci zranitelných osob, a uznává, že zranitelné osoby mohou mít zvláštní potřeby při přijetí ⁽¹⁹⁾. Pokud se zjistí, že zranitelná osoba má zvláštní potřeby při přijetí, směrnice stanoví povinnost členských států zajistit, aby bylo „přijímání těchto osob uzpůsobeno jejich zvláštním potřebám“ ⁽²⁰⁾. To proto, aby žadatel mohl požívat práv a plnit povinnosti podle směrnice po dobu trvání azylového řízení (viz oddíl 3.1 a část 4).

Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) uznává, že schopnost určitých žadatelů požívat práv a plnit povinnosti podle směrnice může být omezena jejich konkrétní situací ⁽²¹⁾. Tito žadatelé jsou označováni jako žadatelé, kteří „potřebují zvláštní procesní záruky“. Členské státy musí zajistit, aby těmto žadatelům byla poskytnuta přiměřená podpora, která jim umožní požívat práv a plnit povinnosti podle směrnice po celou dobu trvání azylového řízení (viz oddíl 3.2 a část 7) ⁽²²⁾. Pojem žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) se vztahuje i na řízení podle nařízení Dublin III (viz část 5) ⁽²³⁾.

⁽¹⁶⁾ Čl. 6 odst. 1 SEU a SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 21. prosince 2011, spojené věci C-411/10 a C-493/10, *N.S. proti Secretary of State for the Home Department a M. E. a další proti Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, EU:C:2011:865, bod 77.

⁽¹⁷⁾ Rozhodnutí Rady ze dne 26. listopadu 2009 o uzavření Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením Evropským společenstvím (2010/48/ES), kterým se jménem Společenství schvaluje Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, 2515 UNTS 3, 13. prosince 2006 (vstup v platnost: 3. května 2008).

⁽¹⁸⁾ SDEU, rozsudek ze dne 11. září 2019, *DW v. Nobel Plastiques Ibérica SA*, C-397/18, EU:C:2019:703, bod 39. Viz také níže uvedený oddíl 2.3.

⁽¹⁹⁾ 14. bod odůvodnění, čl. 2 písm. k), články 21 a 22 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), citované níže v oddíle 3.1.

⁽²⁰⁾ 14. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění).

⁽²¹⁾ Čl. 2 písm. d) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

⁽²²⁾ 29. bod odůvodnění a čl. 2 písm. d) a článek 24 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

⁽²³⁾ 12. bod odůvodnění nařízení Dublin III.

Posouzení toho, zda žadatelé splňují, či nespĺňují podmínky pro mezinárodní ochranu, mohou navíc ovlivňovat charakteristiky nebo okolnosti, které mohou žadatele činit zranitelnými (viz část 6). Toto posouzení je rovněž nedílnou součástí řízení o určení statusu.

Tabulka 4 uvádí, kde jsou v nástrojích společného evropského azylového systému uvedeny odkazy na zranitelnost nebo zvláštní potřeby.

Tabulka 4: Odkazy na zranitelnost nebo zvláštní potřeby v nástrojích společného evropského azylového systému

Nástroj společného evropského azylového systému	Ustanovení
Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	14. bod odůvodnění, čl. 2 písm. k), článek 11, čl. 17 odst. 2, čl. 18 odst. 3 a 5, čl. 19 odst. 2 a články 21–25
Nařízení Dublin III	13. bod odůvodnění, články 6, 8, 31 a 32
Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)	29. a 30. bod odůvodnění, čl. 2 písm. d), čl. 15 odst. 3 písm. a), články 24, 25 a čl. 31 odst. 7 písm. b)
Kvalifikační směrnice (přepřacované znění)	19., 28. a 41. bod odůvodnění, čl. 4 odst. 3 písm. c), čl. 9 odst. 2 písm. f), čl. 20 odst. 3 a 4, čl. 30 odst. 2 a článek 31

Pro ilustraci toho, kdo může být považován za zranitelnou osobu, jsou v nástrojích společného evropského azylového systému uvedeny **demonstrativní příklady**, jak je uvedeno v tabulce 5.

Tabulka 5: Přehled příkladů kategorií zranitelných osob a žadatelů se zvláštními potřebami v nástrojích společného evropského azylového systému

Zranitelné kategorie	Listina EU	Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	Nařízení Dublin III	Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)	Kvalifikační směrnice (přepřacované znění)
Nezletilé osoby („věk“)	článek 24	článek 21	13. bod odůvodnění, články 6 a 8	29. bod odůvodnění, článek 7 a čl. 15 odst. 3 písm. e)	čl. 20 odst. 3
Nezletilé osoby bez doprovodu	článek 24	článek 21	13. bod odůvodnění, články 6 a 8	29. bod odůvodnění, článek 25	čl. 20 odst. 3
Osamělí rodiče s nezletilými dětmi	článek 24	článek 21	–	–	čl. 20 odst. 3
Těhotné ženy	–	článek 21	článek 32	–	čl. 20 odst. 3
Osoby trpící závažnou chorobou	článek 35 (zdravotní péče)	článek 21	–	29. bod odůvodnění	–
Osoby s duševní poruchou	článek 35 (zdravotní péče)	článek 21	–	29. bod odůvodnění	čl. 20 odst. 3
Oběti obchodování s lidmi	článek 5	článek 21	čl. 6 odst. 3 (děti)	–	čl. 20 odst. 3

Zranitelné kategorie	Listina EU	Směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)	Nářízení Dublin III	Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)	Kvalifikační směrnice (přepracované znění)
Oběti násilnění	článek 4	článek 21	článek 32	29. bod odůvodnění, čl. 24 odst. 3	čl. 20 odst. 3
Oběti mučení	článek 4	článek 21	článek 32	29. bod odůvodnění, čl. 24 odst. 3	čl. 20 odst. 3
Oběti jiných vážných forem psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, např. oběti mrzačení ženských pohlavních orgánů	článek 4	článek 21	článek 32	29. bod odůvodnění, čl. 24 odst. 3	čl. 20 odst. 3
Zdravotně postižené osoby	článek 26	článek 21	článek 32	29. bod odůvodnění	čl. 20 odst. 3
Starší osoby („věk“)	článek 25	článek 21	článek 32	29. bod odůvodnění	čl. 20 odst. 3
Pohlaví, sexuální orientace a genderová identita (lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby)	článek 7	čl. 18 odst. 3 a 4	–	29. bod odůvodnění	–

Skutečnost, že **příklady** jsou uvedeny v nástrojích společného evropského azylového systému, nevylučuje možnost, že za zranitelné mohou být považovány jiné nebo další kategorie. Nevylučuje ani možnost, že jednotlivci, kteří nespádají do žádné z uvedených zranitelných kategorií, mohou mít zvláštní potřeby, které je třeba řešit. Například v době přípravy tohoto dokumentu během pandemie koronaviru v roce 2019 (COVID-19) mohou mít žadatelé, kteří patří do skupin ohrožených onemocněním COVID-19, zvláštní potřeby při přijetí. Komise mimo jiné uvedla: „Co největší počet osob patřících do skupin ohrožených onemocněním COVID-19 by mohl být přemístěn do individualizovanějších přijímacích míst nebo by tyto osoby mohly být seskupeny v samostatné části budovy, aby byly odděleny od osob, které nepatří k ohroženým skupinám. Zranitelným skupinám by také měla být poskytnuta zvláštní ochrana, například při výdeji potravin, výplatě kapesného atd.“⁽²⁴⁾ Kromě toho je třeba poznamenat, že například Úmluva o právech osob se zdravotním postižením uznává, že zdravotní postižení je vyvíjejícím se konceptem⁽²⁵⁾.

⁽²⁴⁾ Sdělení Komise – Nákaza COVID-19: Pokyny k provádění příslušných předpisů EU v oblasti azylových řízení, postupů navrácení a přesídlování (COM (2020)/C 126/02), 17. dubna 2020.

⁽²⁵⁾ Viz písm. e) preambule Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, podle rozsudku SDEU ze dne 11. dubna 2013, *HK Danmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab a Dansk Arbejdsgiverforening*, spojené věci C-335/11 a C-337/11, EU:C:2013:222, bod 37.

Ačkoli nástroje společného evropského azylového systému poskytují příklady kategorií zranitelných osob, je zapotřebí individualizovaný přístup. S výjimkou nezletilých osob, bez doprovodu, či s doprovodem, pouhá skutečnost, že žadatel spadá do kategorie zranitelných osob, automaticky nezakládá zvláštní nároky ani záruky použitelné na tuto kategorii jako celek nebo obecně. Místo toho musí členský stát v souladu se směrnicí o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a směrnicí o azylovém řízení (přepřacované znění) individuálně posoudit, zda žadatel má, či nemá zvláštní potřeby při přijetí nebo zda potřebuje zvláštní procesní záruky. Povinnosti členského státu ve vztahu k tomuto konkrétnímu žadateli jsou stanoveny na základě výsledku tohoto individuálního posouzení a na základě povahy veškerých zjištěných potřeb⁽²⁶⁾. Uplatňováním takto širokého a individualizovaného přístupu ukládá právní pojem zranitelnosti v rámci společného evropského azylového systému členským státům povinnost identifikovat žadatele se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatele, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, a zajistit, aby byly jejich zvláštní potřeby naplněny⁽²⁷⁾.

Aby byla zaručena zásada rovnosti a nediskriminace, jakož i spravedlivost řízení, je povinnost určit a odpovídajícím způsobem řešit zvláštní potřeby především povinností příslušných orgánů. Soudci a členové soudů však mohou být v odvolacím nebo přezkumném řízení nuceni zvážit, zda byla přijata všechna opatření nezbytná k identifikaci zranitelného žadatele a zda rozhodující orgán a/nebo nižší soudy vzaly v úvahu jeho zvláštní potřeby (viz čl. 46 odst. 1 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Kromě toho mohou být soudci a členové soudů nuceni zvážit, zda musí být aspekty zranitelnosti zohledněny v jejich vlastním soudním řízení a rovněž při posuzování opodstatněnosti žádosti podle kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

Přehled relevantních nástrojů EU viz dodatek B: Primární zdroje⁽²⁸⁾.

Pokud jde o judikaturu SDEU, tyto rozsudky jen zřídka používají pojem „zranitelnost“ ve vztahu k procesnímu nebo hmotnému právu. Ačkoli se předběžné otázky předložené Soudním dvorem Evropské unie výslovně netýkají zranitelnosti, SDEU této příležitosti využil k tomu, aby otázku zranitelnosti zmínil a poskytl určité vodítko.

SDEU použil pojem „zranitelnost“ ve věci *M* v souvislosti s právem být vyslechnut a povinností vést pohovor s žadatelem o doplňkovou ochranu⁽²⁹⁾. SDEU odpověděl na předběžnou otázku, která se netýkala zranitelnosti, níže uvedeným způsobem.

Ústní pohovor musí být zorganizován rovněž tehdy, když se vzhledem k osobní nebo celkové situaci, do které zapadá žádost o doplňkovou ochranu, zejména k případné zvláštní zranitelnosti žadatele z důvodu například jeho věku, zdravotního stavu nebo z důvodu skutečnosti, že se stal obětí závažné formy násilí, ukáže, že je takový pohovor nezbytný k tomu, aby se žadatel úplně a uceleně vyjádřil ke skutečnostem, které mohou odůvodnit tuto žádost.

Z těchto důvodů přísluší předkládajícímu soudu, aby ověřil, zda jsou ve věci dotčené v původním řízení dány zvláštní okolnosti, které odůvodňují nezbytnost ústního pohovoru s žadatelem o doplňkovou ochranu, aby jeho právo být vyslechnut bylo účinně dodrženo⁽³⁰⁾.

⁽²⁶⁾ V této souvislosti konkrétněji viz část 3.

⁽²⁷⁾ Viz 29. bod odůvodnění a čl. 24 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), jakož i čl. 22 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění).

⁽²⁸⁾ Viz také EASO, *Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály – Právní analýza*, 2016, část 2.

⁽²⁹⁾ SDEU, rozsudek ze dne 9. února 2017, *M v. Minister for Justice and Equality, Irsko a Attorney General*, C-560/14, EU:C:2017:101.

⁽³⁰⁾ Tamtéž, body 51–52.

Ve spojených věcech *A, B a C*, kde předkládající soud ve své otázce rovněž nezmínil otázku zranitelnosti, použil SDEU pojem „zranitelnost“ v kontextu, který se více vztahuje k jeho hmotněprávním aspektům. SDEU ve věcech *A, B a C* uvedl:

je třeba poznamenat, že povinnost podle čl. 4 odst. 1 směrnice 2004/83 předložit všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu „co nejdříve“ je zmírněna požadavkem, který ukládá příslušným orgánům čl. 13 odst. 3 písm. a) směrnice 2005/85 a čl. 4 odst. 3 směrnice 2004/83, zohlednit při vedení pohovoru osobní nebo obecné okolnosti žádosti, včetně zranitelnosti žadatele, a provést posouzení této žádosti jednotlivě a zohlednit při něm konkrétní postavení a osobní situaci každého žadatele ⁽³¹⁾.

Věc *A a S* jasně ukazuje, že zranitelnost má konkrétní dopad na hmotná práva osob, kterým bylo přiznáno postavení uprchlíka. Soudní dvůr se zabýval otázkou, zda čl. 2 písm. f) směrnice o sloučení rodiny ⁽³²⁾ musí být vykládán v tom smyslu, že státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, která v době podání žádosti o azyl v členském státě nedosáhla věku osmnácti let, ale v průběhu azylového řízení dosáhla zletilosti a poté jí byl udělen azyl se zpětnou účinností ke dni podání žádosti, musí být pro účely tohoto ustanovení považována za nezletilou. Pokud jde o nezletilé uprchlíky bez doprovodu, zákonodárce EU v čl. 10 odst. 3 písm. a) uvedené směrnice uložil členským státům pozitivní povinnost „povol[it] vstup a pobyt za účelem sloučení rodiny jeho nejbližším příbuzným v přímé vzestupné linii, aniž se použijí podmínky stanovené v čl. 4 odst. 2 písm. a)“ ⁽³³⁾. Naproti tomu podle čl. 4 odst. 2 písm. a) směrnice o sloučení rodiny je možnost sloučení rodiny v zásadě ponechána na uvážení každého členského státu. Kromě toho čl. 4 odst. 2 písm. a) podmiňuje tuto možnost zejména tím, že nejbližší příbuzní v přímé vzestupné linii jsou závislí na osobě usilující o sloučení rodiny a nepožívají nezbytnou podporu rodiny v zemi původu. Jak rozhodl SDEU:

Čl. 10 odst. 3 písm. a) této směrnice stanoví pro nezletilé uprchlíky bez doprovodu jako výjimku z této zásady právo na takové sloučení, které nepodléhá prostoru pro uvážení ze strany členských států ani podmínkám uvedeným v tomto čl. 4 odst. 2 písm. a) ⁽³⁴⁾.

Podle názoru SDEU směrnice o sloučení rodiny:

sleduje nejen pouze obecně cíl usnadnit sloučení rodiny a poskytnout ochranu státním příslušníkům třetích zemí, zejména nezletilým osobám [...], ale cílem jejího čl. 10 odst. 3 písm. a) je specificky zaručit zvýšenou ochranu těm uprchlíkům, kteří mají postavení nezletilé osoby bez doprovodu ⁽³⁵⁾.

Kromě toho je jejím cílem poskytnout „uprchlíkům, zejména nezletilým osobám bez doprovodu, zvláštní ochranu“ ⁽³⁶⁾. Tento rozsudek zmiňuje pojem „zvláštní zranitelnost“ nezletilých osob bez doprovodu, jakož i čl. 24 odst. 2 Listiny EU. SDEU uvedl, že pokud by právo na sloučení rodiny podle čl. 10 odst. 3 písm. a) směrnice o sloučení rodiny záviselo na

⁽³¹⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 2. prosince 2014, *A, B a C v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, spojené věci C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406, bod 70.

⁽³²⁾ Směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny, [2003] Úř. věst. L 251, s. 12.

⁽³³⁾ SDEU, rozsudek ze dne 12. dubna 2018, *A a S v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, EU:C:2018:248, bod 11.

⁽³⁴⁾ Tamtéž, bod 34.

⁽³⁵⁾ Tamtéž, bod 44.

⁽³⁶⁾ Tamtéž, bod 55.

okamžiku, kdy příslušný vnitrostátní orgán formálně přijme rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka dotčené osobě:

místo toho, aby byly vnitrostátní orgány vybízeny k tomu, aby přednostně vyřizovaly žádosti o mezinárodní ochranu pocházející od nezletilých osob bez doprovodu vzhledem k jejich zvláštní zranitelnosti, což je možnost, která je napříště výslovně uvedena v čl. 31 odst. 7 písm. b) směrnice 2013/32, by takový výklad mohl mít opačný účinek, přičemž by byl zmařen cíl sledovaný jak touto směrnicí, tak směrnicemi 2003/86 a 2011/95, kterým je zajistit podle čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv, aby byl pro členské státy při provádění těchto směrnic skutečně prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte⁽³⁷⁾.

Ve věci *MP* velký senát Soudního dvora Evropské unie spojil pojem „zranitelnost“ s článkem 4 Listiny EU. Stanovil:

s ohledem na zásadní význam zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení, jenž je zakotven v článku 4 Listiny, musí být zvláštní pozornost věnována mimořádné zranitelnosti osob, jejichž psychické útrapy, jež by se v případě vyhoštění mohly ještě zhoršit, byly způsobeny mučením nebo nelidským či ponižujícím zacházením v zemi původu⁽³⁸⁾.

Ve věci *Jawo* je zranitelnost faktorem, který se zohledňuje při rozhodování o tom, zda je třeba bránit přemístění žadatele o mezinárodní ochranu podle nařízení Dublin III do členského státu, který je obvykle příslušným k vyřízení jeho žádosti. V daném případě bylo uznáno, že je to možné, pokud „by byl [...] tento žadatel vystaven vážnému riziku, že bude [v daném členském státě] podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení kvůli předvídatelným životním podmínkám, v nichž by se ocitl jakožto osoba požívající mezinárodní ochrany“, pokud by mu byla taková ochrana poskytnuta⁽³⁹⁾. SDEU uvedl, že:

však nelze zcela vyloučit, že by žadatel o mezinárodní ochranu mohl ve svém konkrétním případě prokázat existenci výjimečných okolností, jež by znamenaly, že v případě přemístění do členského státu, kterému by obvykle příslušelo posoudit jeho žádost o mezinárodní ochranu, by se tento žadatel kvůli své zvláštní zranitelnosti a nezávisle na své vůli a osobní volbě po přiznání mezinárodní ochrany ocitl v situaci silné materiální deprivace, která splňuje kritéria uvedená v bodech 91 až 93 tohoto rozsudku⁽⁴⁰⁾.

2.2. Právní pojem zranitelnosti podle Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod

EU není stranou Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (EÚLP)⁽⁴¹⁾. Nicméně podle čl. 6 odst. 3 SEU základní práva, která jsou zaručena Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a která vyplývají z ústavních tradic společných členským státům, tvoří obecné zásady práva Unie. Kromě toho, jak je uvedeno výše, všechny nástroje

⁽³⁷⁾ SDEU, rozsudek ze dne 12. dubna 2018, *A a S v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, EU:C:2018:248, bod 58.

⁽³⁸⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 24. dubna 2018, *MP v. Secretary of State for the Home Department*, C-353/16, EU:C:2018:276, bod 42. Více informací o této věci viz oddíly 4.4, 5.5.3, 6.4 a 6.8.4.

⁽³⁹⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 19. března 2019, *Abubacarr Jawo v. Bundesrepublik Deutschland*, C-163/17, EU:C:2019:218, bod 98.

⁽⁴⁰⁾ Tamtéž, bod 95; viz také SDEU, rozsudek ze dne 16. února 2017, *C. K. a další v. Republika Slovenija*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, body 73, 77, 81–90, který výslovně nezmiňuje pojem „zranitelnost“, ale zabývá se zvláštními normami a opatřeními v případě žadatele o azyl, jehož zdravotní stav je „obzvláště vážný“.

⁽⁴¹⁾ Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, 213 UNTS 222, ETS č. 5, 4. listopadu 1950 (vstup v platnost: 3. září 1953).

společného evropského azylového systému musí být uplatňovány a vykládány na základě Listiny EU⁽⁴²⁾. Podle čl. 52 odst. 3 Listiny platí, že pokud tato Listina obsahuje práva odpovídající právům zaručeným Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, „jsou smysl a rozsah těchto práv stejné jako ty, které jim přikládá [EÚLP]. Toto ustanovení nebrání tomu, aby právo Unie poskytovalo širší ochranu.“ Nástroje společného evropského azylového systému rovněž odkazují na EÚLP⁽⁴³⁾. Kromě toho 32. bod odůvodnění nařízení Dublin III výslovně odkazuje na judikaturu ESLP. Soudci a členové soudů, kteří se zabývají případy v rámci společného evropského azylového systému, v nichž jsou důležité aspekty zranitelnosti, tak mohou nalézt vodítka v judikatuře ESLP⁽⁴⁴⁾.

ESLP ve svém klíčovém rozsudku ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku* uvedl, že:

přikládá velký význam postavení žadatele jako žadatele o azyl a jako takového člena zvláště znevýhodněné a zranitelné skupiny obyvatelstva, která potřebuje zvláštní ochranu [...]. Upozorňuje na existenci široké shody na mezinárodní a evropské úrovni, pokud jde o tuto potřebu zvláštní ochrany, jak dokládá Ženevská úmluva, oblast působnosti a činnosti UNHCR a normy stanovené ve směrnici o přijímání⁽⁴⁵⁾.

To bylo zopakováno v rozsudku ESLP ve věci *N.H.*⁽⁴⁶⁾ Tato otázka byla dále rozvinuta v rozsudku ve věci *Tarakhel*, v němž Soud uvedl, že tento „[p]ožadavek „zvláštní ochrany“ žadatelů o azyl je obzvláště důležitý za situace, kdy dotčenými osobami jsou děti, a to s ohledem na jejich specifické potřeby a mimořádnou zranitelnost“⁽⁴⁷⁾.

V pozdějším rozsudku ve věci *J.K. a ostatní proti Švédsku* stanovil velký senát ESLP hlavní právní normy a praxi, jak jsou zavedeny v jeho judikatuře, podle EÚLP týkající se ochrany žadatelů o azyl⁽⁴⁸⁾. To bylo bez ohledu na skutečnost, že vláda tvrdila, že první žadatel a jeho rodina by se po návratu do Bagdádu nenacházeli v obzvláště zranitelné situaci⁽⁴⁹⁾. ESLP však pojem „zranitelnost“ žadatelů o azyl nezmínil. Místo toho uvedl, že z důvodu „zvláštní situace, v níž se žadatelé o azyl nezřídka nacházejí, je často nutné jim při posuzování věrohodnosti jejich prohlášení a dokumentů předložených na jejich podporu přiznat výhodu pochybností“⁽⁵⁰⁾.

Z těchto rozsudků je zřejmé, že obecný pojem zranitelnosti v judikatuře ESLP by mohl být považován za odlišný od pojmu zranitelnosti uplatňovaného v rámci společného evropského azylového systému⁽⁵¹⁾. Je mnohem širší a používá se spíše k popisu postavení žadatelů o azyl obecně v hostitelské zemi a jejich potřeby zvláštní péče a/nebo ochrany ve srovnání s osobami, které již v hostitelské zemi legálně pobývají a mají zde status usazené osoby. To

⁽⁴²⁾ Čl. 6 odst. 1 SEU, o němž se rovněž pojednává v textu poznámky pod čarou č. 17.

⁽⁴³⁾ Viz 9. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a 14. bod odůvodnění nařízení Dublin III, jakož i článek 39 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) (týkající se předpokladů pro určení evropských bezpečných třetích zemí).

⁽⁴⁴⁾ Pokud jde o některé aspekty zásady pozitivní diskriminace ve prospěch znevýhodněných osob ve vztahu k článku 14 EÚLP, viz například ESLP, rozsudek ze dne 6. dubna 2000, *Thlimmenos proti Řecku*, č. 34369/97, § 44, ve kterém Soud uvedl: „Právo užívat práv zaručených Úmluvou bez diskriminace je rovněž porušeno tehdy, když – bez objektivního a rozumného ospravedlnění – státy nezacházejí odlišně s osobami, jejichž situace se citelně liší“. Viz také ESLP, rozsudek ze dne 24. září 2002, *Posti a Rahko proti Finsku*, č. 27824/95, § 82–87; ESLP, rozsudek ze dne 28. května 1985, *Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému království*, č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81, § 82, a ESLP, rozsudek ze dne 24. ledna 2017, *Khamtokhu a Aksenchik proti Rusku*, č. 60367/08 a 961/11, § 82. Více informací o souhře mezi výkladem práva EU a ESLP viz EASO, *Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály – Právní analýza*, 2016, oddíl 3.4.

⁽⁴⁵⁾ ESLP (velký senát), rozsudek ze dne 21. ledna 2011, *M.S.S. proti Belgii a Řecku*, č. 30696/09, § 251. Pokud jde o zajištění žadatelů o azyl, viz rovněž ESLP, rozsudek ze dne 11. června 2009, *S.D. proti Řecku*, č. 53541/07.

⁽⁴⁶⁾ ESLP, rozsudek ze dne 2. července 2020, *N.H. a ostatní proti Francii*, č. 28820/13, § 162.

⁽⁴⁷⁾ ESLP (velký senát), rozsudek ze dne 4. listopadu 2014, *Tarakhel proti Švýcarsku*, č. 29217/12, § 119. Viz také § 99: „Konkrétně ve vztahu k nezletilým jedincům Soud opakovaně shledal, že mimořádnou zranitelnost dítěte je nezbytné zohlednit jako klíčový faktor převažující i nad úvahami spojenými s postavením dané osoby coby ilegálního přistěhovalce“.

⁽⁴⁸⁾ ESLP (velký senát), rozsudek ze dne 23. srpna 2016, *J.K. a ostatní proti Švédsku*, č. 59166/12, § 77–105.

⁽⁴⁹⁾ Tamtéž, § 72.

⁽⁵⁰⁾ Tamtéž, § 93.

⁽⁵¹⁾ Viz oddíl 2.1.

je patrné z rozsudku velkého senátu ve věci *Ilias a Ahmed proti Maďarsku*, v němž Soud srovnával obecnou zranitelnost s individuální zranitelností a uvedl, že:

Velký senát souhlasí s názorem senátu, že i když je pravda, že žadatelé o azyl mohou být považováni za zranitelné vzhledem ke všemu, čím mohli během migrace projít, a k traumatickým zážitkům, které pravděpodobně dříve prožili [...], nic nenasvědčuje tomu, že by žadatelé v projednávané věci byli zranitelnější než ostatní dospělí žadatelé o azyl, kteří se v září 2015 nacházeli v tranzitním prostoru Röszke ⁽⁵²⁾.

Ve věci *V.M. a ostatní proti Belgii* rozhodl velký senát poměrem dvanáct ku pěti o vyškrtnutí stížnosti ze svého seznamu ⁽⁵³⁾. Čtyři soudci se ve svém nesouhlasném stanovisku domnívali, že velký senát měl využít možnosti, kterou nabízí tato věc, a „vymezit nebo upravit pojem ‚zranitelnost‘“ ⁽⁵⁴⁾.

Existuje však také příslušná judikatura ESLP týkající se konkrétních kategorií osob, které jsou podle společného evropského azylového systému považovány za zranitelné. Tyto rozsudky se týkají mimo jiné zacházení s nezletilými žadateli o azyl ⁽⁵⁵⁾ a zajištění žadatelů o azyl se zvláštními zranitelnostmi ⁽⁵⁶⁾. Touto judikaturou se budou zabývat příslušné části této právní analýzy.

2.3. Právní pojem zranitelnosti v jiných relevantních mezinárodních smlouvách a mezinárodních pokynech

Na výklad a uplatňování právního pojmu zranitelnosti v nástrojích společného evropského azylového systému mají vliv i jiné mezinárodní smlouvy a mezinárodní pokyny. Existují čtyři hlavní způsoby, jak může mezinárodní právo ovlivňovat právní pojem zranitelnosti v rámci společného evropského azylového systému.

První (a nejdůležitější) je to, že samotné primární právo EU odkazuje na jiné mezinárodní smlouvy. Tak je tomu v případě Úmluvy o právním postavení uprchlíků (1951) ve znění jejího Protokolu (1967) (dále jen „Úmluva o uprchlících“) ⁽⁵⁷⁾ jakožto základního kamene mezinárodní ochrany uprchlíků ⁽⁵⁸⁾. Na Úmluvu o uprchlících z roku 1951 se odkazuje jak v článku 18 Listiny EU, tak v článku 78 SFEU. Listina stanoví, že právo na azyl „je zaručeno při dodržování Ženevské úmluvy o právním postavení uprchlíků ze dne 28. července 1951 a Protokolu týkajícího se právního postavení uprchlíků ze dne 31. ledna 1967“. Jedná se tedy o důležitý odkaz při výkladu ustanovení práva EU ⁽⁵⁹⁾ a nástrojů společného evropského azylového systému, zejména kvalifikační směrnice (přepřacované znění). Pokud jde například o kvalifikační směrnici (přepřacované znění), „výklad [...] musí být podán ve světle její obecné systematiky a účelu, s ohledem na Ženevskou úmluvu a ostatní příslušné smlouvy uvedené v čl. 78 odst. 1 SFEU“ ⁽⁶⁰⁾. Úmluva o uprchlících z roku 1951 je citována v bodech odůvodnění

⁽⁵²⁾ ESLP, rozsudek ze dne 21. listopadu 2019, *Ilias a Ahmed proti Maďarsku*, č. 47287/15, § 192.

⁽⁵³⁾ ESLP, rozsudek ze dne 17. listopadu 2016, *V.M. a ostatní proti Belgii*, č. 60125/11, § 41.

⁽⁵⁴⁾ Tamtéž, nesouhlasné stanovisko soudce Ranzonih, k němuž se připojili soudci López Guerra, Sicilianos a Lemmens, § 5.

⁽⁵⁵⁾ Viz například ESLP (velký senát), 2014, *Tarakhel proti Švýcarsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 47 výše).

⁽⁵⁶⁾ Viz například ESLP, rozsudek ze dne 5. července 2016, *O.M. proti Maďarsku*, č. 9912/15.

⁽⁵⁷⁾ Úmluva a Protokol týkající se právního postavení uprchlíků, 189 UNTS 150, 28. července 1951 (vstup v platnost: 22. dubna 1954), a 606 UNTS 267, 31. ledna 1967 (vstup v platnost: 4. října 1967).

⁽⁵⁸⁾ Viz například 4. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění); SDEU, rozsudek ze dne 1. března 2016, *Kreis Warendorf v. Ibrahim Alo a Amira Osso v. Region Hannover*, spojené věci C-443/14 a C-444/14, EU:C:2016:127, bod 28.

⁽⁵⁹⁾ Pro více informací o vztahu mezi právem EU, Úmluvou o uprchlících z roku 1951 a EÚLP viz EASO, *Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály – Právní analýza*, 2016, část 3.

⁽⁶⁰⁾ SDEU, 2016, *Alo a Osso*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 58 výše), bod 29. Viz také SDEU, rozsudek ze dne 21. listopadu 2018, *Ayubi v. Bezirkshauptmannschaft Linz-Land*, C-713/17, EU:C:2018:929, bod 24.

všech nástrojů společného evropského azylového systému, zejména v kvalifikační směrnici (přepracované znění) a směrnici o azylovém řízení (přepracované znění), kde jsou odkazy na tuto úmluvu rovněž uvedeny v příslušných člancích.

Zadruhé nástroje společného evropského azylového systému výslovně odkazují na konkrétní mezinárodní smlouvy. Příkladem je Úmluva o právech dítěte ⁽⁶¹⁾. Na Úmluvu o právech dítěte a zásadu nejlepšího zájmu dítěte se odkazují body odůvodnění všech nástrojů společného evropského azylového rámce ⁽⁶²⁾.

Zatřetí EU je smluvní stranou mezinárodních smluv, které se zabývají tématy, jež jsou relevantní pro pojem zranitelnosti v rámci společného evropského azylového systému. Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením je jedním z příkladů mezinárodní smlouvy, již je EU smluvní stranou a která je relevantní v souvislosti se zranitelností ⁽⁶³⁾. Po ratifikaci Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ze strany EU Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že se lze dovolávat Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením pro účely výkladu sekundárního práva EU, které musí být v co největším možném rozsahu vykládáno v souladu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením ⁽⁶⁴⁾. V souladu s tím mají povinnosti Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením pro tyto účely zvláštní potenciální význam, neboť Úmluva o právech osob se zdravotním postižením se lze dovolávat při výkladu právních předpisů společného evropského azylového systému v rozsahu, v němž se vztahuje na osoby se zdravotním postižením a/nebo se závažným tělesným nebo duševním onemocněním.

Začtvrté členské státy jsou samy smluvními stranami mezinárodních smluv. Všechny nástroje společného evropského azylového systému poukazují na skutečnost, že „členské státy jsou vázány závazky vyplývajícími z nástrojů mezinárodního práva, ke kterým přistoupily“ ⁽⁶⁵⁾. V závislosti na tom, jak vnitrostátní právo nakládá s mezinárodním právem veřejným, může být nutné, aby soudci a členové soudů zohlednili i jiné mezinárodní smlouvy ⁽⁶⁶⁾.

Některé kategorie osob, které jsou v rámci společného evropského azylového systému definovány jako zranitelné, mohou mít proto rovněž nárok na zvláštní záruky podle mezinárodního práva veřejného a nástrojů Rady Evropy (viz tabulky 6 a 7).

⁽⁶¹⁾ Úmluva o právech dítěte, 1577 UNTS 3, 20. listopadu 1989 (vstup v platnost: 2. září 1990).

⁽⁶²⁾ Viz 9. a 18. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění); 18. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění); 33. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) a 13. bod odůvodnění nařízení Dublin III. Více informací o nejlepší zájmu dítěte viz také oddíl 2.4.

⁽⁶³⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením a rozhodnutí Rady, kterým se tato úmluva schvaluje v Evropském společenství viz op. cit. (poznámka pod čarou č. 17 výše). EU odpovídá za provádění Úmluvy v rozsahu svých pravomocí, které jsou vymezeny v rozhodnutí Rady 2010/48/ES a v kodexu chování, na kterém se dohodly Rada, členské státy a Komise a který stanoví vnitřní opatření pro provádění ze strany EU a zastupování EU v souvislosti s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením.

⁽⁶⁴⁾ SDEU, rozsudek ze dne 1. prosince 2016, *Mohamed Daouidi v. Bootes Plus SL a další*, C-395/15, EU:C:2016:917, body 40 a 41, a citovaná judikatura; SDEU, rozsudek ze dne 9. března 2017, *Petya Mikova v. Ispalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, C-406/15, EU:C:2017:198.

⁽⁶⁵⁾ Viz 10. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění); 17. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění); 15. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) a 32. bod odůvodnění nařízení Dublin III.

⁽⁶⁶⁾ Viz také EASO, *Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) – Právní analýza*, 2020. Tato analýza obsahuje více informací o příslušných mezinárodních smlouvách a výslovně odkazuje na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech a Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech.

Tabulka 6: Ochrana zranitelných skupin podle mezinárodního práva veřejného

Zranitelná skupina	Ochrana podle mezinárodního práva veřejného
Nezletilé osoby bez doprovodu	Úmluva o právech dítěte
Osamělí rodiče s nezletilými dětmi	Úmluva o právech dítěte
Nezletilé osoby („věk“)	Úmluva o právech dítěte
Těhotné ženy	Mezinárodní humanitární právo a ženevské úmluvy ⁽⁶⁷⁾
Osoby trpící závažnou chorobou	(Potenciálně) Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
Osoby s duševními poruchami	Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
Oběti obchodování s lidmi	Protokol OSN o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, známý též jako Palermký protokol
Oběti mučení nebo znásilnění	Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ⁽⁶⁸⁾
Oběti jiných vážných forem násilí	Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (žen a dívek) ⁽⁶⁹⁾
Zdravotně postižené osoby	Úmluva o právech osob se zdravotním postižením
Starší osoby („věk“)	Žádný konkrétní nástroj ⁽⁷⁰⁾
Pohlaví, ženy a dívky	Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (žen a dívek)
Sexuální orientace a genderová identita	Yogyakartské zásady ⁽⁷¹⁾

⁽⁶⁷⁾ Viz například Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války (čtvrtá Ženevská úmluva), 75 UNTS 287, 12. srpna 1949 (vstup v platnost: 21. října 1950), články 89, 91, 127 a 132; Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I), 1125 UNTS 3, 8. června 1977 (vstup v platnost: 7. prosince 1978), čl. 76 odst. 2. Více podrobností viz například F. Krill, „The protection of women in international humanitarian law“ (Ochrana žen v mezinárodním humanitárním právu), *Mezinárodní přezkum červeného kříže*, č. 249, 1985.

⁽⁶⁸⁾ Viz také *Istanbulský protokol – Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání*, 2004. Jak uvádí právní analýza úřadu EASO týkající se posuzování důkazů a věrohodnosti, Istanbulský protokol je „velmi relevantní, ačkoli není pro členské státy právně závazný“ (s. 99). Viz EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, s. 99–101.

⁽⁶⁹⁾ Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen, 1249 UNTS 1, 18. prosince 1979, (vstup v platnost: 3. září 1981); viz také *Istanbulský protokol – Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 68 výše), který je podle 31. bodu odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) velmi důležitý v případech sexuálního násilí.

⁽⁷⁰⁾ Nicméně viz nezávazné UN Principles for Older Persons (Zásady OSN pro seniory), přijaté rezolucí Valného shromáždění č. 46/91 ze dne 16. prosince 1991.

⁽⁷¹⁾ Mezinárodní panel odborníků na mezinárodní právo v oblasti lidských práv a na sexuální orientaci a genderovou identitu, *The Yogyakarta Principles – Principles on the application of international human rights law in relation to sexual orientation and gender identity* (Yogyakartské zásady – Zásady uplatňování mezinárodního práva v oblasti lidských práv ve vztahu k sexuální orientaci a genderové identitě), březen 2007, Additional principles and state obligations on the application of international human rights law in relation to sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics to complement the Yogyakarta Principles (Yogyakarta Principles plus 10) (Další zásady a závazky států týkající se uplatňování mezinárodního práva v oblasti lidských práv ve vztahu k sexuální orientaci, genderové identitě, genderovému projevu a pohlavním znakům, které doplňují Yogyakartské zásady; Yogyakartské zásady plus 10), 10. listopadu 2017. Generální advokátka Sharpston ve svém stanovisku ve věci *A, B a C* uvádí, že Yogyakartské zásady „nejdou právně závazné, ale přesto odrážejí ustálené zásady mezinárodního práva“. Viz SDEU, stanovisko generální advokátky Sharpston ze dne 17. července 2014, *A, B a C v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, spojené věci C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2111, bod 47. Rezoluce Rady OSN pro lidská práva týkající se lidských práv, sexuální orientace a genderové identity a doporučení a usnesení Rady Evropy k této problematice viz dodatek B: Primární zdroje.

Tabulka 7: Ochrana zranitelných skupin v rámci nástrojů Rady Evropy

Zranitelná skupina	Ochrana v rámci nástrojů Rady Evropy
Nezletilé osoby bez doprovodu	Žádný konkrétní nástroj
Osamělí rodiče s nezletilými dětmi	Žádný konkrétní nástroj
Nezletilé osoby („věk“)	Evropská sociální charta (revidované znění) ⁽⁷²⁾
Těhotné ženy	Evropská sociální charta (revidované znění) ⁽⁷³⁾
Osoby trpící závažnou chorobou	Žádný konkrétní nástroj
Osoby s duševními poruchami	Evropská sociální charta (revidované znění) ⁽⁷⁴⁾
Oběti obchodování s lidmi	Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, rovněž známá jako Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi
Oběti mučení nebo znásilnění	Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání ⁽⁷⁵⁾ ; Istanbulská úmluva (ženy a dívky) ⁽⁷⁶⁾
Oběti jiných vážných forem násilí	Istanbulská úmluva (ženy a dívky)
Zdravotně postižené osoby	Evropská sociální charta (revidované znění) ⁽⁷⁷⁾
Starší osoby („věk“)	Evropská sociální charta (revidované znění) ⁽⁷⁸⁾
Pohlaví, ženy a dívky	Istanbulská úmluva (ženy a dívky)
Sexuální orientace a genderová identita	Istanbulská úmluva ⁽⁷⁹⁾

2.4. Nejlepší zájem dítěte

Nezletilé osoby tvoří skupinu, kterou je třeba považovat za zvláště zranitelnou v jakémkoli kontextu společného evropského azylového systému. Každý nástroj sekundárního práva společného evropského azylového systému obsahuje ustanovení týkající se zvláštní zranitelnosti nezletilých osob bez ohledu na to, zda jsou, či nejsou doprovázeny. Ústřední pravidlo ⁽⁸⁰⁾ je uvedeno v článku 24 Listiny EU, který stanoví základní práva dítěte takto:

Článek 24 Listiny EU Práva dítěte

- 1) Děti mají právo na ochranu a péči nezbytnou pro jejich blaho. Mohou svobodně vyjadřovat své názory. V záležitostech, které se jich dotýkají, se k těmto názorům musí přihlížet s ohledem na jejich věk a vyspělost.
- 2) Při všech činnostech týkajících se dětí, ať už uskutečňovaných veřejnými orgány, nebo soukromými institucemi, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.
- 3) Každé dítě má právo udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči, ledaže by to bylo v rozporu s jeho zájmy.

⁽⁷²⁾ Rada Evropy, Evropská sociální charta (revidované znění), přijatá dne 3. května 1996 (vstup v platnost: 1. července 1999), článek 17 týkající se dětí a mládeže.

⁽⁷³⁾ Tamtéž, článek 8.

⁽⁷⁴⁾ Tamtéž, článek 15 týkající se osob se zdravotním postižením.

⁽⁷⁵⁾ Rada Evropy, Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému nebo ponižujícímu zacházení nebo trestání, ETS 126, 26. listopadu 1987 (vstup v platnost: 1. února 1989).

⁽⁷⁶⁾ Rada Evropy, Úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulská úmluva), ETS č. 210, 11. května 2011 (vstup v platnost: 1. srpna 2014). Všimněte si, že tato úmluva nebyla ratifikována všemi členskými státy. Viz přehled ratifikací a podpisů.

⁽⁷⁷⁾ Evropská sociální charta (revidované znění) 1996, op. cit. (poznámka pod čarou č. 72 výše), článek 15.

⁽⁷⁸⁾ Tamtéž, článek 23.

⁽⁷⁹⁾ Istanbulská úmluva, op. cit. (poznámka pod čarou č. 76 výše), čl. 4 odst. 3. Usnesení Výboru ministrů Rady Evropy a Parlamentního shromáždění Rady Evropy týkající se sexuální orientace a genderové identity viz dodatek B: Primární zdroje.

⁽⁸⁰⁾ SDEU, rozsudky ze dne 23. prosince 2009, *Detiček v. Segulía*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 53, a ze dne 23. ledna 2018 *Dawid Piotrowski*, C-367/16, EU:C:2018:27, bod. 49; Spolkový správní soud (Německo), rozsudek ze dne 8. května 2019, 8 C 3.18, bod 19.

Článek 24 Listiny EU vychází z Úmluvy o právech dítěte, zejména z článků 3, 9, 12 a 13 ⁽⁸¹⁾.

Čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte

Zájem dítěte musí být předním hlediskem při jakékoli činnosti týkající se dětí, ať už uskutečňované veřejnými, nebo soukromými zařízeními sociální péče, soudy, správními nebo zákonodárnými orgány.

Na Úmluvu o právech dítěte se odkazuje v bodech odůvodnění všech nástrojů společného evropského azylového systému ⁽⁸²⁾. Lze ji tedy chápat jako příslušnou smlouvu ve smyslu čl. 78 odst. 1 SFEU. SDEU již měl příležitost zdůraznit, že Mezinárodní pakt o občanských a politických právech je jedním z mezinárodních nástrojů na ochranu lidských práv, který zohledňuje při uplatňování obecných zásad práva Společenství, a „[t]ak je tomu rovněž v případě Úmluvy o právech dítěte, která stejně jako výše uvedený pakt zavazuje všechny členské státy“ ⁽⁸³⁾. Do jaké míry budou obecné komentáře výboru OSN pro práva dítěte představovat vodítko jako přesvědčivá autorita pro výklad ustanovení společného evropského azylového systému, se teprve ukáže. Například obecný komentář č. 6 by mohl být považován za důležitý, neboť se zabývá zacházením s dětmi bez doprovodu a dětmi odloučenými od rodiny mimo svou zemi původu ⁽⁸⁴⁾.

Úmluva o právech dítěte rovněž v několika svých člancích výslovně odkazuje na nejlepší zájem dítěte ⁽⁸⁵⁾. Pracovní skupina, která vypracovala návrh Úmluvy o právech dítěte, neprojednala žádnou další definici „nejlepšího zájmu“ ⁽⁸⁶⁾. Podle obecného komentáře č. 14 Výboru pro Úmluvu o právech dítěte je nejlepší zájem dítěte tříšložkový koncept, jak je uvedeno v tabulce 8.

Tabulka 8: Tříšložkový koncept nejlepšího zájmu dítěte

Tříšložkový koncept nejlepšího zájmu dítěte
<ul style="list-style-type: none"> • hmotné právo dítěte na to, aby při zvažování různých zájmů s cílem učinit rozhodnutí o sporných otázkách byl vždy posouzen a jako přední hledisko uplatněn jeho nejlepší zájem,
<ul style="list-style-type: none"> • základní zásada interpretace práva,
<ul style="list-style-type: none"> • procesní pravidlo jako rozhodovací proces týkající se dětí, který musí zahrnovat vyhodnocení možného (pozitivního i negativního) dopadu rozhodnutí na dotyčné dítě nebo děti ⁽⁸⁷⁾.

Neexistuje žádná (jiná) jediná a abstraktní definice „nejlepšího zájmu dítěte“, neboť tento právní pojem úzce souvisí s individualitou každé dotčené nezletilé osoby. Jak se uvádí v obecném komentáři č. 14:

⁽⁸¹⁾ Viz Vysvětlení k Listině základních práv ze dne 14. prosince 2007 (2007/C303/02), vypracované sekretariátem Úmluvy, článek 24.

⁽⁸²⁾ Viz 9. a 18. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění); 18. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění); 33. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) a 13. bod odůvodnění nařízení Dublin III.

⁽⁸³⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 27. června 2006, *Evropský parlament proti Radě Evropské unie*, C-540/03, EU:C:2006:429, bod 37. Pokud jde o konkrétní účinek této souhry mezi Úmluvou o právech dítěte a právem EU viz bod 57 téhož rozsudku.

⁽⁸⁴⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6 (2005) – Zacházení s dětmi bez doprovodu a dětmi odloučenými od rodiny mimo jejich zemi původu, 1. září 2005, CRC/GC/2005/6.

⁽⁸⁵⁾ Článek 9, oddělení od rodičů; článek 10, spojení rodiny; článek 18, rodičovská odpovědnost; článek 20, zbavení rodinného prostředí a náhradní péče; článek 21, osvojení; čl. 37 odst. c), oddělení od zadržovaných dospělých osob; čl. 40 odst. 2 písm. b) bod iii), procesní záruky, včetně přítomnosti rodičů při soudním jednání v trestních věcech týkajících se dětí, které se dostaly do střetu se zákonem.

⁽⁸⁶⁾ UNICEF (R. Hodgkin a P. Newell), *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child* (Příručka k provádění Úmluvy o právech dítěte), 3. vydání, 2007, s. 37.

⁽⁸⁷⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 14 (2013) k právu dítěte na uplatňování jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska, CRC/C/GC/14, Úvod.

Koncept nejlepšího zájmu dítěte je komplexní a jeho obsah je třeba určovat případ od případu. [...] Je třeba jej nastavit a definovat individuálně, podle konkrétní situace dítěte nebo dětí, kterých se týká, se zřetelem k jejich osobním souvislostem, situaci a potřebám ⁽⁸⁸⁾.

Na jedné straně „[v]ýraz „přední hledisko“ znamená, že nejlepší zájem dítěte nesmí být posuzován na stejné úrovni jako všechna ostatní hlediska“. Na druhé straně se v obecném komentáři uvádí, že existuje:

potřeba určité míry flexibility při jeho uplatňování. Nejlepší zájem dítěte by se poté, co je posouzen a určen, mohl dostat do střetu s jinými zájmy nebo právy (např. jiných dětí, veřejnosti, rodičů atd.). Případné střety mezi nejlepším zájmem dítěte posouzeným u jednotlivce a zájmem skupiny dětí nebo dětí obecně je třeba řešit případ od případu, pečlivě vyvažovat mezi zájmy všech stran a hledat přijatelný kompromis ⁽⁸⁹⁾.

Odkazy na nejlepší zájem dítěte lze nalézt jak v Listině EU, tak ve všech sekundárních právních předpisech EU týkajících se společného evropského azylového systému. Tabulka 9 uvádí odkazy na nejlepší zájem dítěte v Listině EU a v nástrojích společného evropského azylového systému.

Tabulka 9: Nejlepší zájem dítěte v Listině EU a v nástrojích společného evropského azylového systému

Nástroj	Odkazy na nejlepší zájem dítěte
Listina EU	čl. 24 odst. 2
Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	9. a 22. bod odůvodnění; čl. 2 písm. j), čl. 11 odst. 2, čl. 23 odst. 1, 2 a 5 a čl. 24 odst. 1, 2 a 3
Nařízení Dublin III	13., 16., 24. a 35. bod odůvodnění; čl. 2 písm. k), články 6 a 8 a čl. 20 odst. 3
Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)	33. bod odůvodnění; čl. 2 písm. n), čl. 25 odst. 1 písm. a), čl. 25 odst. 6 ⁽⁹⁰⁾
Kvalifikační směrnice (přepřacované znění)	18., 19., 27. a 38. bod odůvodnění; čl. 20 odst. 5 a čl. 31 odst. 4 a 5

V kontextu **směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)** se závazné pravidlo čl. 24 odst. 2 Listiny EU odráží ve 33. bodě odůvodnění ⁽⁹¹⁾, čl. 2 písm. n) ⁽⁹²⁾ a čl. 25 odst. 1 písm. a) ⁽⁹³⁾. Dále je výslovně uvedeno v čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) ⁽⁹⁴⁾.

Pokud jde o podmínky pro získání nároku na mezinárodní ochranu, 18. bod odůvodnění **kvalifikační směrnice (přepřacované znění)** uvádí, že „[p]ři provádění [kvalifikační směrnice (přepřacované znění)] by se členské státy měly [...] řídit především zásadou „nejlepších zájmů dítěte““. 19. bod odůvodnění uznává, že je „nezbytné rozšířit obsah pojmu „rodinní

⁽⁸⁸⁾ Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 14 (2013) k právu dítěte na uplatňování jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska*, CRC/C/GC/14, oddíl IV A 3, první pododstavec.

⁽⁸⁹⁾ Tamtéž, oddíl IV A 4, druhý a čtvrtý pododstavec.

⁽⁹⁰⁾ Více informací o procesních zárukách pro nezletilé osoby viz oddíl 7.5.6.

⁽⁹¹⁾ Citováno v plném znění v oddíle 7.5.6.

⁽⁹²⁾ Čl. 2 písm. n) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění): „zástupcem“ [se rozumí] osoba nebo organizace jmenovaná příslušnými orgány, jež má za úkol pomáhat nezletilé osobě bez doprovodu a zastupovat ji v řízeních stanovených touto směrnicí tak, aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte“.

⁽⁹³⁾ Čl. 25 odst. 1 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění): „Zástupce musí plnit své povinnosti podle zásady nejlepšího zájmu dítěte a musí mít k tomuto účelu nezbytné odborné znalosti.“

⁽⁹⁴⁾ Citováno v oddíle 7.5.6.

příslušníci“ s přihlédnutím k různým konkrétním okolnostem vztahu závislosti a věnovat zvláštní pozornost prosazování nejlepších zájmů dítěte“. Vztahuje se to na posouzení žádosti a obsah poskytnuté mezinárodní ochrany. 27. bod odůvodnění, který se vztahuje k vnitrostátní ochraně, stanoví: „Je-li žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu, měla by být dostupnost účinné ochrany posuzována mimo jiné podle dostupnosti náležité péče a opatrovnictví, které jsou v nejlepším zájmu této nezletilé osoby bez doprovodu.“

V kapitole VII kvalifikační směrnice (přepracované znění), která stanoví obecná pravidla pro obsah mezinárodní ochrany, čl. 20 odst. 5 znovu uvádí: „Při provádění ustanovení této kapitoly týkajících se nezletilých osob se členské státy řídí především nejlepšími zájmy dítěte.“ V 38. bodě odůvodnění se uvádí, že „[č]lenské státy by měly při rozhodování o nárocích na výhody uvedené v této směrnici řádně zohledňovat nejlepší zájmy dítěte“. Kromě toho je výslovně uveden v čl. 31 odst. 4 a 5 o nezletilých osobách bez doprovodu ⁽⁹⁵⁾.

Směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) výslovně odkazuje na nejlepší zájem dítěte v 9. a 22. bodě odůvodnění a v čl. 2 písm. j), čl. 11 odst. 2, čl. 23 odst. 1, 2 a 5 a čl. 24 odst. 1, 2 a 3 ⁽⁹⁶⁾.

13. bod odůvodnění a čl. 6 odst. 1 **nařízení Dublin III** opakuje závazné pravidlo čl. 24 odst. 2 Listiny EU. Nařízení také odkazuje na nejlepší zájem dítěte v 16., 24. a 35. bodu odůvodnění a čl. 2 písm. k), čl. 6 odst. 1 a 3, článku 8 a čl. 20 odst. 3 ⁽⁹⁷⁾.

Velký senát SDEU ve věci *SM* uvedl, že článek 7 Listiny EU ⁽⁹⁸⁾, který zaručuje právo na respektování soukromého a rodinného života, „je [...] třeba vykládat ve spojení s povinností zohlednit nejvlastnější zájem dítěte uznaný v jejím čl. 24 odst. 2“ ⁽⁹⁹⁾. Tento rozsudek týkající se sloučení rodiny občanů EU by mohl sloužit jako zdroj inspirace, pokud jde o způsob výkladu a uplatňování čl. 24 odst. 2 Listiny ve vztahu k sekundárnímu právu EU. V rozsudku se uvádí, že při využívání svého prostoru pro uvážení stanoveného směrnicí 2004/38 musí vnitrostátní orgány vyváženým a odpovídajícím způsobem posoudit všechny aktuální okolnosti relevantní pro daný případ a zohlednit všechny dotčené zájmy, zejména nejvlastnější zájem dotčeného dítěte“ ⁽¹⁰⁰⁾.

Ve věci *A a S* Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že cílem sledovaným směrnicí o azylovém řízení (přepracované znění), kvalifikační směrnicí (přepracované znění) a směrnicí o sloučení rodiny je zajistit podle čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv, aby byl při provádění těchto směrnic skutečně prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte ⁽¹⁰¹⁾.

Soud rovněž rozhodl, že zatímco je totiž podle čl. 4 odst. 2 písm. a) směrnice o sloučení rodiny možnost sloučení rodiny s nejbližším příbuzným v přímé vzestupné linii uprchlíka „v zásadě ponechána na uvážení každého členského státu“, čl. 10 odst. 3 písm. a) „stanoví

⁽⁹⁵⁾ Čl. 31 odst. 4 kvalifikační směrnice (přepracované znění): „Sourozenci mají pokud možno zůstat spolu, přičemž se přihlíží k nejlepšímu zájmu dotčené nezletilé osoby.“ Čl. 31 odst. 5 kvalifikační směrnice (přepracované znění): „Pokud je přiznána mezinárodní ochrana nezletilé osobě bez doprovodu a dosud nebylo zahájeno vyhledávání rodinných příslušníků, zahájí členské státy – s ohledem na nejlepší zájem nezletilých osob – vyhledávání co nejrychleji po poskytnutí mezinárodní ochrany.“

⁽⁹⁶⁾ Tato ustanovení směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) jsou citována níže takto: 9. bod odůvodnění v oddíle 4.3.4; 22. bod odůvodnění v oddíle 4.5.2; čl. 2 písm. j) v oddíle 4.3.6.1; čl. 11 odst. 2 v oddíle 4.8.3; čl. 23 odst. 1 a 2 v oddíle 4.3; čl. 23 odst. 5 v oddíle 4.3.2; čl. 24 odst. 1 v oddíle 4.3.6.1; čl. 24 odst. 2 v oddíle 4.3.6.2 a čl. 24 odst. 3 v oddíle 4.3.6.3.

⁽⁹⁷⁾ Tato ustanovení nařízení Dublin III jsou citována níže takto: 13. bod odůvodnění v oddíle 5.1.; 16. bod odůvodnění v poznámce pod čarou č. 384; 24. bod odůvodnění v oddíle 5.5.4; 35. bod odůvodnění v poznámce pod čarou č. 127; čl. 2 písm. k) a článek 6 v oddíle 5.2; článek 8 v oddíle 5.3.1 a čl. 20 odst. 3 v oddíle 5.3.2.

⁽⁹⁸⁾ Článek 7 Listiny EU zní: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

⁽⁹⁹⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 26. března 2019, *SM v. Entry Clearance Officer, UK Visa Section*, C-129/18, EU:C:2019:248, bod 67.

⁽¹⁰⁰⁾ SDEU (velký senát), 2019, *SM*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 99 výše), bod 68. Viz také SDEU, rozsudek ze dne 13. března 2019, *E. v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-635/17, EU:C:2019:192, bod 57.

⁽¹⁰¹⁾ SDEU, 2018, *A a S*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 33 výše), bod 58.

pro nezletilé uprchlíky bez doprovodu jako výjimku z této zásady právo na takové sloučení, které nepodléhá prostoru pro uvážení ze strany členských států ani podmínkám uvedeným v tomto čl. 4 odst. 2 písm. a)“⁽¹⁰²⁾. S odvoláním na usnadnění sloučení rodiny, zranitelnost nezletilých osob bez doprovodu, zásady rovného zacházení a právní jistoty a čl. 24 odst. 2 Listiny EU Soudní dvůr Evropské unie zamítl tvrzení, že relevantním okamžikem k určení, zda je třeba uprchlíka považovat za nezletilou osobu bez doprovodu, je okamžik podání žádosti o sloučení rodiny. Soud rovněž zamítl alternativní názor, že tímto relevantním okamžikem je okamžik, kdy je rozhodnutí o této žádosti přijato⁽¹⁰³⁾. Místo toho rozhodl, že rozhodující je věk v okamžiku vstupu na území členského státu a podání žádosti o azyl⁽¹⁰⁴⁾.

Ve věci *E*, která se rovněž týkala sloučení rodiny a nejvlastnějšího zájmu dítěte, Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že orgán musí vzít náležitě v úvahu „povah[u] a pevnost rodinných vztahů dotyčné osoby a dob[u] trvání jejího pobytu v členském státě, jakož i existenc[i] rodinných, kulturních a sociálních vazeb se zemí původu“⁽¹⁰⁵⁾. Příslušné vnitrostátní orgány musí tedy při provádění směrnice o sloučení rodiny zohlednit veškeré relevantní skutečnosti, které nastaly v projednávaném případě. „Na rozsah a intenzitu požadovaného posouzení mohou mít vliv zejména takové okolnosti, jako je věk dotyčných dětí, jejich situace v zemi původu a stupeň jejich závislosti na rodičích“⁽¹⁰⁶⁾.

Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte v rámci společného evropského azylového systému by členské státy měly mimo jiné vzít v úvahu následující záležitosti: možnost opětovného sloučení rodiny, blaho a sociální rozvoj nezletilé osoby, hledisko bezpečnosti a ochrany a názory nezletilé osoby s přihlédnutím k jejímu věku a vyspělosti⁽¹⁰⁷⁾.

Ve věcech *MA*, *BT a DA* Soudní dvůr Evropské unie jasně uvádí, že i když není zájem nezletilého výslovně uveden v ustanovení sekundárních právních předpisů EU, má čl. 24 odst. 2 Listiny ve spojení s jejím čl. 51 odst. 1 za následek, že při výkladu a uplatňování uvedeného ustanovení musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte⁽¹⁰⁸⁾.

Obecnou domněnkou v rámci společného evropského azylového systému je, že je v nejlepším zájmu dítěte řešit situaci tohoto dítěte společně se situací jeho rodičů. Čl. 20 odst. 3 nařízení Dublin III musí být vykládán v tomto smyslu⁽¹⁰⁹⁾.

Článek 7 Listiny EU, který uznává právo na respektování soukromého a rodinného života, musí být vykládán ve stejném smyslu a rozsahu jako článek 8 EÚLP⁽¹¹⁰⁾. ESLP rozhodl, že nejvlastnější zájem dítěte – který je relevantní podle článku 8 EÚLP – určuje, že vazby dítěte na jeho rodinu musí být zachovány, „vyjma případů, kdy se rodina ukáže být zvláště nevhodná“⁽¹¹¹⁾. S odkazem na čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte soud potvrdil toto:

Na mezinárodní úrovni panuje shoda, že dítě nesmí být odděleno od svých rodičů proti jejich vůli, ledaže příslušné úřady na základě soudního rozhodnutí a v souladu

⁽¹⁰²⁾ SDEU, 2018, *A a S*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 33 výše), bod 34.

⁽¹⁰³⁾ Tamtéž, body 55, 56, 57, 59 a 60.

⁽¹⁰⁴⁾ Tamtéž, bod 64.

⁽¹⁰⁵⁾ SDEU, 2019, *E. v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 100 výše), bod 58.

⁽¹⁰⁶⁾ Tamtéž, bod 59.

⁽¹⁰⁷⁾ Viz čl. 6 odst. 3 nařízení Dublin III, k němuž se dále odkazuje v oddíle 5.2 v poznámce pod čarou č. 366, a čl. 23 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřevaný znění), k němuž se dále odkazuje v oddíle 4.3.

⁽¹⁰⁸⁾ SDEU, rozsudek ze dne 6. června 2013, *MA, BT a DA v. Secretary of State for the Home Department*, C-648/11, EU:C:2013:367, body 58–59.

⁽¹⁰⁹⁾ SDEU, rozsudek ze dne 23. ledna 2019, *M.A., S.A. a A.Z. v. International Protection Appeal Tribunal a další*, C-661/17, EU:C:2019:53, body 89–90.

⁽¹¹⁰⁾ SDEU (velký senát), 2019, *SM*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 99 výše), bod 65. Více informací o zajištění celistvosti rodiny v rámci společného evropského azylového systému viz také oddíl 4.3.4 níže.

⁽¹¹¹⁾ ESLP (velký senát), rozsudek ze dne 6. července 2010, *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07, § 136.

s platným právem a v příslušném řízení určí, že takové oddělení je potřebné v zájmu dítěte ⁽¹¹²⁾.

Soud rovněž konstatoval, že „existuje široká shoda, a to i v mezinárodním právu, na podporu myšlenky, že ve všech rozhodnutích týkajících se dětí má nejlepší zájem dítěte prvořadý význam“ ⁽¹¹³⁾.

UNHCR uvádí, že v závislosti na závažnosti rozhodnutí pro dítě musí být zavedeny různé procesní záruky, aby bylo možné určit, která z dostupných možností je v nejlepším zájmu nezletilé osoby ⁽¹¹⁴⁾. *Pokyny UNHCR k posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte* z roku 2018 mohou být obzvláště relevantní při zvažování nejlepšího zájmu dítěte v rámci jakýchkoli opatření týkajících se dětí žádajících o azyl, jakož i všech dalších dětí, které jsou předmětem zájmu UNHCR ⁽¹¹⁵⁾.

V souladu s těmito přístupy lze konstatovat, jak uvedl Výbor pro práva dítěte:

Stanovení toho, co je v nejlepším zájmu dítěte, vyžaduje jasné a komplexní posouzení totožnosti dítěte, včetně jeho státní příslušnosti, výchovy, etnického, kulturního a jazykového prostředí, zvláštních zranitelností a potřeb ochrany. Povolení vstupu dítěte na území je proto předpokladem tohoto počátečního procesu hodnocení. Je vhodné, aby proces hodnocení vedli v přátelské a bezpečné atmosféře kvalifikovaní odborníci, kteří jsou vyškoleni v technikách vedení výslechu s ohledem na věk a pohlaví ⁽¹¹⁶⁾.

⁽¹¹²⁾ ESLP (velký senát) rozsudek ze dne 10. září 2019, *Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, č. 37283/13, § 207, odkazující na čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.

⁽¹¹³⁾ Tamtéž, § 204.

⁽¹¹⁴⁾ UNHCR, *Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child* (Pokyny pro posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte), květen 2021, s. 97. Viz také SDEU, rozsudek ze dne 23. května 2019, *Mohammed Bilalí v. Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, EU:C:2019:448, bod 57.

⁽¹¹⁵⁾ UNHCR, *Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child* (Pokyny pro posuzování a určování nejlepšího zájmu dítěte), 2021, op. cit. (poznámka pod čarou č. 114 výše).

⁽¹¹⁶⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 20.

Část 3. Určení žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky

Určení žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí v souladu se směrnicí o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky v souladu se směrnicí o azylovém řízení (přepřacované znění), je předpokladem pro to, aby členské státy mohly plnit své povinnosti vůči těmto žadatelům podle příslušných směrnic. Identifikace je prvním krokem k zajištění toho, aby těmto žadatelům byla poskytnuta náležitá podpora s cílem uspokojit jejich potřeby a „vytvořit nezbytné podmínky pro účinný přístup k řízení, které by jim umožňovaly splnit veškeré náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu“⁽¹¹⁷⁾.

Žadatelé se zvláštními potřebami při přijetí mohou, ale nemusí vyžadovat zvláštní procesní záruky, a naopak. Členské státy proto musí posuzovat žadatele v souladu s každou směrnicí a uplatňovat odlišná, avšak související ustanovení jak směrnic o podmínkách přijímání (přepřacované znění), tak směrnic o azylovém řízení (přepřacované znění). Tato část tedy začíná samostatnou analýzou relevantních ustanovení každé směrnice týkajících se identifikace a posuzování. Poté poskytuje přehled ukazatelů a důkazů, které jsou relevantní pro identifikaci podle obou směrnic, jak je uvedeno v tabulce 10.

Tabulka 10: Struktura části 3

Oddíl	Název	Strana
3.1	Identifikace a posuzování žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí (směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění))	38
3.2	Identifikace a posuzování žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky (směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění))	43
3.3	Ukazatele žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky	47
3.4	Důkazy a posuzování žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky	49

3.1. Identifikace a posuzování žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí (směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění))

14. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) uvádí: „Prvořadým záměrem vnitrostátních orgánů by mělo být přijímání osob se zvláštními potřebami při přijetí tak, aby bylo přijímání těchto osob uzpůsobeno jejich zvláštním potřebám“. Podle definice v čl. 2 písm. k) směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) je „žadatelem se zvláštními potřebami při přijetí“ „zranitelná osoba podle článku

⁽¹¹⁷⁾ 29. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

21, která potřebuje zvláštní záruky, aby mohla požívat práv a plnit povinnosti podle této směrnice“.

Článek 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví:

Článek 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Členské státy zohlední ve vnitrostátních právních předpisech provádějících tuto směrnici zvláštní situaci zranitelných osob, například nezletilých osob, nezletilých osob bez doprovodu, zdravotně postižených osob, starších osob, těhotných žen, osamělých rodičů s nezletilými dětmi, obětí obchodování s lidmi, osob trpících závažnou chorobou, osob s duševní poruchou a osob, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jiným formám hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, jako jsou oběti ženské obřizky.

Zásadní je, že použití slov „například“ a „jako jsou“ v článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) naznačuje, že tento článek stanoví demonstrativní seznam příkladů zranitelných osob. Vzhledem k tomu může být po členských státech požadováno, aby zohlednily zvláštní situaci dalších zranitelných osob. Někteří žadatelé mohou mít například zvláštní potřeby při přijetí z důvodu své sexuální orientace a/nebo genderové identity⁽¹¹⁸⁾. Žadatel může mít navíc více důvodů zranitelnosti nebo se zranitelná místa mohou měnit.

Článek 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) uvádí, že nezletilé osoby a nezletilé osoby bez doprovodu jsou příkladem zranitelných osob. Podle čl. 2 písm. d) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se „nezletilou osobou“ „[rozumí] státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti mladší 18 let“. Čl. 2 písm. e) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví:

Čl. 2 písm. e) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

„nezletilou osobou bez doprovodu“ [se rozumí] nezletilá osoba, jež vstupuje na území členských států bez doprovodu dospělé osoby, která je za ni podle práva nebo praxe daného členského státu zodpovědná, a to po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby; rozumí se jí též nezletilá osoba, která je ponechána bez doprovodu po vstupu na území některého členského státu;

Další příklady zranitelných osob v článku 21 nejsou ve směrnici o podmínkách přijímání (přepracované znění) blíže definovány⁽¹¹⁹⁾.

Čl. 22 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) uvádí: „Za osoby se zvláštními potřebami při přijetí, které mohou požívat zvláštní podpory v souladu s touto směrnicí, mohou být považovány pouze zranitelné osoby podle článku 21 [směrnice o

⁽¹¹⁸⁾ Pokud jde o LGBTI osoby, viz ESLP, 2016, *O. M. proti Maďarsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 56 výše), § 53. Definice pojmů „sexuální orientace“ a „genderová identita“ viz oddíl 3.2 níže.

⁽¹¹⁹⁾ Trestné činy obchodování s lidmi jsou stanoveny v článku 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV (směrnice o boji proti obchodování s lidmi).

podmínkách přijímání (přepřacované znění)].“ Z článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) vyplývá, že členské státy jsou povinny vypracovat vhodné metody pro identifikaci žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí. Článek 22 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví právní rámec pro posouzení zvláštních potřeb při přijímání zranitelných osob.

Čl. 22 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Za účelem účinného provádění článku 21 posoudí členské státy, je-li žadatel žadatelem se zvláštními potřebami při přijetí. Členské státy rovněž určí povahu těchto potřeb.

Toto posouzení se zahájí v přiměřené lhůtě poté, co byla učiněna žádost o mezinárodní ochranu, a může být začleněno do stávajících vnitrostátních postupů. Členské státy zajistí, aby se tyto zvláštní potřeby při přijetí zohledňovaly podle ustanovení této směrnice rovněž v případech, kdy vyjdou najevo až v pozdějším stadiu azylového řízení.

Členské státy zajistí, aby podpora poskytovaná žadatelům se zvláštními potřebami při přijetí v souladu s touto směrnicí zohledňovala jejich zvláštní potřeby při přijetí po celou dobu azylového řízení a aby byla jejich situace vhodným způsobem sledována.

Čl. 22 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) tedy po členských státech vyžaduje, aby:

- posoudily a určily, zda žadatel je žadatelem se zvláštními potřebami při přijetí, a
- určily povahu těchto potřeb.

Podle článku 21 společně s čl. 22 odst. 1 a 3 musí členské státy posoudit všechny žadatele a určit, zda je žadatel zranitelnou osobu se „zvláštními potřebami při přijetí“. Žadatelé, u nichž bylo zjištěno, že mají zvláštní potřeby při přijetí, musí být posouzeni za účelem stanovení povahy jejich potřeb. Členské státy proto musí provést individuální posouzení ⁽¹²⁰⁾.

Toto posouzení musí být zahájeno „v přiměřené lhůtě poté, co byla učiněna žádost o mezinárodní ochranu“. V souladu s čl. 2 písm. b) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), který stanoví definici žádosti o mezinárodní ochranu, je žádost „učiněna“, pokud státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, „u níž lze předpokládat, že žadatel usiluje o získání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany“, podá žádost o ochranu členským státem a „nežádá výslovně o jinou formu ochrany, jež nespadá do oblasti působnosti [kvalifikační směrnice (přepřacované znění)] a o níž lze požádat samostatně“. Žádost je tedy „učiněna“ předtím, než je zaregistrována a podána v souladu s čl. 6 odst. 1 a 2 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) ⁽¹²¹⁾. Vzhledem k tomu je referenčním

⁽¹²⁰⁾ Například Francie, Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile (CESEDA) (verze naposledy změněná dne 1. června 2019), článek L744-6, vyžaduje, aby Office français de l'immigration et de l'intégration (OFII) provedl v přiměřené lhůtě a **po individuálním pohovoru s žadatelem o azyl** hodnocení zranitelnosti s cílem určit, zda žadatel má, či nemá zvláštní potřeby při přijetí (zvýraznění doplněno). Viz rovněž Malta, *Reception of Asylum Seekers Regulations* (nařízení týkající se přijímání žadatelů o azyl), 22. listopadu 2005, subsidiární právní předpis (Subsidiary Legislation, SL) 420.06 (ve znění do roku 2015), nařízení 14 (1), které stanoví, že „se zohlední zvláštní situace zranitelných osob [...], u nichž se zjistí, že mají zvláštní potřeby, **po individuálním posouzení jejich situace**“ (zvýraznění doplněno).

⁽¹²¹⁾ Čl. 6 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění): „Učiní-li určitá osoba žádost o mezinárodní ochranu u orgánu, který je podle vnitrostátního práva příslušný k registraci této žádosti, provede se tato registrace do třech pracovních dnů od učinění žádosti. Pokud je žádost o mezinárodní ochranu učiněna u jiných orgánů, u nichž je pravděpodobné, že budou takové žádosti dostávat, ale nejsou podle vnitrostátního práva příslušné k jejich registraci, členské státy zajistí, aby byla registrace provedena do šesti pracovních dnů od učinění žádosti.“

Čl. 6 odst. 2: „Členské státy zajistí, aby osoba, která učinila žádost o mezinárodní ochranu, měla příležitost podat žádost co možná nejdříve.“
Více informací o učinění, registraci a podání žádosti viz EASO, *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*, 2018, oddíl 2.3.

okamžikem pro posouzení „přiměřené lhůty“ okamžik, kdy je žádost učiněna, a nikoli okamžik, kdy je zaregistrována nebo podána.

Význam pojmu „přiměřená lhůta“ by měl vycházet z cíle uvedeného v čl. 22 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), kterým je zajistit, aby podpora poskytovaná žadatelům se zvláštními potřebami při přijetí v souladu se směrnicí o podmínkách přijímání (přepřacované znění) zohledňovala jejich zvláštní potřeby při přijetí „po celou dobu trvání azylového řízení“⁽¹²²⁾. Ve věci *Cimade a Gisti*, která se týkala výkladu směrnice o podmínkách přijímání, SDEU konstatoval:

Ostatně systematika a účel [směrnice o podmínkách přijímání], jakož i úcta k základním právům, zejména pak k požadavkům článku 1 Listiny, podle kterého musí být respektována a chráněna lidská důstojnost, brání tomu [...], aby byl žadatel o azyl zbaven ochrany minimálních norem stanovených touto směrnicí, byť by tomu tak bylo jen dočasně po podání žádosti o azyl a před tím, než by byl skutečně přemístěn do příslušného členského státu⁽¹²³⁾.

Členské státy mají značný prostor pro uvážení, pokud jde o metody posuzování. Čl. 22 odst. 1 druhý pododstavec směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví, že posouzení „může být začleněno do stávajících vnitrostátních postupů“. V čl. 22 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) se dodává, že „posouzení [...] nemusí mít formu správního řízení“. Členské státy se proto mohou rozhodnout, že vypracují zvláštní posouzení potřeb přijímání nebo že toto posouzení spojí s posouzením potřeby zvláštních procesních záruk (viz oddíl 3.3). Kromě toho může být posouzení odděleno od stávajících postupů nebo do nich začleněno⁽¹²⁴⁾.

Z čl. 24 odst. 4, čl. 25 odst. 2 a čl. 29 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) vyplývá, že posouzení by měli provádět ti, kteří mají vhodné odborné vzdělání⁽¹²⁵⁾.

Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) nestanoví, jak je třeba posuzovat zvláštní potřeby při přijetí, ale použité metody musí být v souladu s ustanoveními směrnice, a jak vyplývá z 35. bodu odůvodnění, musí dodržovat základní práva zaručená Listinou EU⁽¹²⁶⁾. Pokud jde o posuzování potřeb nezletilých osob při přijetí, musí být prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte v souladu s článkem 24 Listiny EU, jakož i s Úmluvou o právech

⁽¹²²⁾ Ačkoli pokyny úřadu EASO pro příslušné orgány nejsou právně závazné, doporučují, aby „prvotní identifikace a posouzení proběhlo při přijetí (1 až 3 dny). Další průběžná identifikace nebo posouzení by měly proběhnout v závislosti na příslušných zvláštních potřebách“; EASO, *Pokyny týkající se podmínek přijetí: operativní normy a ukazatele*, 2016, s. 40. UNHCR zase „důrazně doporučuje, aby takové (prvotní) posouzení proběhlo co nejdříve“; UNHCR, *Annotated Comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast)* (Komentář UNHCR ke směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přepřacované znění), duben 2015, s. 51.

⁽¹²³⁾ SDEU, rozsudek ze dne 27. září 2012, *Cimade, Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) v. Ministre de l'Intérieur, de l'Outre-mer, des Collectivités territoriales et de l'Immigration*, C-179/11, EU:C:2012:594, bod 56.

⁽¹²⁴⁾ Například ve Francii, CESEDA, op. cit. (poznámka pod čarou č. 120 výše), článek L744-6, vyžaduje, aby úřad OFII provedl hodnocení zranitelnosti v přiměřené lhůtě a po individuálním pohovoru s žadatelem o azyl s cílem určit, zda má zvláštní potřeby při přijetí. Relevantní ustanovení v Belgii jsou obsažena v dokumentu *Loi sur l'accueil des demandeurs d'asile et de certaines autres catégories d'étrangers* ze dne 12. ledna 2007, ve znění ze dne 12. března 2018, článek 22.

⁽¹²⁵⁾ Čl. 24 odst. 4 mimo jiné stanoví, že „[o]soby pečující o nezletilé osoby bez doprovodu musí mít vhodné odborné vzdělání a být vhodně proškoleny o jejich potřebách“. Čl. 25 odst. 2 stanoví, že „[o]soby pečující o oběti mučení, znásilnění nebo jiného hrubého násilí musí mít vhodné odborné vzdělání a být vhodně proškoleny o jejich potřebách a ve vztahu k informacím získaným při výkonu své práce jsou povinny dodržovat pravidla důvěrnosti stanovená vnitrostátním právem“. Čl. 29 odst. 1 stanoví, že „členské státy přijmou nezbytná opatření, aby orgány a jiné organizace provádějící tuto směrnici obdržely nezbytné základní školení o potřebách žadatelů obou pohlaví“. Viz také Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 6*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 20: „Je vhodné, aby proces hodnocení vedl v přátelské a bezpečné atmosféře kvalifikovaní odborníci, kteří jsou vyškoleni v technikách vedení výslechu s ohledem na věk a pohlaví.“

⁽¹²⁶⁾ 35. bod odůvodnění: „Tato směrnice dodržuje základní lidská práva a ctí zásady uznávané zejména Listinou základních práv Evropské unie. Jejím cílem je především zajistit plné respektování lidské důstojnosti a podpořit uplatňování článků 1, 4, 6, 7, 18, 21, 24 a 47 Listiny; tato směrnice musí být odpovídajícím způsobem provedena.“

dítěte a Evropským soudem pro lidská práva ⁽¹²⁷⁾. Mimoto 10. bod odůvodnění uvádí: „Při zacházení s osobami, na které se vztahuje tato směrnice, jsou členské státy vázány závazky vyplývajícími z nástrojů mezinárodního práva, ke kterým přistoupily.“

I když použité metody musí být v souladu s povinnostmi členských států vyplývajícími ze směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), z Listiny EU a příslušných mezinárodních smluv, je nicméně zřejmé, že musí být schopny identifikovat zranitelné osoby spadající do oblasti působnosti článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění). Z tohoto článku vyplývá, že členské státy jsou povinny vypracovat vhodné metody pro identifikaci žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí. To platí zejména ve vztahu k osobám, jejichž potřeby nemusí být zjevné nebo ihned patrné, například ve vztahu k obětem mučení a jiných vážných forem násilí, žadatelům, kteří jsou LGBTI osobami (lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby), žadatelům se zdravotním postižením a/nebo žadatelům se zvláštními potřebami z důvodu jejich duševního zdraví. Posouzení tedy může vyžadovat určitou dobu. U posouzení, které je schopno identifikovat pouze osoby se zjevnými nebo viditelnými známkami zranitelnosti, hrozí nebezpečí, že neidentifikuje další kategorie zranitelných osob spadající do oblasti působnosti článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) ⁽¹²⁸⁾.

Čl. 22 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) rovněž uznává, že zvláštní potřeby při přijetí mohou vyjít najevo až v pozdějším stadiu azylového řízení. Mohou totiž vyjít najevo až po podání následné žádosti nebo při podání odvolání k soudu nebo tribunálu. Toto ustanovení uznává, že z řady důvodů – včetně traumatu, hanby, nedostatku důvěry a/nebo strachu – může být pro některé žadatele obtížné sdělit skutečnosti nebo zkušenosti, které by naznačovaly, že mají zvláštní potřeby při přijetí ⁽¹²⁹⁾. Pokud tyto potřeby vyjdou najevo až v pozdějším stadiu, musí členské státy zajistit, aby byly tyto zvláštní potřeby při přijetí řešeny.

Pokud byl žadatel identifikován jako žadatel se zvláštními potřebami při přijetí, musí členské státy zajistit, aby podpora, kterou obdrží, zohledňovala jeho zvláštní potřeby při přijetí po celou dobu azylového řízení ⁽¹³⁰⁾. Musí rovněž zajistit, aby byla jeho situace vhodným způsobem sledována (čl. 22 odst. 1 třetí pododstavec směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)). Část 4 obsahuje další informace o povinnostech členských států podle směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění).

Čl. 22 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) uvádí, že posouzením podle čl. 22 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) „není dotčeno posuzování potřeby mezinárodní ochrany“ podle kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

⁽¹²⁷⁾ Viz oddíl 2.4 týkající se nejlepšího zájmu dítěte a Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), oddíl V (a) týkající se prvotního posouzení a opatření, body 31 a 32.

⁽¹²⁸⁾ Ačkoli se pro členské státy nejedná o právně závazný dokument, viz Evropský parlament, Generální ředitelství pro vnitřní politiku, tematická sekce C: Občanská práva a ústavní záležitosti, občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci, *The Implementation of the Common European Asylum System* (Provádění společného evropského azylového systému), 2016, s. 87. Tento výzkumný dokument si vyžádal Výbor Evropského parlamentu pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci a zadala jej tematická sekce pro občanská práva a ústavní záležitosti, která nad ním rovněž vykonávala dohled a zveřejnila jej.

⁽¹²⁹⁾ Federální správní soud (Bundesverwaltungsgericht / Tribunal administratif fédéral / Tribunale amministrativo federale / Tribunal administrativ federal (BVGE), Švýcarsko), rozsudek ze dne 18. července 2016, D-6806. Viz také EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 6.3 týkající se sdělování skutečností, s. 174.

⁽¹³⁰⁾ SDEU, 2012, *Cimade*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 123 výše), bod 56; SDEU, rozsudek ze dne 27. února 2014, *Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers v. Saciri a další*, C-79/13, EU:C:2014:103, bod 33.

3.2. Identifikace a posuzování žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky (směrnice o azylovém řízení (přepracované znění))

Podle definice v čl. 2 písm. d) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) je „žadatelem, který potřebuje zvláštní procesní záruky“ „žadatel, u nějž je možnost požívat práv a plnit povinnosti podle této směrnice vzhledem k jeho situaci omezena“. 29. bod odůvodnění vysvětluje:

29. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

Někteří žadatelé mohou potřebovat zvláštní procesní záruky mimo jiné vzhledem ke svému věku, pohlaví, sexuální orientaci, pohlavní identitě, postižení, závažným zdravotním problémům, mentální poruše nebo následkům mučení, znásilnění nebo jiných vážných forem psychického, fyzického nebo sexuálního násilí. Členské státy by měly usilovat o to, aby žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, byli identifikováni dříve, než dojde k přijetí rozhodnutí v prvním stupni. Těmto žadatelům by měla být poskytnuta přiměřená podpora, včetně dostatku času, s cílem vytvořit nezbytné podmínky pro účinný přístup k řízení, které by jim umožňovaly splnit veškeré náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu.

Faktory nebo okolnosti uvedené v 29. bodě odůvodnění nejsou vyčerpávající. Vzhledem k tomu může být po členských státech požadováno, aby zohlednily další individuální okolnosti, které by mohly omezit schopnost žadatele požívat práv a plnit povinnosti podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění). Kromě toho je třeba poznamenat, že žadatel může být omezen vícenásobnými nebo měnícími se individuálními okolnostmi.

Nezletilé osoby a nezletilé osoby bez doprovodu jsou žadatelé, kteří vzhledem ke svému věku potřebují zvláštní procesní záruky. Podle čl. 2 písm. l) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) se „nezletilou osobou“ rozumí „státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti mladší osmnácti let“. Podle čl. 2 písm. m) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) se „nezletilou osobou bez doprovodu“ rozumí nezletilá osoba ve smyslu čl. 2 písm. l) [kvalifikační směrnice (přepracované znění)], který stanoví:

Čl. 2 písm. l) kvalifikační směrnice (přepracované znění)

Definice

„nezletilou osobou bez doprovodu“ [se rozumí] nezletilá osoba, která vstupuje na území členských států bez doprovodu dospělé osoby, jež za ni podle právních předpisů nebo praxe dotyčného členského státu odpovídá, a to po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby; tato definice zahrnuje i nezletilou osobu, jež je ponechána bez doprovodu po vstupu na území členských států;

Ve věci *A a S*, která se týkala definice nezletilé osoby bez doprovodu podle příslušného článku směrnice o právu na sloučení rodiny, SDEU rozhodl, že čl. 2 písm. f) uvedené směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že:

jako „nezletilá osoba“ ve smyslu tohoto ustanovení musí být kvalifikován státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, jež byla mladší 18 let v okamžiku vstupu na území členského státu a podání žádosti o azyl v tomto státě, která však v průběhu azylového řízení dosáhla plnoletosti [...] ⁽¹³¹⁾.

Je třeba poznamenat, že starší žadatel může vzhledem ke svému věku potřebovat rovněž zvláštní procesní záruky ⁽¹³²⁾.

Definice jiných kategorií žadatelů, kteří mohou potřebovat zvláštní procesní záruky, nejsou ve směrnici o azylovém řízení (přepřacované znění) uvedeny. Pokyny však lze nalézt v různých směrodatných zdrojích definujících různé druhy zranitelnosti. Například Yogyakartské zásady z roku 2007 obsahují definice sexuální orientace a genderové identity ⁽¹³³⁾. Sexuální orientací „se rozumí schopnost každého člověka pociťovat hlubokou emocionální, citovou a sexuální přitažlivost k osobám jiného pohlaví nebo stejného pohlaví nebo více než jednoho pohlaví a mít s nimi intimní a sexuální vztahy“. Genderovou identitou se rozumí vnitřní a individuální prožívání genderu hluboce pociťované každým člověkem, přičemž gender může, ale nemusí odpovídat pohlaví přiřazenému při narození, včetně osobního vnímání těla (které může v případě svobodné volby zahrnovat úpravu tělesného vzhledu nebo funkcí lékařskými, chirurgickými či jinými prostředky) a jiného vyjadřování genderu, jako je oblékání, mluva a osobitý projev ⁽¹³⁴⁾.

V roce 2017 byly přijaty Yogyakartské zásady plus 10. Dokument doplňuje – a nenahrazuje – původních 29 Yogyakartských zásad. Stanoví další zásady a povinnosti států při uplatňování mezinárodního práva v oblasti lidských práv v souvislosti se sexuální orientací a genderovou identitou a uznává odlišné a průřezové důvody vyjádření pohlavní identity a pohlavních znaků. V preambuli se „vyjádřením pohlavní identity“ rozumí „vyobrazení pohlaví každé osoby prostřednictvím fyzického vzhledu – včetně oděvů, vlasů, doplňků, kosmetiky – a formulací, projevů, vzorců chování, jmen a osobních odkazů“ a uvádí „dále, že vyjádření pohlavní příslušnosti může, ale nemusí být v souladu s genderovou identitou dané osoby“. „Pohlavní znaky“ jsou definovány jako „fyzické rysy každé osoby týkající se pohlaví, včetně pohlavních orgánů a jiné sexuální a reprodukční anatomie, chromozómů, hormonů a sekundárních fyzických rysů vyplývajících z puberty“ ⁽¹³⁵⁾.

Pokud jde o zdravotní postižení, Úmluva o právech osob se zdravotním postižením definuje osoby se zdravotním postižením jako „osoby mající dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení, které v interakci s různými překážkami může bránit jejich plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními“ ⁽¹³⁶⁾.

Článek 24 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví mimo jiné právní rámec pro identifikaci a posuzování žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky.

⁽¹³¹⁾ SDEU, 2018, *A a S*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 33 výše), bod 64.

⁽¹³²⁾ Viz nezávazné Zásady OSN pro seniory, přijaté rezolucí Valného shromáždění č. 46/91 ze dne 16. prosince 1991.

⁽¹³³⁾ Yogyakartské zásady, 2007, op. cit. (poznámka pod čarou č. 71 výše), s. 6. Yogyakartské zásady vypracovala v roce 2007 skupina mezinárodních odborníků na lidská práva.

⁽¹³⁴⁾ Tamtéž, s. 6.

⁽¹³⁵⁾ Yogyakartské zásady plus 10, 2017, op. cit. (poznámka pod čarou č. 71 výše), s. 6.

⁽¹³⁶⁾ Článek 1 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením. Jak je uvedeno v oddíle 2.1 výše, bod odůvodnění e) uznává, že zdravotní postižení je vyvíjející se pojem.

Čl. 24 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) Žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky

Členské státy v přiměřené lhůtě po podání žádosti o mezinárodní ochranu posoudí, zda se jedná o žadatele, který potřebuje zvláštní procesní záruky.

Podle tohoto článku musí členské státy posoudit všechny žadatele, aby určily, zda „potřebují zvláštní procesní záruky“. Pokud je u žadatele zjištěno, že tyto záruky potřebuje, měla by být povaha těchto potřeb posouzena, aby byl splněn požadavek čl. 24 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) na poskytnutí náležité podpory⁽¹³⁷⁾. Členské státy jsou proto povinny provést individuální posouzení potřeby zvláštních procesních záruk.

Jak je uvedeno v oddíle 3.1, v souladu s čl. 2 písm. b) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), který stanoví definici žádosti o mezinárodní ochranu, je žádost „účinná“, jakmile osoba, u níž lze předpokládat, že usiluje o získání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany, učiní žádost o ochranu členským státem nebo vyjádří své přání takovou žádost učinit. Žádost je tedy „účinná“ předtím, než je zaregistrována a podána, v souladu s článkem 6 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)⁽¹³⁸⁾. Vzhledem k tomu je referenčním okamžikem pro posouzení „přiměřené lhůty“ okamžik, kdy je žádost učiněna, a nikoli okamžik, kdy je žádost zaregistrována nebo podána. Ve 27. bodu odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) je jasně uvedeno, že:

27. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Vzhledem k tomu, že státní příslušníci třetích zemí a osoby bez státní příslušnosti, kteří vyjádřili své přání požádat o mezinárodní ochranu, jsou žadateli o mezinárodní ochranu, měli by dodržovat povinnosti a **požívat práva podle [směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)] a [směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)]**. Za tímto účelem by členské státy měly co nejdříve učinit záznam o tom, že uvedené osoby jsou žadateli o mezinárodní ochranu [zvýraznění doplněno].

Význam pojmu „v přiměřené lhůtě“ by měl vycházet z cíle stanoveného ve 29. bodu odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), kterým je zajistit, aby žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, obdrželi „přiměřenou podporu [...] s cílem vytvořit nezbytné podmínky pro účinný přístup k řízení, které by jim umožňovaly splnit veškeré náležitosti žádosti“.

Čl. 24 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) ponechává členským státům široký prostor pro uvážení, pokud jde o metody posuzování, které „lze zahrnout do stávajících vnitrostátních řízení nebo do posouzení uvedeného v článku 22 [směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)] a nemusí mít formu správního řízení“. Posouzení, zda žadatel potřebuje, či nepotřebuje zvláštní procesní záruky, tedy může, ale nemusí být začleněno do posouzení, zda žadatel má, či nemá zvláštní potřeby při přijetí.

⁽¹³⁷⁾ V plném znění citováno dále v tomto oddíle.

⁽¹³⁸⁾ Více informací o učinění, registraci a podání žádosti viz EASO, *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*, 2018, oddíl 2.3.

Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) nestanoví metody pro posouzení toho, zda žadatel potřebuje, či nepotřebuje zvláštní procesní záruky. Stejně jako v případě směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) však musí být použité metody v souladu s ustanoveními směrnice. Jak rovněž vyplývá z 60. bodu odůvodnění, musí respektovat základní práva zaručená Listinou EU, jako je právo na respektování lidské důstojnosti (článek 1) a právo na respektování soukromého a rodinného života (článek 7) ⁽¹³⁹⁾. Při provádění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) ve vztahu k nezletilým osobám „[...] [by se členské státy měly] v souladu s [Listinou EU] a s Úmluvou OSN o právech dítěte z roku 1989 řídit především zásadou nejlepšího zájmu dítěte“ ⁽¹⁴⁰⁾. Kromě toho 15. bod odůvodnění uvádí: „Při zacházení s osobami, na které se vztahuje tato směrnice, jsou členské státy vázány závazky vyplývajícími z nástrojů mezinárodního práva, ke kterým přistoupily.“

I když se zajistí, aby metody byly v souladu s povinnostmi členských států vyplývajícími ze směrnice o podmínkách azylového řízení (přepřacované znění), z Listiny EU a příslušných mezinárodních smluv, je nicméně zřejmé, že použité metody musí být schopny identifikovat žadatele spadající do oblasti působnosti čl. 2 písm. d) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Vzhledem k tomu by se neměly omezovat pouze na identifikaci žadatelů se zjevnými nebo viditelnými omezeními způsobenými jejich situací. Členské státy jsou povinny vypracovat vhodné metody pro identifikaci žadatelů, jejichž situace nemusí být zřejmá nebo okamžitě patrná, například obětí mučení a jiných vážných forem násilí, LGBTI žadatelů nebo žadatelů se zvláštními potřebami z důvodu jejich duševního zdraví ⁽¹⁴¹⁾.

Čl. 24 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví:

Čl. 24 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Členské státy zajistí, aby žadatelům, u nichž bylo zjištěno, že potřebují zvláštní procesní záruky, byla poskytnuta náležitá podpora, jež jim umožní v průběhu azylového řízení požívat práv a plnit povinnosti stanovené v této směrnici.

Části 7 a 8 této právní analýzy poskytují další informace o povinnostech členských států podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) rovněž uznává, že se potřeba zvláštních procesních záruk na straně žadatele může projevit až v pozdější fázi. Čl. 24 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví:

Čl. 24 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Členské státy zajistí, aby byly tyto potřeby zvláštních procesních záruk zohledněny v souladu s touto směrnicí i v případě, že se tyto potřeby projeví v pozdější fázi řízení, aniž by muselo nutně dojít k opětovnému zahájení řízení.

⁽¹³⁹⁾ 60. bod odůvodnění: „Tato směrnice respektuje základní práva a ctí zásady uznané v Listině. Cílem této směrnice je zejména zajistit plné respektování lidské důstojnosti a podpořit uplatňování článků 1, 4, 18, 19, 21, 23, 24 a 47 Listiny a v souladu s tím musí být prováděna.“

⁽¹⁴⁰⁾ Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), 33. bod odůvodnění. Viz také oddíl 2.4 výše, Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 20, citovaný v textu na konci části 2.

⁽¹⁴¹⁾ Zvláštní úvahy týkající se ukazatelů mučení nebo jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení viz oddíl 7.5.4 a zvláštní úvahy týkající se sexuální orientace a genderové identity viz oddíl 7.5.5.

V souladu s čl. 24 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) některé členské státy taková ustanovení zavedly do svých vnitrostátních právních předpisů⁽¹⁴²⁾. Toto ustanovení uznává, že z řady důvodů – včetně traumatu, hanby, nedostatku sebeuvědomění a důvěry a/ nebo strachu – může být pro některé žadatele obtížné sdělit skutečnosti nebo zkušenosti, které by naznačovaly, že potřebují zvláštní procesní záruky⁽¹⁴³⁾. Může tomu tak být mimo jiné v případě LGBTI osob, které se mohou nejprve zdráhat odhalit velmi osobní záležitosti, a osob, které byly vystaveny mučení, znásilnění nebo jiným formám psychického, fyzického nebo sexuálního násilí a mohou trpět traumatem. SDEU uznal, že žadatel nemusí svou sexuální orientaci deklarovat hned od počátku⁽¹⁴⁴⁾.

Pokud žadatel v pozdější fázi řízení zveřejní skutečnosti nebo zkušenosti, které mohou naznačovat, že potřebuje zvláštní procesní záruky podle čl. 24 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), musí členské státy zajistit, aby byla zohledněna jakákoli potřeba takových záruk. V závislosti na okolnostech to může, ale nemusí vyžadovat opětovné zahájení řízení.

Potřeba zvláštních procesních záruk na straně žadatele se může projevit až v okamžiku podání opravného prostředku k soudu. Další informace o zvláštních procesních zárukách v řízeních před soudy viz část 8.

3.3. Ukazatele žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/ nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky

Ukazatele pro určení žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, jsou stanoveny v několika zdrojích. 31. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) stanoví:

31. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

Opatření na vnitrostátní úrovni ke zjišťování a dokumentaci příznaků a známek mučení nebo jiných vážných forem fyzického či psychického násilí, včetně sexuálního násilí, v rámci řízení, na něž se vztahuje tato směrnice, mohou mimo jiné vycházet ze Zásad pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (Istanbulský protokol).

Je třeba poznamenat, že výše uvedená příručka⁽¹⁴⁵⁾ je vypracována konkrétně v souvislosti s vyšetřováním mučení⁽¹⁴⁶⁾.

Úřad EASO i UNHCR⁽¹⁴⁷⁾ vypracovaly ukazatele, které se mají používat jako nástroje pro prověřování. On-line nástroj úřadu EASO pro identifikaci osob se zvláštními potřebami (rovněž

⁽¹⁴²⁾ Jako příklad právních předpisů členských států viz Malta, *Reception of Asylum Seekers Regulations*, 2005, op. cit. (poznámka pod čarou č. 120 výše), nařízení 14 (2) stanoví: „Jakmile se zranitelnost žadatele projeví v pozdější fázi, pomoc a podpora se poskytuje od tohoto okamžiku na základě nového posouzení případu.“ Viz také Francie, CESEDA, op. cit. (poznámka pod čarou č. 120 výše), článek L744-6, vyžadující, aby zvláštní potřeby byly zohledněny, i když se projeví v pozdější fázi azylového řízení.

⁽¹⁴³⁾ Viz také EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 6.3 týkající se sdělování skutečností, s. 174.

⁽¹⁴⁴⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 69.

⁽¹⁴⁵⁾ *Istanbulský protokol – Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 68 výše). Jak uvádí úřad EASO, Istanbulský protokol je „velmi důležitý, ačkoli není pro členské státy právně závazný“; EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, s. 99.

⁽¹⁴⁶⁾ Zvláštní úvahy týkající se náznaků mučení nebo jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání viz oddíl 7.5.4.

⁽¹⁴⁷⁾ UNHCR a International Detention Coalition (IDC), *Vulnerability Screening Tool – Identifying and addressing vulnerability: a tool for asylum and migration systems* (nástroj pro prověřování zranitelnosti), 2016.

označovaný jako nástroj IPSN) ⁽¹⁴⁸⁾ stanoví řadu ukazatelů. Příklady některých z těchto ukazatelů jsou uvedeny v tabulce 11. Rozsáhlejší seznam ukazatelů nalezne čtenář v on-line nástroji.

Tabulka 11: Příklady ukazatelů týkající se žadatelů, kteří mohou potřebovat zvláštní procesní záruky a/nebo mít zvláštní potřeby při přijetí

Ukazatel	Poznámky
Věk	Toto je relevantní vzhledem k tomu, že osoba tvrdí, že je mladší osmnácti let (nezletilá), nebo že je starší osobou.
Pohlaví	Pohlavím se rozumí muž, žena nebo intersexuální osoba.
Sexuální orientace a genderová identita	Osoby, které jsou LGBTI nebo u nichž je problémem genderová identita.
Rodinný stav	Například nezletilá osoba s doprovodem, nezletilá osoba bez doprovodu, samoživitel doprovázený jedním nebo více dětmi mladšími osmnácti let, nezaopatřené zletilé dítě nebo vdova (vdovec).
Fyzické ukazatele	Mezi příklady těchto ukazatelů patří: <ul style="list-style-type: none"> • viditelná zranění • viditelné známky nemoci nebo zdravotních potíží • tetování nebo jiné značky, které mohou označovat majetek vykořisťovatelů • postižení omezující fyzické funkce končetin atd. • poškození zraku, sluchu nebo řeči • mentální postižení
Psychosociální ukazatele	Zahrnují diagnostikované poruchy, chování, postoj a sebevnímání. Mezi příklady těchto ukazatelů patří: <ul style="list-style-type: none"> • diagnostikované poruchy: <ul style="list-style-type: none"> – posttraumatická stresová porucha – akutní stresová porucha – deprese – psychóza – úzkostný stav – jiné diagnostikované duševní poruchy • chování/postoj: <ul style="list-style-type: none"> – zmatenost – dezorientace – vyhýbání se podnětům spojeným s uváděným traumatem – fobie – výkyvy nálady (rychlé nebo prudké změny pocitů) • sebevnímání: <ul style="list-style-type: none"> – změna osobnosti – pocity viny – pocity hanby – pocit beznaděje – pocit bezcennosti – neobvyklé nebo přehnané přesvědčení o osobních schopnostech – narušené sebevědomí
Ukazatele prostředí	Patří mezi ně informace o zemi původu (např. pochází žadatel ze země, o níž je známo, že v ní dochází k mučení?) a zacházení ze strany jiných osob (např. zkušenost s násilím).

⁽¹⁴⁸⁾ Nástroj úřadu EASO pro identifikaci osob se zvláštními potřebami, 2016.

Jak je uvedeno výše, tento seznam je pouze příkladem některých ukazatelů. Jako takový není vyčerpávající a bude vždy vyžadováno individuální posouzení.

3.4. Důkazy a posuzování žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018.

Tento oddíl se zabývá důkazy, které by mohly ověřit, podpořit nebo vyvrátit tvrzení, že žadatel má zvláštní potřeby při přijetí a/nebo potřebuje zvláštní procesní záruky, a jak by to mělo být posuzováno.

Tabulka 12: Příklady relevantních důkazů pro posuzování zvláštních procesních potřeb nebo potřeb při přijetí

Příklady důkazů	Příklady souvislosti s údajnou zranitelností v souladu s článkem 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) a 29. bodem odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)
Ústní důkazy prohlášení žadatele, rodinného příslušníka, svědků nebo odborníků	Prohlášení žadatele lze použít k prokázání toho, že se jedná o nezletilou osobu, že tato osoba v minulosti zažila násilí a/nebo má zdravotní postižení.
Doklady průkaz totožnosti / cestovní pas rodný list lékařské zprávy zprávy o posouzení věku zprávy o zemi původu	K doložení věku žadatele, ať už se jedná o nezletilou osobu, nebo o starší osobu, lze použít rodný list a/nebo jiný doklad. Lékařské zprávy mohou být použity k potvrzení toho, že žadatel trpí vážnou nemocí nebo zdravotním postižením nebo že zažil mučení. Zpráva o zemi původu může například uvádět, že osoby s určitými profily mohly být podrobeny mučení nebo jiným vážným formám násilí.
Vizuální důkazy fotografie videa	Fotografie mohou podpořit tvrzení, že osoba byla podrobena násilí a/nebo zažila mučení.
Věcné důkazy tělesné jizvy	Tělesné jizvy mohou dokládat tvrzení, že žadatel v minulosti zažil mučení a/nebo násilí.

Jak rozhodl SDEU, veškeré důkazy musí být shromažďovány způsobem, který je „v souladu s ostatními relevantními ustanoveními unijního práva, zejména se základními právy zaručenými Listinou, jako je právo na respektování lidské důstojnosti, zakotvené v článku 1 Listiny, a právo na respektování soukromého a rodinného života, zaručené jejím článkem 7“⁽¹⁴⁹⁾.

⁽¹⁴⁹⁾ SDEU, rozsudek ze dne 25. ledna 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, C-473/16, EU:C:2018:36, bod 35.

Dodržování těchto základních práv zakazuje například provádění sexuálních praktik nebo předkládání videí o intimních aktech na podporu žádosti založené na sexuální orientaci⁽¹⁵⁰⁾. Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že „povolit nebo připustit takový typ důkazů by navíc podněcovalo ostatní žadatele a *de facto* by to znamenalo povinnost předložit takový důkaz“⁽¹⁵¹⁾. To by se obdobně vztahovalo i na důkazy shromážděné pro posouzení zvláštních potřeb při přijetí a potřeby zvláštních procesních záruk⁽¹⁵²⁾.

Následující oddíly se zabývají jednak lékařskými důkazy, jednak posuzováním věku a zásadou výhody pochybností.

3.4.1. Lékařské důkazy

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 4.7.2, „Lékařské důkazy a lékařští odborníci“, týkající se norem pro posuzování lékařských důkazů.

Lékařské důkazy mohou hrát důležitou úlohu při identifikaci žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo osob, které potřebují zvláštní procesní záruky. Lékařská zpráva může například poskytnout odborný posudek o tom, zda žadatel trpí určitými zdravotními potížemi, duševní poruchou nebo zdravotním postižením. Lékařské důkazy získané v průběhu posuzování žádosti podle čl. 10 odst. 3 písm. d) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) za účelem potvrzení tvrzení o mučení nebo špatném zacházení v minulosti mohou rovněž naznačovat, že žadatel má zvláštní potřeby přijetí a/nebo potřebuje zvláštní procesní záruky. Pokud jde o posuzování žádosti o mezinárodní ochranu, článek 18 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) stanovil normy pro veškeré lékařské prohlídky týkající se známek, které by mohly naznačovat pronásledování nebo vážnou újmu v minulosti. Čl. 18 odst. 1 stanoví:

Čl. 18 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

Členské státy stanoví, že má být se souhlasem žadatele provedena jeho lékařská prohlídka ohledně známek, které by mohly vycházet z pronásledování nebo vážné újmy v minulosti, pokud to rozhodující orgán považuje za vhodné pro posouzení žádosti o mezinárodní ochranu [...]. Alternativně mohou členské státy stanovit, že takovou lékařskou prohlídku si zajistí žadatel⁽¹⁵³⁾.

Ve věci *F v. Bevándorlási és Hivatal* SDEU rozhodl, že podmínky pro získání odborného posouzení týkajícího se tvrzení sexuální orientace žadatele musí být v souladu se základními

⁽¹⁵⁰⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 65.

⁽¹⁵¹⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 66.

⁽¹⁵²⁾ Zvláštní úvahy týkající se náznaků mučení nebo jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání viz oddíl 7.5.4.

⁽¹⁵³⁾ V tomto ohledu viz např. český zákon o azylu (zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, 11. listopadu 1999, ve znění z roku 2015), který v § 10 odst. 5 ukládá správnímu orgánu (ministerstvu vnitra) povinnost „[informovat] žadatele o udělení mezinárodní ochrany o možnosti zajistit si lékařské vyšetření zaměřené na zjištění známek pronásledování nebo vážné újmy“.

právy zaručenými Listinou⁽¹⁵⁴⁾. Obdobně by to platilo i pro posouzení zvláštních potřeb. SDEU rozhodl, že provedení a použití odborného psychologického posouzení, jehož účelem je poskytnout na základě projektivních osobnostních testů obraz o sexuální orientaci tohoto žadatele, „představuje [...] zásah do práva této osoby na respektování jejího soukromého života“ a je neslučitelné s článkem 7 Listiny⁽¹⁵⁵⁾.

Generální advokátka SDEU Sharpston ve svém stanovisku ve věci *A, B a C v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie* tvrdila, že „[n]eexistuje žádné uznávané lékařské vyšetření, které by mohlo být použito za účelem zjištění sexuální orientace člověka“⁽¹⁵⁶⁾.

3.4.2. Posuzování věku

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 5.2.2, „Posuzování věku“.
- EASO, *Praktická příručka k posuzování věku*, 2. vydání, 2018, s. 17.
- EASO, *Age Assessment Practice in Europe* (Postupy pro posuzování věku v Evropě), 2013.

Posuzování věku je proces, jehož prostřednictvím se orgány snaží odhadnout chronologický věk nebo věkové rozpětí dané osoby s cílem stanovit, zda je daný jedinec nezletilá osoba, nebo dospělá osoba⁽¹⁵⁷⁾. Jakýkoli postup posuzování věku by se měl použít pouze v případech, že má členský stát pochybnosti o (tvrzeném) věku žadatele, nebo pokud jeho věk není znám a je třeba rozhodnout, zda se jedná o nezletilou, nebo dospělou osobu. Tato otázka obvykle vyvstává v případě nezletilých osob bez doprovodu a je velmi důležitým rozhodnutím, neboť členské státy jsou povinny poskytnout zvláštní procesní záruky a zvláštní podmínky při přijetí nezletilým osobám, a zejména nezletilým osobám bez doprovodu.

Článek 25 směrnice o azylovém řízení (přepřelované znění) týkající se záruk pro nezletilé osoby bez doprovodu stanoví v čl. 25 odst. 5 pravidla pro používání lékařských vyšetření ke stanovení věku nezletilých osob bez doprovodu. Při provádění čl. 25 odst. 5 musí být plně respektována lidská důstojnost v souladu s článkem 1 Listiny EU, právo na nedotknutelnost lidské osobnosti (článek 3 Listiny EU) a ochrana osobních údajů (článek 8 Listiny EU), přičemž prvořadým hlediskem musí být nejvlastnější zájem dítěte (čl. 24 odst. 2 Listiny EU a čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepřelované znění)). Podle čl. 52 odst. 1 Listiny EU se na každé omezení práv a svobod uznaných Listinou EU vztahuje zásada proporcionality⁽¹⁵⁸⁾.

⁽¹⁵⁴⁾ SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), bod 46.

⁽¹⁵⁵⁾ SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), bod 54.

⁽¹⁵⁶⁾ SDEU, stanovisko generální advokátky Sharpston, 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 71 výše), body 60–61. Viz také SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše). Důležité je, že tato věc se týkala kvalifikační směrnice z roku 2004 a směrnice o azylovém řízení z roku 2005 a předběžné otázky se zaměřily mimo jiné na metody posuzování prohlášení a listinných důkazů v každém z případů. V tomto ohledu se SDEU omezil na určité záležitosti, včetně toho, zda je podle příslušných směrnic EU přijatelné, aby orgány pokládaly otázky založené na stereotypy, pokud jde o homosexuály, a podrobné dotazování na sexuální praktiky žadatele. Viz také UNHCR, *Směrnice k mezinárodní ochraně č. 9: Žádosti o přiznání právního postavení uprchlíka z důvodu sexuální orientace nebo genderové identity ve smyslu článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo Protokolu z roku 1967*, 23. října 2012 UN Doc HCR/GIP/12/09, bod 65.

⁽¹⁵⁷⁾ EASO, *Praktická příručka k posuzování věku*, 2. vydání, 2018, s. 17.

⁽¹⁵⁸⁾ Čl. 52 odst. 1 Listiny EU: „Každé omezení výkonu práv a svobod uznaných touto listinou musí být stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod. Při dodržení zásady proporcionality mohou být omezení zavedena pouze tehdy, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.“

Čl. 25 odst. 5 první pododstavec směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Členské státy mohou v rámci posuzování žádosti o mezinárodní ochranu použít k určení věku nezletilých osob bez doprovodu lékařské vyšetření, pokud mají členské státy i poté, co žadatel učinil obecné prohlášení nebo předložil jiné vhodné údaje, pochybnosti ohledně jeho věku. Pokud mají členské státy i nadále pochybnosti ohledně věku žadatele, považují jej za nezletilou osobu.

V souladu s čl. 25 odst. 5 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) je prvním krokem v procesu posuzování věku posouzení obecných prohlášení nebo jiných vhodných údajů, které zahrnují doklady – například cestovní pasy, doklady totožnosti různého druhu a rodné listy – a další zdroje důkazů, jako jsou prohlášení jiných rodinných příslušníků přítomných v daném členském státě⁽¹⁵⁹⁾. V tomto ohledu je třeba poznamenat, že podle obecného komentáře č. 6 Výboru pro práva dítěte by postupy posuzování věku „měly brát v úvahu nejen tělesný vzhled jednotlivce, ale také jeho psychickou vyspělost“⁽¹⁶⁰⁾. Jediným možným účelem jakékoli vizuální kontroly je vyřešení zjevných případů, u nichž je výsledek (dospělý, nebo nezletilý) nade vše pochybnost⁽¹⁶¹⁾. Při použití jakéhokoliv testu, který odkazuje na vzhled a chování žadatele, je třeba mít na paměti, „jak nespolehlivé je posouzení věku na [tomto základě], a v důsledku toho, s jak širokým prostorem pro omyl je třeba počítat“⁽¹⁶²⁾.

Členské státy **mohou** k odhadu věku údajné nezletilé osoby bez doprovodu použít lékařské vyšetření pouze v případě, že má příslušný orgán i po zohlednění jakýchkoli nefyzicky invazivních kroků stále pochybnosti o nezletilosti žadatele. Z práva EU nevyplývá žádná právní povinnost posoudit věk žadatele na základě lékařského vyšetření, neboť čl. 25 odst. 5 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) lékařské vyšetření pouze připouští („mohou“), ale nestanoví povinnost je provést⁽¹⁶³⁾.

Posouzení chronologického věku je o to obtížnější, že se obecně uznává, že neexistuje ani jediná metoda, ani konkrétní kombinace metod pro vědecké stanovení přesného věku jednotlivce⁽¹⁶⁴⁾. Praxe jednotlivých členských států se liší, pokud jde o listinné a jiné typy důkazů, které se používají při posuzování věku. Například francouzské právo uvádí, že posouzení musí být provedeno na základě víceborového přístupu⁽¹⁶⁵⁾. Podobně Itálie přijala v dubnu 2017 zákon č. 47/2017 o zvláštních ustanoveních na ochranu dětí bez doprovodu. Tento právní rámec objasňuje, že posouzení věku mají za vhodných podmínek na základě víceborového přístupu zpravidla provádět odborníci, kteří jsou dostatečně kvalifikovaní a v případě potřeby za přítomnosti kulturního mediátora, s použitím co nejméně invazivních prostředků a při respektování předpokládaného věku, pohlaví a tělesné a duševní

⁽¹⁵⁹⁾ Viz také Výbor pro práva dítěte, stanovisko přijaté dne 31. května 2019, *A.L. v. Španělsko*, sdělení č. 16/2107, CRC/C/81/D/16/2017, bod 12.10; Výbor pro práva dítěte, stanovisko přijaté dne 31. května 2019, *J.A.B. v. Španělsko*, sdělení č. 22/2017, CRC/C/81/D/22/2017, body 13.9 a 13.10.

⁽¹⁶⁰⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 31 (a). Viz také UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně č. 8: Žádosti o právní postavení uprchlíka podané dětmi podle čl. 1A odst. 2 a čl. 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967, 22. prosince 2009, HCR/GIP/09/08, bod 75: „[...] posouzení věku [...] musí být součástí komplexního posouzení zahrnujícího jak fyzický vzhled, tak psychickou vyspělost.“

⁽¹⁶¹⁾ Nejvyšší správní soud Bavorska (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof, Německo), rozsudek ze dne 5. dubna 2017, 12 BV 17.185.

⁽¹⁶²⁾ Odvolací soud (Court of Appeal) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 23. května 2019, *BF (Eritrea) v. Secretary of State for the Home Department*, [2019] EWCA Civ 872, bod 65.

⁽¹⁶³⁾ Viz také Dětský fond OSN (UNICEF), *Age Assessment: A technical note*, leden 2013; UNHCR, „UNHCR observations on the use of age assessments in the identification of separated or unaccompanied children seeking asylum“ ve věci č. CIK-1938/2014, Litevský Nejvyšší soud, 1. června 2015; UNHCR, „Submission by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in the case of *M.S. v Slovakia and Ukraine* (Appl. No 17189/11) before the European Court of Human Rights“, 1. června 2016.

⁽¹⁶⁴⁾ EASO, *Age Assessment Practice in Europe (Postupy pro posuzování věku v Evropě)*, 2013, s. 24–44.

⁽¹⁶⁵⁾ Francie, Loi no 2016-297 du 14 mars 2016 relative à la protection de l'enfant; Francie, Décret no 2016-840 du 24 juin 2016 ... relatif à l'accueil et aux conditions d'évaluation de la situation des mineurs privés temporairement ou définitivement de la protection de leur famille.

nedotknutelnosti dané osoby ⁽¹⁶⁶⁾. Jako příklad vnitrostátní praxe lze zmínit Regionální soud v Amsterdamu, který připustil opravný prostředek proti rozhodnutí o posouzení věku na základě toho, že kontrolu věku neprovedli odborníci na danou problematiku ⁽¹⁶⁷⁾.

Vzhledem k tomu, že věk se nepočítá stejným způsobem nebo mu není přikládán stejný stupeň důležitosti ve všech kulturách nebo zemích na celém světě, je třeba k negativnímu hodnocení věrohodnosti žadatele přistupovat opatrně. Před provedením postupu posouzení věku je důležité, aby byl osobě, která tvrdí, že je dítětem, jmenován zástupce za účelem poskytnutí poradenství ⁽¹⁶⁸⁾.

Použijí-li se lékařská vyšetření, uplatní se normy stanovené v čl. 25 odst. 5 druhém a následujících pododstavcích směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

Čl. 25 odst. 5 druhý a následující pododstavce směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu

Každé lékařské vyšetření musí být prováděno tak, aby byla plně respektována důstojnost každého jednotlivce, byla upřednostňována nejméně invazivní vyšetření a prováděly ho kvalifikovaní zdravotníci, což v nejvyšší možné míře umožňuje dosáhnout spolehlivých výsledků.

Pokud se přistoupí k lékařskému vyšetření, členské státy zajistí, aby:

- a) nezletilé osoby bez doprovodu byly informovány před posouzením své žádosti o mezinárodní ochranu a v jazyce, kterému rozumí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumí, o možnosti určení jejich věku pomocí lékařského vyšetření. To zahrnuje informaci o způsobu vyšetření a možných důsledcích výsledku lékařského vyšetření na posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, jakož i o důsledcích odmítnutí lékařského vyšetření nezletilou osobou bez doprovodu;
- b) nezletilé osoby bez doprovodu nebo jejich zástupci souhlasili s provedením lékařského vyšetření k určení věku dotyčné nezletilé osoby a
- c) rozhodnutí o zamítnutí žádosti o mezinárodní ochranu nezletilé osoby bez doprovodu, která odmítla lékařské vyšetření podstoupit, nebylo založeno výlučně na tomto odmítnutí.

Skutečnost, že nezletilá osoba bez doprovodu odmítla podstoupit lékařské vyšetření, nebrání rozhodujícímu orgánu rozhodnout o žádosti o mezinárodní ochranu.

Pokud jde o druhy lékařských důkazů, které lze použít pro posouzení věku, jediným pravidlem (vyplývajícím ze zásady proporcionality), které lze vyvodit ze směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), je, že vyšetření musí poskytnout pokud možno spolehlivý výsledek.

⁽¹⁶⁶⁾ Itálie, *Disposizioni in materia di misure di protezione dei minori stranieri non accompagnati*, 6. května 2017. Výbor pro práva dítěte, 2019, *A.L. v. Španělsko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 159 výše), bod 12.4.

⁽¹⁶⁷⁾ Regionální soud v Amsterdamu, rozhodnutí ze dne 13. července 2016, 16/13578.

⁽¹⁶⁸⁾ Viz čl. 25 odst. 1 a čl. 25 odst. 5 písm. b) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) a také Výbor pro práva dítěte, stanovisko přijaté dne 27. září 2018, *N.B.F. v. Španělsko*, sdělení č. 11/2017, CRC/C/79/D/11/2017, bod 12.8; Výbor pro práva dítěte, 2019, *A.L. v. Španělsko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 159 výše), bod 12.8; Výbor pro práva dítěte, 2019, *J.A.B. v. Španělsko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 159 výše), bod 13.7, a Výbor pro práva dítěte, stanovisko přijaté dne 18. září 2019, *R.K. v. Španělsko*, sdělení č. 27/2017, CRC/C/82/D/27/2017, bod 9.8.

Určitým vodítkem je vnitrostátní judikatura. Francouzská Ústavní rada například zvažovala, zda rentgenové snímky pro zkoumání zralosti kostí při posuzování věku jsou v souladu s francouzskou ústavou. Rada potvrdila zákonnost těchto testů pro posouzení věku navzdory jejich přibližné povaze (s tím, že tento typ testu může zahrnovat významný prostor pro omyl), zároveň však rozhodla, že rozhodnutí týkající se posouzení věku se nemohou opírat pouze o tyto testy ⁽¹⁶⁹⁾. Nejvyšší správní soud v Hamburku rozhodl, že použití rentgenových snímků je v souladu se zásadou proporcionality, pokud žádná jiná metoda nedospěla ke spolehlivému závěru ⁽¹⁷⁰⁾. Používání zubních rentgenů je předmětem sporu před soudy Spojeného království ⁽¹⁷¹⁾. Vrchní soud (Upper Tribunal) Spojeného království uvedl, že opotřebením chrupu není vodítkem pro chronologický věk, pokud nejsou k dispozici údaje o obyvatelstvu s podobnou stravou a žvýkacími návyky, jaké má vyšetřovaná osoba. Zatímco posouzení chrupu jsou nespolehlivým ukazatelem pro žadatele o azyl mužského pohlaví v pozdním teenagerovském věku, analýza dentální zralosti může při posuzování chronologického věku pomoci. Činitelé s rozhodovací pravomocí by si však měli dávat pozor, aby se nenechali svést k nadhodnocování statistických důkazů, měli by mít pochybnosti o předpokladech, z nichž vycházejí statistické výpočty, a měli by mít na paměti rizika výskytu chyb ⁽¹⁷²⁾.

Ve věci *NBF v. Španělsko* Výbor pro práva dítěte kritizoval používání rentgenových snímků na základě atlasu Greulich–Pyle ⁽¹⁷³⁾ k určení věku nezletilé osoby. Stanovil:

ve spisu je mnoho informací nasvědčujících tomu, že tato metoda není přesná a zahrnuje široký prostor pro omyl, a proto není vhodné ji používat jako jedinou metodu pro stanovení chronologického věku mladého člověka, který tvrdí, že je nezletilý ⁽¹⁷⁴⁾.

Na žádost Norského ředitelství pro přistěhovalce vyvinula výzkumná skupina zabývající se posuzováním věku na Katedře forenzní medicíny Fakultní nemocnice v Oslu nástroj nazvaný BioAlder. Ačkoli je tento nástroj stále založen na rentgenových snímcích ruky a zubů, aktualizuje práci Greulicha a Pyleho tím, že pro predikci možného rozsahu chronologického věku používá matematický model a vychází přitom ze srovnání vědeckých studií ⁽¹⁷⁵⁾. Nástroj BioAlder však nemá být používán jako jediná metoda pro určení chronologického věku žadatele, který tvrdí, že je nezletilou osobou.

Čl. 25 odst. 5 první pododstavec směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) stanoví, že pokud po použití lékařských vyšetření „mají členské státy i nadále pochybnosti ohledně věku žadatele, považují jej za nezletilou osobu“.

⁽¹⁶⁹⁾ Ústavní rada (Conseil constitutionnel, Francie), rozhodnutí ze dne 21. března 2019, Décision no 2018-768 QPC du 21 mars 2019. Viz rovněž dřívější rozsudek, Kasační soud, první občanskoprávní senát (Cour de cassation, première chambre civile, Francie), rozsudek ze dne 3. října 2018, č. 18–19.442, který zdůraznil, že takové testy zahrnují určitý prostor pro omyl a výsledek testu by neměl při určování věku převažovat. Viz rovněž Odvolací migrační soud (Švédsko), rozsudek ze dne 11. února 2014, MIG 2014:1, který dospěl k závěru, že posouzení věku je pouze jedním typem důkazů a že je třeba provést kumulativní posouzení.

⁽¹⁷⁰⁾ Nejvyšší správní soud v Hamburku (Hamburgisches Obergerverwaltungsgericht, Německo), rozsudek ze dne 9. února 2011, 4 Bs 9/11.

⁽¹⁷¹⁾ Viz například tyto tři rozsudky Vrchního soudu (Upper Tribunal) (senátu pro imigrační a azylové otázky) (Spojené království): rozsudek ze dne 14. září 2017, *R (AS) (zastoupený opatrovníkem Francescem Jeffem) v. Kent County Council (posuzování věku, dentální důkazy)*, [2017] UKUT 446; rozsudek ze dne 29. června 2017, *R (FA) v. Ealing London Borough Council*, JR/12123/2016; rozsudek ze dne 11. listopadu 2016, *R (ZM a SK) v. Croydon London Borough Council (posuzování dentálního věku)*, [2016] UKUT 559 (IAC).

⁽¹⁷²⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), 2016, *R (ZM a SK) v. Croydon London Borough Council*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 171 výše). Viz také Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), 2017, *R (AS) v. Kent County Council (posouzení věku, dentální důkazy)*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 171 výše), který považoval užitečnost zubního vyšetření pro posouzení věku za velmi diskutabilní.

⁽¹⁷³⁾ W.W. Greulich a S. Idell Pyle, *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, 2. vydání, Stanford University Press, 1959.

⁽¹⁷⁴⁾ Výbor pro práva dítěte, 2018, *N.B.F. v. Španělsko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 168 výše), bod 12.6. Viz také Výbor pro práva dítěte, 2019, *A.L. v. Španělsko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 159 výše), bod 12.6 obdobně uvádí, že „ve spisu je mnoho informací nasvědčujících tomu, že tato metoda není přesná a zahrnuje široký prostor pro omyl, a proto není vhodné ji používat jako jedinou metodu pro určení chronologického věku mladého člověka, který tvrdí, že je nezletilý a který předloží dokumenty dokládající jeho tvrzení“.

⁽¹⁷⁵⁾ Viz Oslo University Hospital, Department of Forensic Medicine, Division of Laboratory Medicine, *Manual – BioAlder: A tool for using biological tests to assess the age of unaccompanied minor asylum-seekers*, verze 1, 19. června 2017.

Existuje vnitrostátní judikatura týkající se uplatnění výhody pochybnosti ⁽¹⁷⁶⁾, ale neexistuje jasné vodítko ohledně míry důkazů ⁽¹⁷⁷⁾. V případě osob, které tvrdí, že jsou nezletilými osobami bez doprovodu, by však měla být tato výhoda pochybnosti využita v co nejširší míře, neboť u nezletilých osob bez doprovodu je méně pravděpodobné, že budou mít k dispozici písemné důkazy ⁽¹⁷⁸⁾.

Směrnice UNHCR k mezinárodní ochraně týkající se žádostí o azyl podaných dětmi rovněž zmiňuje ústřední význam pravidla *in dubio pro reo* v postupech posouzení věku a uvádějí, že volné uvážení, které je nezbytně spojené s těmito postupy, „musí být uplatňováno takovým způsobem, že v případě pochybností bude jedinec považován za dítě“ ⁽¹⁷⁹⁾.

Je třeba poznamenat, že čl. 13 odst. 2 směrnice z roku 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí (směrnice o boji proti obchodování s lidmi) stanoví:

„Členské státy zajistí, aby osoba, která se stala obětí obchodování s lidmi a jejíž věk není znám a u níž existují důvody domnívat se, že se jedná o dítě, byla považována za dítě, a mohla tak získat okamžitý přístup k ochraně, podpoře a pomoci [podle uvedené směrnice]“ ⁽¹⁸⁰⁾.

Bylo rozhodnuto, že je-li takové prvotní rozhodnutí založeno pouze na vzhledu a chování, měly by orgány v co největší možné míře zohlednit související široký prostor pro omyl a musí být ku prospěchu každého, kdo tvrdí, že je dítětem, pokud vznikne pochybnost, ledaže je jeho tvrzení zjevně nepravdivé ⁽¹⁸¹⁾.

⁽¹⁷⁶⁾ Viz například Ústavní rada (Francie), 2019, č. 2018-768 QPC, op. cit. (poznámka pod čarou č. 169 výše); Odvolací správní soud v Douai (Francie), rozhodnutí ze dne 19. září 2017, č. 17DA00024; Nejvyšší správní soud Bavorska (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof, Německo), rozsudek ze dne 16. srpna 2016, 12 CS 16.1550; Nejvyšší soud (Aukščiausiasis Teismas, Litva), rozsudek ze dne 13. července 2015, *Q.N. a G.M. v. The State of the Republic of Lithuania*, občanskoprávní věc č. e3K-3-412-690/2015, soudní řízení č. 2-68-3-39174-2013-9, kterým byl potvrzen rozsudek nižšího odvolacího soudu, který mimo jiné konstatoval, že „závěr odborníka [týkající se věku stěžovatelů] zanechal pochybnosti ohledně jejich zletilosti; proto bylo třeba předpokládat, že jsou nezletilí, a bylo jim třeba poskytnout příslušné záruky“; Odvolací soud (Court of Appeal) (Anglie a Wales, Spojené království), 2019, *BF (Eritrea) v. Secretary of State for the Home Department*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 162 výše).

⁽¹⁷⁷⁾ Viz například Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 18. června 2012, *Rawofi (posuzování věku) – míra důkazů*, [2012] UKUT 00197, v němž bylo konstатовáno, že pokud je věk žadatele o azyl zpochybněn v řízení o opravném prostředku v oblasti azylu, důkazní břemeno nese stěžovatel, avšak míra důkazů musí odpovídat míře všech ostatních důkazů v řízení o opravném prostředku. Míra důkazů je tedy vážnou možností, nikoli rovnováhou pravděpodobností.

⁽¹⁷⁸⁾ EASO, *Praktická příručka k posuzování věku*, 2018, s. 22.

⁽¹⁷⁹⁾ UNHCR, „Směrnice k mezinárodní ochraně: Žádosti o právní postavení uprchlíka podané dětmi podle čl. 1A odst. 2 a čl. 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967, op. cit. (poznámka pod čarou č. 160 výše), odst. 73 a 75.

⁽¹⁸⁰⁾ Směrnice o boji proti obchodování s lidmi, op. cit. (poznámka pod čarou č. 119 výše).

⁽¹⁸¹⁾ Odvolací soud (Court of Appeal) (Anglie a Wales, Spojené království), 2019, *BF (Eritrea) v. Secretary of State for the Home Department*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 162 výše), body 57 (Underhill LJ) a 100 (Baker LJ). Viz například Underhill LJ, bod 57: „Jestliže je legitimní, aby státní tajemník vydal prvotní rozhodnutí pouze na základě vzhledu a chování, je povinen v co největším možném rozsahu zajistit, aby tato rozhodnutí plně zohledňovala široký prostor pro omyl, který s sebou taková rozhodnutí nutně nesou, aby byli zajištěni pouze ti mladí lidé, jejichž tvrzení, že jsou mladší 18 let, jsou zjevně nepravdivá: jinými slovy, musí být ku prospěchu každého, kdo tvrdí, že je dítětem, pokud vznikne pochybnost.“

Část 4. Zranitelní žadatelé se zvláštními potřebami při přijetí

Tato část se týká zacházení se zranitelnými žadateli podle směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění). Identifikací a posuzováním žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí se zabývá oddíl 3.1. Ačkoli mohou být relevantní i jiné směrnice, tato část se jimi nezabývá. Seznam dalších relevantních nástrojů je uveden v dodatku B: Primární zdroje.

Část 4 je strukturována, jak je uvedeno v tabulce 13.

Tabulka 13: Struktura části 4

Oddíl	Název	Strana
4.1	Úvod	56
4.2	Koordinovaná reakce a poskytování informací	59
4.3	Nezletilé osoby	60
4.4	Oběti mučení a násilí	72
4.5	Výhody materiálních podmínek přijetí a zdravotní péče	74
4.6	Omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí a sankce	80
4.7	Opravné prostředky	83
4.8	Zajištění	84

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Pokyny týkající se podmínek přijetí: operativní normy a ukazatele*, 2016.
- EASO, *Pokyny týkající se podmínek přijetí dětí bez doprovodu: operativní normy a ukazatele*, 2018.
- EASO, *Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) – Právní analýza*, 2020.

4.1. Úvod

14. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se týká „osob se zvláštními potřebami při přijetí“:

14. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Prvořadým záměrem vnitrostátních orgánů by mělo být přijímání osob se zvláštními potřebami při přijetí tak, aby bylo přijímání těchto osob uzpůsobeno jejich zvláštním potřebám.

Kapitola IV směrnice obsahuje ustanovení týkající se zranitelných osob v člancích 21 až 25. Článek 21 stanoví obecnou zásadu, podle níž jsou členské státy povinny zohlednit „zvláštní situaci zranitelných osob“:

Článek 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) Obecná zásada

Členské státy zohlední ve vnitrostátních právních předpisech provádějících tuto směrnici zvláštní situaci zranitelných osob, například nezletilých osob, nezletilých osob bez doprovodu, zdravotně postižených osob, starších osob, těhotných žen, osamělých rodičů s nezletilými dětmi, obětí obchodování s lidmi, osob trpících závažnou chorobou, osob s duševní poruchou a osob, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jiným formám hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, jako jsou oběti ženské obřízky.

Článek 22 ve spojení s článkem 21 stanoví základ pro identifikaci a posouzení zvláštních potřeb zranitelných osob. Více informací v této souvislosti viz část 3. Zbývající články kapitoly IV se týkají těchto aspektů:

- nezletilé osoby (článek 23),
- nezletilé osoby bez doprovodu (článek 24),
- oběti mučení a násilí (článek 25).

Kromě toho kapitola II, která obsahuje obecná ustanovení o podmínkách přijetí, a kapitola III o omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí obsahují rovněž zvláštní ustanovení týkající se zranitelných osob a žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí. Mezi ně patří:

- zajištění zranitelných osob a žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí (článek 11),
- rodiny (článek 12),
- školní docházka a vzdělávání nezletilých osob (článek 14),
- materiální podmínky přijetí a zdravotní péče (články 17, 18 a 19),
- omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí (článek 20).

Všechna tato ustanovení jsou popsána v následujících oddílech.

Podle směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) musí být potřeby osoby při přijetí řešeny, pokud tato osoba spadá do oblasti působnosti článku 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění).

Čl. 3 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) Oblast působnosti

Tato směrnice se vztahuje na všechny státní příslušníky třetích zemí a osoby bez státní příslušnosti, kteří na území, včetně na jeho hranicích, v teritoriálních vodách nebo tranzitním prostoru členského státu učiní žádost o mezinárodní ochranu, po dobu, po kterou jsou oprávněni zůstat na území členského státu jakožto žadatelé, a na jejich rodinné příslušníky, na něž se taková žádost o mezinárodní ochranu vztahuje podle vnitrostátních právních předpisů.

Toto ustanovení je třeba vykládat ve spojení s 8. bodem odůvodnění a čl. 17 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) ⁽¹⁸²⁾.

8. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

K zajištění rovného zacházení s žadateli v celé Unii by tato směrnice měla být uplatňována ve všech stádiích řízení o žádostech o mezinárodní ochranu, na všechny druhy uvedených řízení a ve všech místech a zařízeních, v nichž se žadatelé zdržují, a po dobu, po kterou jsou oprávněni zůstat na území členských států jakožto žadatelé.

Čl. 17 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) Obecná ustanovení o materiálních podmínkách přijetí a zdravotní péči

Členské státy zajistí, aby žadatelé měli k dispozici materiální podmínky přijetí, jakmile učiní žádost o mezinárodní ochranu.

Pokud jde o požadavek zajistit žadatelům přístup k podmínkám přijetí „po dobu, po kterou jsou oprávněni zůstat na území členských států jakožto žadatelé“, rozhodl v souvislosti se směrnicí o podmínkách přijímání SDEU ve věci *Saciri* takto:

Ze samotného znění čl. 13 odst. 1 směrnice 2003/9 ⁽¹⁸³⁾ vyplývá, že žadatelé o azyl musí mít k dispozici materiální podmínky přijetí, které jsou poskytovány ve formě věcného plnění nebo peněžitých dávek, jakmile podají žádost o azyl ⁽¹⁸⁴⁾.

SDEU to zopakoval ve věci *Haqbin*, když uvedl, že podle čl. 17 odst. 1 a 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) „jsou členské státy povinny zajistit, aby žadatelé měli přístup k materiálním podmínkám přijetí, jakmile předložili žádost o mezinárodní ochranu“ ⁽¹⁸⁵⁾.

SDEU ve věci *Cimade* uvedl, že žadatel nesmí být zbaven ochrany svých práv „byť by tomu tak bylo jen dočasně“.

Ostatně systematika a účel směrnice 2003/9, jakož i úcta k základním právům, zejména pak k požadavkům článku 1 Listiny, podle kterého musí být respektována a chráněna lidská důstojnost, brání tomu [...], aby byl žadatel o azyl zbaven ochrany minimálních norem stanovených touto směrnicí, byť by tomu tak bylo jen dočasně po podání žádosti o azyl a před tím, než by byl skutečně přemístěn do příslušného členského státu ⁽¹⁸⁶⁾.

Z čl. 20 odst. 1 písm. c) směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), který umožňuje omezit nebo – ve výjimečných a řádně odůvodněných případech – odejmout výhody materiálních podmínek přijetí, pokud žadatel podal následnou žádost ve smyslu

⁽¹⁸²⁾ Viz rovněž čl. 14 odst. 1 a čl. 24 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a oddíl 4.5 níže.

⁽¹⁸³⁾ Odpovídá čl. 17 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění). Viz též 8. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění).

⁽¹⁸⁴⁾ SDEU, 2014, *Saciri*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 130 výše), bod 34.

⁽¹⁸⁵⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 12. listopadu 2019, *Zubair Haqbin v. Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers*, C-233/18, EU:C:2019:956, bod 33. Více informací o tom, kdy je žádost učiněna, naleznete v oddíle 3.1. Viz rovněž EASO, *Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) – Právní analýza*, 2020, oddíl 2.

⁽¹⁸⁶⁾ SDEU, 2012, *Cimade*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 123 výše), bod 56.

čl. 2 písm. q) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), vyplývá, že následné žádosti spadají do oblasti působnosti směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění). Když SDEU ve věci *Cimade* ⁽¹⁸⁷⁾ konstatoval, že osobní oblast působnosti směrnice o podmínkách přijímání pokrývá „každého žadatele o azyl, pokud podal poprvé žádost o azyl“, o které „ještě nebylo s konečnou platností rozhodnuto“, zaměřilo se odůvodnění na dublinský kontext. Rozsudek se rovněž zaměřil na zajištění toho, aby povinnost členského státu poskytovat materiální podmínky přijetí nezankla dříve, než je žadatel skutečně přemístěn, a povinnosti přijímajícího členského státu tak nabudou účinnosti ⁽¹⁸⁸⁾.

4.2. Koordinovaná reakce a poskytování informací

Přístup k informacím o výhodách a povinnostech týkajících se podmínek přijetí má pro zranitelné osoby zásadní význam. Obzvláště důležité jsou 21. a 27. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) spolu s článkem 5.

21. a 27. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Za účelem dodržování procesních záruk, tj. možnosti styku s organizacemi nebo skupinami osob poskytujícími právní pomoc, by měly být poskytovány informace o těchto organizacích a skupinách osob.

Je třeba povzbuzovat vhodnou spolupráci příslušných orgánů při přijímání žadatelů, a tím i harmonické vztahy mezi místními společenstvími a ubytovacími středisky.

Článek 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) Informace

1. Členské státy informují žadatele v přiměřené lhůtě, nejpozději však do patnácti dnů po podání žádosti o mezinárodní ochranu, přinejmenším o výhodách, jichž mohou požívat, a o povinnostech týkajících se podmínek přijetí, jež jsou povinni dodržovat.

Členské státy zajistí, aby žadatelé získali informace o organizacích či skupinách osob poskytujících zvláštní právní pomoc a o organizacích, jež jim mohou pomoci nebo poskytnout informace ohledně podmínek přijetí, které mohou využívat, včetně zdravotní péče.

2. Členské státy zajistí, aby informace uvedené v odstavci 1 byly poskytovány písemně a v jazyce, jemuž žadatel rozumí nebo o kterém lze důvodně předpokládat, že mu rozumí. V případě potřeby mohou být tyto informace sděleny i ústně.

Použití výrazu „přinejmenším“ v čl. 5 odst. 1 první větě směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) ukazuje, že informace poskytnuté s ohledem na výhody související

⁽¹⁸⁷⁾ SDEU, 2012, *Cimade*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 123 výše), body 52 a 54.

⁽¹⁸⁸⁾ EASO, *Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) – Právní analýza*, 2020, část 7.

s přijetím mohou zahrnovat i další výhody. To může být důležité pro žadatele se zvláštními potřebami při přijetí, kteří mohou požadovat informace o velmi specifických službách a pomoci, jako jsou organizace poskytující pomoc při přijetí nezletilým osobám, podporu pro žadatele se zdravotním postižením, podporu pro oběti (jako je bezpečné bydlení) nebo konkrétní zdravotní péči, jakož i právní pomoc ⁽¹⁸⁹⁾.

Článek 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) by měl být rovněž vykládán ve spojení s čl. 18 odst. 2 písm. b) a c) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) týkajícím se práva žadatele na komunikaci s „příbuznými, právními poradci či poradci, zástupci Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a dalších příslušných [...] organizací a subjektů“ a práva na to, aby byl „rodinným příslušníkem, právním poradcům nebo poradcům a zástupcům Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a příslušných nevládních organizací [...] umožněn přístup za účelem pomoci těmto žadatelům.

Ustanovení čl. 5 odst. 1 druhé věty směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) nerozlišuje mezi státními a nestátními organizacemi nebo institucemi. Článek 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) navíc nestanoví žádné konkrétní požadavky na mandát organizace. Požadavkem je spíše to, aby se jednalo o organizace, „jež [jim] mohou pomoci nebo poskytnout informace“ ⁽¹⁹⁰⁾.

Článek 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) uznává, že osoby se zvláštními potřebami při přijetí se mohou při snaze o přístup k informacím setkat s překážkami, např. z důvodu věku, negramotnosti nebo jazykových bariér. Ustanovení čl. 5 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) vyžaduje, aby poskytované informace byly „písemně a v jazyce, jemuž žadatel rozumí nebo o kterém lze důvodně předpokládat, že mu rozumí. V případě potřeby mohou být tyto informace sděleny i ústně.“ ⁽¹⁹¹⁾

Čl. 25 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví, že „[o]soby pečující o oběti mučení, znásilnění nebo jiného hrubého násilí musí mít vhodné odborné vzdělání a být vhodně proškoleny o jejich potřebách a [...] jsou povinny dodržovat pravidla důvěrnosti stanovená vnitrostátním právem“. Totéž platí pro osoby pracující s nezletilými osobami bez doprovodu (čl. 24 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)) a pro osoby pracující v ubytovacích střediscích (čl. 18 odst. 7 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)).

4.3. Nezletilé osoby

Podle definice v čl. 2 písm. d) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se „nezletilou osobou“ rozumí „státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti mladší 18 let“. Článek 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) výslovně uznává nezletilé osoby jako zranitelné osoby, a členské státy proto musí při provádění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) zohlednit zvláštní situaci nezletilých osob ⁽¹⁹²⁾.

⁽¹⁸⁹⁾ Viz také článek 25 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění).

⁽¹⁹⁰⁾ Zvýraznění doplněno. Viz rovněž výše uvedený 21. a 27. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), podle nichž je třeba podporovat koordinované reakce mezi orgány a „harmonické vztahy mezi místními společenstvími a ubytovacími středisky“.

⁽¹⁹¹⁾ Obdobně viz ESLP, rozsudek ze dne 25. ledna 2018, *J.R. et autres c Grèce*, č. 22696/16, § 102, 122, 123; ESLP, rozsudek ze dne 15. března 2018, *A.E.A. c Grèce*, č. 39034/12, § 71; ESLP, rozsudek ze dne 21. března 2019, *O.S.A. et autres c Grèce*, č. 39065/16, § 46–58, zabývající se soudním přezkumem informačního letáku, a ESLP, rozsudek ze dne 3. října 2019, *Kaak et autres c Grèce*, č. 34215/16, zabývající se schopností porozumět informační brožůře a různými možnostmi opravného prostředku, které jsou k dispozici podle vnitrostátního práva.

⁽¹⁹²⁾ Další informace o identifikaci nezletilých osob a povinnosti posoudit povahu jejich potřeb při přijetí viz část 3.

Podle 9. bodu odůvodnění by členské státy měly při uplatňování směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) usilovat o to, aby byla v souladu mimo jiné s Listinou EU, Úmluvou o právech dítěte a Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod plně respektována zásada nejlepšího zájmu dítěte⁽¹⁹³⁾. V čl. 23 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) se stanoví, že „[p]ři provádění ustanovení této směrnice týkajících se nezletilých osob se členské státy řídí v první řadě nejlepším zájmem dítěte“. Ustanovení čl. 23 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) obsahuje neúplný seznam faktorů, které je třeba zohlednit při posuzování nejlepšího zájmu dítěte:

Čl. 23 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte členské státy náležitě přihlížejí zejména k následujícím faktorům:

- a) možnostem opětovného sloučení rodiny;
- b) blahu a sociálnímu rozvoji nezletilé osoby, kdy se přihlížne zejména k jejímu původnímu prostředí;
- c) otázkám bezpečnosti a ochrany, zejména pokud existuje riziko, že je nezletilá osoba obětí obchodování s lidmi;
- d) názorům nezletilé osoby úměrně jejímu věku a zralosti.

Cílem článku 23 je tak zajistit dodržování článku 24 Listiny EU, který se týká práv dítěte⁽¹⁹⁴⁾, a Úmluvy o právech dítěte⁽¹⁹⁵⁾.

Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) obsahuje zvláštní ustanovení týkající se nezletilých osob, jimiž se zabývají následující oddíly. Jelikož však nezletilé osoby jsou podle článku 21 zranitelné, ustanovení týkající se zranitelných osob se obecně vztahují i na nezletilé osoby. V tomto ohledu viz oddíl 4.5 týkající se materiálních podmínek přijetí a zdravotní péče. Pokud jde o omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí a sankce v případě nezletilé osoby, viz oddíl 4.6. Pokud jde o otázku zajištění nezletilých osob a nezletilých osob bez doprovodu, viz oddíly 4.8.3 a 4.8.4.

4.3.1. Odpovídající životní úroveň nezletilých osob

Čl. 17 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví obecný požadavek, na jehož základě musí členské státy zajistit, aby „materiální podmínky přijetí umožňovaly odpovídající životní úroveň žadatelů, která jim zaručí živobytí a ochranu jejich tělesného a duševního zdraví“. Kromě toho podle čl. 17 odst. 2 druhého pododstavce směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) musí členské státy „zajistit, aby tato

⁽¹⁹³⁾ 9. bod odůvodnění je citován v oddíle 4.3.4. Další informace o nejlepším zájmu dítěte viz oddíl 2.4.

⁽¹⁹⁴⁾ Článek 24 Listiny EU je citován v oddíle 2.4.

⁽¹⁹⁵⁾ Podle Výboru pro práva dítěte, obecný komentář č. 14, op. cit. (poznámka pod čarou č. 87 výše), je „cílem koncepce nejlepšího zájmu dítěte zajistit plný a účinný výkon všech práv obsažených v Úmluvě a všestranný rozvoj dítěte“ (oddíl I.A, čtvrtý odstavce). Podle Výboru pro práva dítěte, obecný komentář č. 5 o opatřeních k provádění Úmluvy o právech dítěte (články 4 a 42 a čl. 44 odst. 6), 27. listopadu 2003, CRC/GC/2003/5, „Výbor očekává, že státy budou vykládat pojem „vývoj“ jako holistický pojem zahrnující tělesný, duševní, duchovní, morální, psychologický a sociální vývoj dítěte“ (oddíl I, patnáctý odstavce). Viz také Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 12 (2009): právo dítěte být vyslechnuto, 20. července 2009, CRC/C/GC/12.

odpovídající životní úroveň byla poskytnuta i zranitelným osobám“⁽¹⁹⁶⁾. To znamená, že členské státy musí zajistit, aby zranitelní žadatelé, včetně nezletilých, měli odpovídající životní úroveň s přihlédnutím k jejich konkrétní situaci.

Pokud jde konkrétně o nezletilé osoby, podle čl. 23 odst. 1 druhé věty směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) členské státy rovněž povinně „zajistí nezletilým osobám životní úroveň, jež je přiměřená jejich fyzickému, duševnímu, duchovnímu, morálnímu a sociálnímu rozvoji“. Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte podle čl. 23 odst. 2 písm. b) (citovaného výše v oddíle 4.3) jsou členské státy rovněž povinny náležitě přihlédnout k „blahu a sociálnímu rozvoji nezletilé osoby, kdy se přihlédne zejména k jejímu původnímu prostředí“⁽¹⁹⁷⁾.

4.3.2. Ubytování a volnočasové aktivity

Podle 22. bodu odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) při rozhodování o způsobu ubytování „by měly členské státy řádně přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte a ke konkrétním podmínkám žadatele, pokud je závislý na rodinných příslušnících nebo na jiných blízkých příbuzných osobách, jako jsou svobodní nezletilí sourozenci, kteří se již nacházejí ve stejném členském státě“. Pokud jde o nejlepší zájem dítěte, členské státy musí zejména náležitě zohlednit faktory uvedené v čl. 23 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění). Čl. 23 odst. 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví:

Čl. 23 odst. 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Členské státy zajistí, aby nezletilé děti žadatelů nebo nezletilí žadatelé byli umístěni se svými rodiči, svými svobodnými nezletilými sourozenci nebo s dospělou osobou, která je za ně podle práva nebo praxe daného členského státu zodpovědná, pokud je to v nejlepším zájmu dotyčných nezletilých osob⁽¹⁹⁸⁾.

Článek 12 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví:

Článek 12 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) Rodiny

Členské státy přijmou vhodná opatření, aby v případě, že žadatelům poskytují ubytování, byla v co největší míře zachována celistvost rodiny zdržující se na jejich území. Tato opatření mohou být prováděna pouze se souhlasem žadatele.

Členské státy musí zajistit, aby v případech, kdy je nezletilým osobám ubytování poskytováno přímo, bylo toto ubytování přiměřené jejich věku a pohlaví. Podle čl. 18 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) „[v] případě umístění žadatelů v zařízeních a

⁽¹⁹⁶⁾ To zdůrazňuje SDEU (velký senát), 2019, *Haqbin*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 185 výše), bod 34.

⁽¹⁹⁷⁾ Toto ustanovení odráží požadavek podle čl. 20 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte, aby státy, které jsou smluvní stranou úmluvy a zvažují opatření pro péči o nezletilé osoby bez doprovodu, braly „potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ“.

Další informace o nejlepším zájmu dítěte viz oddíl 2.4.

⁽¹⁹⁸⁾ Viz též oddíl 4.3.4.

ubytovacích střediscích“ uvedených v čl. 18 odst. 1 písm. a) a b) „přihlížejí členské státy ke specifickým nebezpečím spojeným s jejich pohlavím a věkem, jakož i k situaci zranitelných osob“⁽¹⁹⁹⁾.

Ustanovení čl. 18 odst. 3 je třeba vykládat ve spojení s čl. 23 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), který se týká přístupu k volnočasovým aktivitám a který zní:

Čl. 23 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Členské státy zajistí, aby měly nezletilé osoby v zařízeních a ubytovacích střediscích podle čl. 18 odst. 1 písm. a) a b) přístup k volnočasovým aktivitám včetně her a rekreačních aktivit, jež jsou přiměřené jejich věku, jakož i k venkovním aktivitám.

Pokud jde o otázku zajištění nezletilých osob, viz oddíl 4.8.3.

4.3.3. Školní docházka a vzdělávání nezletilých osob

Článek 14 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) obsahuje ustanovení o školní docházce a vzdělávání nezletilých osob.

Čl. 14 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Členské státy zaručí nezletilým dětem žadatelů a nezletilým žadatelům přístup ke vzdělávacímu systému za podobných podmínek jako svým vlastním státním příslušníkům až do okamžiku výkonu rozhodnutí o jejich vyhoštění nebo vyhoštění jejich rodičů. Toto vzdělání může být poskytováno i v ubytovacích střediscích.

Dotyčný členský stát může stanovit, že přístup ke vzdělávacímu systému je omezen na přístup ke státnímu vzdělávacímu systému.

Členské státy však nesmějí odepřít přístup ke středoškolskému vzdělání pouze proto, že nezletilá osoba dosáhla zletilosti.

Čl. 14 odst. 2 se týká přístupu ke vzdělávacímu systému. Čl. 14 odst. 3 upravuje okolnosti, za kterých není přístup možný vzhledem ke zvláštní situaci nezletilé osoby⁽²⁰⁰⁾.

4.3.4. Zajištění celistvosti rodiny

Použití směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) musí být v souladu s čl. 24 odst. 2 a 3 Listiny EU, které se týkají nejvlastnějšího zájmu dítěte a jeho „práv[a] udržovat pravidelné osobní vztahy a přímý styk s oběma rodiči“, jak je v plném rozsahu uvedeno v oddíle 2.4.

⁽¹⁹⁹⁾ Viz oddíl 4.5.2 týkající se ubytování, kde jsou tyto články citovány.

⁽²⁰⁰⁾ Viz EASO, *Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) – Právní analýza*, 2020, oddíl 5.2. týkající se vzdělávání a školní docházky.

9. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) uvádí:

9. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Členské státy by měly při uplatňování této směrnice usilovat o to, aby byly v souladu s [Listinou EU], [Úmluvou o právech dítěte] a [EÚLP] plně respektovány zásady nejlepšího zájmu dítěte a celistvosti rodiny.

V souladu se zásadou celistvosti rodiny zakotvenou v Listině EU obsahuje směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) řadu ustanovení, jejichž cílem je co nejvíce zajistit celistvost rodiny ⁽²⁰¹⁾.

Článek 12 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Členské státy přijmou vhodná opatření, aby v případě, že žadatelům poskytují ubytování, byla v co největší míře zachována celistvost rodiny zdržující se na jejich území. Tato opatření mohou být prováděna pouze se souhlasem žadatele.

Čl. 18 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Aniž jsou dotčeny jakékoliv zvláštní podmínky zajištění stanovené v člancích 10 a 11, členské státy zajistí, pokud jde o ubytování podle odst. 1 písm. a), b) a c) tohoto článku:

a) aby byla žadatelům zaručena ochrana jejich rodinného života;

Článek 23 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

2. Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte členské státy náležitě přihlížejí zejména k následujícím faktorům:

a) možností opětovného sloučení rodiny ⁽²⁰²⁾;

[...]

5. Členské státy zajistí, aby nezletilé děti žadatelů nebo nezletilí žadatelé byli umístěni se svými rodiči, svými svobodnými nezletilými sourozenci nebo s dospělou osobou, která je za ně podle práva nebo praxe daného členského státu zodpovědná, pokud je to v nejlepším zájmu dotyčných nezletilých osob ⁽²⁰³⁾.

⁽²⁰¹⁾ Viz rovněž čl. 2 písm. c) směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), který definuje „rodinné příslušníky“.

⁽²⁰²⁾ Viz oddíl 4.3.6.3 týkající se hledání rodinných příslušníků.

⁽²⁰³⁾ Viz rovněž směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), 9. bod odůvodnění a článek 12 a čl. 18 odst. 2 písm. a).

Pokud členské státy poskytují materiální podmínky přijetí ve formě peněžitých dávek, SDEU ve svém rozsudku ve věci *Saciri* v souvislosti se směrnicí o podmínkách přijímání konstatoval, že:

[členské státy mají] [...] povinnost přizpůsobit tyto podmínky přijetí situaci osob se zvláštními potřebami [...]. Peněžité dávky tedy musí být dostatečné pro zachování celistvosti rodiny, jakož i pro nejlepší zájem dítěte, kterým je [...] nutno se řídit v první řadě ⁽²⁰⁴⁾.

Soudní dvůr dodal, že „[tyto dávky musí] v případě potřeby umožnit ubytování nezletilých dětí žadatelů o azyl s rodiči, aby byla zachována celistvost rodiny [...]“ ⁽²⁰⁵⁾.

4.3.5. Rehabilitační služby pro nezletilé osoby

Čl. 23 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Členské státy zajistí přístup k rehabilitačním službám pro nezletilé osoby, které se staly obětí jakékoliv formy zneužívání, zanedbávání, vykořisťování, mučení nebo krutého, nelidského a ponižujícího zacházení nebo trpěly v ozbrojených konfliktech, a zajistí, aby jim v případě potřeby byla poskytnuta odpovídající psychologická péče a kvalifikované poradenství.

Skupina nezletilých žadatelů, kteří mají nárok na rehabilitaci, psychologickou péči a poradenství podle čl. 23 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), je širší než skupina osob, na něž se vztahuje čl. 25 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) týkající se obětí mučení a násilí.

V této souvislosti má zvláštní význam skutečnost, že nezletilí žadatelé, „[kteří trpěli] v ozbrojených konfliktech“, mají rovněž nárok na rehabilitační služby, psychologickou péči a poradenství ⁽²⁰⁶⁾, aniž by byl blíže vymezen význam pojmu „trpěli v ozbrojených konfliktech“.

Další informace o obětech mučení, znásilnění a jiného hrubého násilí viz také oddíl 4.4.

4.3.6. Nezletilé osoby bez doprovodu

Směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví zvláštní záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu, které jsou definovány v čl. 2 písm. e) takto:

⁽²⁰⁴⁾ SDEU, 2014, *Saciri*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 130 výše), bod 41.

⁽²⁰⁵⁾ Tamtéž, bod 45. Další informace o materiálních podmínkách přijetí viz oddíl 4.5.

⁽²⁰⁶⁾ Viz Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 12*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 195 výše), bod 124: „Zvláštní pomoc při vyjádření vlastních potřeb pak mohou potřebovat děti, které se zapojily do ozbrojeného konfliktu.“

Čl. 2 písm. e) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) Definice

„nezletilou osobou bez doprovodu“ [se rozumí] nezletilá osoba, jež vstupuje na území členských států bez doprovodu dospělé osoby, která je za ni podle práva nebo praxe daného členského státu zodpovědná, a to po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby; rozumí se jí též nezletilá osoba, která je ponechána bez doprovodu po vstupu na území některého členského státu;

Patří sem tedy dvě skupiny nezletilých osob. První se týká nezletilých osob, které **přicházejí** na území členského státu **bez doprovodu dospělé osoby, která za ně odpovídá**. Nezletilá osoba se považuje za osobu bez doprovodu „po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby“.

Druhou skupinou jsou nezletilé osoby, které jsou **po příjezdu** do členského státu **ponechány bez doprovodu**.

Vzhledem k tomu, že definice nezletilé osoby bez doprovodu podléhá právním předpisům nebo zvyklostem členského státu týkajícím se toho, kdo může být považován za „dospělou osobu odpovědnou“ za nezletilou osobu, není jasné, zda lze nezletilé osoby považovat za osoby „bez doprovodu“, pokud se v členském státě nachází dospělý příbuzný jiný než rodič. To by se jevilo jako možné, neboť čl. 24 odst. 2 písm. a) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) uvádí, že „[n]ezletilé osoby bez doprovodu, které učiní žádost o mezinárodní ochranu, se od chvíle, kdy jsou přijaty na území členského státu, ve kterém byla žádost o mezinárodní ochranu učiněna nebo je posuzována, až do okamžiku, kdy jsou nuceny jej opustit, umísťují: a) ke zletilým příbuzným“ (mezi jinými možnostmi) ⁽²⁰⁷⁾.

Jak je podrobněji uvedeno v oddílech níže, článek 24 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví zvláštní záruky, které se vztahují na nezletilé osoby bez doprovodu v souvislosti s:

- jmenováním zástupce,
- poskytnutím ubytování,
- hledáním rodinných příslušníků a
- odbornou přípravou pracovníků, kteří jednají s nezletilými osobami bez doprovodu.

4.3.6.1. Jmenování zástupce nezletilé osoby bez doprovodu

Čl. 24 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví požadavky týkající se jmenování zástupce nezletilé osoby bez doprovodu a výkonu funkce zástupce:

⁽²⁰⁷⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 8, definuje děti odloučené od rodiny jako děti, „které byly odloučeny od obou rodičů nebo od svého předchozího zákonného nebo obvyklého primárního pečovatele, ale nikoli nutně od jiných příbuzných. Může se proto jednat i o děti doprovázené jinými dospělými rodinnými příslušníky.“

Čl. 24 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Členské státy přijmou co nejdříve opatření k zajištění zástupce, který bude nezletilé osoby bez doprovodu zastupovat a pomáhat jim, tak aby mohly uplatňovat svá práva a plnit povinnosti podle této směrnice. Nezletilá osoba bez doprovodu je o jmenování zástupce neprodleně informována. Zástupce musí při provádění svých povinností postupovat v souladu s nejlepším zájmem dítěte, jak stanoví čl. 23 odst. 2, a musí mít k tomuto účelu nezbytné odborné znalosti. S cílem zajistit blaho a sociální rozvoj nezletilé osoby ve smyslu čl. 23 odst. 2 písm. b) lze změnit osobu jednající jako zástupce jen v nezbytných případech. Zástupci se nemohou stát organizace nebo jednotlivé osoby, jejichž zájmy jsou nebo by mohly být potenciálně v rozporu se zájmy nezletilé osoby bez doprovodu.

Příslušné orgány provádějí pravidelná hodnocení situace těchto nezletilých osob, mimo jiné pokud jde o dostupnost prostředků nezbytných pro zastupování nezletilé osoby bez doprovodu.

Čl. 2 písm. j) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) definuje zástupce:

Čl. 2 písm. j) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

„zástupcem“ se rozumí osoba nebo organizace jmenovaná příslušnými orgány, jež má za úkol pomáhat nezletilé osobě bez doprovodu a zastupovat ji v řízeních stanovených touto směrnicí, tak aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte a aby mohla v případě potřeby za nezletilou osobu činit právní úkony. Pokud je zástupcem této osoby jmenována organizace, určí osobu zodpovědnou za plnění povinností zástupce vůči nezletilé osobě bez doprovodu v souladu s touto směrnicí;

Podle čl. 2 písm. j) a čl. 24 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) zástupce zastupuje nezletilou osobu bez doprovodu a pomáhá jí pouze s ohledem na práva a povinnosti podle směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění). Podle čl. 25 odst. 1 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), který stanoví jmenování zástupce, který bude nezletilé osoby bez doprovodu zastupovat a bude jim nápomocen, pokud jde o práva a povinnosti podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), však tímto zástupcem může být rovněž zástupce uvedený ve směrnici o podmínkách přijímání (přepracované znění) ⁽²⁰⁸⁾. Pokud členský stát jmenuje jednoho zástupce podle obou směrnic, bude tento zástupce nezletilé osoby bez doprovodu zastupovat a pomáhat jim, pokud jde o podmínky přijetí i postupy pro odůvodnění a posouzení žádosti o mezinárodní ochranu.

Žádná ze směrnic nepoužívá pojem „opatrovník“, ale opatrovník podle dotčeného vnitrostátního práva může být zástupcem ve smyslu čl. 24 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) (a čl. 25 odst. 1 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) ⁽²⁰⁹⁾. Čl. 31 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepracované znění) používá

⁽²⁰⁸⁾ Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), čl. 25 odst. 1 písm. a) poslední věta: „Tímto zástupcem může být také zástupce uvedený ve směrnici 2013/33/EU.“

⁽²⁰⁹⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 36: „V případech, kdy jsou děti zapojeny do azylového řízení nebo správního nebo soudního řízení, by jim mělo být kromě ustanovení opatrovníka poskytnuto právní zastoupení.“

pojem „zákonný opatrovník“ k označení osoby, která zastupuje nezletilou osobu bez doprovodu.

Pokud jde o jmenování zástupce, čl. 24 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) vyžaduje, aby byla opatření přijata „co nejdříve“. Vzhledem k tomu, že směrnice neupřesňuje povahu těchto opatření ani způsob, jakým by měl být zástupce jmenován, mohou být přijaty různé přístupy. Výraz „co nejdříve“ by měl vycházet z účelu jmenování zástupce: zastupovat nezletilou osobu bez doprovodu a pomáhat jí tak, aby mohla uplatňovat svá práva a plnit povinnosti podle směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění). V souladu s článkem 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se práva a povinnosti podle směrnice uplatní po učinění žádosti. Zástupce by proto měl být jmenován co nejdříve poté, co je učiněna žádost. Jelikož je žádost „učiněna“ předtím, než je zaregistrována a podána, může být před registrací a podáním žádosti nezbytné jmenovat zástupce⁽²¹⁰⁾. Po jmenování zástupce musí být nezletilá osoba bez doprovodu o jeho jmenování „neprodleně“ informována.

Obecný komentář č. 6 Výboru pro práva dítěte uvádí:

Státy by měly jmenovat opatrovníka nebo poradce, jakmile je zjištěno dítě bez doprovodu nebo dítě odloučené od rodiny, a toto opatrovnictví zachovat, dokud dítě nedosáhne zletilosti nebo trvale neopustí území a/nebo příslušnost daného státu⁽²¹¹⁾.

Podle čl. 24 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) musí zástupce plnit své povinnosti v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Podle obecného komentáře č. 6 Výboru pro práva dítěte musí mechanismy přezkumu „monitorovat kvalitu výkonu opatrovnictví, aby se zajistilo, že během celého rozhodovacího procesu bude zastoupen nejlepší zájem dítěte, a zejména aby se zabránilo zneužívání“⁽²¹²⁾.

Čl. 24 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) navíc stanoví, že osoba jednající jako zástupce má být změněna jen v nezbytných případech. Lze-li dojít k závěru, že zástupce nebo opatrovník jedná v rozporu s nejlepším zájmem dítěte, může být tato osoba změněna.

V tomto ohledu agentura FRA uvádí, že „[d]očasní opatrovníci, kteří byli ustanoveni v rámci prozatímních opatření na ochranu dítěte, by měli být pokud možno přiděleni rovněž jako „stálí“ opatrovníci“⁽²¹³⁾.

⁽²¹⁰⁾ Další informace o tom, kdy je podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) žádost učiněna, viz oddíly 3.1 a 3.2. Některé děti mohou před zahájením azylového řízení potřebovat zástupce. Viz Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 21: „Další kroky, mezi které patří jmenování příslušného opatrovníka v co nejkratší době, slouží [sic] jako klíčová procesní záruka k zajištění dodržování nejlepších zájmů dítěte bez doprovodu nebo odloučeného dítěte, a proto by s tímto dítětem mělo být zahájeno azylové nebo jiné řízení pouze po jmenování opatrovníka. V případech, kdy je s odloučenými dětmi nebo dětmi bez doprovodu zahájeno azylové řízení nebo jiné řízení, měly by mít k dispozici kromě opatrovníka i právního zástupce“; obecný komentář č. 12, op. cit. (poznámka pod čarou č. 195 výše), bod 124: „Měl by také být bezplatně přidělen opatrovník nebo poradce.“

⁽²¹¹⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 33. V bodě 34 se uvádí, že v případě nezletilých osob odloučených od rodiny „by mělo být opatrovnictví běžně přidělováno dospělému rodinnému příslušníkovi nebo osobě, která není primární pečující osobou“, je-li to v nejlepším zájmu nezletilé osoby, zatímco „v případech, kdy je dítě doprovázeno dospělou osobou, která není rodinným příslušníkem, nebo pečující osobou, musí být vhodnost pro opatrovnictví důkladněji zkoumána“. Viz rovněž Výbor pro práva dítěte, stanovisko přijaté dne 18. září 2019, *M.T. v. Španělsko*, sdělení č. 17/2017, CRC/C/82/D/17/2017, bod 13.8: „skutečnost, že stěžovateli nebyl přidělen opatrovník, který by mu umožnil požádat o azyl jako nezletilá osoba, přestože má úřední doklady prokazující jeho nezletilost, ho zbavila zvláštní ochrany, která by měla být přiznána nezletilým žadatelům o azyl bez doprovodu, a vystavila ho v případě návratu do země původu nebezpečí nenapravitelné újmy, a to v rozporu s čl. 20 odst. 1 a článkem 22 Úmluvy“.

⁽²¹²⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 35.

⁽²¹³⁾ Agentura pro základní práva (FRA), *Poručenství dětí bez rodičovské péče: Příručka pro posílení poručenských systémů k uspokojování zvláštních potřeb dětských obětí obchodování s lidmi*, 2014, s. 64.

Agentura FRA rovněž uvádí:

Jestliže si dítě stěžovalo na pochybení poručníka, měla by se jako jedna z možností uvážit změna poručníka. Změna by měla být výslovně stanovena v právních předpisech a mělo by k ní dojít neprodleně, je-li poručník vyšetřován kvůli vážnému porušení práv dítěte, například zneužívání nebo nevhodnému chování ⁽²¹⁴⁾.

4.3.6.2. Ubytování pro nezletilé osoby bez doprovodu

22. bod odůvodnění a čl. 24 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) obsahuje klíčová ustanovení týkající se ubytování nezletilých osob bez doprovodu:

22. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Při rozhodování o způsobu ubytování by měly členské státy řádně přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte a ke konkrétním podmínkám žadatele, pokud je závislý na rodinných příslušnících nebo na jiných blízkých příbuzných osobách, jako jsou svobodní nezletilí sourozenci, kteří se již nacházejí ve stejném členském státě.

Čl. 24 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

2. Nezletilé osoby bez doprovodu, které učiní žádost o mezinárodní ochranu, se od chvíle, kdy jsou přijaty na území členského státu, ve kterém byla žádost o mezinárodní ochranu učiněna nebo je posuzována, až do okamžiku, kdy jsou nuceny jej opustit, umísťují:

- a) ke zletilým příbuzným;
- b) do pěstounské rodiny;
- c) do ubytovacích středisek se zvláštními zařízeními pro nezletilé osoby;
- d) do jiného ubytování vhodného pro nezletilé osoby.

Členské státy mohou umístit nezletilé osoby bez doprovodu starší šestnácti let v ubytovacích střediscích pro dospělé žadatele, je-li to v jejich nejlepším zájmu, jak je stanoveno v čl. 23 odst. 2.

Sourozenci mají pokud možno zůstat spolu, přičemž se přihlíží k nejlepšímu zájmu dotyčné nezletilé osoby, a zejména k jejímu věku a stupni zralosti. Změny místa pobytu nezletilých osob bez doprovodu musí být omezeny na minimum.

Povinnost členského státu poskytnout ubytování nezletilým osobám bez doprovodu v souladu s požadavky čl. 24 odst. 2 se tedy uplatní „od chvíle, kdy jsou přijaty na území“.

⁽²¹⁴⁾ Agentura FRA, *Poručenství dětí bez rodičovské péče: Příručka pro posílení poručenských systémů k uspokojování zvláštních potřeb dětských obětí obchodování s lidmi*, 2014, op. cit. (poznámka pod čarou č. 213 výše), s. 64.

To zdůrazňuje naléhavou potřebu zajistit, aby takové ubytování bylo poskytnuto včas. Tento článek je třeba vykládat ve spojení s čl. 23 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), který vyžaduje, aby členské státy zajistily dodržování zásady nejlepšího zájmu dítěte a „životní úroveň, jež je přiměřená jejich fyzickému, duševnímu, duchovnímu, morálnímu a sociálnímu rozvoji“⁽²¹⁵⁾.

Povaha ubytování nezletilých osob bez doprovodu podle čl. 24 odst. 2 písm. c) a d) směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) umožňuje určitý prostor pro výklad vzhledem k odkazům na „ubytování [vhodné] pro nezletilé osoby“ a „se zvláštními zařízeními pro nezletilé osoby“, které nejsou dále objasněny. Podle článku 20 Úmluvy o právech dítěte „[d]ítě dočasně nebo trvale zbavené svého rodinného prostředí nebo dítě, které ve svém vlastním zájmu nemůže být ponecháno v tomto prostředí, má právo na zvláštní ochranu a pomoc poskytovanou státem“. Obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 6 poskytuje další výkladové pokyny ke „zvláštní ochraně a pomoci“ a k náhradní péči o tyto děti v souladu s článkem 22 Úmluvy o právech dítěte⁽²¹⁶⁾. Uvádí, že při volbě řešení péče a ubytování podle čl. 20 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte:

je třeba vzít v úvahu zvláštní zranitelnost takového dítěte, které nejen ztratilo vazby na své rodinné prostředí, ale navíc se ocitlo mimo svou zemi původu, jakož i věk a pohlaví dítěte. Zejména je třeba brát potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ⁽²¹⁷⁾.

Kromě toho stanoví parametry pro opatření týkající se péče a ubytování, které jsou základem pro záruky specifické pro děti stanovené ve směrnici o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a které se odrážejí v zárukách pro nezletilé osoby (bez doprovodu) stanovených ve směrnici o podmínkách přijímání (přepřacované znění).

V čl. 24 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) se výslovně uvádí, že do ubytovacích středisek pro dospělé mohou být umístěny pouze nezletilé osoby bez doprovodu starší šestnácti let, je-li to v jejich nejlepším zájmu, jak je stanoveno v čl. 23 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)⁽²¹⁸⁾. Relevantní je také čl. 18 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění). Uvádí: „V případě umístění žadatelů v zařízeních a ubytovacích střediscích uvedených v odst. 1 písm. a) a b) přihlížejí členské státy ke specifickým nebezpečím spojeným s jejich pohlavím a věkem, jakož i k situaci zranitelných osob.“

Kromě záruk, které mají být zajištěny pro všechny žadatele (čl. 18 odst. 2 až 7 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)), a dodatečných záruk pro nezletilé osoby (čl. 23 odst. 2 až 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)) směrnice stanoví záruky, které řeší potřeby nezletilých osob bez doprovodu. Zejména osoby pečující o nezletilé osoby bez doprovodu „musí mít vhodné odborné vzdělání a být vhodně proškoleny o jejich potřebách“ (čl. 24 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění))⁽²¹⁹⁾. Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte, pokud jde o ubytování, podle čl. 23 odst. 2 písm. d)

⁽²¹⁵⁾ Viz také oddíl 4.3.1 týkající se odpovídající životní úrovně nezletilých osob. Ustanovení čl. 20 odst. 3 Úmluvy o právech dítěte obdobně vyžaduje, aby opatření pro péči o nezletilé osoby bez doprovodu brala „potřebný ohled na žádoucí kontinuitu ve výchově dítěte a na jeho etnický, náboženský, kulturní a jazykový původ“.

⁽²¹⁶⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 39.

⁽²¹⁷⁾ Tamtéž, bod 40.

⁽²¹⁸⁾ Viz také směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), 22. bod odůvodnění.

⁽²¹⁹⁾ Viz také směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), čl. 18 odst. 7, „[p]ersonál ubytovacích středisek musí být vhodně vyškolený“ a čl. 29 odst. 1; Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 6, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 40.

směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), musí členské státy mimo jiné náležitě přihlídnout k „názorům nezletilé osoby úměrně jejímu věku a zralosti“⁽²²⁰⁾.

Vzhledem k tomu, že všechny členské státy jsou vázány EÚLP, může neposkytnutí odpovídajících životních podmínek představovat porušení povinností vyplývajících z EÚLP. ESLP rozhodl, že neposkytnutí péče francouzskými orgány nezletilému žadateli bez doprovodu v uprchlickém táboře v Calais je porušením článku 3 EÚLP. Soud ve svém rozsudku mimo jiné rozhodl, že nedůstojné životní podmínky „slumu“ v Calais ve spojení s tím, že francouzské orgány nevykonaly soudní příkaz ukládající, aby byl stěžovatel umístěn do státního systému péče o děti, představují porušení povinností státu podle článku 3⁽²²¹⁾. Ve věci *EI a ostatní proti Řecku* vydal ESLP rozhodnutí podle pravidla 39 a rozhodl, že Řecko musí „a) zaručit žadatelům ubytování s podmínkami přijetí, které jsou slučitelné s článkem 3 Úmluvy a zdravotním stavem žadatelů, a b) zajistit lékařskou péči žadatelů v souladu s požadavky jejich tělesného a duševního zdraví“⁽²²²⁾.

V době přípravy této právní analýzy bylo u ESLP projednáváno několik stížností týkajících se podmínek ubytování žadatelů o mezinárodní ochranu, kteří tvrdí, že jsou nezletilými osobami bez doprovodu⁽²²³⁾.

4.3.6.3. Hledání rodinných příslušníků

Jak je uvedeno v oddíle 4.3.4, podle 9. bodu odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) by členské státy měly usilovat o to, aby byly plně respektovány zásady nejlepšího zájmu dítěte a celistvosti rodiny. Podle čl. 23 odst. 2 písm. a) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) při posuzování nejlepšího zájmu dítěte „členské státy náležitě přihlížejí zejména k [...] možnostem opětovného sloučení rodiny“. Hledání rodinných příslušníků nezletilé osoby bez doprovodu má zásadní význam pro to, aby členské státy byly schopny plnit své povinnosti v souladu se zásadami celistvosti rodiny a nejlepšího zájmu dítěte.

Čl. 24 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Členské státy začnou s hledáním rodinných příslušníků nezletilé osoby bez doprovodu s ohledem na nejlepší zájem této osoby co nejdříve poté, co byla učiněna žádost o mezinárodní ochranu, případně s pomocí mezinárodních nebo jiných příslušných organizací. V případech ohrožení života nebo fyzické integrity nezletilé osoby nebo jejich blízkých příbuzných, zejména pokud tito příbuzní zůstali v zemi původu, musí být při shromažďování, zpracování a předávání informací o těchto osobách dbáno na důvěrnost těchto informací, aby nebyla ohrožena bezpečnost těchto osob.

⁽²²⁰⁾ Viz také Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 6*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 40: „Děti musí být informovány o způsobu péče o ně a jejich názory musí být vzaty v úvahu.“

⁽²²¹⁾ ESLP, rozsudek ze dne 28. února 2019, *Khan proti Francii*, č. 12267/16, § 76–95. Viz rovněž ESLP, rozsudek ze dne 13. června 2019, *Sh.D. et autres c Grèce et autres*, č. 14165/16.

⁽²²²⁾ ESLP, rozhodnutí o předběžném opatření ze dne 16. dubna 2020, *E.I. a ostatní proti Řecku*, č. 16080/20. Stížnost byla podána v souvislosti s pandemií COVID-19 a situací na řeckých ostrovech.

⁽²²³⁾ ESLP, shrnutí skutkového stavu, sdělené dne 11. ledna 2018, *Bodiang proti Itálii*, č. 47523/17 (týkající se možných porušení článků 3, 8 a 13 EÚLP); ESLP, shrnutí skutkového stavu, sdělené dne 2. února 2017, *Sadio et autres c Italie*, č. 3571/17 (týkající se možných porušení článků 3 a 8 EÚLP); ESLP, shrnutí skutkového stavu, sdělené dne 11. ledna 2018, *Diakité proti Itálii*, č. 44646/17 (týkající se článků 3, 5 a 8 EÚLP a také článku 2 Protokolu č. 1 (právo na vzdělání)); ESLP, shrnutí skutkového stavu, sdělené dne 5. července 2017, *Bacary proti Itálii*, č. 36986/17. Viz rovněž Výbor OSN pro lidská práva, stanovisko přijaté dne 7. listopadu 2017, *O.A. v. Dánsko*, sdělení č. 2770/2016, CCPR/C/121/D/2770/2016.

Výsledky hledání rodinných příslušníků mohou být užitečné při určování nejlepšího zájmu dítěte ⁽²²⁴⁾.

Nezletilým osobám bez doprovodu by měly být poskytnuty veškeré relevantní informace týkající se hledání rodinných příslušníků, aby mohly řádně vyjádřit své názory a přání ⁽²²⁵⁾. Tyto informace musí být poskytnuty způsobem, který odpovídá zralosti a úrovni porozumění každého dítěte ⁽²²⁶⁾.

Je-li to možné a je-li to v nejlepším zájmu dítěte, měly by členské státy nezletilé osoby bez doprovodu co nejdříve opětovně sloučit s jejich rodinami ⁽²²⁷⁾. Při posuzování důkazů prokazujících rodinné vazby nebo jejich absenci mohou orgány nalézt pokyny v těchto dokumentech:

- Evropská komise, sdělení Komise – Pokyny pro používání směrnice 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny, Brusel, 2014.
- EASO, *EASO Practical Guide on Family Tracing* (Praktická příručka k vyhledávání rodinných příslušníků), 2016.

4.4. Oběti mučení a násilí

Podle článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) osoby, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jiným formám hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, jako jsou oběti ženské obřízky, jsou zranitelnými osobami. Článek 25 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví zvláštní záruky pro oběti mučení a násilí.

Čl. 25 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Členské státy zajistí, aby osobám, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jinému hrubému násilí, byla poskytnuta nezbytná léčba poškození způsobených těmito činy, zejména přístup k vhodnému lékařskému a psychologickému ošetření nebo péči.

Seznam osob, na které se vztahuje čl. 25 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), není taxativní, neboť odkazuje nejen na mučení a znásilnění, ale také na „jiné hrubé násilí“ ⁽²²⁸⁾. Čl. 25 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) se neomezuje na závažné formy násilí, k nimž došlo v zemích původu nebo tranzitu, ale použije se i v případě, že se žadatelé stanou oběťmi hrubého násilí v členském státě.

⁽²²⁴⁾ Viz čl. 22 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, který stanoví: „Za tímto účelem státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, podporují, budou-li to považovat za potřebné, součinnost v úsilí Spojených národů a jiných příslušných mezivládních organizací nebo nevládních organizací spolupracujících se Spojenými národy k ochraně a pomoci takovému dítěti a k vyhledávání rodičů nebo jiných členů rodiny dítěte-uprchlíka s cílem získat informace potřebné k jeho opětovnému spojení s rodinou“ a Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 12*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 195 výše), bod 124: „Děti žádající o azyl mohou rovněž potřebovat účinné hledání rodinných příslušníků a relevantní informace o situaci v jejich zemi původu, aby bylo možné určit jejich nejlepší zájem.“

⁽²²⁵⁾ Čl. 23 odst. 2 písm. d) směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 6*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 25.

⁽²²⁶⁾ Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 6*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 25.

⁽²²⁷⁾ Tamtéž, body 13 a 80; čl. 22 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte; *EASO Practical Guide on Family Tracing* (Praktická příručka úřadu EASO k vyhledávání rodinných příslušníků), 2016, s. 12.

⁽²²⁸⁾ Podle Výboru proti mučení, *General Comment no 3: Implementation of Article 14 by States Parties* (Obecný komentář č. 3: Provádění článku 14 státy, které jsou stranami úmluvy), ze dne 19. listopadu 2012, CAT/C/GC/3, bod 3, oběti mučení zahrnují „dotčenou nejbližší rodinu oběti nebo osoby závislé na oběti, jakož i osoby, které utrpěly újmu při zásahu s cílem pomoci obětem nebo zabránit viktimizaci“.

Požadavek stanovený v čl. 25 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) zajistit, aby obětem byla poskytnuta „nezbytná léčba poškození způsobených těmito činy“, znamená, že mezi hrubým násilím, které žadatel utrpěl, a léčbou musí existovat příčinná souvislost. Kromě toho musí být taková léčba nezbytná, což znamená, že ne každá dostupná léčba může být považována za nezbytnou, což ponechává prostor pro uvážení. Je rovněž důležité zmínit čl. 25 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), který zní:

Čl. 25 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Osoby pečující o oběti mučení, znásilnění nebo jiného hrubého násilí musí mít vhodné odborné vzdělání a být vhodně proškoleny o jejich potřebách a ve vztahu k informacím získaným při výkonu své práce jsou povinny dodržovat pravidla důvěrnosti stanovená vnitrostátním právem.

Příklady závazných právních nástrojů na ochranu práv obětí násilí jsou uvedeny v tabulce 14.

Tabulka 14: Právní nástroje na ochranu práv obětí násilí

Organizace	Nástroj
EU	<ul style="list-style-type: none"> Směrnice o boji proti obchodování s lidmi Směrnice o obětech trestných činů ⁽²²⁹⁾
Rada Evropy	<ul style="list-style-type: none"> Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi ⁽²³⁰⁾ Istanbulská úmluva
OSN	<ul style="list-style-type: none"> Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání ⁽²³¹⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením ⁽²³²⁾ Palermský protokol ⁽²³³⁾

Pokud jde o Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, čl. 14 odst. 1 vyžaduje, aby státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zajistily „právo na nápravu a na spravedlivé a přiměřené odškodnění, včetně prostředků nutných pro co nejúplnější zdravotní rehabilitaci“. Výbor proti mučení definoval rehabilitaci a stanovil, že zahrnuje „lékařskou a psychologickou péči, jakož i právní a sociální služby“. Výbor rovněž uvedl, že specializované služby musí být „dostupné, vhodné a rychle přístupné“ a musí „zohledňovat [sic] kulturu, osobnost, historii a původ obětí“. Rehabilitace musí být „přístupná všem obětem bez diskriminace a bez ohledu na identitu

⁽²²⁹⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV.

⁽²³⁰⁾ Viz také Rada Evropy, Důvodová zpráva k Úmluvě Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, 2005, body 22 a 29–36.

⁽²³¹⁾ Úmluva OSN proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, 1465 UNTS 85, 10. prosince 1984 (vstup v platnost: 26. června 1987).

⁽²³²⁾ Podle článku 26 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, „organizují, posilují a rozšiřují komplexní habilitační a rehabilitační služby a programy“ pro osoby se zdravotním postižením. Článek 15 se týká ochrany proti mučení nebo krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; článek 16 se týká ochrany před vykořisťováním, násilím a zneužíváním a článek 17 se týká ochrany osobní integrity.

⁽²³³⁾ Valné shromáždění OSN, Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (Palermský protokol), 2237 UNTS 319, 15. listopadu 2000 (vstup v platnost: 25. prosince 2003).

nebo postavení oběti v rámci marginalizované nebo zranitelné skupiny [...] včetně žadatelů o azyl a uprchlíků“⁽²³⁴⁾.

4.5. Výhody materiálních podmínek přijetí a zdravotní péče

Článek 17 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) obsahuje „obecná ustanovení o materiálních podmínkách přijetí a zdravotní péči“. Podle čl. 2 písm. g) se „materiálními podmínkami přijetí“ rozumí „takové podmínky přijetí, mezi které patří ubytování, strava a ošacení, poskytované ve formě věcného plnění, peněžitých dávek nebo poukázek, jakož i kombinace uvedených tří forem, a dále denní příspěvky“⁽²³⁵⁾. Podle čl. 17 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) musí členské státy zajistit, aby „žadatelé měli k dispozici [materiální podmínky přijetí], jakmile učiní žádost o mezinárodní ochranu“.

Na základě skutkového stavu věci, která byla předložena irskému Vrchnímu soudu (High Court), podali žadatelé, matka samoživitelka s historií duševních problémů a její vyživovaná dcera, dne 17. září 2018 žádosti o mezinárodní ochranu. Irské orgány jim však ubytování poskytly až 15. října 2018. Za těchto okolností irský Vrchní soud rozhodl, že mezi učiněním žádosti a vydáním rozhodnutí o ubytování ministr spravedlnosti a rovnosti porušil čl. 17 odst. 1 směrnice⁽²³⁶⁾.

Čl. 17 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví povinnosti členských států se zvláštním zřetelem na zranitelné osoby:

Čl. 17 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Členské státy zajistí, aby materiální podmínky přijetí umožňovaly odpovídající životní úroveň žadatelů, která jim zaručí živobytí a ochranu jejich tělesného a duševního zdraví.

Členské státy zajistí, aby tato odpovídající životní úroveň byla poskytnuta i zranitelným osobám, které se nacházejí ve zvláštních situacích ve smyslu článku 21, a zajištěným osobám.

Kromě povinnosti členských států zajistit „odpovídající“ životní úroveň podle čl. 17 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) odkazují různá ustanovení směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) na požadavek na to, aby byly zajištěny „důstojné“ životní úrovně:

⁽²³⁴⁾ Výbor proti mučení, *obecný komentář č. 3*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 228 výše), body 11–15. Viz také Výbor proti mučení, stanovisko přijaté dne 6. prosince 2018, *Adam Harun v. Švýcarsko*, sdělení č. 758/2016, CAT/C/65/D/758/2016, týkající se oběti mučení vyžadující lékařské ošetření, která byla podle nařízení Dublin III přemístěna do Itálie. Výbor rozhodl, že každé takové přemístění vyžaduje, aby orgány „provedly individualizované posouzení osobního a skutečného rizika“ pro dotyčnou osobu, které by „řádně zohlednilo její zvláštní zranitelnost jakožto oběti mučení a žadatele o azyl“ (bod 9.9). Viz rovněž Výbor proti mučení, stanovisko přijaté dne 3. srpna 2018, *A.N. v. Švýcarsko*, sdělení č. 742/2016, CAT/C/64/D/742/2016, body 8.6–8.8; SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše).

⁽²³⁵⁾ Správní soud Republiky Slovinsko zopakoval, že podle rozsudku SDEU ve věci *Čimade* je získání „denního příspěvku“ společně s ubytováním, stravou, hygienou a ošacením součástí práva na materiální podmínky přijetí. Viz Správní soud (Republiky Slovinsko), rozsudek ze dne 17. ledna 2013, I U 1921/2012-5, shrnutí v angličtině, bod 27.

⁽²³⁶⁾ Vrchní soud (High Court) (Irsko), rozsudek ze dne 5. března 2019, *X a Y v. The Minister for Justice and Equality*, [2019] IEHC 133. Viz také Vrchní soud (High Court) (Irsko), rozsudek ze dne 3. dubna 2019, *X a Y (nezletilá osoba) v. Minister for Justice and Equality* (č. 2), [2019] IEHC 226.

11. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Měly by být stanoveny takové normy pro přijímání žadatelů, které budou postačovat k zajištění důstojné úrovně života a srovnatelných životních podmínek ve všech členských státech.

25. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Stanovením případů, kdy lze žadatelům omezit nebo odejmout výhody materiálních podmínek přijetí, a současným zajištěním důstojné životní úrovně pro všechny žadatele by měla být omezena možnost zneužívání přijímacího systému.

35. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Tato směrnice dodržuje základní lidská práva a ctí zásady uznávané zejména Listinou základních práv Evropské unie. Jejím cílem je především zajistit plné respektování lidské důstojnosti a podpořit uplatňování článků 1, 4, 6, 7, 18, 21, 24 a 47 Listiny; tato směrnice musí být odpovídajícím způsobem provedena.

Souvislost mezi „odpovídající životní úrovní“ a „důstojnou životní úrovní“ zůstává nejasná. To platí zejména s ohledem na čl. 20 odst. 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), který podmiňuje rozhodnutí o snížení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí, které zaručují „odpovídající“ životní úroveň, tím, že členské státy zajistí důstojnou životní úroveň pro všechny žadatele ⁽²³⁷⁾.

SDEU ve věci *Saciri* rozhodl, že „dávky však musí být dostatečné k tomu, aby byly zajištěny základní potřeby žadatelů o azyl, včetně životní úrovně, která je důstojná“ ⁽²³⁸⁾. SDEU se v rozsudku ve věci *Haqbin* zabýval obsahem „důstojné životní úrovně“ a konstatoval:

Pokud jde konkrétně o požadavek týkající se zachování důstojné životní úrovně, z bodu 35 odůvodnění [směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)] vyplývá, že cílem této směrnice je zajistit plné respektování lidské důstojnosti a podpořit uplatňování zejména článku 1 Listiny základních práv a že tato směrnice musí být odpovídajícím způsobem provedena. V tomto ohledu respektování lidské důstojnosti ve smyslu tohoto článku vyžaduje, aby se dotyčná osoba neocitla v situaci krajní materiální nouze, v níž by nemohla uspokojovat své nejzákladnější potřeby, jako je zejména potřeba se ubytovat, najíst, obléct a umýt, a kterou by bylo poškozováno také její tělesné či duševní zdraví nebo v důsledku které by se ocitla v zanedbaném stavu, jenž je v rozporu s lidskou důstojností. ⁽²³⁹⁾

V případě zranitelných osob mohou být nutná další opatření k zajištění odpovídající životní úrovně. Například žadatel s těžkým tělesným postižením bude mít zvláštní potřeby v oblasti

⁽²³⁷⁾ Viz také EASO, *Přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (směrnice o podmínkách přijímání 2013/33/EU) – Právní analýza*, 2020, oddíl 3.1. týkající se odpovídající a důstojné životní úrovně.

⁽²³⁸⁾ SDEU, 2014, *Saciri*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 130 výše), bod 48. Viz rovněž Spolkový ústavní soud (Bundesverfassungsgericht, Německo), rozsudek ze dne 18. července 2012, 1 BvL 10/10 (překlad v angličtině). Tento rozsudek se týká především záruky základního práva na důstojné minimum podle Základního zákona (ústava), ale jsou zmíněny i mezinárodní normy, včetně směrnice o podmínkách přijímání.

⁽²³⁹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Haqbin*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 185 výše), bod 46.

ubytování a přeživší mučení, který je rodičem samoživitelem s malými dětmi, bude mít zvláštní potřeby obživy. Proto čl. 17 odst. 2 druhý pododstavec směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) zdůrazňuje, že členské státy musí zajistit, aby odpovídající životní úroveň byla poskytnuta i zranitelným osobám, což znamená, že členské státy musí nejen zajistit dostupnost materiálních podmínek přijetí, ale také zajistit, aby zranitelné osoby měly z těchto podmínek přijetí prospěch v praxi.

Pokud jde o článek 17 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), rozhodl Soudní dvůr ve věci *Saciri* takto:

Členské státy mají povinnost přizpůsobit tyto podmínky přijetí situaci osob se zvláštními potřebami [...]. Peněžité dávky tedy musí být dostatečné pro zachování celistvosti rodiny, jakož i pro vyšší zájem dítěte, kterým je na základě ustanovení čl. 18 odst. 1 uvedené směrnice nutno se řídit v první řadě.

Pokud si tedy členský stát zvolil možnost poskytovat materiální podmínky přijetí ve formě peněžitých dávek, musí být tyto dávky dostatečné pro zajištění životní úrovně, která je důstojná a odpovídající pro zajištění zdraví a živobytí žadatelů o azyl, a umožnit jim zejména ubytování, v případě potřeby nájmem nemovitosti na soukromém trhu ⁽²⁴⁰⁾.

Vrchní soud (High Court) (Anglie a Wales) ve věci *Refugee Action v. Secretary of State for the Home Department* konstatoval, že pro zachování minimální úrovně důstojnosti je třeba mít příležitost zachovat mezilidské vztahy a minimální úroveň účasti na společenském, náboženském a kulturním životě ⁽²⁴¹⁾.

4.5.1. Zdravotní péče

Kromě obecných pravidel pro zdravotní péči stanovených v článku 17 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) článek 19 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví:

Článek 19 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) Zdravotní péče

1. Členské státy zajistí, aby byla žadatelům poskytnuta potřebná zdravotní péče, a to přinejmenším nutná a neodkladná péče v případě onemocnění a závažných duševních poruch.
2. Členské státy poskytnou potřebnou lékařskou a jinou pomoc žadatelům se zvláštními potřebami při přijetí, případně včetně odpovídající psychologické péče.

⁽²⁴⁰⁾ SDEU, 2014, *Saciri*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 130 výše), body 41 a 42. Je třeba uvést, že článek 17 směrnice o podmínkách přijímání odpovídá článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění).

⁽²⁴¹⁾ Vrchní soud (High Court) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 9. dubna 2014, *R (Refugee Action) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWHC 1033 (Admin), bod 115. Soud rozhodl, že úroveň peněžité podpory pro osoby, které žádají o mezinárodní ochranu, protiprávně vylučuje určité základní potřeby žadatelů o azyl. Vzhledem k tomu, že se směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) nevztahuje na Spojené království, je tento rozsudek založen na směrnici o podmínkách přijímání. Viz rovněž spojené věci dosud projednávané před ESLP týkající se řady zranitelných žadatelů žijících v „hot spotu“ na ostrově Lesbos v Řecku: ESLP, *Al. H. et autres c Grèce a F.J. et autres c Grèce*, č. 4892/18 et 4920/18, sdělené dne 26. února 2019.

Za účelem účinného provádění čl. 19 odst. 1 ve spojení s článkem 22 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) musí členské státy posoudit, zda zranitelní žadatelé, jako jsou žadatelé uvedení v článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), vyžadují zdravotní péči, a povahu jakékoli potřeby léčby⁽²⁴²⁾. Ustanovení čl. 19 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) týkající se pomoci žadatelům se zvláštními potřebami při přijetí mimo jiné zahrnuje potřebnou zdravotní péči, neboť výslovně odkazuje na „jinou pomoc“. Jiná pomoc, která může být potřebná, by měla být určena v individuálním posouzení zvláštních potřeb při přijetí. Může zahrnovat například pomoc v oblasti sociální péče při každodenních činnostech, jako je krmení, mytí, oblékání a mobilita z důvodu tělesného nebo duševního stavu. Zranitelní žadatelé mohou potřebovat reakci více subjektů.

4.5.2. Ubytování – podmínky a důsledky pro zranitelné osoby obecně

Článek 18 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) zahrnuje „další ustanovení o materiálních podmínkách přijetí“. Obsahuje několik ustanovení, která řeší zvláštní potřeby zranitelných osob, a musí být vykládán ve spojení s 22. bodem odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění).

Článek 18

Další ustanovení o materiálních podmínkách přijetí

1. V případech, kdy je ubytování poskytováno přímo, mělo by mít jednu z těchto forem nebo by mělo být kombinací těchto forem:

a) zařízení k ubytování žadatelů po dobu posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané na hranicích nebo v tranzitním prostoru;

b) ubytovací střediska zaručující přiměřenou životní úroveň;

c) soukromé domy, byty, hotely nebo jiná zařízení vhodná k ubytování žadatelů.

2. Aniž jsou dotčeny jakékoliv zvláštní podmínky zajištění stanovené v článcích 10 a 11, členské státy zajistí, pokud jde o ubytování podle odst. 1 písm. a), b) a c) tohoto článku:

a) aby byla žadatelům zaručena ochrana jejich rodinného života;

b) aby žadatelé měli možnost komunikace s příbuznými, právními poradci či poradci, se zástupci Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a dalších příslušných vnitrostátních, mezinárodních a nevládních organizací a subjektů;

c) aby byl rodinným příslušníkům, právním poradcům nebo poradcům a zástupcům Vysokého komisaře OSN pro uprchlíky a příslušných nevládních organizací, které jsou uznávány daným členským státem, umožněn přístup za účelem pomoci těmto žadatelům. Tento přístup může být omezen výhradně z důvodu bezpečnosti těchto zařízení nebo žadatelů.

3. V případě umístění žadatelů v zařízeních a ubytovacích střediscích uvedených v odst. 1 písm. a) a b) přihlížejí členské státy ke specifickým nebezpečím spojeným s jejich pohlavím a věkem, jakož i k situaci zranitelných osob.

⁽²⁴²⁾ Viz oddíl 3.1.

4. Členské státy přijmou vhodná opatření k předcházení násilí a sexuálně motivovanému násilí včetně sexuálních útoků a obtěžování v zařízeních a ubytovacích střediscích uvedených v odst. 1 písm. a) a b).

5. Členské státy pokud možno zajistí, aby nezaopatření dospělí žadatelé se zvláštními potřebami při přijetí byli umístěni společně s blízkými dospělými příbuznými, kteří se již nacházejí ve stejném členském státě a kteří jsou za ně zodpovědní, ať již podle práva, nebo praxe daného členského státu.

6. Členské státy zajistí, aby se žadatelé stěhovali z jednoho bydliště do druhého jen v nezbytných případech. Členské státy umožní žadatelům, aby vyrozuměli své právní poradce či poradce o změně bydliště a o své nové adrese.

7. Personál ubytovacích středisek musí být vhodně vyškolený a ve vztahu k informacím získaným při výkonu své práce je povinen dodržovat pravidla důvěrnosti stanovené vnitrostátním právem.

8. Členské státy mohou prostřednictvím poradního orgánu nebo rady zastupující ubytované osoby zapojit žadatele do správy hmotných zdrojů i nemateriálních aspektů života v ubytovacím středisku.

9. V řádně odůvodněných případech mohou členské státy výjimečně přijmout pravidla pro materiální podmínky přijetí odchylná se od tohoto článku, jež se použijí po přiměřenou dobu, která musí být co nejkratší, pokud

a) je nutné posouzení zvláštních potřeb žadatele v souladu s článkem 22;

b) běžně dostupné ubytovací kapacity jsou dočasně vyčerpány.

I za těchto jiných podmínek musí být zajištěny základní potřeby žadatele.

22. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Při rozhodování o způsobu ubytování by měly členské státy řádně přihlížet k nejlepšímu zájmu dítěte a ke konkrétním podmínkám žadatele, pokud je závislý na rodinných příslušnících nebo na jiných blízkých příbuzných osobách, jako jsou svobodní nezletilí sourozenci, kteří se již nacházejí ve stejném členském státě.

Pokud jde o čl. 18 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), ke specifickým nebezpečím spojeným s věkem je třeba přihlídnout zejména v případě žadatelů, kteří jsou nezletilými nebo staršími osobami. Pokud jde o nezletilé osoby, čl. 18 odst. 3 by měl být vykládán ve spojení s článkem 23 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) týkajícím se nezletilých osob ⁽²⁴³⁾.

⁽²⁴³⁾ Další informace viz oddíl 4.3.2 týkající se ubytování nezletilých osob a oddíl 4.3.6.2 týkající se ubytování nezletilých osob bez doprovodu.

Pokud jde o povinnost členského státu podle čl. 18 odst. 3 přihlídnout ke **specifickým nebezpečím spojeným s pohlavím**, důvodová zpráva k Istanbulské úmluvě uvádí, že čl. 60 odst. 3 vyžaduje, aby státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, vypracovaly genderově citlivé postupy přijímání, „které zohledňují rozdíly mezi ženami a muži, pokud jde o zkušenosti a potřeby zvláštní ochrany, aby bylo zajištěno jejich právo na bezpečnost při zvažování norem zacházení při přijímání žadatelů o azyl“⁽²⁴⁴⁾. Pokyny týkající se genderu by rovněž měly řešit kulturní a náboženské citlivosti a osobní faktory a reagovat na ně, jakož i rozpoznávat traumata. Článek 4 Istanbulské úmluvy obsahuje ustanovení o nediskriminaci, které obsahuje neúplný seznam důvodů diskriminace, včetně pohlaví, genderu, jazyka, vyznání, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, sexuální orientace, genderové identity, věku, zdravotního stavu, zdravotního postižení, rodinného stavu, postavení migranta nebo uprchlíka či jiného postavení.

Čl. 18 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepracovaném znění) vyžaduje, aby členské státy v zařízeních a ubytovacích střediscích uvedených v čl. 18 odst. 1 písm. a) a b) „přijaly **vhodná opatření k předcházení násilí a sexuálně motivovanému násilí**“ (zvýraznění doplněno). Členské státy jsou rovněž vázány zárukami vyplývajícími například z [Úmluvy proti mučení](#) a [Palermského protokolu](#)⁽²⁴⁵⁾. Mezi další příklady závazných právních nástrojů na ochranu práv obětí násilí patří Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi a Istanbulská úmluva (v případě členských států, které jsou stranami tohoto nástroje). V důsledku toho bude třeba zajistit okamžitou reakci v souladu se zárukami stanovenými v těchto právních nástrojích. To může zahrnovat doporučení, bezpečné bydlení, rehabilitaci, zdravotní a/nebo psychosociální podporu nebo zapojení policie.

Pokud jde o vnitrostátní judikaturu týkající se ubytování obětí závažného genderově podmíněného násilí, belgický soud rozhodl, že gambijská žalobkyně, která se stala obětí nuceného sňatku a byla znásilněna krátce po příjezdu do Belgie, by vzhledem ke své mimořádné zranitelnosti a posttraumatické stresové poruše neměla být ubytována ve smíšeném přijímacím středisku, ale v individuálním podporovaném ubytování. Měl za to, že omezený počet takových míst není relevantní a nemůže odůvodnit porušení jejího práva na přizpůsobené ubytování respektující její právo na lidskou důstojnost a zohledňující její zranitelnost⁽²⁴⁶⁾.

Oblast působnosti čl. 18 odst. 9 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) je malá, zejména s ohledem na povinnost zohlednit „zvláštní situaci zranitelných osob“ podle článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění). Ve věci *Saciri* SDEU konstatoval, že v případě naplnění ubytovacích zařízení pro žadatele o azyl členské státy mohou žadatele odkazovat na subjekty obecného systému veřejné podpory, pokud tento systém žadatelům o azyl zaručuje „dodržování minimálních norem stanovených touto směrnicí“⁽²⁴⁷⁾. SDEU však dodal, že „naplnění přijímacích zařízení“ nemůže „odůvodnit žádnou výjimku z dodržování těchto norem“⁽²⁴⁸⁾.

⁽²⁴⁴⁾ Viz Rada Evropy, Důvodová zpráva k Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, 11. května 2011, bod 314. Příklady takových postupů jsou „oddělené ubytování svobodných mužů a žen; oddělené toalety nebo alespoň různý rozvrh stanovený pro jejich používání muži a ženami a jeho monitorování; místnosti, které mohou jejich obyvatelé uzamknout; odpovídající osvětlení v celém přijímacím středisku; ochrana strážců, včetně strážkyň, vyškolených v oblasti genderově specifických potřeb ubytovaných osob; školení personálu přijímacího střediska; kodex chování platný i pro soukromé poskytovatele služeb; formální opatření pro zásah a ochranu v případech genderově podmíněného násilí a poskytování informací ženám a dívkám o genderově podmíněném násilí a dostupných službách pomoci“.

⁽²⁴⁵⁾ *Palermský protokol*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 233 výše).

⁽²⁴⁶⁾ Frankofonní pracovní soud v Bruselu (Tribunal du travail francophone de Bruxelles, Belgie), rozsudek ze dne 13. prosince 2017, 17/5651/A (shrnutí v angličtině).

⁽²⁴⁷⁾ SDEU, 2014, *Saciri*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 130 výše), bod 49.

⁽²⁴⁸⁾ Tamtéž, bod 50.

4.6. Omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí a sankce

V souladu s článkem 20 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) členské státy mohou ze stanovených důvodů omezit nebo výjimečně odejmout výhody materiálních podmínek přijetí a uložit sankce.

Článek 20 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) Omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí

1. Členské státy mohou omezit nebo ve výjimečných a řádně odůvodněných případech odejmout výhody materiálních podmínek přijetí, pokud žadatel:

- a) opustí místo pobytu určené příslušným orgánem, aniž by jej o tom vyrozuměl anebo aniž by získal povolení, je-li nezbytné;
- b) v přiměřené lhůtě stanovené vnitrostátním právem nesplní ohlašovací povinnost, neposkytne požadované informace nebo se nedostaví na osobní pohovor týkající se azylového řízení, nebo
- c) podal následnou žádost ve smyslu čl. 2 písm. q) směrnice 2013/32/EU.

Je-li žadatel v případech uvedených v písmenech a) a b) nalezen, nebo přihlásí-li se dobrovolně příslušnému orgánu, přijme se s přihlédnutím k důvodům, proč místo opustil, řádně odůvodněné rozhodnutí o opětovném přiznání některých nebo všech odejmutých nebo omezených výhod materiálních podmínek přijetí.

2. Členské státy mohou výhody materiálních podmínek přijetí také omezit, pokud zjistí, že žadatel bez opodstatněného důvodu nepodal žádost o mezinárodní ochranu v nejkratší přiměřené době po svém vstupu do daného členského státu.

3. Členské státy mohou výhody materiálních podmínek přijetí omezit nebo odejmout, pokud žadatel zatajil, že disponuje peněžními prostředky, a tak neoprávněně požíval výhod materiálních podmínek přijetí.

4. Členské státy mohou stanovit sankce za závažné porušení řádu ubytovacích středisek nebo za použití hrubého násilí.

5. Rozhodnutí o omezení nebo odnětí výhod materiálních podmínek přijetí a o sankcích ve smyslu odstavců 1, 2, 3 a 4 tohoto článku se přijímají vždy v jednotlivém případě, objektivně a nestranně a musí obsahovat odůvodnění. Rozhodnutí musí vycházet z konkrétní situace dotyčné osoby, zejména pokud jde o osoby uvedené v článku 21, a zohledňovat zásadu proporcionality. Za všech okolností musí členské státy zajistit přístup ke zdravotní péči podle článku 19 a důstojné životní podmínky pro všechny žadatele.

6. Členské státy zajistí, aby výhody materiálních podmínek přijetí nebyly odejmuty ani omezeny před přijetím rozhodnutí podle odstavce 5.

Při zvažování použití čl. 20 odst. 1 až 4 musí členské státy zajistit, aby byla zohledněna zvláštní situace zranitelných osob v souladu s článkem 21 a zásada proporcionality.

Pokud jde o čl. 20 odst. 1, zranitelné osoby mohou z důvodu své zvláštní situace, například věku, závažné choroby, duševní choroby nebo duševní poruchy nebo strachu, nesplnit své povinnosti a/nebo může být nezbytné, aby podali následnou žádost.

Věc *Haqbin* ⁽²⁴⁹⁾ se týkala nezletilé osoby bez doprovodu, která byla v důsledku rvačky v přijímacím zařízení na dobu patnácti dnů z tohoto zařízení vyloučena. SDEU uvedl, že „[p]ovinnost členských států zajistit, aby žadatelé měli přístup k materiálním podmínkám přijetí, [...] není absolutní“ ⁽²⁵⁰⁾. Přestože materiální podmínky přijetí mohou být omezeny a ve výjimečných případech odejmuty, Soudní dvůr rozhodl, že:

podle čl. 20 odst. 5 [směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)] musí být každá sankce ve smyslu odstavce 4 tohoto článku objektivní, nestranná, odůvodněná a přiměřená konkrétní situaci žadatele a musí mu za všech okolností zajistit přístup ke zdravotní péči a důstojné životní podmínky ⁽²⁵¹⁾.

Soudní dvůr konstatoval, že „z bodu 35 odůvodnění [směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)] vyplývá, že cílem této směrnice je zajistit plné respektování lidské důstojnosti a podpořit uplatňování zejména článku 1 Listiny [...] a že tato směrnice musí být odpovídajícím způsobem provedena“ ⁽²⁵²⁾. Vzhledem k tomu, že žadatel byl nezletilou osobou bez doprovodu, Soudní dvůr konstatoval, že „[členské státy musí] při přijímání sankcí podle čl. 20 odst. 4 této směrnice, jak vyplývá z čl. 20 odst. 5 druhé věty uvedené směrnice, vzít náležitě v úvahu [sic] konkrétní situaci nezletilého, jakož i zásadu proporcionality“ ⁽²⁵³⁾. Čl. 23 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) navíc stanoví, že „[p]ři provádění ustanovení této směrnice týkajících se nezletilých osob se členské státy řídí v první řadě nejlepším zájmem dítěte“ ⁽²⁵⁴⁾. Soudní dvůr dospěl k tomuto závěru:

členský stát nemůže [...] stanovit jako sankci odnětí, byť dočasné, výhod materiálních podmínek přijetí ve smyslu čl. 2 písm. f) a g) této směrnice, které se týkají ubytování, stravy nebo ošacení, pokud by taková sankce mohla tohoto žadatele ve svém důsledku zbavit možnosti uspokojit jeho nejzákladnější potřeby. Uložení jiných sankcí podle uvedeného čl. 20 odst. 4 musí za všech okolností respektovat podmínky stanovené v odstavci 5 tohoto článku, zejména podmínky týkající se respektování zásady proporcionality a lidské důstojnosti. Pokud jde o nezletilou osobu bez doprovodu, musí být tyto sankce zejména s přihlédnutím k článku 24 Listiny základních práv přijaty se zvláštním zřetelem na nejlepší zájem dítěte ⁽²⁵⁵⁾.

Podle vnitrostátního práva zrušil italský Regionální správní soud Piemontu rozhodnutí prefektury v Novaře o odnětí výhod podmínek přijetí žadateli o azyl, který porušil pravidla přijímacího střediska (opuštění střediska bez povolení), protože prefekt před rozhodnutím o odnětí výhod nepřihlédl k vážnému zdravotnímu stavu žadatele (tuberkulóza, úzkost

⁽²⁴⁹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Haqbin*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 185 výše).

⁽²⁵⁰⁾ Tamtéž, bod 35.

⁽²⁵¹⁾ Tamtéž, bod 45.

⁽²⁵²⁾ Tamtéž, bod 46.

⁽²⁵³⁾ Tamtéž, bod 53.

⁽²⁵⁴⁾ Tamtéž, bod 54.

⁽²⁵⁵⁾ Tamtéž, bod 56.

a deprese). Soud rozhodl, že vnitrostátní právo ukládá správnímu orgánu, aby zohlednil zvláštní situaci zranitelných osob, včetně „osob trpících závažnou chorobou nebo duševní poruchou“⁽²⁵⁶⁾.

Ve španělské věci Ministerstvo práce a sociálního zabezpečení odepřelo žadateli o azyl, který byl z důvodu svého zdravotního stavu zranitelný, přístup k přijímacímu systému z důvodu, že žadatel ztratil právo v tomto systému setrávat, když opustil původně přidělené středisko, aniž by o tom informoval orgány. Soud rozhodl, že orgány musí zajistit přístup žadatele do přijímacího střediska, neboť podle španělského ústavního práva EÚLP a Listina EU v tomto případě zajistily opětovné přijetí na základě práva na fyzickou a morální integritu a práva na obhajobu, a to tím spíše, že se žadatel nacházel v situaci zvláštní zranitelnosti z důvodu svého zdravotního stavu⁽²⁵⁷⁾.

Členský stát může **omezit nebo ve výjimečných a řádně odůvodněných případech odejmout** výhody materiálních podmínek přijetí za okolností uvedených v čl. 20 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění). Může rovněž **omezit nebo odejmout** výhody materiálních podmínek přijetí, pokud žadatel zatajil finanční prostředky, jak je uvedeno v čl. 20 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění).

Členské státy mohou v souladu s čl. 20 odst. 2 **omezit, nikoli však odejmout**, výhody materiálních podmínek přijetí v případě opožděné žádosti o mezinárodní ochranu. V této situaci je na členském státě, aby prokázal, že žadatel „bez opodstatněného důvodu“ nepodal žádost „v nejkratší přiměřené době po svém vstupu do daného členského státu“. Činitelé s rozhodovací pravomocí budou muset mít na paměti důvody, proč mohou některé zranitelné osoby, včetně dětí, obětí sexuálního násilí a obětí obchodování s lidmi, potřebovat čas, než požádají o mezinárodní ochranu.

Odnětí nebo omezení výhod materiálních podmínek přijetí je podmíněno tím, že si žadatel zachová „důstojnou životní úroveň“. To bude záviset na skutkovém stavu, přičemž situace zranitelných osob bude vyžadovat zvláštní pozornost⁽²⁵⁸⁾. Taková rozhodnutí v souvislosti s čl. 20 odst. 3 by mohla potenciálně ohrozit možnost průběžného poradenství, podpory nebo pečovatelských služeb. To by mohlo ohrozit důstojnou životní úroveň zranitelného žadatele, zatímco obdobné odnětí nebo omezení ve vztahu k žadateli, který není zranitelný, by takový účinek nemělo.

Rozhodnutí o omezení nebo odnětí materiálních podmínek přijetí ve vztahu ke zranitelnému žadateli vyžaduje individualizované posouzení zahrnující diferencovanější analýzu přiměřenosti, než by tomu bylo obvykle. To znamená, že požadavek na odůvodnění rozhodnutí bude obzvláště důležitý pro zranitelnou osobu, která může chtít podat opravný prostředek, jak je uvedeno v oddíle 4.7.

Před vydáním formálního a odůvodněného rozhodnutí nelze výhody materiálních podmínek přijetí omezit ani odejmout (čl. 20 odst. 6 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)).

⁽²⁵⁶⁾ Regionální správní soud Piemontu (Itálie), rozsudek ze dne 31. prosince 2018, *žadatel (Nigérie) v. Ministerstvo vnitra (Prefettura di Novara)* (shrnutí v angličtině).

⁽²⁵⁷⁾ Vrchní soud (Tribunal Superior de Justicia, Španělsko), rozsudek ze dne 22. listopadu 2018, *Fermin v. Ministerstvo práce a sociálního zabezpečení (Ministerio de Empleo y Seguridad Social)*.

⁽²⁵⁸⁾ Viz také oddíl 4.5 týkající se výhod materiálních podmínek přijetí a zdravotní péče.

4.7. Opravné prostředky

4.7.1. Požadavek a oblast působnosti

Čl. 26 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) Opravné prostředky

Členské státy zajistí, aby bylo možné podat opravný prostředek v souladu s postupy vnitrostátního práva proti rozhodnutím ohledně přiznání, odnětí nebo omezení výhod podle této směrnice a proti rozhodnutím podle článku 7 [o pobytu a svobodě pohybu], jimiž jsou dotčeny zájmy jednotlivého žadatele. Možnost podání opravného prostředku k soudnímu orgánu nebo soudního přezkumu rozhodnutí po skutkové i právní stránce musí být zaručena alespoň v posledním stupni.

Článek 26 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) nestanoví pravidla pro účinnost požadovaného prostředku nápravy. Žadatel má nicméně právo na účinnou právní ochranu mimo jiné s ohledem na článek 47 Listiny EU, a aby byl článek 26 směrnice v souladu se zásadou účinnosti.

Procesní záruky stanovené směrnicí, pokud jde o opravný prostředek nebo přezkum rozhodnutí podle směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), mohou mít zvláštní význam pro zranitelné osoby. Jsou uvedeny níže.

4.7.2. Bezplatná právní pomoc a zastupování

Čl. 26 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) Opravné prostředky

Členské státy zajistí, aby byla v případech podání opravného prostředku k soudnímu orgánu nebo soudního přezkumu rozhodnutí podle odstavce 1 poskytnuta na žádost bezplatná právní pomoc a zastupování, pokud je tato pomoc nezbytná k tomu, aby byl zajištěn účinný přístup ke spravedlnosti. Tato bezplatná právní pomoc a zastupování musí zahrnovat alespoň vypracování požadovaných procesních dokumentů a účast na jednání před soudem jménem žadatele.

Bezplatnou právní pomoc a zastupování poskytují osoby, které jsou podle vnitrostátního práva připuštěny nebo oprávněny k jejich výkonu a jejichž zájmy nejsou a ani by potenciálně nemohly být v rozporu se zájmy žadatele.

Ustanovení čl. 26 odst. 2 vyžaduje, aby členské státy poskytly bezplatnou právní pomoc a zastupování, pokud je tato pomoc nezbytná k tomu, aby byl zajištěn účinný přístup ke spravedlnosti. Je však k dispozici pouze „na žádost“. Nejsou-li tedy zranitelné osoby identifikovány a/nebo jim není poskytnuta včasná podpora, aby mohly o pomoc požádat, může jim hrozit, že jim nebude poskytnuta kritická právní pomoc a zastupování. Je třeba uvést, že podle článku 47 třetího pododstavce Listiny EU „[b]ezplatná právní pomoc je

poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti“. V čl. 26 odst. 3 druhém pododstavci směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se uvádí:

Čl. 26 odst. 3 druhý pododstavec směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Členské státy mohou také stanovit, že bezplatná právní pomoc a zastupování se neposkytuje, pokud podle názoru příslušného orgánu nemá opravný prostředek nebo přezkum reálnou vyhlídku na úspěch. V takovém případě členské státy zajistí, aby právní pomoc a zastupování nebyly svévolně omezovány a aby nebyl omezován účinný přístup žadatele ke spravedlnosti.

Toto ustanovení musí být vykládáno v jeho souvislostech s ohledem na ostatní ustanovení unijního práva, práva členských států a judikatury ESLP. To zahrnuje zejména rozsudek ESLP ve věci *Airey* ⁽²⁵⁹⁾, podle něhož by právní pomoc měla být poskytnuta v případech, kdy by její neexistence znemožnila zajistit účinnou právní ochranu ⁽²⁶⁰⁾.

Analýza pravidel směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) viz oddíl 8.4.2. Ta se ve své podstatě neliší od pravidel směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění).

4.8. Zajištění

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2019.

Článek 11 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) obsahuje ustanovení o zajištění zranitelných osob a žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí. Tato ustanovení stanoví dodatečné záruky, pokud jde o zajištění:

- osob se zdravotními potřebami včetně potřeb v oblasti duševního zdraví (čl. 11 odst. 1) (oddíl 4.8.2),
- nezletilých osob (čl. 11 odst. 2) (oddíl 4.8.3),
- nezletilých osob bez doprovodu (čl. 11 odst. 3) (oddíl 4.8.4),
- rodin (čl. 11 odst. 4) (oddíl 4.8.5),
- žadatelů ženského pohlaví (čl. 11 odst. 5) (oddíl 4.8.6).

K článku 11 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) dosud neexistuje žádná judikatura SDEU. Každé z těchto ustanovení je přezkoumáno níže. Další otázky, které se týkají zranitelných osob a žadatelů, jsou popsány v oddíle 4.8.1, zatímco výjimky ze zvláštních

⁽²⁵⁹⁾ ESLP, rozsudek ze dne 9. října 1979, *Airey v. Irsko*, č. 6289/73.

⁽²⁶⁰⁾ SDEU, rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH v. Bundesrepublik Deutschland*, C-279/09, EU:C:2010:811, body 36 a 37. Viz také Regionální soud Kampánie (Itálie), rozsudek ze dne 20. března 2019, č. 03927/2108 (shrnutí v angličtině).

záruk, pokud jde o zajištění zranitelných osob, jsou upraveny v oddíle 4.8.7. Další informace o zajištění podle nařízení Dublin III viz oddíl 5.6.

4.8.1. Obecné zásady

Podle čl. 2 písm. h) směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) se „zajištěním“ rozumí „zadržování žadatele členským státem na určitém místě, kde je žadatel zbaven svobody pohybu“. Žadatelé mohou být zajištěni pouze za velmi jasně vymezených výjimečných okolností stanovených v článku 8 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) ⁽²⁶¹⁾. V 15. bodě odůvodnění se uvádí, že zajištění žadatelů by mělo být možné pouze „v souladu se zásadou nezbytnosti a přiměřenosti, pokud jde o [sic] způsob i účel zajištění“. Kromě toho v souladu s 20. bodem odůvodnění „[z]ajištění žadatele by mělo být krajním opatřením a mělo by být uplatňováno pouze poté, co byla řádně posouzena veškerá alternativní opatření, při nichž nedochází k fyzickému zajištění“, s cílem lépe zajistit fyzickou a psychickou integritu žadatele. V souladu s tím čl. 8 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví:

Čl. 8 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

V případě nutnosti a na základě individuálního posouzení každého případu mohou členské státy zajistit žadatele, nelze-li účinně uplatnit jiná, mírnější donucovací opatření.

Podle článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) musí členské státy při provádění všech článků směrnice zohlednit zvláštní situaci zranitelných osob. Při posuzování nezbytnosti a přiměřenosti zajištění, jakož i při zvažování alternativních opatření k zajištění proto musí být zvláštní situace zranitelných osob zohledněna případ od případu.

Jakékoli alternativní opatření nahrazující zajištění by mělo respektovat základní lidská práva žadatele ⁽²⁶²⁾. Mezi relevantní alternativy k zajištění osob s fyzickým postižením patří povinnost hlásit se po telefonu namísto osobně ⁽²⁶³⁾.

K příkladům vnitrostátní judikatury týkající se alternativ k zajištění patří rozhodnutí švýcarského Federálního soudu, podle kterého by orgány měly důkladně posoudit jiné možnosti než zajištění rodičů, odnětí jejich práva péče o dítě a vnější umístění dětí do dětského domova. Mezi tyto možnosti patří ubytování v nemovitostech vlastněných kantonem nebo ubytování pronajaté kantonem, v tranzitním domově nebo případně i v domově pro nezletilé osoby bez doprovodu ⁽²⁶⁴⁾. V případě žadatele trpícího problémy v oblasti duševního zdraví a akutní bolesti nařídil správní soud prvního stupně v Korintu (Řecko), aby bylo jeho zajištění ukončeno a aby místo toho informoval policejní orgány o své adrese a o jakékoli budoucí změně adresy a aby se každé tři dny ohlásil policii ⁽²⁶⁵⁾.

⁽²⁶¹⁾ EASO, *Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2019, část 4 týkající se důvodů pro zajištění.

⁽²⁶²⁾ Směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), 20. bod odůvodnění.

⁽²⁶³⁾ EASO, *Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2019, část 5 týkající se alternativ k zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu; UNHCR, *Doporučení ohledně používání kritérií a standardů souvisejících se zajištěním žadatelů o azyl a alternativ k zajištění*, 2012 s. 33.

⁽²⁶⁴⁾ Federální soud (Bundesgericht / Tribunal fédéral / Tribunale federale / Tribunal federal, Švýcarsko), rozsudek ze dne 26. dubna 2017, 2C_1052/2016, 2C_1053/2016 (shrnutí v angličtině).

⁽²⁶⁵⁾ Správní soud prvního stupně (Korint, Řecko), rozsudek ze dne 19. srpna 2013, č. 223/2013.

Řecký správní soud rovněž nařídil propuštění žadatele, který byl zranitelný z důvodu svého zdravotního stavu a posttraumatického stresu (jelikož byl zajištěn a mučen v Sýrii). Opustil ostrov, na kterém byl geograficky omezen, a byl následně zatčen a zajištěn. Soud místo toho nařídil pravidelné (dvakrát měsíčně) hlášení na policejní stanici ⁽²⁶⁶⁾.

Zranitelnost osoby může být rozhodujícím faktorem při určování toho, zda je zajištění v rozporu s článkem 4 Listiny EU ⁽²⁶⁷⁾ (a článkem 3 EÚLP ⁽²⁶⁸⁾) nebo nepřiměřené pro účely článku 7 Listiny ⁽²⁶⁹⁾ (a čl. 8 odst. 2 EÚLP ⁽²⁷⁰⁾) nebo svévolné pro účely článku 6 Listiny ⁽²⁷¹⁾ (článek 5 EÚLP ⁽²⁷²⁾). (Poznámky v oddíle 4.6 týkající se proporcionality a individualizovaného posouzení zranitelných osob platí tím spíše v souvislosti se zajištěním.)

Čl. 10 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) uvádí: „Zajištění se zpravidla vykonává ve zvláštních detenčních zařízeních.“ Není-li to možné a „musí-li se [členský stát] uchýlit k umístění ve věznici, musí být zajištění žadatelé odděleni od běžných vězňů“ a musí být splněny podmínky zajištění podle směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění). ⁽²⁷³⁾

Pokud jde o podmínky zajištění, 18. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) uvádí: „Se zajištěnými žadateli by mělo být zacházeno tak, aby byla plně respektována jejich lidská důstojnost, a jejich přijímání by mělo být upraveno tak, aby odpovídalo specifickým potřebám, které mají žadatelé v této situaci“ ⁽²⁷⁴⁾. Podle čl. 17 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) členské státy zajistí „odpovídající životní úroveň žadatelů, která jim zaručí živobytí a ochranu jejich tělesného a duševního zdraví“, a to jak ve zvláštní situaci zranitelných osob, tak i v situaci zajištěných osob ⁽²⁷⁵⁾. Má-li tedy žadatel zvláštní potřeby při přijetí, tyto potřeby musí být uspokojeny při zajištění. Viz oddíly 4.8.3–4.8.6 týkající se zvláštních potřeb při přijetí, které vznikají v případě zajištění žadatelů se zdravotním postižením, nezletilých osob, nezletilých osob bez doprovodu, rodin a žadatelů ženského pohlaví. UNHCR konstatuje, že „[s]tarší žadatelé o azyl mohou vyžadovat zvláštní péči a pomoc v souvislosti se svým věkem, zranitelností, zhoršenou pohyblivostí, psychickým a duševním zdravotním stavem a dalšími okolnostmi“ ⁽²⁷⁶⁾.

Zajištěný žadatel by měl mít účinný přístup k příslušným procesním zárukám, jako jsou opravné prostředky k vnitrostátnímu soudnímu orgánu.

Čl. 9 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se zabývá soudním přezkumem zákonnosti zajištění:

⁽²⁶⁶⁾ Správní soud (Řecko), rozsudek ze dne 26. října 2018, *AK (Sýrie) v. Minister of Public Order and Citizen Protection*.

⁽²⁶⁷⁾ Listina EU, článek 4 (Zákaz mučení a nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestu) uvádí: „Nikdo nesmí být mučen ani podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

⁽²⁶⁸⁾ EÚLP, článek 3 (Zákaz mučení) uvádí: „Nikdo nesmí být mučen ani podroben nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu.“

⁽²⁶⁹⁾ Listina EU, článek 7 (Právo na soukromý a rodinný život) uvádí: „Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a komunikace.“

⁽²⁷⁰⁾ EÚLP, článek 8 stanoví: „1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. 2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

⁽²⁷¹⁾ Listina EU, článek 6 (Právo na svobodu a bezpečnost) uvádí: „Každý má právo na svobodu a osobní bezpečnost.“

⁽²⁷²⁾ EÚLP, článek 5 se zabývá právem na svobodu a bezpečnost.

⁽²⁷³⁾ Směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), čl. 10 odst. 1.

⁽²⁷⁴⁾ Úplná citace 18. bodu odůvodnění a další informace o zajištění nezletilých osob viz oddíl 4.8.3.

⁽²⁷⁵⁾ Úplná citace čl. 17 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) viz oddíl 4.5.

⁽²⁷⁶⁾ UNHCR, *Doporučení k zajišťování cizinců*, 2012, op. cit. (poznámka pod čarou č. 263 výše), *Doporučení 9.6*, s. 39.

Čl. 9 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

V případech, kdy zajištění nařizují správní orgány, zajistí členské státy, aby mohl být proveden z moci úřední nebo na žádost žadatele rychlý soudní přezkum zákonnosti zajištění. V případě přezkumu zákonnosti zajištění z moci úřední se o přezkumu rozhodne v co nejkratší době od začátku zajištění. V případě přezkumu zákonnosti zajištění na žádost žadatele se o přezkumu rozhodne v co nejkratší době od začátku příslušného řízení. Členské státy za tímto účelem stanoví ve vnitrostátním právu lhůtu pro provedení přezkumu zákonnosti zajištění z moci úřední nebo přezkumu zákonnosti zajištění na žádost žadatele.

Je-li zajištění shledáno v rámci soudního přezkumu jako nezákonné, musí být dotčený žadatel neprodleně propuštěn.

Možnost rychlého a přístupného přezkumu zajištění může být obzvláště důležitá pro zajištěné zranitelné osoby. Evropský právní institut poskytuje obecné pokyny týkající se práva na rychlý soudní přezkum zákonnosti zajištění v této souvislosti ⁽²⁷⁷⁾. Zejména čl. 13 odst. 1 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením stanoví, že státy, které jsou stranami této úmluvy, musí zajistit:

osobám se zdravotním postižením účinný přístup ke spravedlnosti na rovnoprávném základě s ostatními, mimo jiné i prostřednictvím procedurálních a věku odpovídacích úprav, s cílem usnadnit jim účinné plnění jejich role jako přímých nebo nepřímých účastníků a svědků při všech soudních řízeních, a to i ve fázi vyšetřování a předběžného řízení.

Čl. 9 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) se týká komunikace se žadatelem ohledně jejich zajištění:

Čl. 9 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Zajištění žadatelé jsou neprodleně písemně informováni o důvodech zajištění a o postupech, jakými mohou podle vnitrostátního práva příkaz k zajištění napadnout, a o možnosti požádat o bezplatnou právní pomoc a zastupování, a to v jazyce, jemuž rozumějí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumějí.

Pro zranitelné žadatele může být zásadní, aby jim byly jednoznačně jasným způsobem a v jazyce a formátu, kterým rozumí, sděleny důvody pro zajištění. Je tedy třeba mít na paměti, jakým způsobem se přípustné důvody zajištění mohou vztahovat ke konkrétnímu postavení nebo osobní situaci zranitelné osoby. Stejně tak je třeba mít na paměti, že některé zranitelné osoby již mohou být znevýhodněny, pokud jde o pochopení jejich zatčení (např. pokud má osoba zdravotní postižení, ztrátu nebo poruchu paměti, kognitivní a/nebo vzdělávací

⁽²⁷⁷⁾ Viz EASO, *Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2019, oddíl 7.3 „Aspekty práva na soudní přezkum“; Evropský právní institut, *Statement of the European Law Institute: Detention of asylum seekers and irregular migrants and the rule of law* (Prohlášení Evropského právního institutu: Zajištění žadatelů o azyl a nelegálních migrantů a právní stát), (ELI 2017), norma 24, s. 282–284.

potíže nebo trauma). Čl. 9 odst. 4 je třeba chápat s ohledem na judikaturu ESLP, pokud jde o porušení čl. 5 odst. 2 EÚLP ⁽²⁷⁸⁾.

Čl. 9 odst. 5 směrnice o podmínkách přijímání se zabývá soudním přezkumem zajištění:

Čl. 9 odst. 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Zajištění přezkoumává v přiměřených časových odstupech soudní orgán z moci úřední nebo na žádost dotyčného žadatele a činí tak zejména vždy při jeho prodlužování, nebo jakmile to vyžadují okolnosti či jsou k dispozici nové informace, které mohou mít vliv na zákonnost zajištění.

Původně zákonné zajištění se může následně stát nezákonným, pokud podmínky zajištění neodpovídají zdravotním potřebám a potřebám zdravotního postižení, které vyvstanou u jednotlivce ⁽²⁷⁹⁾. Tak tomu může být například v případě, kdy se po zajištění objeví důkazy o duševní nemoci nebo jiném zdravotním postižení, nebo pokud existují důkazy o tom, že zajištění zhoršilo již existující zdravotní stav nebo skutečně způsobilo onemocnění ⁽²⁸⁰⁾.

UNHCR a mezinárodní koalice IDC zveřejnily nástroj pro prověřování s cílem pomoci činitelům s rozhodovací pravomocí určit a řešit situace zranitelnosti, zejména pokud jde o význam faktorů zranitelnosti pro rozhodnutí o zajištění a o alternativy k zajištění zranitelných žadatelů ⁽²⁸¹⁾.

4.8.2. Zdraví jako hlavní zájem

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2019, oddíl 8.2.2 „Zdravotní péče“.

Články 21 a 22 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) vyžadují, aby členské státy zohledňovaly zvláštní potřeby zranitelných žadatelů při přijetí po celou dobu azylového řízení a zajistily vhodné sledování jejich situace. To znamená, že členské státy musí zohlednit zvláštní situaci např. těhotných žen, zdravotně postižených osob a osob trpících zdravotními potížemi, jako jsou závažné choroby a duševní poruchy. Podle článku 19 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) musí členské státy zajistit, aby byla žadatelům o mezinárodní ochranu „poskytnuta potřebná zdravotní péče, a to přinejmenším nutná a neodkladná péče v případě onemocnění a závažných duševních poruch“ ⁽²⁸²⁾. Členské státy musí rovněž „poskytnou[t] potřebnou lékařskou

⁽²⁷⁸⁾ Viz například ESLP, rozsudek ze dne 31. března 2011, *Nowak proti Ukrajině*, č. 60846/10.

⁽²⁷⁹⁾ Vrchní soud (Správní soud) (High Court (Administrative Court)) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 23. března 2011, *R (BE) v. Secretary of State for the Home Department*, [2011] EWHC 690 (Admin), body 177–181. Mezinárodní právo rovněž poskytuje ochranná opatření, která mají zaručit, aby se zajištění nestalo svévolným, zejména pravidelný přezkum umožňující posouzení důvodů a soudní přezkum zajištění. Viz čl. 9 odst. 1 a 4 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, 16. prosince 1966 (vstup v platnost dne 23. března 1976).

⁽²⁸⁰⁾ UNHCR, *Doporučení k zajišťování cizinců*, 2012, op. cit. (poznámka pod čarou č. 263 výše), s. 33.

⁽²⁸¹⁾ UNHCR a IDC, *Vulnerability Screening Tool – Identifying and addressing vulnerability: a tool for asylum and migration systems*, 2016, op. cit. (poznámka pod čarou č. 147 výše).

⁽²⁸²⁾ Čl. 19 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění).

a jinou pomoc žadatelům se zvláštními potřebami při přijetí, případně včetně odpovídající psychologické péče“⁽²⁸³⁾. Kromě toho podle čl. 25 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) musí mít oběti mučení a násilí „přístup k vhodnému lékařskému a psychologickému ošetření nebo péči“⁽²⁸⁴⁾. Všechny tyto požadavky se podle potřeby vztahují na zajištěné zranitelné žadatele. Zdraví zajištěných zranitelných žadatelů musí být podle čl. 11 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) hlavním zájmem vnitrostátních orgánů:

Čl. 11 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Hlavním zájmem vnitrostátních orgánů by mělo být zdraví, včetně zdraví duševního, zajištěných žadatelů, kteří jsou zranitelnými osobami.

Jsou-li zajištěny zranitelné osoby, členské státy zajistí, aby byly tyto osoby pravidelně kontrolovány a aby se jim dostávalo přiměřené podpory s přihlédnutím k jejich konkrétní situaci včetně jejich zdravotního stavu.

Následující zásady z judikatury ve Spojeném království poskytují možné pokyny.⁽²⁸⁵⁾

- Neprovedení přiměřených šetření týkajících se tělesného a duševního zdraví potenciální zajištěné osoby může vést k tomu, že zajištění bude nezákonné.⁽²⁸⁶⁾
- Mezi faktory, které mají význam pro to, zda lze zdravotní stav během zajištění uspokojivě zvládnout, patří povaha detenčních zařízení, doba trvání zajištění, dostupnost léků během zajištění, zda lze prokázat (zvláštní) potřeby péče dané osoby uspokojovat při zajištění, opatření v oblasti dobrých životních podmínek a opatření pro sledování známek zhoršení stavu.⁽²⁸⁷⁾
- Neprovedení lékařské prohlídky zajištěné osoby v souladu s vnitrostátními pravidly (v daném případě pravidla Spojeného království vyžadovala prohlídku do 24 hodin od zajištění), není-li k tomu oprávněný důvod, může vést k tomu, že zajištění je nezákonné.⁽²⁸⁸⁾
- V mimořádných situacích může zajištění osob se zdravotním postižením představovat kruté, nelidské nebo ponižující zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP. „Mohlo by to zahrnovat utrpení plynoucí z přirozeně se vyskytující duševní nemoci, pokud by její riziko bylo nebo mohlo být zhoršeno zacházením, ať už v důsledku podmínek zajištění nebo v krajním případě v důsledku účinků zajištění nebo vyhoštění.“⁽²⁸⁹⁾
- „Závažnost zacházení je relativní a závisí na okolnostech každého případu. Mezi relevantní hlediska patří, zda podmínky zajištění byly slučitelné s respektováním lidské důstojnosti [žadatele], zda ho způsob a metoda výkonu dotčených opatření nevystavily

⁽²⁸³⁾ Čl. 19 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění). Viz také oddíl 4.5.1 týkající se zdravotní péče.

⁽²⁸⁴⁾ Viz také oddíl 4.4 týkající se obětí mučení a násilí.

⁽²⁸⁵⁾ Je třeba poznamenat, že Spojené království nebylo směrnicí o podmínkách přijímání (přepřacované znění) nikdy vázáno a není již vázáno ani původní směrnicí o podmínkách přijímání, s výjimkou rozsahu, v jakém byla její ustanovení začleněna do práva Spojeného království nařízením Spojeného království.

⁽²⁸⁶⁾ Vrchní soud (Správní soud) (High Court (Administrative Court)) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 10. října 2014, *R (DK) v. Secretary of State for the Home Department*, [2013] EWHC 1236; [2014] EWHC 3257 (Admin), bod 181.

⁽²⁸⁷⁾ Odvolací soud (Court of Appeal) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 28. ledna 2014, *R (Das) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWCA Civ 45.

⁽²⁸⁸⁾ Vrchní soud (Správní soud) (High Court (Administrative Court)) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 17. května 2013, *R (EO, RA, CE, OE a RAN) v. Secretary of State for the Home Department*, [2013] EWHC 1236 (Admin), bod 53. Viz rovněž Vrchní soud (Správní soud) (High Court (Administrative Court)) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 13. července 2018, *R (KG) v. Secretary of State for the Home Department*, [2018] EWHC 1767 (Admin), bod 29.

⁽²⁸⁹⁾ Vrchní soud (Správní soud) (High Court (Administrative Court)) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 28. ledna 2014, *R (S) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWHC 50 (Admin), bod 243.

tísni nebo ztíženým podmínkám přesahujícím nevyhnutelnou míru utrpení spojeného se zajištěním a zda mu byla poskytnuta nezbytná lékařská pomoc.“⁽²⁹⁰⁾

- Při řešení případu, v němž se jedná o duševní zdraví osoby, budou faktory zahrnovat dodržování příslušných zásad; existenci, či neexistenci jasných pokynů; schopnost pochopit, posoudit a zvládnout duševní nemoc dotčené osoby; schopnost provést soudní příkazy a to, zda se s osobou zacházelo důstojně nebo s respektem nebo zda jí byla poskytnuta minimální úroveň péče, posouzení a zacházení, na kterou má nárok.⁽²⁹¹⁾

Pokud jde o pandemii COVID-19, Evropská komise přímo odkázala na čl. 11 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a mimo jiné uvedla, že pokyny Světové zdravotnické organizace *Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention* (Připravenost, prevence a zvládnutí onemocnění COVID-19 ve věznicích a jiných zajišťovacích zařízeních)⁽²⁹²⁾ obsahují užitečné informace, jak předejít případnému rozšíření tohoto onemocnění v zajišťovacím zařízení či věznici a jak je řešit, přičemž zdůrazňují důležitost lidskoprávních prvků, které musí být při reakci na onemocnění COVID-19 dodržovány⁽²⁹³⁾.

V souvislosti s EÚLP, ačkoli to přímo nesouvisí s čl. 11 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), ESLP poznamenal, že „existují tři konkrétní prvky, které je třeba zvážit v souvislosti se slučitelností zdravotního stavu žadatele s jeho zajištěním: a) zdravotní stav vězně, b) přiměřenost lékařské pomoci a péče poskytované během zajištění a c) vhodnost zachování zajišťovacího opatření s ohledem na zdravotní stav žadatele“⁽²⁹⁴⁾.

ESLP rozhodl, že zajištění žadatele s duševními problémy za okolností projednávaného případu nevede k závěru, že jeho zajištění bylo svévolné a v rozporu s čl. 5 odst. 1 EÚLP. Důvodem byla skutečnost, že žadateli byla věnována zvláštní pozornost v zajišťovacích střediscích, kde pobýval, a zprávy psychologických podpůrných služeb zajištění nevyklučovaly⁽²⁹⁵⁾.

ESLP shledal porušení článku 3 EÚLP, pokud jde o zajištěnou žadatelku o azyl, která byla z důvodu svého zdraví zranitelná. Trpěla různými příznaky, včetně špatné nálady a nespavosti, měla somatické příznaky, jako je bolest na hrudníku, a lékař potvrdil „zjevné zhoršení jejího duševního stavu“⁽²⁹⁶⁾. Soud konstatoval porušení z důvodu kumulativního účinku okolností jejího zajištění:

konkrétně skutečnost, že žadatelka neměla žádnou možnost pohybovat se venku po dobu osmi až dvanácti týdnů, špatné prostředí pro pohyb venku ve zbývajícím období, neexistence zvláštních opatření proti [sic] chladu, nedostatek ženského personálu, málo soukromí ve středisku a skutečnost, že tyto podmínky přetrvávaly více než šestnáct měsíců, vedly Soud k závěru, že kumulativní účinek vytýkaných podmínek snížil lidskou důstojnost žadatelky a vyvolal v ní pocity úzkosti a méněcennosti, které ji mohly ponížít a pokořit, případně zlomit její fyzickou nebo morální odolnost⁽²⁹⁷⁾.

⁽²⁹⁰⁾ Vrchní soud (Správní soud) (High Court (Administrative Court)) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 28. ledna 2014, *R (S) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWHC 50 (Admin), bod 243.

⁽²⁹¹⁾ Vrchní soud (Správní soud) (High Court (Administrative Court)) (Anglie a Wales, Spojené království), 2014, *R (S) v. Secretary of State for the Home Department*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 289 výše), bod 417.

⁽²⁹²⁾ Světová zdravotnická organizace, Regionální kancelář pro Evropu, *Preparedness, prevention and control of COVID-19 in prisons and other places of detention*, Kodaň, 23. března 2020.

⁽²⁹³⁾ Sdělení Komise – Nákaza COVID-19: Pokyny k provádění příslušných předpisů EU v oblasti azylových řízení, postupů navracení a přesídlování (COM (2020)/C 126/02), 17. dubna 2020.

⁽²⁹⁴⁾ ESLP, rozsudek ze dne 20. ledna 2009, *Slawomir Musial proti Polsku*, č. 28300/06, § 88.

⁽²⁹⁵⁾ ESLP, rozsudek ze dne 4. dubna 2018, *Thimothawes proti Belgii*, č. 39061/11 (shrnutí v angličtině), § 79.

⁽²⁹⁶⁾ ESLP, rozsudek ze dne 3. května 2016, *Abdi Mahamud v. Malta*, č. 56796/13, § 17.

⁽²⁹⁷⁾ Tamtéž, § 89.

V řadě dalších případů ESLP posuzoval zákonnost zajištění těhotných žen a osob se zdravotním postižením, závažnou chorobou a duševními problémy podle EÚLP⁽²⁹⁸⁾.

Ačkoli níže uvedená doporučení UNHCR týkající se zajišťování žadatelů o mezinárodní ochranu přímo nesouvisejí s čl. 11 odst. 1 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění), poskytují další možné vodítko:

- „rychlá a systematická identifikace a registrace“ těchto osob je nutná, pokud se má zabránit svévolnému zajišťování⁽²⁹⁹⁾;
- co nejdříve po zajištění je třeba zajištěným osobám poskytnout prohlídku zdravotního a duševního stavu, kterou musejí provést kompetentní odborníci⁽³⁰⁰⁾;
- vzhledem k tomu, že zajištění může mít psychologické a fyzické účinky, mohou pravidelná zdravotní hodnocení bránit tomu, aby se původně odůvodněné zajištění následně stalo nezákonným⁽³⁰¹⁾;
- platí obecné pravidlo, že žadatelé o azyl s dlouhodobým fyzickým, duševním nebo smyslovým postižením by neměli být zajišťováni⁽³⁰²⁾.

Povinnosti vyplývající z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením jsou důležité v souvislosti se zjišťováním, zda je zajištění osob se zdravotním postižením a/nebo osob trpících závažnou chorobou odůvodněné, či nikoli. Mezi zvláště důležité povinnosti vyplývající z Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ve vztahu k zajištěným osobám se zdravotním postižením patří povinnosti týkající se rovnosti a nediskriminace (článek 5); přístupnosti fyzického prostředí (článek 9); svobody a osobní bezpečnosti (článek 14); osobní mobility pro zajištění maximální možné nezávislosti (článek 20); respektování soukromí (článek 22); respektování obydlí a rodiny včetně nerozdělování rodinných příslušníků (článek 23); vzdělávání (článek 24); zdraví (článek 25); habilitace a rehabilitace (článek 26) a účasti na kulturním životě, rekreace, volného času a sportu (a jejich dostupnosti) (článek 30). Výbor pro práva osob se zdravotním postižením uvedl, že v rámci zajištění „musí orgány věnovat mimořádnou pozornost zvláštním potřebám a možné zranitelnosti dotyčné osoby, a to i z důvodu jejího zdravotního postižení“⁽³⁰³⁾.

Zajištění se zdravotním postižením mohou být obzvláště ohroženi násilím a/nebo špatným zacházením během zajištění. Proto je třeba mít na paměti obecné záruky v tomto ohledu⁽³⁰⁴⁾. Stejně tak právo osob se zdravotním postižením, aby se s nimi „[jednalo] lidsky a s úctou k přirozené důstojnosti lidské bytosti“⁽³⁰⁵⁾, a právo na zachování vlastní fyzické a duševní integrity na rovnoprávném základě s ostatními⁽³⁰⁶⁾ představují referenční body pro ochranu zajištěných osob se zdravotním postižením.

Neprovedení přiměřených úprav v detenčních zařízeních v reakci na zdravotní postižení osoby může být nezákonné⁽³⁰⁷⁾. Neprovedení dostatečných přiměřených úprav, které by zajištěným osobám se zdravotním postižením zajistily rovný přístup do různých prostor a k různým

⁽²⁹⁸⁾ ESLP, rozsudek ze dne 31. července 2012, *Mahmundi et autres c Grèce*, č. 14902/10, § 70; ESLP, rozsudek ze dne 23. července 2013, *Aden Ahmed proti Maltě*, č. 55352/12, § 92; ESLP, rozsudek ze dne 21. dubna 2011, *Nechiporuk a Yonkalo proti Ukrajině*, č. 42310/04, § 156; ESLP, rozsudek ze dne 8. listopadu 2012, *Z.H. proti Maďarsku*, č. 28973/11, § 29; ESLP, rozsudek ze dne 20. prosince 2011, *Yoh-Ekale Mwanje c Belgique*, č. 10486/10, § 94; ESLP, 2009, *Slawomir Musial proti Polsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 294 výše), § 94. Viz také EASO, *Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2019, oddíl 8.2.2.

⁽²⁹⁹⁾ UNHCR, Doporučení k zajišťování cizinců, 2012, op. cit. (poznámka pod čarou č. 263 výše), Doporučení 9.5, s. 38.

⁽³⁰⁰⁾ Tamtéž, s. 33.

⁽³⁰¹⁾ Tamtéž, s. 33.

⁽³⁰²⁾ Tamtéž, s. 38.

⁽³⁰³⁾ Výbor pro práva osob se zdravotním postižením, stanovisko přijaté dne 2. září 2016, *Noble v. Austrálie*, sdělení č. 7/2012, CRPD/C/16/D/7/2012, bod 8.9.

⁽³⁰⁴⁾ Viz například Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, článek 7; Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, články 2 a 16; Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 15.

⁽³⁰⁵⁾ Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, článek 10.

⁽³⁰⁶⁾ Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, článek 17.

⁽³⁰⁷⁾ Soud hrabství (County Court) (Centrální Londýn) (Spojené království), rozsudek ze dne 23. října 2015, *Toussaint v. Home Office*, 2YL74948.

službám během zajištění, může být nezákonné⁽³⁰⁸⁾. To platí i v případě, že zajištění provádí soukromý subjekt⁽³⁰⁹⁾.

Výbor pro práva osob se zdravotním postižením vysvětluje právní normy relevantní v takové situaci takto:

V souladu s tím musí státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, přijmout veškerá příslušná opatření, včetně identifikace a odstranění překážek a bariér přístupu, aby osoby se zdravotním postižením, které jsou zbaveny svobody, mohly žít nezávisle a plně se účastnit všech aspektů každodenního života v místě svého zajištění; tato opatření zahrnují zajištění jejich přístupu, na rovnoprávném základě s ostatními, do různých prostor a k různým službám, jako jsou koupelny, dvory, knihovny, studovny, dílny a lékařské, psychologické, sociální a právní služby⁽³¹⁰⁾.

Jeden případ ve Spojeném království se týkal žadatelky, která byla opakovaně obětí sexuálního zneužívání, domácího zneužívání, únosu, znásilnění a mrzačení ženských pohlavních orgánů, byla předmětem obchodování s lidmi do Spojeného království, nemohla pečovat o své děti, trpěla posttraumatickou stresovou poruchou, údajně byla mučena a sebepoškozovala se. Vrchní soud Anglie a Walesu ve svém rozsudku konstatoval, že šetření státního tajemníka ohledně jejího imigračního zajištění „si nemělo klást otázku, zda je žalobkyně schopna zajištění, ale především otázku, zda přiměřenost délky zajištění a/nebo zachování tohoto zajištění byla, či nebyla převážena dopadem na duševní zdraví žalobkyně“⁽³¹¹⁾.

UNHCR doporučuje, aby oběti mučení a dalšího vážného fyzického, psychického nebo sexuálního násilí obecně nebyly zajišťovány⁽³¹²⁾.

4.8.3. Zajištění nezletilých osob

Čl. 11 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se týká zajištění nezletilých osob:

Čl. 11 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Zajištění nezletilých osob je krajním opatřením, které se použije až tehdy, je-li potvrzeno, že nelze účinně uplatnit jiná, mírnější donucovací opatření. Musí trvat co nejkratší dobu a musí být vyvinuto veškeré úsilí o propuštění zajištěných nezletilých osob a jejich umístění do vhodného ubytovacího zařízení vhodného pro nezletilé osoby.

Přihlížet by se mělo zejména k nejlepšímu zájmu nezletilé osoby podle čl. 23 odst. 2.

Jsou-li nezletilé osoby zajištěny, musejí mít možnost věnovat se volnočasovým aktivitám včetně her a rekreačních aktivit přiměřených jejich věku.

⁽³⁰⁸⁾ Výbor pro Úmluvu o právech osob se zdravotním postižením, stanovisko přijaté dne 11. dubna 2014, *X v. Argentina*, sdělení č. 8/2012, CRPD/C/11/D/8/2012.

⁽³⁰⁹⁾ Odvolací soud (Court of Appeal) (občanskoprávní kolegium) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 20. května 2008, *Gichura v. Home Office*, [2008] EWCA Civ 697, [2008] ICR 1287, viz zejména body 23 a 24.

⁽³¹⁰⁾ Výbor pro práva osob se zdravotním postižením, 2014, *X v. Argentina*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 308 výše), bod 8.5; viz také Výkonný výbor UNHCR, Conclusion on refugees with disabilities and other persons with disabilities protected and assisted by UNHCR (Závěr o uprchlících se zdravotním postižením a dalších osobách se zdravotním postižením, kterým UNHCR poskytuje ochranu a pomoc), č. 110 (LXI), 2010.

⁽³¹¹⁾ Vrchní soud (High Court, Queen's Bench) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 12. ledna 2017, *Arf v. Secretary of State for the Home Department*, [2017] EWHC 10 (QB), bod 132.

⁽³¹²⁾ UNHCR, Doporučení k zajišťování cizinců, 2012, op. cit. (poznámka pod čarou č. 263 výše), Doporučení 9.1, s. 33.

Pokud jde o čl. 11 odst. 2 první pododstavec, ESLP rozhodl, že nezletilí žadatelé mohou být zajištěni pouze tehdy, je-li zaručeno, že zajištění je využíváno pouze jako krajní opatření, a je prokázáno, že neexistují žádné alternativy ⁽³¹³⁾. Ochrana nejlepšího zájmu dítěte spočívá v tom, že rodina je v co největší míře udržována společně ⁽³¹⁴⁾.

Podle čl. 9 odst. 1 druhého pododstavce směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) správní řízení týkající se důvodů zajištění stanovených v čl. 8 odst. 3 musí být vedena s náležitou péčí. V souvislosti s EÚLP rozhodl ESLP, že zajištění nezletilých vyžaduje „větší rychlost a péči ze strany [vnitrostátních] orgánů“ ⁽³¹⁵⁾.

Členské státy se mohou odchýlit od povinnosti poskytnout zajištěným nezletilým osobám možnost provozovat volnočasové aktivity, včetně her a rekreačních činností přiměřených jejich věku, za okolností stanovených v oddíle 4.8.7.

Čl. 11 odst. 2 je třeba vykládat ve spojení s 18. bodem odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění):

18. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Se zajištěnými žadateli by mělo být zacházeno tak, aby byla plně respektována jejich lidská důstojnost, a jejich přijímání by mělo být upraveno tak, aby odpovídalo specifickým potřebám, které mají žadatelé v této situaci. Členské státy by měly zejména zajistit uplatňování článku 37 Úmluvy OSN o právech dítěte z roku 1989.

Článek 37 Úmluvy o právech dítěte stanoví zvláštní normy:

Článek 37 Úmluvy o právech dítěte

Státy, které jsou smluvní stranou Úmluvy, zabezpečí, aby:

- a) žádné dítě nebylo podrobeno mučení nebo jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. Za trestné činy spáchané osobami mladšími osmnácti let nebude ukládán trest smrti a trest odnětí svobody na doživotí bez možnosti propuštění na svobodu;
- b) žádné dítě nebylo nezákonně nebo svévolně zbaveno svobody. Zatčení, zadržení nebo uvěznění dítěte se provádí v souladu se zákonem a používá se pouze jako krajní opatření a na nejkratší nutnou dobu;
- c) s každým dítětem zbaveným svobody bylo zacházeno s lidskostí a s úctou k vrozené důstojnosti lidské bytosti a způsobem, který bere ohled na potřeby osoby daného věku. Především musí být každé takové dítě umístěno odděleně od dospělých, ledaže by se uvážilo, že neoddělovat je od dospělých je v jeho vlastním zájmu, a s výjimkou závažných okolností musí mít právo udržovat písemný a přímý styk se svou rodinou;

⁽³¹³⁾ ESLP, rozsudek ze dne 5. dubna 2011, *Rahimi c Grèce*, č. 8687/08 (shrnutí v angličtině), § 109 a 110.

⁽³¹⁴⁾ ESLP, rozsudek ze dne 10. dubna 2018, *Bistieva a ostatní proti Polsku*, č. 75157/14, § 78.

⁽³¹⁵⁾ Tamtéž, § 87.

d) každé dítě zbavené svobody mělo právo okamžitého přístupu k právní nebo jiné odpovídající pomoci, jakož i právo odvolávat se k soudu nebo jinému pravomocnému, nezávislému a nestrannému orgánu proti rozhodnutí o odnětí svobody a v každém takovém případě na přijetí neodkladného rozhodnutí.

Tabulka 15 shrnuje klíčové podmínky, které musí být splněny, pokud mají být nezletilí žadatelé o mezinárodní ochranu zajištěni, spolu se zdrojem této povinnosti.

Tabulka 15: Podmínky, které musí být splněny pro zajištění nezletilých žadatelů

Požadavek	Podle unijního práva	Podle EÚLP a mezinárodního práva
Nejlepší zájem dítěte jako prvořadé hledisko	čl. 24 odst. 2 Listiny EU; čl. 11 odst. 2 a čl. 23 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	článek 3 Úmluvy o právech dítěte
Individuální posouzení přihlédlo k situaci dítěte	čl. 8 odst. 2 a článek 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	
Veškerá opatření jako alternativa k zajištění byla řádně přezkoumána a nelze je uplatnit	čl. 11 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	
Zajištění je krajním opatřením	čl. 11 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	čl. 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte
Zajištění trvá co nejkratší dobu	čl. 11 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	čl. 37 písm. b) Úmluvy o právech dítěte
Při zajištění je respektována lidská důstojnost	článek 1 Listiny EU; 18. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	čl. 37 písm. c) Úmluvy o právech dítěte
Podmínky zajištění nepředstavují mučení, nelidské ani ponižující zacházení ani trest	článek 4 Listiny EU	článek 3 Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání; článek 19 a čl. 37 písm. a) Úmluvy o právech dítěte; článek 3 EÚLP
Zajištění respektuje právo na soukromý a rodinný život	článek 7 a čl. 24 odst. 3 Listiny EU	článek 9 Úmluvy o právech dítěte; článek 8 EÚLP
Zajištění je upraveno tak, aby odpovídalo specifickým potřebám dítěte	18. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	čl. 37 písm. c) Úmluvy o právech dítěte
Zajištění zahrnuje možnost věnovat se volnočasovým aktivitám včetně her a rekreačních aktivit	čl. 11 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	čl. 31 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte
Umístění dítěte odděleně od dospělých, ledaže to není v nejlepším zájmu dítěte	čl. 11 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	čl. 9 odst. 1, čl. 16 odst. 1 a čl. 37 písm. c) Úmluvy o právech dítěte
Správní řízení týkající se důvodů zajištění vedena s náležitou péčí	článek 41 Listiny EU; čl. 9 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	
Přístup k právní pomoci a soudnímu přezkumu zajištění	článek 47 Listiny EU; článek 7 a čl. 9 odst. 3, 5 a 6 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)	čl. 37 písm. d) Úmluvy o právech dítěte

Soud Spojeného království shledal, že zajištění roční nezletilé osoby, u níž existovaly lékařské důkazy o tom, že se u ní během zajištění vyvinuly zdravotní potíže, kterým bylo možné předejít (křivice a anémie), je v rozporu s fyzickou integritou nezletilé osoby podle článku 8 EÚLP⁽³¹⁶⁾.

Z judikatury ESLP vyplývají další body, které jsou potenciálně relevantní při provádění čl. 11 odst. 1 prvního a druhého pododstavce:

- ESLP konstatoval, že zajištění nezletilých (ve věku 16 a 11 let a 1,5 roku), a to i po krátkou dobu (méně než 2 dny), představuje nelidské a ponižující zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP, pokud dochází ke kombinaci následujících faktorů: špatné podmínky, jako jsou zchátralé stěny, odlupující se stropy, vlhké, zničené postele a znečištěné matrace, omezený přístup k toaletám nebo dokonce kbelíkům (což nutí děti močit na podlahu) a neposkytování jídla a pití po dobu delší než 24 hodin⁽³¹⁷⁾,
- důležitým faktorem pro zajištění souladu s EÚLP bude pečlivé přemístění nezletilé osoby z detenčního zařízení pro dospělé do specializovaného ubytování za účelem vyjasnění skutečného věku nezletilé osoby⁽³¹⁸⁾.

V rozsudku Odvolacího soudu ve Varšavě bylo konstatováno, že osmiletá dívka, která byla v Pákistánu pronásledována, je obzvláště zranitelná vůči nepříjemným zkušenostem spojeným s pobytem ve středisku s lidmi s extrémně odlišnými kulturami a zvyky, což zhoršuje její trauma⁽³¹⁹⁾.

Agentura FRA zveřejnila zprávu, která poskytuje přehled o evropském právním a politickém rámci pro imigrační zajišťování dětí (s rodinami i bez doprovodu)⁽³²⁰⁾.

4.8.4. Zajištění nezletilých osob bez doprovodu

Záruky vztahující se na nezletilé osoby uvedené v oddíle 4.8.3 se vztahují i na nezletilé osoby bez doprovodu. Kromě toho čl. 11 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví:

Čl. 11 odst. 3 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

K zajištění nezletilých osob bez doprovodu se přistupuje jen za výjimečných okolností. V případě zajištěných nezletilých osob bez doprovodu musí být vyvinuto veškeré úsilí o co nejrychlejší propuštění.

Nezletilé osoby bez doprovodu nesmějí být drženy ve věznici.

Nezletilé osoby bez doprovodu se v rámci možností umístí v zařízeních, které mají k dispozici personál a vybavení zohledňující potřeby osob jejich věku.

V případě zajištění nezletilých osob bez doprovodu členské státy zajistí, aby byly umístěny odděleně od dospělých osob.

⁽³¹⁶⁾ Vrchní soud (High Court) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 18. července 2007, *S a další v. Secretary of State for the Home Department*, [2007] EWHC 1654 (Admin), bod 92.

⁽³¹⁷⁾ ESLP, rozsudek ze dne 7. prosince 2017, *S.F. a ostatní proti Bulharsku*, č. 8138/16, § 84–93.

⁽³¹⁸⁾ ESLP, rozsudek ze dne 2. dubna 2015, *Aarabi proti Řecku*, č. 39766/09, § 44–45.

⁽³¹⁹⁾ Odvolací soud (Varšava, Polsko), rozsudek ze dne 22. června 2016, II Aka 59/16, rozsudek v polštině a shrnutí v angličtině.

⁽³²⁰⁾ FRA, *European legal and policy framework on immigration detention of children* (Evropský právní a politický rámec pro imigrační zajišťování dětí), 2017.

Pokud jde o čl. 11 odst. 3 třetí pododstavec, ESLP shledal porušení článku 3 EÚLP v situaci, kdy pětiletá nezletilá osoba bez doprovodu byla po dobu dvou měsíců zajištěna v zařízení pro dospělé bez poradenství nebo pomoci při vzdělávání ze strany osob s vhodnou kvalifikací. Místo zajištění nebylo přizpůsobeno jejím potřebám a vnitrostátní orgány nepřijaly opatření k nápravě situace, přestože o tom byly výslovně informovány ⁽³²¹⁾.

Špatné podmínky zajištění nezletilých osob bez doprovodu, pokud jde o ubytování, hygienu a infrastrukturu, i když trvají pouze dva dny, mohou vést k porušení článku 3 EÚLP ⁽³²²⁾. ESLP shledal porušení článku 3 EÚLP v případě nezletilých osob bez doprovodu (ve věku přibližně 16 a 17 let), které byly zajištěny na dobu osmi měsíců. V jejich případě nebyla přijata žádná opatření, která by zajistila, aby se jim dostalo náležitého poradenství a pomoci při vzdělávání ze strany kvalifikovaného personálu za tímto účelem speciálně pověřeného. Kromě toho nebyla poskytnuta žádná zábavní zařízení přizpůsobená jejich věku a nebyli informováni o výsledku posouzení jejich věku ⁽³²³⁾.

Věc *H.A. a ostatní proti Řecku* ⁽³²⁴⁾ se týkala umístění devíti nezletilých migrantů bez doprovodu na policejních stanicích v Řecku na dobu v rozmezí 21 až 33 dnů. Následně byli přemístěni do přijímacího střediska a poté do zvláštních zařízení pro nezletilé. ESLP rozhodl, že původně došlo k porušení článku 3 EÚLP z důvodu podmínek jejich zajištění na policejních stanicích. Soud konstatoval, že podmínky zajištění, kterým byli vystaveni na policejních stanicích, představují ponižující zacházení a že zajištění v těchto prostorách mohlo způsobit, že se cítili izolováni od vnějšího světa, což mohlo mít negativní důsledky pro jejich tělesnou a morální pohodu. Rovněž konstatoval, že jejich zajištění lze považovat za nezákonné zbavení svobody ve smyslu čl. 5 odst. 1 EÚLP ⁽³²⁵⁾.

Pokud jde o čl. 11 odst. 3 čtvrtý pododstavec, ESLP konstatoval porušení článku 3 EÚLP v situaci, kdy nezletilý bez doprovodu nebyl umístěn do ubytovacího střediska přizpůsobeného jeho potřebám nezletilé osoby bez doprovodu. Kromě toho, přestože lékařské vyšetření odhalilo, že se jedná o nezletilou osobu, byl i nadále zajištěn s dospělými, aniž by bylo vysvětleno, proč nebylo poskytnuto alternativní ubytování odpovídající jeho potřebám. Vzhledem k tomu, že okolnosti zajištění byly v rozporu s vnitrostátním právem, které stanoví zvláštní záruky pro nezletilé osoby, ESLP rovněž rozhodl, že došlo k porušení čl. 5 odst. 1 písm. f) EÚLP ⁽³²⁶⁾.

UNHCR uvádí, že děti bez doprovodu nebo děti odloučené od rodiny by neměly být zajišťovány. Namísto toho zůstávají nejlepším opatřením vhodná opatření péče, neboť upřednostňovaným řešením by vždy měla být svoboda a volný pohyb dětí. Konkrétně:

Zajištění nemůže být odůvodněno pouze tím, že dítě je bez doprovodu nebo odloučeno od rodiny, ani na základě jeho migračního nebo pobytového statusu. Kromě toho by děti neměly být nikdy kriminalizovány nebo by se na ně neměla vztahovat represivní opatření z důvodu migračního statusu jejich rodičů. Měly by být prozkoumány alternativy k zajištění, pokud možno prostřednictvím alternativních

⁽³²¹⁾ ESLP, rozsudek ze dne 12. října 2006, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, § 50–53.

⁽³²²⁾ ESLP, 2011, *Rahimi c Grèce*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 313 výše), § 86.

⁽³²³⁾ ESLP, rozsudek ze dne 22. listopadu 2016, *Elmi a Abubaker proti Maltě*, č. 25794/13 a 28151/13, § 111–115.

⁽³²⁴⁾ ESLP, rozsudek ze dne 28. února 2019, *H.A. et autres c Grèce*, č. 19951/16 (shrnutí v angličtině).

⁽³²⁵⁾ Žadatelé strávili několik týdnů na policejních stanicích předtím, než vnitrostátní orgány doporučily jejich umístění v přijímacích střediscích pro nezletilé osoby bez doprovodu. Jejich zákonný opatrovník je nekontaktoval s advokátem a nepodal jejich jménem opravný prostředek, aby bylo jejich zajištění na policejních stanicích ukončeno, s cílem urychlit jejich přemístění do vhodných zařízení.

⁽³²⁶⁾ ESLP, rozsudek ze dne 11. prosince 2014, *Mohamad c Grèce*, č. 70586/11 (shrnutí v angličtině), § 84–86.

možností péče v rodině nebo jiných vhodných alternativních opatření péče, které určí příslušné orgány péče o děti. ⁽³²⁷⁾

UNHCR v *Doporučení ohledně používání kritérií a standardů souvisejících se zajištěním žadatelů o azyl a alternativ k zajištění* uvádí:

příslušné orgány péče o děti by měly posoudit alternativní možnosti, např. předání do výchovy nebo umístění do vhodného zařízení tak, aby byl dítěti zajištěn odpovídající dohled. Předání do výchovy nebo umístění do vhodného zařízení musí zajistit řádný vývoj dítěte (fyzický i duševní), zatímco se budou zkoumat dlouhodobější řešení. ⁽³²⁸⁾

Jak uvedl Výbor pro práva dítěte, „děti bez doprovodu nebo děti odloučené od rodiny by obecně neměly být zajišťovány. Zajištění nelze odůvodnit pouze na základě toho, že dítě je bez doprovodu nebo je odloučeno, nebo na základě jeho migračního nebo pobytového statusu nebo jeho neexistence“ ⁽³²⁹⁾. Spíše doporučuje

Děti bez doprovodu a děti odloučené od rodiny by měly být umístěny do vnitrostátního/místního systému alternativní péče, nejlépe do péče rodinného typu ve vlastní rodině, pokud je k dispozici, nebo do komunitní péče, pokud rodina není k dispozici. Tato rozhodnutí musí být přijímána v rámci spravedlivého procesu zohledňujícího potřeby dítěte, včetně práva dítěte být vyslechnuto, mít přístup ke spravedlnosti a napadnout u soudu jakéhokoli rozhodnutí, které by je mohlo zbavit svobody, a měla by zohledňovat **zranitelnost a potřeby dítěte**, včetně těch, které jsou založeny na jeho pohlaví, zdravotním postižení, věku, duševním zdraví, těhotenství nebo jiných podmínkách ⁽³³⁰⁾.

4.8.5. Zajištění rodin

Čl. 11 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) se týká zajištění rodin.

Čl. 11 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)

Zajištěné rodiny musí být umístěny odděleně, tak aby bylo zajištěno odpovídající soukromí.

Členské státy by měly při uplatňování směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) usilovat o to, aby byly v souladu s Listinou EU, Úmluvou o právech dítěte a EÚLP plně respektovány zásady nejlepšího zájmu dítěte a celistvosti rodiny ⁽³³¹⁾. V souladu s EÚLP Evropský soud pro lidská práva konstatoval, že musí „určit, zda zajištění rodiny po takovou dobu jako v projednávané věci bylo nezbytné ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy, tj. zda

⁽³²⁷⁾ UNHCR, „UNHCR’s position regarding the detention of refugee and migrant children in the migration context“ (Postoj UNHCR k zajišťování dětských uprchlíků a migrantů v souvislosti s migrací), leden 2017.

⁽³²⁸⁾ UNHCR, *Doporučení k zajišťování cizinců*, 2012, op. cit. (poznámka pod čarou č. 263 výše), Doporučení 9.2, s. 36.

⁽³²⁹⁾ Výbor pro práva dítěte, *obecný komentář č. 6*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 84 výše), bod 61.

⁽³³⁰⁾ Výbor pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a Výbor pro práva dětí, *Joint General Comment no 4 (2017) and no 23 (2017) on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return* (Společný obecný komentář č. 4 (2017) a č. 23 (2017) o povinnostech států týkajících se lidských práv dětí v souvislosti s mezinárodní migrací v zemích původu, tranzitu, určení a návratu), 16. listopadu 2017, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23, bod 13 (zvýraznění doplněno).

⁽³³¹⁾ 9. bod odůvodnění směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), citovaný v oddíle 4.3.

bylo odůvodněno naléhavou společenskou potřebou, a zejména přiměřené sledovanému legitimnímu cíli“⁽³³²⁾. Pokud je součástí rodiny nezletilá osoba, zahrnuje ochrana nejlepšího zájmu dítěte jak zachování rodiny, pokud je to možné, tak zvážení alternativ, aby zajištění nezletilých osob bylo pouze krajním opatřením⁽³³³⁾. ESLP je toho názoru, že „nejlepší zájem dítěte se nemůže omezit na zachování rodiny a že orgány musí přijmout veškerá nezbytná opatření, aby co nejvíce omezily zajišťování rodin doprovázených dětmi a účinně chránily právo na rodinný život“⁽³³⁴⁾.

Členské státy musí rovněž zajistit plný soulad s článkem 3 EÚLP. ESLP shledal, že patnáctidenní zajištění dvou dětí (ve věku 5 měsíců a 3 roky) v uzavřeném zařízení za účelem vyhoštění bylo nepřiměřené. Konstatoval, že i když bylo detenční zařízení určeno k přijímání rodin, nebylo k tomuto účelu náležitě vhodné, a to jak z hlediska materiálních podmínek, tak z hlediska nedostatku soukromí a nepřátelského psychologického prostředí, které zde převládalo. Soud shledal, že navzdory nedostatku lékařských důkazů o tom, že žadatelé trpěli stresem a úzkostí, a navzdory relativně krátké době zajištění došlo k porušení článku 3⁽³³⁵⁾. V jiné věci ESLP shledal porušení článku 3 EÚLP v situaci, kdy čtyři nezletilé osoby (ve věku 7 měsíců, 3,5 roku, 5 let a 7 let), i když nebyly odloučeny od své matky, byly po dobu jednoho měsíce zajištěny v uzavřeném středisku, které nebylo uzpůsobeno dětem, a lékařské důkazy naznačovaly, že během zajištění prodělaly vážné psychické problémy⁽³³⁶⁾.

Pokud jde o vnitrostátní judikaturu, v Belgii Státní rada pozastavila výkon vnitrostátního zákona, který umožňoval zajištění dětí ve středisku nacházejícím se v blízkosti letiště v Bruselu. Učinila tak s ohledem na nedostatky ve vnitrostátním právu, pokud jde o ochranu a ochranná opatření zavedená pro rodiny a děti. Nevládní organizace zastupující žadatele tvrdily, že struktura střediska je nedostatečná pro rodiny, nejlepší zájem dítěte nebyl zohledněn a zajištění nebylo využito jako krajní možnost⁽³³⁷⁾.

Nejvyšší správní soud České republiky rozhodl, že zajištění rodiny včetně nezletilé osoby v detenčním středisku pro cizince v případech, kdy byly jiné rodiny přemístěny do přijímacích středisek, znamená, že existuje alternativa k zajištění, kterou byl vnitrostátní orgán povinen zohlednit při rozhodování o tom, zda rodinu zajistí, či nikoli⁽³³⁸⁾.

Ve švýcarské věci Federální soud rozhodl, že zajištění rodin s nezletilými dětmi může být za určitých okolností odůvodněné, je však stále nezbytné posouzení přiměřenosti podle čl. 8 odst. 2 EÚLP, aby byla dodržena EÚLP⁽³³⁹⁾. Německý Spolkový soud rozhodl, že orgány – a soudy – mají přísnou povinnost posoudit přiměřenost zajištění rodiny s nezletilými dětmi a individuálně přezkoumat, zda detenční zařízení zohledňují, či nezohledňují potřeby nezletilé osoby⁽³⁴⁰⁾.

Členské státy se mohou odchýlit od povinnosti podle čl. 11 odst. 4 za okolností stanovených v oddíle 4.8.7.

⁽³³²⁾ ESLP, 2018, *Bistieva*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 314 výše), § 77.

⁽³³³⁾ Tamtéž, § 78. Je třeba uvést, že pokud rodina zahrnuje nezletilou osobu, použijí se záruky uvedené ve směrnici o podmínkách přijímání (přepřacované znění) týkající se nezletilých osob. Více informací naleznete v oddíle 4.8.3.

⁽³³⁴⁾ Tamtéž, § 85.

⁽³³⁵⁾ ESLP, rozsudek ze dne 19. ledna 2012, *Popov c France*, č. 39472/07 a 39474/07 (shrnutí v angličtině), § 92–103.

⁽³³⁶⁾ ESLP, rozsudek ze dne 19. ledna 2010, *Muskhadzhiyeva a ostatní proti Belgii*, č. 41442/07 (shrnutí v angličtině), § 57–63.

⁽³³⁷⁾ Státní rada (Raad van State / Conseil d'état, Belgie), rozsudek ze dne 4. dubna 2019, *L'ordre des Barreaux Francophones et Germanophone a další v. Belgie*, č. 244.190. Viz také Nejvyšší soud (Polsko), rozsudek ze dne 2. března 2017, *S.C., Z.C. a F.C.*, Sygn. akt II KK 358/16.

⁽³³⁸⁾ Nejvyšší správní soud (Česká republika), rozsudek ze dne 17. června 2015, 1 Azs 39/2015-56 (shrnutí v angličtině).

⁽³³⁹⁾ Federální soud (Švýcarsko), 2C_1052/2016, 2C_1053/2016 (shrnutí v angličtině), op. cit. (poznámka pod čarou č. 264 výše).

⁽³⁴⁰⁾ Spolkový soud (Bundesgerichtshof, Německo), rozsudek ze dne 11. října 2012, V ZB 154/11, bod 14.

4.8.6. Zajištění žadatelů ženského pohlaví

Pokud jde o zajištění žadatelů ženského pohlaví, čl. 11 odst. 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) stanoví:

Čl. 11 odst. 5 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění)

Jsou-li zajištění žadatelé ženského pohlaví, členské státy zajistí, aby byly umístěny odděleně od žadatelů mužského pohlaví, ledaže se jedná o rodinné příslušníky a všechny dotyčné osoby vysloví se společným umístěním souhlas.

Ve vztahu k prvnímu pododstavci jsou přípustné výjimky týkající se využívání společných prostor určených k rekreačním nebo společenským aktivitám, včetně podávání jídel.

V této souvislosti ESLP zohlednil křehké zdraví žadatelky o mezinárodní ochranu, která byla držena v imigračním zajištění po dobu 14,5 měsíce, a shledal porušení článku 3 EÚLP. Dospěl k závěru, že „kumulativní účinek vytýkaných podmínek snížil lidskou důstojnost žadatelky a vyvolal v ní pocity úzkosti a méněcennosti, které ji mohly ponížít a pokořit, případně zlomit její fyzickou nebo morální odolnost“⁽³⁴¹⁾.

UNHCR uvádí, že platí obecné pravidlo, že těhotné ženy a kojící matky by neměly být zajištěny, a poskytuje další pokyny ohledně zajištění žadatelek o mezinárodní ochranu, je-li to nevyhnutelné⁽³⁴²⁾.

Členské státy se mohou odchýlit od pravidla ubytování žadatelů ženského pohlaví odděleně od žadatelů mužského pohlaví za okolností stanovených v oddíle 4.8.7⁽³⁴³⁾.

4.8.7. Výjimky ze zvláštních záruk, pokud jde o zajištění zranitelných osob

V čl. 11 odst. 6 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) se uvádí, že „[v] řádně odůvodněných případech a po přiměřenou dobu, která musí být co nejkratší, [...] pokud je žadatel zajištěn na hraničním přechodu nebo v tranzitním prostoru, s výjimkou případů uvedených v článku 43 [směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)]“, se členské státy mohou odchýlit od:

- povinnosti poskytnout zajištěným nezletilým osobám možnost věnovat se volnočasovým aktivitám, včetně her a rekreačních aktivit přiměřených jejich věku (čl. 11 odst. 2 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění));

⁽³⁴¹⁾ ESLP, 2013, *Aden Ahmed proti Maltě*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 298 výše), § 99. Naopak viz ESLP, rozsudek ze dne 26. listopadu 2015, *Mahamed Jama proti Maltě*, č. 10290/13, a ESLP, 2016, *Elmi a Abubakar proti Maltě*, op. cit. č. (poznámka pod čarou č. 323 výše). Oba tyto rozsudky stanovily, že zajištění dalších dvou žen, které neměly stejné zdravotní problémy, na Maltě za podobných okolností není porušením článku 3 EÚLP.

⁽³⁴²⁾ UNHCR, *Doporučení k zajišťování cizinců*, 2012, op. cit. (poznámka pod čarou č. 263 výše), *Doporučení 9.3*, s. 37. Viz také Výbor pro odstranění diskriminace žen, *General recommendation no 32 on the gender-related dimensions of refugee status, asylum, nationality and statelessness of women* (Obecné doporučení č. 32 o genderových aspektech postavení uprchlíka, azylu, státní příslušnosti a ztráty státní příslušnosti žen), 14. listopadu 2014, CEDAW/GC/32, bod 34, s odkazem na jejich zvláštní potřeby.

⁽³⁴³⁾ Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT) konstatuje, že pokud stát nezajistí oddělené umístění, objevují se tvrzení o špatném zacházení se zadrženými ženami ze strany mužů a o sexuálnímu obtěžování, včetně verbálních projevů se sexuálními narážkami (Standardy CPT, CPT/Inf/E (2002) – Rev. 2010).

- povinnosti umístit zajištěné rodiny odděleně, tak aby bylo zajištěno odpovídající soukromí (čl. 11 odst. 4), a
- povinnosti zajistit, aby zajištění žadatelé ženského pohlaví byli umístěni odděleně od žadatelů mužského pohlaví (čl. 11 odst. 5).

Výjimečné případy, kdy se členské státy nemohou odchýlit, jsou případy, kdy členské státy stanoví řízení, kterými se na hranicích nebo v tranzitních prostorách členského státu rozhoduje o a) přípustnosti žádostí o mezinárodní ochranu podle článku 33 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) podaných na hranicích nebo v tranzitních prostorách a/ nebo b) věcné stránce žádostí podle čl. 31 odst. 8 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění). Posledně uvedené ustanovení se týká zrychlených řízení a/nebo řízení vedených na hranicích nebo v tranzitních prostorách v souladu s článkem 43 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

Bez ohledu na to, že tyto výjimky jsou omezené, je třeba mít na paměti, že jedna z norem, podle nichž se podmínky zajištění posuzují, a to článek 4 Listiny EU / článek 3 EÚLP, je absolutní. Odůvodněné nemohou být ani dočasné výjimky, které představují reálné nebezpečí porušení článku 4 Listiny EU / článku 3 EÚLP. Vnitrostátní orgány jsou navíc povinny uplatňovat výjimky v souladu se zásadou proporcionality. Dočasná výjimka, kterou připouští čl. 11 odst. 6 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), musí být proto vykládána restriktivně. Pokud jsou tedy například podmínky zajištění neadekvátní, neboť nezletilé osoby připravují o zařízení a rekreační aktivity přiměřené jejich věku po významnou dobu, může to jít nad rámec toho, co je přípustné.

Část 5. Zranitelní žadatelé a nařízení Dublin III

Tato část právní analýzy vysvětluje záruky pro zranitelné žadatele, které se uplatňují během řízení podle nařízení Dublin III pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu. Tyto postupy se použijí buď do skutečného přemístění žadatele do příslušného členského státu, nebo do převzetí příslušnosti státem, ve kterém se žadatel nachází. Tato část je rozdělena do sedmi oddílů, jak je uvedeno v tabulce 16.

Tabulka 16: Struktura části 5

Oddíl	Název	Strana
5.1	Úvod	101
5.2	Záruky pro nezletilé osoby (bez doprovodu)	104
5.3	Kritéria pro určení příslušného členského státu	106
5.4	Diskreční ustanovení	112
5.5	Přemístění	115
5.6	Zajištění	125
5.7	Účinný opravný prostředek	126

5.1. Úvod

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Azylové řízení a zásada nenavracení – Právní analýza*, 2018, část 3 „Členský stát příslušný k posuzování žádosti podle nařízení Dublin III“.

Na rozdíl od směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) a směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) neobsahuje nařízení Dublin III⁽³⁴⁴⁾ ustanovení uvádějící příklady žadatelů, kteří mohou být zranitelní nebo potřebují zvláštní záruky. Nezletilé osoby bez doprovodu jsou jedinou kategorií žadatelů, kterou nařízení Dublin III výslovně označuje za „zranitelné“⁽³⁴⁵⁾. Obsahuje zvláštní ustanovení týkající se nezletilých osob (bez doprovodu), žadatelů, kteří potřebují zdravotní péči, a žadatelů, kteří jsou závislí na jiných osobách⁽³⁴⁶⁾.

Nicméně skutečnost, že nařízení výslovně zmiňuje pouze nezletilé osoby bez doprovodu jako zranitelné osoby – a konkrétně se zabývá pouze situací nezletilých osob, žadatelů, kteří potřebují zdravotní péči, a závislých osob – nevylučuje, že mimořádnou pozornost, podporu nebo zvláštní záruky v rámci dublinských řízení potřebují i jiné kategorie zranitelných osob.

⁽³⁴⁴⁾ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepracované znění).

⁽³⁴⁵⁾ Viz 13. bod odůvodnění: „Dále by měly být stanoveny určité procesní záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu vzhledem k jejich mimořádné zranitelnosti.“

⁽³⁴⁶⁾ Nezletilé osoby (bez doprovodu): 13. bod odůvodnění, články 6, 8 a čl. 31 odst. 2 písm. c). Osoby, které potřebují péči v oblasti fyzického nebo duševního zdraví: čl. 31 odst. 2 písm. a) a článek 32. Závislé osoby: 16. bod odůvodnění a článek 16.

Podle 11. bodu odůvodnění nařízení Dublin III se směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) vztahuje na dublinská řízení ⁽³⁴⁷⁾. Členský stát, kterému byla předložena žádost o mezinárodní ochranu, je povinen žadateli poskytnout minimální podmínky přijetí podle směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění). Pokud se rozhodne vyzvat jiný členský stát, aby tohoto žadatele převzal nebo přijal zpět, tato povinnost „končí skutečným přemístěním uvedeného žadatele dožadujícím členským státem“ ⁽³⁴⁸⁾. Ve 12. bodě odůvodnění nařízení Dublin III se uvádí, že „[k]romě toho by se měla použít [směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)], aniž jsou jí dotčena ustanovení týkající se procesních záruk“ podle nařízení Dublin III.

V důsledku toho se ustanovení směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) (viz část 4 výše) a směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) (viz část 7) použijí rovněž v dublinských řízeních, „s výhradou omezení týkajících se uplatňování [uvedených směrnic]“ ⁽³⁴⁹⁾. Normy a povinnosti vyplývající z těchto směrnic se tedy obdobně vztahují na žadatele během dublinských řízení, včetně ustanovení týkajících se žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo procesními potřebami ⁽³⁵⁰⁾. Vzhledem k tomu jsou členské státy povinny zohlednit veškeré zvláštní potřeby žadatele při přijetí a zvláštní procesní potřeby žadatele v souladu se směrnicí o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a směrnicí o azylovém řízení (přepřacované znění), a to v každé fázi dublinského systému.

Dublinské řízení se zahajuje „prvním podáním žádosti o mezinárodní ochranu v některém členském státě“ ⁽³⁵¹⁾. Spočívá v určení příslušného členského státu, v rozhodnutí o tom, zda dotyčnou osobu přemístit, či nepřemístit, a v neposlední řadě ve faktickém přemístění žadatele nebo převzetí příslušnosti k posouzení žádosti státem, ve kterém se žadatel nachází ⁽³⁵²⁾. Řízení může rovněž zahrnovat přemístění zpět do dožadujícího státu, pokud bylo přemístění provedeno chybně nebo bylo rozhodnutí o přemístění zrušeno soudním rozhodnutím ⁽³⁵³⁾.

Zákonné použití kritérií pro určení příslušného členského státu, pokud jde o nezletilé osoby a rodinné příslušníky – zejména články 8 až 11 – může mít zvláštní význam pro žadatele patřící do jedné z těchto kategorií ⁽³⁵⁴⁾.

V 13. bodě odůvodnění se stanoví, že členské státy by měly mít při uplatňování nařízení Dublin III na mysli především nejlepší zájem dítěte.

13. bod odůvodnění nařízení Dublin III

V souladu s Úmluvou OSN o právech dítěte z roku 1989 a s Listinou základních práv Evropské unie by členské státy měly mít při uplatňování tohoto nařízení na mysli především nejlepší zájem dítěte. Při posuzování toho, co je v nejlepším zájmu dítěte, by členské státy měly zejména náležitě zohledňovat blaho a sociální vývoj nezletilé osoby, její bezpečnost a ochranu, názory úměrně jejímu věku a vyspělosti, jakož i její původní prostředí. Dále by měly být stanoveny určité procesní záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu vzhledem k jejich mimořádné zranitelnosti.

⁽³⁴⁷⁾ V 11. bodě odůvodnění se uvádí: „Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, by se měla použít na postup k určení příslušného členského státu podle tohoto nařízení, s výhradou omezení týkajících se uplatňování uvedené směrnice.“

⁽³⁴⁸⁾ SDEU, 2012, *Cimade*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 123 výše), bod 61; viz také 11. bod odůvodnění nařízení Dublin III.

⁽³⁴⁹⁾ 11. a 12. bod odůvodnění.

⁽³⁵⁰⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 70.

⁽³⁵¹⁾ Čl. 20 odst. 1 nařízení Dublin III.

⁽³⁵²⁾ Viz EASO, *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*, 2018, oddíl 3.1.

⁽³⁵³⁾ Viz čl. 30 odst. 2 nařízení Dublin III a SDEU, rozsudek ze dne 25. ledna 2018, *Bundesrepublik Deutschland v. Aziz Hasan*, C-360/16, EU:C:2018:35.

⁽³⁵⁴⁾ Viz oddíl 5.3.

Prvořadým hlediskem by rovněž mělo být respektování rodinného života.

14. bod odůvodnění nařízení Dublin III

V souladu s Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a s Listinou základních práv Evropské unie by členské státy měly mít při uplatňování tohoto nařízení na mysli především respektování rodinného života.

V 32. a 39. bodě odůvodnění nařízení Dublin III se uvádí, že při uplatňování tohoto nařízení jsou členské státy vázány judikaturou ESLP a že nařízení by mělo být uplatňováno při plném dodržování článku 18 Listiny EU a v souladu s právy uznanými v článcích 1, 4, 7, 24 a 47 Listiny EU ⁽³⁵⁵⁾. Podle ustálené judikatury SDEU musí být normy unijního sekundárního práva, včetně ustanovení nařízení Dublin III, vykládány a používány při respektování základních práv zaručených Listinou ⁽³⁵⁶⁾.

Žadatelům, u nichž bylo zjištěno, že potřebují zvláštní procesní záruky podle článku 24 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) (viz [část 3](#)), musí být poskytnuta náležitá podpora, jež jim umožní v průběhu řízení podle dublinského nařízení požívat práv a plnit povinnosti, jak je stanoveno v nařízení Dublin III. Proto může být požadována zvláštní podpora s cílem zajistit, aby tito žadatelé mohli požívat práva na informace (článek 4) a práva na osobní pohovor (článek 5) podle nařízení Dublin III. Obecné pravidlo čl. 4 odst. 1 nařízení Dublin III tak musí být provedeno způsobem, který zohledňuje zvláštní procesní potřeby žadatele. To výslovně stanoví, že „žadatel musí být informován zejména o kritériích pro určení příslušného členského státu, osobním pohovoru a možnosti předložit informace příslušným orgánům po podání [...] žádosti ⁽³⁵⁷⁾. Specifickou podporu mohou potřebovat například žadatelé, kteří trpí traumatem nebo jinými psychickými problémy nebo mají kognitivní potíže s učením.

Článek 31 obsahuje ustanovení o výměně důležitých informací před provedením přemístění. Vyžaduje, aby členský stát, který provádí přemístění, „sděl[il] příslušnému členskému státu o osobě, jež má být přemístěna, osobní údaje, které jsou vhodné, důležité a přiměřené, a to pouze za tím účelem, aby příslušné orgány v souladu s vnitrostátním právem v příslušném členském státě mohly poskytnout této osobě vhodnou pomoc, včetně okamžité zdravotní péče nezbytné za účelem ochrany jejich životně důležitých zájmů, a zajistit návaznost, pokud jde o ochranu a práva, na které má nárok podle tohoto nařízení a podle dalších příslušných právních nástrojů týkajících se azylu“ ⁽³⁵⁸⁾.

Čl. 32 odst. 1 nařízení Dublin III vyžaduje výměnu údajů o zdravotním stavu, pokud jde o „zdravotně postižené osoby, starší osoby, těhotné ženy, nezletilé osoby a osoby, které byly vystaveny mučení, znásilnění nebo jiným závažným formám psychologického, fyzického či sexuálního násilí“. Vyžaduje, aby tak bylo činěno „pouze za účelem poskytnutí lékařské péče nebo léčby“ ⁽³⁵⁹⁾.

⁽³⁵⁵⁾ Viz SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 63.

⁽³⁵⁶⁾ Pokud jde o nařízení Dublin II, obdobně viz SDEU (velký senát), 2011, *NS a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 16 výše), body 77 a 99. Viz také SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 59, a SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 78.

⁽³⁵⁷⁾ SDEU, rozsudek ze dne 4. října 2018, *Bahiyar Fathi v. Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-56/17, EU:C:2018:803, bod 48.

⁽³⁵⁸⁾ Čl. 31 odst. 1 nařízení Dublin III.

⁽³⁵⁹⁾ Viz také oddíl 5.5.

5.2. Záruky pro nezletilé osoby (bez doprovodu)

Další relevantní publikace úřadu EASO

- Podrobný popis zvláštních procesních záruk a jejich účinků na nezletilé osoby viz EASO, *Azylové řízení a zásada nenavracení – Právní analýza*, 2018, oddíl 3.4.

Článek 6 nařízení Dublin III stanoví „záruky pro nezletilé osoby“, včetně nezletilých osob bez doprovodu. Pojmy „nezletilá osoba“ a „nezletilá osoba bez doprovodu“ jsou definovány v čl. 2 písm. i) a j) nařízení Dublin III, což je v souladu se všemi ostatními nástroji společného evropského azylového systému ⁽³⁶⁰⁾.

Čl. 2 písm. i) a j) nařízení Dublin III

i) „nezletilou osobou“ [se rozumí] státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti mladší 18 let;

j) „nezletilou osobou bez doprovodu“ [se rozumí] nezletilá osoba, jež vstupuje na území některého členského státu bez doprovodu dospělé osoby, která je za ni podle práva nebo podle praxe dotčeného členského státu zodpovědná, a to po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči této dospělé osoby; rozumí se jí též nezletilá osoba, která je ponechána bez doprovodu po vstupu na území některého členského státu;

V souladu s 13. bodem odůvodnění ⁽³⁶¹⁾, který odkazuje na Úmluvu o právech dítěte a Listinu EU, čl. 6 odst. 1 stanoví, že „[b]ěhem všech řízení podle tohoto nařízení mají členské státy především na mysli nejlepší zájem dítěte“ ⁽³⁶²⁾.

Článek 6 odst. 2 stanoví, že „[č]lenské státy zajistí, aby byla nezletilá osoba bez doprovodu během všech řízení podle tohoto nařízení zastupována svým zástupcem a aby jí byl tento zástupce nápomocen“. Aby se zajistilo, že v každém případě bude na mysli především nejlepší zájem dítěte a že bude tento zájem řádně posouzen, zástupce nezletilé osoby bez doprovodu „musí mít kvalifikaci a odborné znalosti, aby zajistil, že [...] je zohledněn nejlepší zájem nezletilé osoby“ ⁽³⁶³⁾. Zástupce musí mít „přístup k obsahu příslušných dokumentů žadatelova spisu, včetně zvláštního informačního letáku pro nezletilé osoby bez doprovodu“.

Nařízení Dublin III nestanoví lhůtu, ve které by měl být jmenován zástupce, který bude nezletilou osobu bez doprovodu zastupovat a/nebo jí bude nápomocen. Toto jmenování by však mělo vycházet z čl. 2 písm. k), který stanoví, že účelem osoby zástupce je, aby „pomáhala nezletilé osobě bez doprovodu a zastupovala ji [v dublinských řízeních], tak aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte a aby mohla v případě potřeby za nezletilou osobu bez doprovodu činit právní úkony“. Podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

⁽³⁶⁰⁾ Čl. 2 písm. d) a e) směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), čl. 2 písm. l) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) a čl. 2 písm. k) a l) kvalifikační směrnice (přepracované znění).

⁽³⁶¹⁾ 13. bod odůvodnění je citován v oddíle 5.1. výše. Viz SDEU, 2013, *MA, BT a DA*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 108 výše), bod 57.

⁽³⁶²⁾ Obecná analýza právního pojmu nejlepší zájem dítěte viz oddíl 2.4.

⁽³⁶³⁾ Čl. 6 odst. 2 nařízení Dublin III.

si členské státy mohou zvolit, zda má nezletilá osoba právo učinit žádost o mezinárodní ochranu buď vlastním jménem, nebo prostřednictvím svých rodičů či jiných zletilých rodinných příslušníků či zletilé osoby, která za ni nese zodpovědnost ze zákona nebo podle vnitrostátních zvyklostí dotčeného členského státu, nebo prostřednictvím zástupce (čl. 7 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřelované znění)). Jmenování zástupce tedy může být nezbytné před podáním žádosti ve smyslu čl. 20 odst. 1 nařízení Dublin III, pokud nezletilá osoba bez doprovodu není podle vnitrostátního práva dotčeného členského státu způsobilá činit právní úkony vlastním jménem.

Pokud je žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu, musí být poskytnutí informací přiměřené jejímu věku. Příloha XI nařízení Komise č. 118/2014 ⁽³⁶⁴⁾ obsahuje společný informační materiál podle čl. 4 odst. 3 a 34. bodu odůvodnění nařízení Dublin III, který by členské státy měly používat k informování nezletilých osob bez doprovodu o řízení, v souladu s články 4 a 5 nařízení Dublin III.

Čl. 6 odst. 3 uvádí některé záležitosti, které je třeba vzít v úvahu při posuzování nejlepšího zájmu dítěte.

Čl. 6 odst. 3 nařízení Dublin III

Při posuzování nejlepšího zájmu dítěte členské státy navzájem úzce spolupracují a zejména berou v úvahu následující záležitosti:

- a) možnost opětovného sloučení rodiny;
- b) blaho a sociální rozvoj nezletilé osoby;
- c) hledisko bezpečnosti a ochrany, zejména pokud existuje riziko, že je nezletilá osoba obětí obchodování s lidmi;
- d) názory nezletilé osoby s přihlédnutím k jejímu věku a vyspělosti.

Čl. 6 odst. 3 písm. d) nařízení Dublin III vyžaduje, aby při posuzování nejlepšího zájmu dítěte členské státy vzaly mimo jiné v úvahu „názory nezletilé osoby s přihlédnutím k jejímu věku a vyspělosti“. To by naznačovalo, že nezletilý žadatel bude vyslechnut, pokud je to považováno za vhodné vzhledem k jeho věku a vyspělosti. Tento výklad nařízení Dublin III by odpovídal čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte, který stanoví:

dítěti se zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství ⁽³⁶⁵⁾.

⁽³⁶⁴⁾ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 118/2014 ze dne 30. ledna 2014, kterým se mění nařízení (ES) č. 1560/2003, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, Úř. věst. L 39, s. 1.

⁽³⁶⁵⁾ Viz rovněž Výbor pro práva dítěte, stanovisko ze dne 27. září 2018, *Y.B. a N.S. v. Belgie*, sdělení č. 12/2017, CRC/C/79/D/12/2017, body 8.7–8.8, potvrzující právo pětileté dívky být vyslyšena. Bod 8.7 zní: „[...] Skutečnost, že dítě je velmi malé nebo se nachází ve zranitelné situaci (např. má zdravotní postižení, patří k menšině, je migrantem atd.), jej nezabavuje práva vyjádřit svůj názor, ani nesnižuje váhu přisuzovanou názorům dítěte při určování jeho nejlepšího zájmu“. Viz např. oddíl 7.5.6 této analýzy.

Obecný komentář Výboru pro práva dítěte č. 12 stanoví: „Článek 12 Úmluvy stanovuje právo každého dítěte svobodně vyjadřovat své názory na všechny záležitosti, které se jej dotýkají, a s tím související právo na to, aby byla těmto názorům přiřazena váha odpovídající věku a vyspělosti dítěte.“⁽³⁶⁶⁾

Čl. 6 odst. 4 stanoví takto:

Čl. 6 odst. 4 první dva pododstavce nařízení Dublin III

Pro účely článku 8 členský stát, v němž nezletilá osoba bez doprovodu podala žádost o mezinárodní ochranu, učiní urychleně příslušné kroky s cílem zjistit totožnost rodinných příslušníků, sourozenců nebo příbuzných nezletilé osoby bez doprovodu, kteří se nacházejí na území některého členského státu, přičemž chrání nejlepší zájem dítěte.

Za tímto účelem mohou členské státy požádat o pomoc mezinárodní či jiné příslušné organizace a usnadňovat přístup nezletilé osoby k vyhledávacím službám těchto organizací⁽³⁶⁷⁾.

Z čl. 6 odst. 4 vyplývá, že členské státy učiní „příslušné kroky s cílem zjistit totožnost rodinných příslušníků, sourozenců nebo příbuzných nezletilé osoby bez doprovodu, kteří se nacházejí na území některého členského státu, za účelem použití kritérií pro určení příslušného členského státu uvedených v článku 8 téhož nařízení“⁽³⁶⁸⁾.

„Pracovníci příslušných orgánů [...], kteří vyřizují žádosti týkající se nezletilých osob bez doprovodu“, musí „podstupovat náležitou odbornou přípravu týkající se zvláštních potřeb nezletilých osob.“⁽³⁶⁹⁾

5.3. Kritéria pro určení příslušného členského státu

Skutečnost, že žadatel je zranitelný, může být relevantní pro použití kritérií pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti⁽³⁷⁰⁾. Hierarchie těchto kritérií odráží skutečnost, že prvořadým hlediskem by měl být nejlepší zájem dítěte a respektování rodinného života (viz oddíly 2.4, 5.1 a 5.2)⁽³⁷¹⁾.

Podle čl. 7 odst. 1 nařízení Dublin III se kritéria „uplatňují v pořadí, v jakém jsou uvedena v“ kapitole III tohoto nařízení.

První kritérium (článek 8) se týká nezletilých osob.

⁽³⁶⁶⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 12, op. cit. (poznámka pod čarou č. 195 výše), bod 15. Další informace o právu dítěte být vyslechnuto viz oddíl 7.5.6, text v poznámce pod čarou č. 683.

⁽³⁶⁷⁾ Pokud jde o nezletilou osobu, podle čl. 2 písm. g) nařízení Dublin III se v případě, že je žadatelem nezletilá a svobodná osoba, rodinným příslušníkem rozumí „otec, matka nebo jiná dospělá osoba, která je za ni zodpovědná podle práva nebo praxe členského státu, na jehož území se dospělá osoba nachází“, a podle čl. 2 písm. h) se „příbuzným“ rozumí žadatelova dospělá teta nebo žadatelův dospělý strýc nebo prarodič, pokud se nachází na území některého členského státu bez ohledu na to, zda se žadatel narodil jako manželské, nebo nemanželské dítě či zda byl žadatel osvojen ve smyslu vnitrostátního práva“.

⁽³⁶⁸⁾ SDEU, rozsudek ze dne 26. července 2017, *Tsegegab Mengesteab v. Bundesrepublik Deutschland*, C-670/16, EU:C:2017:587, bod 87.

⁽³⁶⁹⁾ Čl. 6 odst. 4 nařízení Dublin III. Další informace viz oddíl 5.3.1, který se zabývá článkem 8.

⁽³⁷⁰⁾ Pokud jde o uplatňování kritérií pro určení příslušného členského státu obecně, viz EASO, *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*, 2018, oddíl 3.6.2.

⁽³⁷¹⁾ Viz SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 2. dubna 2019, *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie v. H. a R.*, společné věci C-582/17 a C-583/17, EU:C:2019:280, bod 83.

Následující tři články (články 9, 10 a 11) se týkají žadatelů, kteří mají rodinného příslušníka ve smyslu čl. 2 písm. g) nařízení Dublin III v členském státě. Tato kritéria mají přednost před následujícími kritérii. Kromě toho „[p]okud je žadatel z důvodu svého těhotenství či nedávného narození dítěte, vážné nemoci, vážného postižení nebo vysokého věku závislý na pomoci svého dítěte, sourozence nebo rodiče oprávněně pobývajících na území některého členského státu“ nebo naopak, „členský stát obvykle ponechá spolu nebo sloučí žadatele“ s tímto rodinným příslušníkem, jak je stanoveno v závazném kritériu příslušnosti uvedeném v čl. 16 odst. 1. ⁽³⁷²⁾

5.3.1. Nezletilé osoby

Jak bylo uvedeno výše, článek 8 nařízení Dublin III je prvním kritériem, které je třeba použít při posuzování toho, který členský stát je příslušný k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Čl. 8 odst. 1, 2, 3 a 4 zní:

Čl. 8 odst. 1, 2, 3 a 4 nařízení Dublin III

Nezletilé osoby

1. Pokud je žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu, je příslušným členským státem ten členský stát, ve kterém se oprávněně nachází její rodinný příslušník nebo její sourozenec, pokud je to v nejlepším zájmu nezletilé osoby. Je-li žadatelem vdaná či ženatá nezletilá osoba, jejíž manžel či manželka se nenacházejí oprávněně na území členských států, je příslušným členským státem ten členský stát, v němž se oprávněně nachází otec, matka nebo jiný dospělý, jenž je za tuto nezletilou osobu zodpovědný podle práva nebo praxe dotyčného členského státu, nebo sourozenec.
2. Pokud je žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu, která má příbuzného, jenž se oprávněně nachází v jiném členském státě, a pokud se na základě posouzení jednotlivého případu dojde k závěru, že tento příbuzný se o ni může postarat, tento členský stát sloučí nezletilou osobu s jejím příbuzným a je příslušným členským státem za předpokladu, že je to v nejlepším zájmu nezletilé osoby.
3. Pokud se rodinní příslušníci žadatele nebo jeho sourozenci nebo příbuzní uvedení v odstavcích 1 a 2 zdržují ve více než jednom členském státě, rozhodne se o příslušném členském státě s ohledem na nejlepší zájem nezletilé osoby bez doprovodu.
4. V případě, že není přítomen žádný rodinný příslušník, sourozenec nebo příbuzný uvedený v odstavcích 1 a 2, je příslušným členským státem ten členský stát, ve kterém nezletilá osoba bez doprovodu podala svou žádost o mezinárodní ochranu za předpokladu, že je to v nejlepším zájmu nezletilé osoby.

16. bod odůvodnění, který stanoví, že „[p]okud je žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu, závazným kritériem příslušnosti by se měla stát také přítomnost rodinného příslušníka nebo

⁽³⁷²⁾ Čl. 16 odst. 1 nařízení Dublin III. Článek 16 není zahrnut v kapitole III nařízení, která podle svého nadpisu obsahuje kritéria příslušnosti, ale je součástí kapitoly IV týkající se „závislých osob a diskrečních ustanovení“. 16. bod odůvodnění nicméně popisuje pravidla závislosti jako „závazné kritérium příslušnosti“.

příbuzného na území jiného členského státu, který se o něj může postarat“, se odráží v čl. 8 odst. 2.

SDEU ve svém rozsudku ve věci *MA, BT a DA* rozhodl, že za okolností:

jako jsou okolnosti v původním řízení, kdy nezletilá osoba bez doprovodu, která nemá rodinného příslušníka oprávněně pobývajících na území některého členského státu, podá žádosti o azyl ve více členských státech, určuje jako „příslušný členský stát“ ten členský stát, ve kterém se nezletilý nachází poté, co tam podal žádost o azyl ⁽³⁷³⁾.

Článek 12 dublinského prováděcího nařízení č. 1560/2003 ⁽³⁷⁴⁾, ve znění prováděcího nařízení Komise (EU) č. 118/2014 ⁽³⁷⁵⁾, stanoví rámec a zvláštní pravidla pro spolupráci a konzultace mezi členskými státy při určování příslušnosti k posuzování žádostí nezletilých osob bez doprovodu, v nichž na prvním místě stojí nejlepší zájem dítěte.

5.3.2. Rodinný život

14. bod odůvodnění ⁽³⁷⁶⁾ vyžaduje, aby členské státy měly „při uplatňování [...] nařízení [Dublin III] na mysli především“ respektování rodinného života.

Článek 9 nařízení Dublin tedy stanoví:

Článek 9 nařízení Dublin III Rodinní příslušníci, kteří požívají mezinárodní ochrany

Pokud má žadatel rodinného příslušníka, který může pobývat jako osoba požívající mezinárodní ochrany v některém členském státě, bez ohledu na to, zda tato rodina vznikla již dříve v zemi původu, je tento členský stát příslušný k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu za předpokladu, že dotčené osoby vyjádřily své přání písemně.

To znamená, že pokud například rodičům nezletilé osoby žádající o mezinárodní ochranu ve Švédsku bylo povoleno pobývat jako osoby požívající mezinárodní ochrany v Itálii a rodiče nevyjádří své přání písemně, Itálie nemůže být považována za příslušnou k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu nezletilé osoby ⁽³⁷⁷⁾.

Článek 10 uplatňuje stejnou zásadu, pokud má žadatel rodinné příslušníky, kteří jsou žadateli o mezinárodní ochranu v jiném členském státě.

⁽³⁷³⁾ SDEU, 2013, *MA, BT a DA*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 108 výše), bod 67; viz také čl. 8 odst. 4. SDEU odkazuje na tuto věc jako na věc *MA a další*, ale zde je označována jako *MA, BT a DA*, aby se odlišila od věci *MA, SA a AZ*, na kterou SDEU rovněž odkazuje jako na *MA a další*.

⁽³⁷⁴⁾ Nařízení Komise (ES) č. 1560/2003 ze dne 2. září 2003, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, Úř. věst. L 222, s. 3. (Odkazy na čl. 15 odst. 2 nařízení Dublin II je třeba vykládat jako odkazy na čl. 16 odst. 1 nařízení Dublin III.)

⁽³⁷⁵⁾ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 118/2014 ze dne 30. ledna 2014, kterým se mění nařízení (ES) č. 1560/2003, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, Úř. věst. L 39, s. 1.

⁽³⁷⁶⁾ V plném znění citováno v oddíle 5.1.

⁽³⁷⁷⁾ Příklad takového odůvodnění lze nalézt v rozsudku Migračního odvolacího soudu (Švédsko) ze dne 26. října 2016, MIG 2016:20.

Článek 10 nařízení Dublin III **Rodinní příslušníci, kteří jsou žadateli o mezinárodní ochranu**

Pokud má žadatel v členském státě rodinného příslušníka, o jehož žádosti o mezinárodní ochranu dosud nebylo v tomto členském státě přijato první rozhodnutí ve věci samé, je tento členský stát příslušný k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu za předpokladu, že dotčené osoby vyjádřily své přání písemně.

Článek 11 se týká postupu v případě rodiny.

Článek 11 nařízení Dublin III **Postup v případě rodiny**

Pokud několik rodinných příslušníků nebo svobodných nezletilých sourozenců požádá o mezinárodní ochranu ve stejném členském státě současně nebo tak brzy po sobě, že řízení o určení příslušného členského státu může probíhat společně, a pokud by uplatnění kritérií stanovených tímto nařízením vedlo k jejich oddělení, je příslušný členský stát určen na základě těchto ustanovení:

- a) příslušný k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu všech rodinných příslušníků nebo svobodných nezletilých sourozenců je členský stát, který je podle kritérií příslušný k převzetí největšího počtu těchto osob;
- b) jinak je příslušný ten členský stát, který je podle kritérií příslušný k posouzení žádosti nejstaršího z nich.

Čl. 20 odst. 3 nařízení Dublin III stanoví:

Čl. 20 odst. 3 nařízení Dublin III **Zahájení řízení**

Pro účely tohoto nařízení je situace nezletilé osoby, která doprovází žadatele a splňuje definici rodinného příslušníka, neoddělitelná od situace jeho rodinného příslušníka a zabývá se jí členský stát příslušný k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu tohoto rodinného příslušníka, třebaže nezletilá osoba není sama žadatelem, za předpokladu, že je to v jejím nejlepším zájmu. Stejným způsobem se postupuje v případě dětí narozených po příjezdu žadatele na území některého členského státu, aniž je nutné zahájit nové řízení o jejich převzetí.

V tomto ohledu SDEU konstatoval, že jasně vyplývá ze znění čl. 20 odst. 3 nařízení Dublin III, že „pouze v případech, kdy je prokázáno, že posouzení situace dítěte společně se situací jeho rodičů není v nejlepším zájmu tohoto dítěte, bude třeba řešit jeho situaci odděleně od situace jeho rodičů“⁽³⁷⁸⁾. SDEU měl za to, že toto konstatování je v souladu se 14. až 16.

⁽³⁷⁸⁾ SDEU, 2019, *M.A., S.A. a A.Z.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 109 výše), bod 88.

bodem odůvodnění a mimo jiné i s čl. 6 odst. 3 písm. a) a odst. 4, čl. 8 odst. 1 a článkem 11 nařízení Dublin III. Z těchto ustanovení vyplývá, že respektování rodinného života a konkrétně zachování celistvosti rodiny je v zásadě v nejlepším zájmu dítěte ⁽³⁷⁹⁾.

Rozhodl, že čl. 20 odst. 3 musí být vykládán v tom smyslu, že „není-li prokázán opak, toto ustanovení zakládá domněnku, že je v nejlepším zájmu dítěte řešit situaci tohoto dítěte společně se situací jeho rodičů“ ⁽³⁸⁰⁾.

V rámci řízení o „přijetí zpět“, jelikož řízení o určení členského státu příslušného k posouzení žádosti již bylo ukončeno v členském státě, který byl požádán o převzetí žadatele, a tento stát uznal, že je příslušný k posouzení této žádosti, „není již namístě znovu uplatňovat pravidla upravující řízení o určení této příslušnosti, mezi něž patří v první řadě kritéria uvedená v kapitole III tohoto nařízení ⁽³⁸¹⁾.

Pokud jde o určení příslušného členského státu, cílem dalších dvou ustanovení nařízení Dublin III je zajistit dodržování zásady celistvosti rodiny. Další informace viz oddíl 5.3.3 týkající se závislých osob a oddíl 5.4 týkající se diskrečních ustanovení.

5.3.3. Závislé osoby

Požadavek udržovat nebo sdružovat žadatele, kteří jsou rodinnými příslušníky, se obvykle vztahuje i na závislé osoby v souladu s čl. 16 odst. 1 ⁽³⁸²⁾. Čl. 16 odst. 1 a 2 zní:

Čl. 16 odst. 1 a 2 nařízení Dublin III

1. Pokud je žadatel z důvodu svého těhotenství či nedávného narození dítěte, vážné nemoci, vážného postižení nebo vysokého věku závislý na pomoci svého dítěte, sourozence nebo rodiče oprávněně pobývajících na území některého členského státu, nebo pokud je toto dítě, tento sourozenec nebo rodič žadatele závislý na pomoci žadatele, členský stát obvykle ponechá spolu nebo sloučí žadatele s tímto dítětem, sourozencem nebo rodičem za předpokladu, že tyto rodinné vazby již dříve existovaly v zemi původu, toto dítě, sourozenec nebo rodič nebo žadatel jsou schopni se o závislou osobu postarat a dotyčné osoby vyjádřily své přání písemně.
2. Pokud dítě, sourozenec nebo rodič uvedení v odstavci 1 oprávněně pobývají v jiném členském státě, než ve kterém se nachází žadatel, je příslušným členským státem ten členský stát, v němž oprávněně pobývá toto dítě, tento sourozenec nebo rodič, ledaže zdravotní stav dotčeného žadatele mu dlouhodobě nedovoluje vycestovat do tohoto členského státu. V takovém případě je příslušným členským státem ten členský stát, v němž se žadatel nachází. Tímto se nezakládá povinnost členského státu přivést na území tohoto členského státu toto dítě, tohoto sourozence nebo rodiče.

⁽³⁷⁹⁾ SDEU, 2019, *M.A., S.A. a A.Z.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 109 výše), bod 89.

⁽³⁸⁰⁾ Tamtéž, bod 90.

⁽³⁸¹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *H. a R.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 371 výše), bod 67.

⁽³⁸²⁾ Viz také EASO, *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*, 2018, oddíl 3.6.3.

Pokud jsou podle 16. bodu odůvodnění uvedené okolnosti splněny, článek 16 stanoví „závazné kritérium příslušnosti“⁽³⁸³⁾.

Podle odpovídajícího čl. 15 odst. 2 nařízení Dublin II SDEU rozhodl, že snacha se vůči žadateli, své tchyni, nachází v situaci závislosti z důvodu „novorozeného dítěte, jakož i vážné nemoci a závažného postižení, kterým trpí v důsledku vážné traumatické události, ke které došlo ve třetí zemi“⁽³⁸⁴⁾. Je třeba poznamenat, že podle článku 16 nařízení Dublin III byla oblast působnosti ustanovení o závislosti omezena na děti, sourozence a rodiče. Jakákoli jiná situace závislosti by musela být zvážena podle diskrečního ustanovení čl. 17 odst. 2.

Článek 11 dublinského prováděcího nařízení⁽³⁸⁵⁾, ve znění prováděcího nařízení Komise (EU) č. 118/2014⁽³⁸⁶⁾, stanoví faktory, které je třeba zohlednit při posuzování situací závislosti. Informace, které je třeba vyměnit pro účely posouzení použitelnosti článku 16, zahrnují „prokázané rodinné vazby“, vztah závislosti, způsobilost dotčené osoby postarat se o závislou osobu a „v případě nutnosti prvky, jež je třeba zohlednit za účelem posouzení dlouhodobé neschopnosti vycestovat“⁽³⁸⁷⁾. Členským státům je poskytnut formulář uvedený v příloze VII prováděcího nařízení Komise (EU) č. 118/2014 pro konzultace a výměnu informací podle čl. 16 odst. 4 nařízení Dublin III. Informace mohou být rovněž vyměňovány jinými prostředky, zejména prostřednictvím žádostí o převzetí nebo žádostí o informace.

Německý Spolkový ústavní soud rozhodl, že podmínky pro přijetí rozhodnutí o přemístění a pro provedení přemístění musí posoudit členské státy a příslušné soudy, pokud by mohlo být dotčeno respektování práva na rodinný život nebo nejlepší zájem dítěte⁽³⁸⁸⁾. Švýcarský Federální správní soud ve svém rozhodnutí k článku 16 uvedl, že vztah závislosti musí být podstatný a že pouhá citlivá podpora nesplňuje kritéria, pokud není spojena s potřebou okamžité a podstatné pomoci v případě vážné nemoci nebo zdravotního postižení⁽³⁸⁹⁾.

5.3.4. Povolení k pobytu nebo víza

Podle vnitrostátního práva nebo unijního či mezinárodního veřejného práva může být vydání povolení k pobytu ve smyslu čl. 2 písm. l) nařízení Dublin III pro některé zranitelné žadatele povinné. Čl. 2 písm. l) nařízení Dublin III zahrnuje veškerá povolení k pobytu, i když jsou dočasná. Jedinou výjimkou jsou „víza a povolení k pobytu, které byly vystaveny v době nutné k určení příslušného členského státu [...] nebo během posuzování žádosti o mezinárodní ochranu či žádosti o povolení k pobytu“.

V souladu s článkem 12 nařízení Dublin III, pokud je žadatel držitelem platného povolení k pobytu nebo víza, je k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu příslušný členský stát, který toto povolení nebo vízum vydal, ledaže se použijí články 8–11 nebo článek 16, a proto

⁽³⁸³⁾ 16. bod odůvodnění nařízení Dublin III v plném rozsahu zní: „Za účelem zajištění úplného dodržování zásady zachování celistvosti rodiny a zásady respektování nejlepšího zájmu dítěte by se mělo stát závazným kritériem pro určení příslušnosti existence vztahu závislosti mezi žadatelem a jeho dítětem, sourozencem nebo rodičem z důvodu těhotenství nebo mateřství žadatele, jeho zdravotního stavu nebo vysokého věku. Pokud je žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu, závazným kritériem příslušnosti by se měla stát také přítomnost rodinného příslušníka nebo příbuzného na území jiného členského státu, který se o něj může postarat.“

⁽³⁸⁴⁾ Viz SDEU, rozsudek ze dne 6. listopadu 2012, *K v. Bundesasylamt*, C-245/11, EU:C:2012:685, bod 16.

⁽³⁸⁵⁾ Nařízení Komise (ES) č. 1560/2003, 2003, op. cit. (poznámka pod čarou č. 374 výše). (Odkazy na čl. 15 odst. 2 nařízení Dublin II je třeba považovat za odkazy na čl. 16 odst. 1 nařízení Dublin III, jak je uvedeno ve srovnávací tabulce v příloze II nařízení Dublin III.)

⁽³⁸⁶⁾ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 118/2014, 2014, op. cit. (poznámka pod čarou č. 364 výše).

⁽³⁸⁷⁾ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 118/2014, 2014, op. cit. (poznámka pod čarou č. 364 výše), čl. 11 odst. 6.

⁽³⁸⁸⁾ Spolkový ústavní soud (Německo), rozhodnutí ze dne 17. září 2014, 2 BvR 939/14, bod 16.

⁽³⁸⁹⁾ Federální správní soud (BVGE, Švýcarsko), rozsudek ze dne 11. května 2017, BVGE 2017 VI/5, bod 8.3.5.

je příslušný jiný členský stát. Příslušnost přísluší rovněž vydávajícímu státu, pokud je povolení k pobytu vydáno po podání žádosti o mezinárodní ochranu (viz čl. 19 odst. 1).

Švýcarský Federální soud v rozhodnutí z roku 2019 týkajícím se přemístění podle dublinského nařízení uvedl, že z článku 4 EÚLP a článku 14 Úmluvy Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi ⁽³⁹⁰⁾ vyplývá povinnost vydat povolení k pobytu obětem obchodování s lidmi, které jsou ochotny spolupracovat v trestním řízení ⁽³⁹¹⁾. Soud však nerozhodl o důsledcích pro dublinské řízení.

5.4. Diskreční ustanovení

Článek 17 nařízení Dublin III zahrnuje dvě různá diskreční ustanovení. Čl. 17 odst. 1 umožňuje členskému státu převzít příslušnost k posouzení žádosti, která byla v tomto státě podána, i když podle kritérií nařízení Dublin III k posouzení této žádosti příslušný není. Čl. 17 odst. 2 umožňuje členskému státu za určitých podmínek požádat jiný členský stát o převzetí žadatele, i když tento jiný členský stát není příslušný podle kritérií nařízení Dublin III.

5.4.1. Čl. 17 odst. 1

Čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III stanoví:

Čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III

Odchylně od čl. 3 odst. 1 se může každý členský stát rozhodnout posoudit žádost o mezinárodní ochranu, kterou podal státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, i když podle kritérií stanovených tímto nařízením není příslušný.

Členský stát, který se rozhodl, že posoudí žádost o mezinárodní ochranu podle tohoto odstavce, se stává příslušným členským státem a přebírá povinnosti s tím spojené.

[...]

V 17. bodě odůvodnění nařízení Dublin III se uvádí:

17. bod odůvodnění nařízení Dublin III

Kterýkoli členský stát by měl mít možnost odchýlit se od kritérií příslušnosti, zejména z humanitárních důvodů a z důvodu solidarity, aby bylo možné sloučit dohromady rodinné příslušníky nebo příbuzné nebo jiné členy rodiny a posoudit žádost o mezinárodní ochranu, která byla podána tomuto nebo jinému členskému státu, i když pro toto posouzení není příslušný podle závazných kritérií stanovených tímto nařízením.

⁽³⁹⁰⁾ Článek 14 této Úmluvy stanoví: „Každá smluvní strana vydá obětem povolení k pobytu s možností obnovení v jedné, druhé nebo v obou následujících situacích: a) kompetentní orgán je toho názoru, že pobyt obětí je nezbytný v důsledku jejich osobní situace; b) kompetentní orgán je toho názoru, že jejich pobyt je nezbytný pro účely jejich spolupráce s příslušnými orgány při vyšetřování či v trestním řízení.“

⁽³⁹¹⁾ Federální správní soud (BVGÉ, Švýcarsko), rozsudek ze dne 14. února 2018, 2C_373/2017.

SDEU, ESLP a soudy členských států poskytly ve své judikatuře několik případů, kdy byl čl. 17 odst. 1 posuzován s ohledem na zranitelnost žadatele. Žadateli v těchto případech byly děti⁽³⁹²⁾, vážně nemocní žadatelé nebo žadatelé s duševním nebo fyzickým onemocněním nebo psychiatrickými obtížemi⁽³⁹³⁾, závislé osoby⁽³⁹⁴⁾ nebo jiní rodinní příslušníci⁽³⁹⁵⁾.

V situacích, kdy použití kritérií uvedených v kapitole III nebo čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin III vede k možnému rozporu se základními právy zranitelného žadatele, diskreční ustanovení podle čl. 17 odst. 1 stanoví postup pro ochranu těchto základních práv.

SDEU rozhodl ve věci *M.A., S.A. a A.Z.* takto:

[...] čl. 17 odst. 1 [...] je fakultativní, jelikož ponechává na uvážení každého členského státu, zda posoudí žádost o mezinárodní ochranu, která mu je předložena, i když není příslušný podle kritérií pro určení příslušného členského státu [...]. Možnost takového postupu není žádným zvláštním způsobem podmíněna [...]. Každý členský stát se tudíž může svrchovaně rozhodnout s ohledem na politické, humanitární a praktické úvahy, zda přijme žádost o mezinárodní ochranu k posouzení, třebaže není příslušný na základě kritérií stanovených tímto nařízením.⁽³⁹⁶⁾

SDEU dále zdůraznil: „S ohledem na rozsah posuzovací pravomoci takto přiznané členským státům je na dotčeném členském státu, aby určil, za jakých okolností si přeje využít možnost danou diskrečním ustanovením podle čl. 17 odst. 1“⁽³⁹⁷⁾.

Pokud jde o okolnost, kdy zdravotní stav žadatele brání přemístění, SDEU v rozsudku *C.K. a další* uvedl⁽³⁹⁸⁾:

Jestliže případně zjistí, že se zdravotní stav dotyčného žadatele o azyl v krátké době nezlepší nebo že odklad řízení na dlouhou dobu může zhoršit stav dotyčné osoby, může se dožadující členský stát rozhodnout, že žádost přezkoumá sám, přičemž uplatní „diskreční ustanovení“ stanovené v čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III [...]. Nic to však nemění na tom, že uvedené ustanovení vykládané ve světle článku 4 Listiny nelze v takové situaci, jako je situace dotčená ve věci v původním řízení, vykládat v tom smyslu, že ukládá tomuto členskému státu povinnost, aby toto ustanovení v této souvislosti uplatnil.⁽³⁹⁹⁾

SDEU ve svém rozsudku rozhodl, že „situace dotčená ve věci v původním řízení“ spočívala v tom, že vnitrostátní orgány nezajistily žádné z předběžných opatření uvedených v bodech

⁽³⁹²⁾ Například ve věci *Tarakhel proti Švýcarsku* ESLP (velký senát) konstatoval, že švýcarské orgány by podle dublinského nařízení měly upustit od přemístění stěžovatelů do Itálie, pokud by se domnívaly, že přijímající země nedostává svým závazkům plynoucím z EÚLP (viz ESLP (velký senát), 2014, *Tarakhel proti Švýcarsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 47 výše), § 89–90). Viz také Odvolací soud (Court of Appeal) (Anglie a Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 18. ledna 2018, *R (RSM, dítě) v. Secretary of State for the Home Department*, [2018] EWCA Civ 18.

⁽³⁹³⁾ Viz například SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 88; ESLP, rozsudek ze dne 30. června 2015, *A.S. proti Švýcarsku*, č. 39350/13, § 10–13.

⁽³⁹⁴⁾ Viz například Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Rakousko), W205 2104654–1, 15. května 2016, AT:BVWG:2016:W205.2104654.1.00, bod 3.3. V této věci soud uvedl, že je nezbytné, aby rakouské orgány využily svého prostoru pro uvážení podle čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III. V Nizozemsku Soud v Haagu rozhodl, že nizozemské orgány nezkoumaly, zda by použití článku 17 bylo za těchto okolností vhodné, či nikoli. Viz Soud v Haagu (Rechtbank Den Haag, Nizozemsko), rozsudek ze dne 9. června 2016, NL 16.1136 a NL 16.1138, NL:RBDHA:2016:6809.

⁽³⁹⁵⁾ Viz například Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Rakousko), W165 2135349–1, 8. března 2017, AT:BVWG:2017:W165.2135349.1.00. Pro více informací o tomto typu případů viz ECRE a Evropská právní síť pro azyl (ELENA), *ECRE/ELENA case law note on the application of the Dublin Regulation to family reunion cases* (Poznámky ECRE/ELENA k judikatuře týkající se použití dublinského nařízení na případy slučování rodiny), únor 2018.

⁽³⁹⁶⁾ SDEU, 2019, *M.A., S.A. a A.Z.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 109 výše), bod 58. Viz rovněž SDEU, rozsudek ze dne 30. května 2013, *Zuheyr Frayeh Halaf v. Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, C-528/11, EU:C:2013:342, bod 36, a SDEU, 2018, *Fathi*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 357 výše), bod 53.

⁽³⁹⁷⁾ SDEU, 2019, *M.A., S.A. a A.Z.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 109 výše), bod 59.

⁽³⁹⁸⁾ Další podrobnosti k tomuto tématu viz oddíly 5.5.3 a 5.5.4.

⁽³⁹⁹⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 88.

81 až 83 rozsudku předtím, než Nejvyšší soud zaslal rozhodnutí o předběžné otázce Soudnímu dvoru Evropské unie ⁽⁴⁰⁰⁾.

SDEU se rovněž zabýval situací, kdy zdravotní stav žadatele zakazuje jeho přemístění a členský stát, v němž se žadatel nachází, přesto odmítá využít své diskreční pravomoci převzít příslušnost podle čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III. Za těchto okolností Soudní dvůr objasnil, že:

za předpokladu, že by zdravotní stav dotyčného žadatele o azyl neumožňoval dožadujícímu členskému státu provést jeho přemístění během šestiměsíční lhůty stanovené v čl. 29 odst. 1 nařízení Dublin III, příslušnému členskému státu zanikne jeho povinnost převzít dotyčnou osobu zpět a příslušným státem se stane dožadující členský stát v souladu s odstavcem 2 tohoto článku ⁽⁴⁰¹⁾.

Pokud jde o právo na účinný opravný prostředek ve vztahu k čl. 17 odst. 1, čl. 27 odst. 1 nařízení Dublin III nevyžaduje, aby proti rozhodnutí o nepoužití diskrečního ustanovení byl poskytnut samostatný opravný prostředek. To však „nemá vliv na to, že toto rozhodnutí lze napadnout v rámci žaloby proti rozhodnutí o přemístění“, aby se zamezilo multiplikaci opravných prostředků proti rozhodnutím podle dublinského nařízení ⁽⁴⁰²⁾.

5.4.2. Čl. 17 odst. 2

Čl. 17 odst. 2 nařízení Dublin III obsahuje zcela odlišné diskreční ustanovení. Opravňuje členský stát k tomu, aby požádal jiný členský stát o převzetí žadatele.

Čl. 17 odst. 2 nařízení Dublin III

Členský stát, ve kterém je požádáno o mezinárodní ochranu a který vede řízení o určení příslušného členského státu, nebo příslušný členský stát může kdykoli před vydáním prvního rozhodnutí ve věci samé požadovat od jiného členského státu, aby žadatele převzal z humanitárních důvodů, které vyplývají zejména z rodinných nebo kulturních důvodů, s cílem sloučit i jiné členy rodiny, i když tento členský stát není příslušný podle kritérií uvedených v článcích 8 až 11 a 16. Dotčené osoby s tím musí vyjádřit písemný souhlas.

Žádost o převzetí musí obsahovat všechny dokumenty, které má dožadující členský stát k dispozici a které dožadovanému státu umožní vyhodnocení situace.

[...]

Není zcela jasné, zda čl. 17 odst. 2 stanoví možnost odchytil se od kritérií příslušnosti z rodinných a humanitárních důvodů nebo **pouze** z rodinných důvodů. Ve světle 17. bodu odůvodnění se však zdá jasné, že hlavním cílem tohoto ustanovení je umožnit členským státům respektovat rodinný život a slučovat rodiny a že neumožňuje členským státům odchytil se od kritérií příslušnosti pouze z humanitárních důvodů.

⁽⁴⁰⁰⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), body 81–83.

⁽⁴⁰¹⁾ Tamtéž, bod 89. Viz také oddíl 5.5.3.

⁽⁴⁰²⁾ SDEU, 2019, *M.A., S.A. a A.Z.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 109 výše), body 76 a 79.

Čl. 17 odst. 2 první pododstavec stanoví respektování rodinného života v širokém smyslu. Rozsah jeho použití není omezen na situace závislosti, neboť se odkazuje na „humanitárn[í] důvod[y], které vyplývají zejména z rodinných nebo kulturních důvodů“, pokud použití kritérií nezaručuje celistvost rodiny. Ve spojení se 17. bodem odůvodnění je zřejmé, že cílem je sloučit rodinné příslušníky, příbuzné nebo jiné členy rodiny, tj. rodinu v širším smyslu. Jeho použití je však podmíněno souhlasem dotčených osob ⁽⁴⁰³⁾.

5.5. Přemístění

Zvláštní potřeby zranitelného žadatele by měly být zohledněny v souvislosti s žádostmi o přemístění, řízeními týkajícími se převzetí a přijetí zpět a skutečným přemístěním dotčeného žadatele, jak je uvedeno níže.

5.5.1. Zaslání žádostí

Během dublinských řízení by měly být při zaslání žádosti o převzetí nebo přijetí zpět zohledněny zvláštní potřeby zranitelného žadatele. Orgány i soudy členských států musí posoudit informace poskytnuté žadatelem, pokud jde o obsah a relevanci. Jak uvedl SDEU v rozsudku ve věci *C.K. a další*:

pokud žadatel o azyl předloží zejména v rámci účinného opravného prostředku, který je mu zaručen článkem 27 nařízení Dublin III, objektivní skutečnosti, jako jsou lékařská osvědčení vypracovaná ohledně jeho osoby, která mohou prokazovat obzvláštní závažnost jeho zdravotní stavu a značné a nevratné následky, které by pro něj mohlo přemístění představovat, nemohou orgány dotčeného členského státu, včetně jeho soudů, nepřihlídnout k těmto skutečnostem. Jsou naopak povinny posoudit riziko, že k takovým následkům dojde, rozhodují-li o přemístění dotčené osoby, nebo pokud jde o soud, o legalitě rozhodnutí o přemístění, pokud by výkon tohoto rozhodnutí mohl vést vůči ní k nelidskému či ponižujícímu zacházení. ⁽⁴⁰⁴⁾

Zvláštní potřeby musí být rovněž zohledněny, pokud je žádost zaslána podle článku 21 (příloha I prováděcího nařízení Komise č. 118/2014) a článku 23 nebo 24 (příloha III prováděcího nařízení Komise č. 118/2014) ⁽⁴⁰⁵⁾. K žádosti se přiloží kopie relevantních dokumentů poskytnutých žadatelem.

Po vydání rozhodnutí příslušnými orgány se může ukázat, že žadatel je zranitelný a má zvláštní potřeby. Příslušné soudy mohou být v průběhu řízení nuceny tyto okolnosti zohlednit. Jak totiž rozhodl SDEU, „musí mít žadatel k dispozici účinný a rychlý opravný prostředek, na jehož základě se může dovolat okolností, které nastaly po přijetí rozhodnutí o přemístění přijatého ve vztahu k němu, pokud je jejich zohlednění rozhodující pro správné použití [nařízení Dublin III]“ ⁽⁴⁰⁶⁾. Posouzení právní a skutkové situace v přijímajícím členském

⁽⁴⁰³⁾ Správní soud v Münsteru (Německo) rozhodl, že členský stát, který požádal o převzetí, nemá žádný prostor pro uvážení, ale je povinen použít čl. 17 odst. 2 nařízení Dublin III v případech, kdy byl tento členský stát příslušným k posouzení žádosti, ale byl zproštěn své povinnosti převzít žadatele nebo ho přijmout zpět z důvodu uplynutí lhůty pro přemístění podle čl. 29 odst. 2 nařízení Dublin III. Viz Správní soud v Münsteru (Verwaltungsgericht Münster, Německo), rozhodnutí ze dne 20. prosince 2018, 2 L 989/18.A.

⁽⁴⁰⁴⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 75.

⁽⁴⁰⁵⁾ Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 118/2014, op. cit. (poznámka pod čarou č. 364 výše).

⁽⁴⁰⁶⁾ Viz SDEU, 2018, *Aziz Hasan*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 353 výše), bod 31.

státě by rovněž mohlo vyžadovat posouzení toho, zda a jak jsou v přijímajícím členském státě řešeny zvláštní potřeby.

Některé vnitrostátní soudy dospěly k závěru, že pokud posouzení nebylo provedeno v souladu s povinnostmi vyplývajícími z práva EU nebo mezinárodního práva veřejného a vnitrostátní systém to umožňuje, může soud zaslat rozhodnutí zpět orgánům, aby před rozhodnutím o přemístění posoudily povahu potřeb žadatele a zda budou tyto potřeby řešeny v přijímajícím členském státě ⁽⁴⁰⁷⁾.

5.5.2. Řízení týkající se přijetí zpět a čl. 20 odst. 5 nařízení Dublin III

Čl. 20 odst. 5 nařízení Dublin III stanoví:

Čl. 20 odst. 5 nařízení Dublin III

Členský stát, u něhož byla podána první žádost o mezinárodní ochranu, je povinen za podmínek uvedených v člancích 23, 24, 25 a 29 a s cílem ukončit řízení o určení státu příslušného pro posouzení žádosti o mezinárodní ochranu převzít zpět žadatele, který se nachází v jiném členském státě bez povolení k pobytu nebo který v něm učinil novou žádost o mezinárodní ochranu poté, co vzal svou původní žádost podanou v jiném členském státě v průběhu řízení o určení příslušného členského státu zpět.

Tato povinnost zaniká, pokud členský stát, který je žádán o dokončení řízení o určení příslušného členského státu, je schopen doložit, že žadatel mezitím opustil území členských států na dobu nejméně tří měsíců nebo od jiného členského státu obdržel povolení k pobytu.

Žádost podaná po této době nepřítomnosti uvedené v druhém pododstavci se považuje za novou žádost, na základě které je zahájeno nové řízení o určení příslušného členského státu.

Pokud jde o řízení týkající se přijetí zpět, SDEU uvedl, že dožadující členský stát není povinen:

před předložením žádosti o přijetí zpět jinému členskému státu, určit na základě kritérií příslušnosti stanovených tímto nařízením a zejména kritéria podle článku 9 uvedeného nařízení, zda je tento členský stát příslušný k posouzení žádosti ⁽⁴⁰⁸⁾.

Soudní dvůr však dodal, že:

kritéria příslušnosti stanovená v člancích 8 až 10 uvedeného nařízení, vykládaná ve světle bodů 13 a 14 jeho odůvodnění, mají za cíl přispět k ochraně nejvladnějšího zájmu dítěte a rodinného života dotčených osob, které jsou nadto zaručeny v člancích

⁽⁴⁰⁷⁾ Viz například zrušení rozhodnutí ve věcech týkajících se obchodování s lidmi, Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Rakousko), rozsudek ze dne 28. března 2017, W161 2149727–1/5E ua, a Federální správní soud (BVGE, Švýcarsko), rozsudek ze dne 24. srpna 2017, D-5920/2016. Posledně uvedené rozhodnutí rovněž v bodě 8 uvádí, že obecné povinnosti vyplývající z mezinárodního práva veřejného, pokud jde o oběti obchodování s lidmi (včetně posouzení všech relevantních okolností, existují-li oprávněné důvody se domnívat, že se daná osoba stala obětí obchodování s lidmi), se použijí v dublinských řízeních.

⁽⁴⁰⁸⁾ SDEU (velký senát), 2019, *H. a R.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 371 výše), bod 80.

7 a 24 Listiny základních práv. Za těchto podmínek členský stát nemůže, v souladu se zásadou loajální spolupráce, platně požádat o přijetí zpět v situaci, na kterou se vztahuje čl. 20 odst. 5 téhož nařízení, pokud dotyčná osoba předložila příslušnému orgánu skutečnosti zjevně prokazující, že tento členský stát musí být považován za členský stát příslušný k posouzení žádosti na základě těchto kritérií příslušnosti. V takové situaci musí naopak uvedený členský stát uznat vlastní příslušnost. ⁽⁴⁰⁹⁾

V této souvislosti je třeba poznamenat, že čl. 20 odst. 5 se vztahuje na žadatele, který podá žádost o mezinárodní ochranu v členském státě poté, co vzal zpět svou první žádost podanou v jiném členském státě během řízení o určení členského státu příslušného k posouzení žádosti. I když dožadující členský stát není obecně povinen posuzovat příslušnost dožádaného členského státu, nemůže podat žádost o přijetí zpět, pokud je jeho vlastní příslušnost jasně stanovena fakty a vychází z prvků souvisejících s nejlepším zájmem dítěte nebo respektováním rodinného života ⁽⁴¹⁰⁾.

5.5.3. Zákaz nebo pozastavení přemístění

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Azylové řízení a zásada nenavracení – Právní analýza*, 2018, oddíl 3.6 „Zákonnost rozhodnutí o přemístění“.

SDEU rozhodl, že při rozhodování o zákonnosti rozhodnutí o přemístění nebo přemístění, které již bylo uskutečněno, má zákaz mučení, nelidského či ponižujícího zacházení anebo trestu stanovený v článku 4 Listiny EU „zásadní význam, neboť má obecnou a absolutní povahu, jelikož je těsně spjat s respektováním lidské důstojnosti podle článku 1 Listiny“ ⁽⁴¹¹⁾. Dále uvedl, že přemístění žadatele v rámci nařízení Dublin III „lze provést pouze za podmínek, které vylučují, že toto přemístění s sebou pro dotčenou osobu ponese skutečné riziko, že bude vystavena nelidskému či ponižujícímu zacházení ve smyslu článku 4 Listiny“ ⁽⁴¹²⁾.

Je třeba poznamenat, že:

unijní právo spočívá na základním předpokladu, že každý členský stát sdílí se všemi ostatními členskými státy řadu společných hodnot, na nichž je Unie založena, jak je uvedeno v článku 2 SEU, a uznává, že s ním ostatní členské státy tyto hodnoty sdílejí. Tento předpoklad znamená – a zároveň odůvodňuje – existenci vzájemné důvěry členských států v uznávání těchto hodnot, a tím i v dodržování unijního práva, které tyto hodnoty zakotvuje [...], jakož i v to, že jejich vnitrostátní právní řády mohou zajistit rovnocennou a účinnou ochranu základních práv uznaných v Listině. ⁽⁴¹³⁾

V kontextu společného evropského azylového systému, a zejména nařízení Dublin III, je proto třeba předpokládat, že zacházení s žadateli o takovou ochranu v každém členském státě

⁽⁴⁰⁹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *H. a R.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 371 výše), bod 83.

⁽⁴¹⁰⁾ Tamtéž, bod 83.

⁽⁴¹¹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 78. Viz také SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 59.

⁽⁴¹²⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 65.

⁽⁴¹³⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 80.

splňuje požadavky Listiny EU, Úmluvy o uprchlících a EÚLP⁽⁴¹⁴⁾. Tento předpoklad se vztahuje na všechny žadatele bez ohledu na to, zda jsou, či nejsou zranitelní.

Jak stanoví SDEU, nelze nicméně:

vyloučit, že tento [azylový] systém v praxi naráží v určitém členském státě na závažné funkční problémy, takže existuje riziko, že žadatelé o mezinárodní ochranu budou v případě přemístění do tohoto členského státu vystaveni zacházení, které je neslučitelné s jejich základními právy.⁽⁴¹⁵⁾

Za takových okolností může být rozhodnutí o přemístění žadatele podle článku 4 Listiny EU nezákonné.⁽⁴¹⁶⁾

Čl. 3 odst. 2 druhý pododstavec nařízení Dublin III je kodifikací judikatury SDEU⁽⁴¹⁷⁾, konkrétně zásadního rozsudku ve věcech *N.S. a další*⁽⁴¹⁸⁾. Čl. 3 odst. 2 uvádí:

Čl. 3 odst. 2 druhý pododstavec nařízení Dublin III

Není-li možné přemístit žadatele do členského státu, který byl primárně určen jako příslušný, protože existují závažné důvody se domnívat, že dochází k systematickým nedostatkům, pokud jde o azylové řízení a o podmínky přijetí žadatelů v daném členském státě, které s sebou nesou riziko nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny základních práv Evropské unie, členský stát, který vede řízení o určení příslušného členského státu, pokračuje v posuzování kritérií stanovených v kapitole III, aby zjistil, jestli nemůže být určen jako příslušný jiný členský stát.

Rozsudek SDEU ve věcech *N.S. a další* obsahuje několik odkazů na rozsudek ESLP ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku*⁽⁴¹⁹⁾. Obě rozhodnutí se týkají zákonnosti přemístění při uplatňování nařízení Dublin II. Jednou z hlavních otázek zásadního rozhodnutí ESLP bylo vyjasnit, za jakých okolností jsou členské státy podle EÚLP plně příslušné při uplatňování práva Unie. Velký senát tím, že zopakoval svou judikaturu, jasně uvedl, že členský stát bude podle EÚLP plně příslušný ke všem aktům, na něž se nevztahují jeho přísné mezinárodní právní závazky, zejména pokud využil diskreční pravomoci státu⁽⁴²⁰⁾. Použití diskrečního ustanovení je na uvážení každého členského státu⁽⁴²¹⁾.

I v případě, že neexistují systematické nedostatky ve smyslu nařízení Dublin III, konkrétní postavení nebo situace mohou být takové, že nelze vyloučit, že samotné přemístění a/nebo konkrétní podmínky v členském státě, který byl primárně určen jako příslušný, by mohly

⁽⁴¹⁴⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 82.

⁽⁴¹⁵⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 83. Viz rovněž SDEU, rozsudek ze dne 26. července 2017, *Khadija Jafari a Zainab Jafari*, C-646/16, EU:C:2017:586, bod 101.

⁽⁴¹⁶⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 83. Viz rovněž SDEU, 2017, *Jafari*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 415 výše), bod 101.

⁽⁴¹⁷⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 86.

⁽⁴¹⁸⁾ SDEU (velký senát), 2011, *N.S. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 16 výše).

⁽⁴¹⁹⁾ ESLP (velký senát), 2011, *M.S.S. proti Belgii a Řecku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 45 výše).

⁽⁴²⁰⁾ Tamtéž, § 338. Podrobnější analýza souhry mezi unijním právem a ESLP viz EASO, *Úvod ke společnému evropskému azylovému systému pro soudy a tribunály – Právní analýza*, 2016, oddíl 3.4.1.

⁽⁴²¹⁾ ESLP (velký senát), 2011, *M.S.S. proti Belgii a Řecku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 45 výše). ESLP v § 340 uvádí: „Soud dospěl k závěru, že podle dublinského nařízení mohly belgické orgány upustit od přemístění žadatele, pokud by měly za to, že přijímající země, tedy Řecko, neplní své povinnosti vyplývající z úmluvy. V důsledku toho má Soud za to, že napadené opatření přijaté belgickými orgány nespadlo striktně do mezinárodních právních závazků Belgie. Domněnka rovnocenné ochrany se tedy v tomto případě nepoužije.“

vést ke skutečnému riziku porušení článku 4 Listiny EU. SDEU dále rozpracoval ⁽⁴²²⁾ svůj přístup k článku 4 Listiny EU v souvislosti s nařízením Dublin III ve svém rozsudku ve věci *Jawo*:

I když se čl. 3 odst. 2 druhý pododstavec nařízení Dublin III vztahuje pouze na situaci, která byla předmětem rozsudku ze dne 21. prosince 2011, *N. S. a další* [...], a sice na situaci, kdy skutečné riziko nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny vyplývá ze systematických nedostatků azylového řízení a podmínek přijetí žadatelů o mezinárodní ochranu v členském státě, který byl podle tohoto nařízení určen příslušným k posuzování žádosti, z bodů 83 a 84 tohoto rozsudku, jakož i z obecné a absolutní povahy zákazu, jenž je stanoven v tomto článku, nicméně vyplývá, že přemístění žadatele do tohoto členského státu je vyloučeno v každé situaci, kdy jsou dány vážné a prokazatelné důvody se domnívat, že žadatel bude takovému riziku vystaven při přemístění nebo v jeho důsledku. ⁽⁴²³⁾

Systematické nedostatky v azylovém řízení nebo v podmínkách přijetí, které s sebou nesou riziko nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny EU, nebo jakákoli jiná (individuální) situace, která vede k takovému skutečnému riziku špatného zacházení, tak činí přemístění podle nařízení Dublin III nezákonným.

Zranitelní žadatelé se zvláštními potřebami mohou být vystaveni riziku špatného zacházení ve smyslu článku 4 Listiny EU kvůli systematickým nedostatkům v členském státě nebo kvůli dopadu samotného přemístění nebo podmínek v členském státě v důsledku jejich osobní situace. To vyplývá rovněž z definice minimální úrovně závažnosti zacházení vyžadované k tomu, aby spadala do oblasti působnosti článku 4 Listiny EU. To lze nalézt v ustálené judikatuře ESLP, kterou uplatňuje SDEU, jak je uvedeno v čl. 52 odst. 3 Listiny EU ⁽⁴²⁴⁾. Osobní situaci oběti zohledňuje takto:

K tomu, aby se na špatné zacházení vztahovala působnost článku 3, musí toto zacházení dosáhnout minimální úrovně závažnosti. Posouzení tohoto minima je relativní; závisí na všech okolnostech daného případu, jako je doba trvání zacházení, jeho fyzické nebo psychické dopady a v některých případech pohlaví, věk a zdravotní stav oběti. ⁽⁴²⁵⁾

SDEU objasnil, že zejména pokud je žadatel z důvodu svého zdravotního stavu zranitelný, musí přemísťující členský stát přezkoumat nejen to, zda žadatel může nést přímé důsledky přemístění, ale také širší dopad přemístění na jeho stav. Ve věci *MP* Soudní dvůr Evropské unie uvedl:

[Článek 4 Listiny musí být] vykládán v tom smyslu, že vyhoštění státního příslušníka třetí země, který je stížen obzvláště závažným duševním nebo fyzickým onemocněním, představuje nelidské a ponižující zacházení ve smyslu uvedeného článku, pokud s sebou toto vyhoštění nese skutečné a prokázané riziko značného a nevratného zhoršení jeho zdravotního stavu. ⁽⁴²⁶⁾

⁽⁴²²⁾ O zákazu přemístění z individuálních důvodů vyvolávajících obavy podle článku 4 Listiny EU se SDEU poprvé zmínil v rozsudku SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 98.

⁽⁴²³⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 87.

⁽⁴²⁴⁾ Tamtéž, bod 91, a SDEU, rozsudek ze dne 25. července 2018, *ML*, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, bod 91.

⁽⁴²⁵⁾ ESLP (velký senát), rozsudek ze dne 31. ledna 2019, *Rooman proti Belgii*, č. 18052/11, § 141.

⁽⁴²⁶⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 41.

Je třeba dodat, že s ohledem na zásadní význam článku 4 Listiny EU Soudní dvůr rozhodl, že je třeba „zohlednit všechny značné a nevratné následky, které vyplývají z přemístění“⁽⁴²⁷⁾. Skutečně „musí být zvláštní pozornost věnována mimořádné zranitelnosti osob, jejichž psychické útrapy, jež by se v případě vyhoštění mohly ještě zhoršit, byly způsobeny mučením nebo nelidským či ponižujícím zacházením v zemi původu“⁽⁴²⁸⁾.

Ve věci *C.K. a další* SDEU rozhodl takto:

Je tedy věcí těchto orgánů, aby vyloučily jakoukoliv závažnou pochybnost týkající se dopadu přemístění na zdravotní stav dotčené osob. V tomto ohledu je zejména třeba, jedná-li se o závažné onemocnění duševní povahy, nebrat v potaz pouze následky vyplývající z fyzické přepravy dotčené osoby z jednoho členského státu do jiného, ale zohlednit veškeré značné a nevratné následky, které vyplývají z přemístění.

V tomto rámci jsou orgány dotčeného členského státu povinny ověřit, zda tím, že přijmou opatření zamýšlená nařízením Dublin III, bude moci být zdravotní stav dotčené osoby vhodným a dostatečným způsobem ochráněn, a pokud ano, tato opatření provést⁽⁴²⁹⁾.

Osobní situace, která vedla k tomu, že žadatel byl identifikován jako žadatel se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo jako žadatel, který potřebuje zvláštní procesní záruky, může žadatele rovněž vystavit skutečnému riziku špatného zacházení, které je v rozporu s článkem 4 Listiny EU, pokud je přemístěn do příslušného členského státu. Vzhledem k tomu, že tato osobní situace může být pro tohoto žadatele specifická, musí být skutečné riziko špatného zacházení prokázáno pouze individuálně, a nikoli na základě systematických nedostatků ve smyslu čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin III. Ustanovení čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin III se použije v případě systematických nedostatků azylového řízení a/nebo podmínek přijetí, které vedou k riziku špatného zacházení s kategorií zranitelných žadatelů, kteří mají stejné zvláštní potřeby.

Věc ESLP *Tarakhel*⁽⁴³⁰⁾ může sloužit jako příklad toho, jak musí být posouzeny zvláštní okolnosti a osobní zranitelnost při zjišťování skutečného rizika špatného zacházení, které je v rozporu s článkem 4 Listiny EU. Velký senát ESLP rozhodl, že „současnou situaci [zejména podmínky přijetí] v Itálii nelze v žádném případě srovnávat se situací v Řecku v době vydání rozsudku ve věci *M.S.S.*“⁽⁴³¹⁾. Soud nicméně rozhodl, že „možnost, že značný počet žadatelů o azyl vyhoštěných do této země může být ponechán bez ubytování nebo ubytován v přeplněných zařízeních bez jakéhokoli soukromí, nebo dokonce v nezdravých nebo násilných podmínkách, nelze odmítnout jako neopodstatněnou“⁽⁴³²⁾. Soud dále konstatoval, že „požadavek na „zvláštní ochranu“ žadatelů o azyl je obzvláště důležitý, pokud jsou dotčenými osobami děti s ohledem na jejich specifické potřeby a jejich mimořádnou zranitelnost“⁽⁴³³⁾. Rozsudek proto dospěl k závěru, že:

pokud by žadatelé byli navráceni do Itálie, aniž by švýcarské orgány nejprve získaly individuální záruky od italských orgánů, že žadatelé budou převzati způsobem odpovídajícím věku dětí a že rodina bude ponechána společně, došlo by k porušení článku 3 Úmluvy⁽⁴³⁴⁾.

⁽⁴²⁷⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 42.

⁽⁴²⁸⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 42.

⁽⁴²⁹⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), body 76 a 77.

⁽⁴³⁰⁾ ESLP (velký senát), 2014, *Tarakhel proti Švýcarsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 47 výše).

⁽⁴³¹⁾ Tamtéž, § 114.

⁽⁴³²⁾ Tamtéž, § 115.

⁽⁴³³⁾ Tamtéž, § 119.

⁽⁴³⁴⁾ Tamtéž, § 122.

ESLP ve svém rozsudku ve věci *Ilias a Ahmed* opět přisuzoval značnou váhu otázce, zda žadatelé „mohou být považováni za zvláště zranitelné, a pokud ano, zda podmínky [přijímání] [jimž byli vystaveni] byly neslučitelné s takovou zranitelností v rozsahu, v němž tyto podmínky představovaly nelidské a ponižující zacházení se zvláštním ohledem na žadatele“⁽⁴³⁵⁾.

Skutečné riziko špatného zacházení nemusí být bezprostřední během přemístění nebo v den příjezdu do příslušného členského státu. Jak rozhodl SDEU ve věci *Jawo*:

Pro účely použití uvedené článku 4 [...] není podstatným okamžik, kdy je dotčená osoba z důvodu svého přemístění do příslušného členského státu ve smyslu nařízení Dublin III vystavena vážnému riziku, že bude podrobena nelidskému či ponižujícímu zacházení, ať již je jím přímo okamžik přemístění, či dojde-li k tomu v průběhu azylového řízení nebo po jeho ukončení.⁽⁴³⁶⁾

Přemístění žadatele, jehož zdravotní stav je obzvláště závažný, může pro něj samo o sobě s sebou nést skutečné riziko nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny EU, a to bez ohledu na kvalitu přijetí a péči dostupnou v členském státě příslušném pro posouzení jeho žádosti⁽⁴³⁷⁾.

Členské státy budou muset posoudit nejen samotné přemístění nebo podmínky, které by žadatel mohl očekávat jako žadatel o mezinárodní ochranu v příslušném členském státě, ale také životní podmínky, které by žadatel mohl očekávat jako osoba požívající mezinárodní ochrany, pokud by mu byla mezinárodní ochrana v tomto členském státě přiznána. SDEU uvedl:

nelze zcela vyloučit, že by žadatel o mezinárodní ochranu mohl ve svém konkrétním případě prokázat existenci výjimečných okolností, jež by znamenaly, že v případě přemístění do členského státu, kterému by obvykle příslušelo posoudit jeho žádost o mezinárodní ochranu, by se tento žadatel kvůli své zvláštní zranitelnosti a nezávisle na své vůli a osobní volbě po přiznání mezinárodní ochrany ocitl v situaci silné materiální deprivace, která splňuje kritéria [uvedená v článku 4 Listiny EU]⁽⁴³⁸⁾.

Pokud jde o vnitrostátní judikaturu, francouzský správní soud zrušil rozhodnutí o přemístění nigerijské žadatelky do Itálie na základě nařízení Dublin III, protože rozhodnutí mimo jiné nezohlednilo systematické nedostatky italského přijímacího systému. Soud rovněž zohlednil stav velké nejistoty, v němž předtím žila, což vedlo k tomu, že se stala obětí sítě prostituce a že se ocitla v obzvláště zranitelné situaci⁽⁴³⁹⁾.

Je-li zjištěno skutečné riziko špatného zacházení, které je v rozporu s článkem 4 Listiny EU, vyplývající buď ze systematické vady ve smyslu čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin III, nebo z individuálních charakteristik žadatele, mohou příslušné orgány toto riziko vyloučit přijetím vhodných opatření k řešení zvláštních potřeb jednotlivých žadatelů. SDEU v tomto ohledu rozhodl:

⁽⁴³⁵⁾ ESLP, 2019, *Ilias a Ahmed*, op cit. (poznámka pod čarou č. 52 výše), § 191.

⁽⁴³⁶⁾ Viz SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 88. Velmi podobnou normu pro osoby požívající mezinárodní ochrany stanovil Soudní dvůr v rozsudku ve věci *Ibrahim a další* z téhož dne (SDEU, rozsudek (velký senát) ze dne 19. března 2019, *Bashar Ibrahim a další v. Bundesrepublik Deutschland a Bundesrepublik Deutschland v. Taus Magamadov*, spojené věci C-297/17, C-318/17, C-319/17 a C-438/17, EU:C:2019:219).

⁽⁴³⁷⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 73.

⁽⁴³⁸⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 95.

⁽⁴³⁹⁾ Správní soud v Toulouse (Francie), rozsudek ze dne 9. listopadu 2018, 1805185 (shrnutí v angličtině).

Z judikatury Evropského soudu pro lidská práva totiž vyplývá, že článek 3 EÚLP v zásadě neukládá smluvnímu státu, aby se zdržel vystěhování nebo vyhoštění osoby, pokud je tato osoba schopna cestovat a za podmínky, že budou v tomto ohledu přijata nutná a vhodná opatření uzpůsobená stavu osoby [...].

Pokud jde konkrétněji o okolnosti, za kterých psychiatrické obtíže žadatele o azyl vedou k jeho sebevražedným sklonům, Evropský soud pro lidská práva několikrát rozhodl, že skutečnost, že osoba, jejíž vystěhování bylo nařízeno, hrozí sebevraždou, neukládá smluvnímu státu, aby se zdržel výkonu zamýšleného opatření, pokud přijme konkrétní opatření proto, aby předešel hrozbě její realizace [...] (440).

Je tedy věcí orgánů členských států, aby „vyloučily jakoukoliv závažnou pochybnost týkající se dopadu přemístění na zdravotní stav dotčené osoby“ (441). V tomto rámci jsou dotčené orgány „povinny ověřit, zda tím, že přijmou opatření zamýšlená nařízením Dublin III, bude moci být zdravotní stav dotčené osoby vhodným a dostatečným způsobem ochráněn, a pokud ano, tato opatření provést“ (442). Pokud jde o tato opatření, SDEU zdůraznil, že „členský stát, který má provést přemístění, může spolupracovat s příslušným členským státem v souladu s článkem 8 prováděcího nařízení, aby bylo zajištěno, že dotčenému žadateli o azyl bude poskytnuta během přemístění a po něm zdravotní péče“ (443). Soud může nařídit pomocná opatření nebo zvláštní způsoby přemístění (444), aby bylo zajištěno, že přemístění bude provedeno bez rizika takového porušení (445).

Pokud zdravotní stav dotčeného žadatele o azyl neumožňoval dožadujícímu členskému státu provést jeho přemístění během šestiměsíční lhůty stanovené v čl. 29 odst. 1 nařízení Dublin III, příslušnému členskému státu, jak je uvedeno v oddíle 5.4, zanikne jeho povinnost převzít dotyčnou osobu zpět a příslušným státem se stane dožadující členský stát v souladu s čl. 29 odst. 2 (446).

Podle čl. 17 odst. 1 nařízení Dublin III může členský stát rozhodnout o převzetí příslušnosti k posouzení žádosti, aniž by čekal na uplynutí šestiměsíční lhůty (447).

Je-li skutečné riziko špatného zacházení způsobeno systematickými nedostatky ve smyslu čl. 3 odst. 2 druhého pododstavce nařízení Dublin III, členský stát, který vede řízení o určení příslušného členského státu, musí pokračovat v posuzování kritérií stanovených v kapitole III, aby zjistil, zda nemůže být určen jako příslušný jiný členský stát. Pokud nelze provést přemístění do žádného členského státu na základě daných kritérií ani do prvního členského státu, v němž byla žádost podána, podle čl. 3 odst. 2 třetího pododstavce se příslušným členským státem stává členský stát, který vede řízení o určení příslušného členského státu.

(440) SDEU, 2017, C.K. a další, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), body 78 a 79. Viz rovněž ESLP, rozhodnutí ze dne 4. října 2016, Jihana Ali a další proti Švýcarsku a Itálii, č. 30474/14; ESLP, rozhodnutí ze dne 14. března 2017, Ojei proti Nizozemsku, č. 64724/10.

(441) SDEU, 2017, C.K. a další, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 76.

(442) Tamtéž, bod 77.

(443) Tamtéž, bod 80. Viz také Vrchní soud Spojeného království (UK Upper Tribunal), rozsudek ze dne 4. prosince 2018, R (SM a další) v. Secretary of State for the Home Department (dublnské nařízení – Itálie), [2018] UKUT 429 (IAC). Ve věci týkající se zranitelného žadatele Vrchní soud Spojeného království rozhodl, že soud měl tedy za to, že vláda Spojeného království si bude muset před uskutečněním přemístění od italských orgánů vyžádat ujištění, že bude poskytnuta vhodná podpora a vhodné ubytování.

(444) SDEU, 2017, C.K. a další, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 84.

(445) Viz také oddíl 5.5.4, který se zabývá výkonem přemístění takovým způsobem, aby nedošlo k porušení článku 4 Listiny EU.

(446) SDEU, 2017, C.K. a další, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 89.

(447) Viz oddíl 5.4 týkající se diskrečního ustanovení.

5.5.4. Provedení přemístění

Podle 24. bodu odůvodnění nařízení Dublin III musí členské státy při provádění přemístění zajistit, aby:

24. bod odůvodnění nařízení Dublin III

se kontrolované vycestování nebo přemístění s doprovodem provádělo humánně v souladu se základními právy, při respektování lidské důstojnosti, jakož i v nejlepším zájmu dítěte a s ohledem na vývoj příslušné judikatury týkající se zejména přemístění z humanitárních důvodů.

Čl. 29 odst. 1 druhý pododstavec potvrzuje, že pokud se přemístění „provádí formou kontrolovaného vycestování nebo jako přemístění s doprovodem, členské státy zajistí, aby se provádělo humánně a při plném dodržování základních práv a respektování lidské důstojnosti“. Proto může být nezbytné použít zvláštní metody přemístění, zejména pro zranitelné osoby.

Kromě toho lze některá přemístění provést pouze tehdy, jsou-li splněny zvláštní požadavky, které zajišťují splnění zvláštních potřeb žadatele, zejména pokud jde o dopad přemístění na jeho zdravotní stav. Ve věci *C.K. a další* SDEU odkázal na konkrétní metody přemístění, když mimo jiné uvedl, že:

přemísťující členský stát musí mít možnost provést přemístění tak, aby dotyčný žadatel o azyl byl doprovázen během přepravy odpovídajícím lékařským personálem, vybaveným materiálem, prostředky a nezbytnými léčivými přípravky tak, aby bylo zabráněno jakémukoliv zhoršení jeho zdraví nebo jakémukoliv násilí vůči sobě samému nebo vůči třetím osobám ⁽⁴⁴⁸⁾.

Za účelem uspokojení bezprostředních zvláštních potřeb a ochrany lidských práv stanoví nařízení Dublin III výměnu informací a údajů o zdravotním stavu s cílem zajistit, aby byly před přemístěním, během něj i po něm uspokojeny zvláštní potřeby a aby byla dodržována základní práva. Čl. 31 odst. 1 a 2 se týkají výměny informací v tomto ohledu.

Čl. 31 odst. 1 a 2 nařízení Dublin III

Výměna důležitých informací před provedením přemístění

1. Členský stát, který provádí přemístění žadatele nebo jiné osoby uvedené v čl. 18 odst. 1 písm. c) nebo d), sdělí příslušnému členskému státu o osobě, jež má být přemístěna, osobní údaje, které jsou vhodné, důležité a přiměřené, a to pouze za tím účelem, aby příslušné orgány v souladu s vnitrostátním právem v příslušném členském státě mohly poskytnout této osobě vhodnou pomoc, včetně okamžité zdravotní péče nezbytné za účelem ochrany jejich životně důležitých zájmů, a zajistit návaznost, pokud jde o ochranu a práva, na které má nárok podle tohoto nařízení a podle dalších příslušných právních nástrojů týkajících se azylu. Tyto údaje se sdělují příslušnému členskému státu v přiměřené době před provedením přemístění, aby příslušné orgány podle vnitrostátního práva měly dostatek času přijmout nezbytná opatření.

⁽⁴⁴⁸⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 81.

2. Přemísťující členský stát předává, jsou-li k dispozici příslušným orgánům podle vnitrostátního práva, příslušnému členskému státu veškeré informace, které jsou důležité k ochraně práv a k uspokojení bezprostředních zvláštních potřeb osoby, jež má být přemístěna, a zejména:

- a) veškerá opatření, jež musí příslušný členský stát bezodkladně provést, aby zajistil náležitě řešení zvláštních potřeb osoby, jež má být přemístěna, včetně veškeré neodkladné zdravotní péče;
- b) kontaktní údaje o případných rodinných příslušnících, příbuzných nebo jiných členech rodiny v přijímajícím členském státě;
- c) v případě nezletilých osob informace o jejich vzdělání;
- d) odhadovaný věk žadatele.

Na tuto výměnu informací podle čl. 31 odst. 3 se vztahují normy pro ochranu údajů. Má-li být poskytnuta nebo byla-li poskytnuta lékařská péče nebo léčba, článek 32 upřesňuje výměnu zdravotních údajů před provedením přemístění. Pokud jde o výměnu informací, formulář uvedený v příloze VI prováděcího nařízení Komise č. 118/2014 se použije pro předávání informací o samotném přemístění⁽⁴⁴⁹⁾ pro zajištění ochrany práv a bezprostředních potřeb osob, které mají být přemístěny. Informace týkající se zvláštních potřeb se uvádějí pouze tehdy, jsou-li během přemístění nebo po něm nezbytná zvláštní opatření. Informace jsou předávány pouze za účelem přemístění.

Čl. 32 odst. 1 nařízení Dublin III **Výměna údajů o zdravotním stavu před provedením přemístění**

Přemísťující členský stát předá, jsou-li k dispozici příslušným orgánům podle vnitrostátního práva, příslušnému členskému státu informace o jakýchkoli zvláštních potřebách osoby, která má být přemístěna, pouze za účelem poskytnutí lékařské péče nebo léčby, zejména pokud jde o zdravotně postižené osoby, starší osoby, těhotné ženy, nezletilé osoby a osoby, které byly vystaveny mučení, znásilnění nebo jiným závažným formám psychologického, fyzického či sexuálního násilí; mezi tyto informace mohou v konkrétních případech patřit i informace o fyzickém a duševním zdraví osoby, jež má být přemístěna. Tyto informace se předávají formou obecného zdravotního osvědčení s nezbytnou dokumentací. Příslušný členský stát zajistí, aby tyto zvláštní potřeby byly dostatečně uspokojeny, zejména včetně veškeré nezbytné základní lékařské péče.

Pro výměnu údajů o zdravotním stavu se použije formulář uvedený v příloze IX prováděcího nařízení Komise č. 118/2014. Jak uvedl SDEU:

Standardní formulář stanovený v příloze VI prováděcího nařízení a obecné zdravotní osvědčení obsažené v příloze IX tohoto nařízení tak mohou být použity proto, aby byl

⁽⁴⁴⁹⁾ To je stanoveno v prováděcím nařízení Komise (EU) č. 118/2014, 2014, op. cit. (poznámka pod čarou č. 364 výše).

příslušný členský stát informován o tom, že dotyčný žadatel o azyl vyžaduje lékařskou pomoc a péči při příjezdu, jakož i o všech relevantních aspektech jeho onemocnění a o péči, kterou bude v budoucnu vyžadovat. V tomto případě musí být tyto informace sděleny v přiměřené lhůtě před provedením přemístění, aby měl příslušný členský stát dostatek času přijmout nezbytná opatření. Přemísťující členský stát tak může získat od příslušného členského státu potvrzení, že při příjezdu bude nezbytná péče skutečně dostupná.

Má-li příslušný soud za to, že tato opatření jsou dostatečná pro vyloučení jakéhokoli skutečného rizika nelidského či ponižujícího zacházení v případě přemístění dotyčného žadatele o azyl, bude věcí tohoto soudu, aby přijal opatření nezbytná k zajištění, že tato opatření budou provedena orgány dožadujícího členského státu před přemístěním dotyčné osoby. Zdravotní stav dotyčné osoby bude muset být v případě potřeby znovu posouzen před provedením přemístění ⁽⁴⁵⁰⁾.

5.6. Zajištění

Další relevantní publikace

- EASO, *Zajištění žadatelů o mezinárodní ochranu v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2019.
- Evropský právní institut, *Statement of the European Law Institute: Detention of asylum seekers and irregular migrants and the rule of law*, 2017, oddíl 4.

Čl. 28 odst. 1 nařízení Dublin III stanoví: „Členské státy nezajistí osobu pouze proto, že se na ni vztahuje řízení podle [dublinkého nařízení].“ Čl. 28 odst. 2 zajišťuje, že se zajištění využívá pouze jako krajní opatření. Zní takto:

Čl. 28 odst. 2 nařízení Dublin III Zajištění

Členské státy mohou zajistit dotyčnou osobu za účelem jejího přemístění podle tohoto nařízení, existuje-li vážné nebezpečí útěku na základě posouzení každého jednotlivého případu, a pouze pokud je zajištění přiměřené a nelze účinně použít jiná mírnější donucovací opatření.

Čl. 28 odst. 4 dále objasňuje: „Pokud jde o podmínky zajištění a záruky vztahující se na zajištěné osoby, použijí se na provádění přemístění do příslušného členského státu články 9, 10 a 11 směrnice 2013/33/EU.“ To znamená, že záruky za zajištěné zranitelné osoby, jak je popsáno v oddíle 4.8, se vztahují také na zajištění podle článku 28 nařízení Dublin III.

Pokud se tedy uvažuje o zajištění, musí orgán nebo soud, který zajištění nařizuje nebo potvrzuje, zohlednit konkrétní situaci a zvláštní potřeby zranitelných žadatelů.

⁽⁴⁵⁰⁾ SDEU, 2017, C.K. a další, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), body 83 a 84.

Jako příklad právních problémů, s nimiž se setkáváme v případech zajištění týkajících se zranitelných osob, může posloužit švýcarský případ. Ve Švýcarsku Federální soud konstatoval, že rozhodnutí o zajištění týkající se rodiny ve věci přemístění do Norska podle dublinského nařízení byla nezákonná, i když první pokus o přemístění selhal z důvodu nedostatečné spolupráce. Orgán nařídil zajištění otce a matky a rozhodl o umístění dvou dětí do zařízení pro péči o mládež, kde jim byl odepřen kontakt s rodiči. Matka byla navíc zajištěna se svým novorozeným dítětem, aby byla zabezpečena ochrana nejlepšího zájmu dítěte. Federální soud uvedl, že rozhodnutí o zajištění a umístění do zařízení pro péči o mládež porušila zásadu nejlepšího zájmu dítěte a byla nepřiměřená. Orgány rovněž neposoudily alternativy k zajištění ⁽⁴⁵¹⁾.

5.7. Účinný opravný prostředek

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Azylové řízení a zásada nenavracení – Právní analýza*, 2018, oddíl 3.8 „Právní opravné prostředky“ (podle nařízení Dublin III).

Tento oddíl se zabývá požadavky na účinný opravný prostředek pro žadatele se zvláštními potřebami v souvislosti s nařízením Dublin III. Obecné požadavky a záruky pro zranitelné žadatele v rámci společného evropského azylového systému týkající se soudních řízení viz část 8 této právní analýzy.

Čl. 27 odst. 1 nařízení Dublin III stanoví, že osoba, u níž bylo rozhodnuto o přemístění, má „právo na podání účinného opravného prostředku k soudu co do skutkové i právní stránky ve formě odvolání proti tomuto rozhodnutí nebo jeho přezkumu“ ⁽⁴⁵²⁾. Při zajišťování účinnosti opravných prostředků proti rozhodnutím přijatým podle nařízení Dublin III by soudy měly zohlednit konkrétní postavení nebo osobní situaci zranitelných žadatelů.

5.7.1. Rozsah opravného prostředku

Rozsah opravného prostředku podle čl. 27 odst. 1 je stanoven v 19. bodě odůvodnění nařízení Dublin III, který stanoví (zvýraznění doplněno):

19. bod odůvodnění nařízení Dublin III

Měly by být stanoveny právní záruky a právo na účinný opravný prostředek, pokud jde o rozhodnutí o přemístění dotyčné osoby do příslušného členského státu, aby byla zaručena účinná ochrana jejich práv v souladu zejména s článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie. Pro zajištění souladu s mezinárodní právem by měl **účinný opravný prostředek proti takovým rozhodnutím zahrnovat jak přezkum uplatňování tohoto nařízení, tak přezkum situace po právní i skutkové stránce v členském státě, do kterého je žadatel přemísťován.**

⁽⁴⁵¹⁾ Viz Federální správní soud (BVGE, Švýcarsko), 2017, 2C_1052/2016, 2C_1053/2016 (shrnutí v angličtině), op. cit. (poznámka pod čarou č. 264 výše). Viz rovněž Nejvyšší správní soud (Česko), rozsudek ze dne 17. června 2015, 1 Azs 39/2015-56 (shrnutí v angličtině). Nejvyšší správní soud České republiky rozhodl, že zajištění rodiny s nezletilou osobou v detenčním centru v případech, kdy byly jiné rodiny přemístěny do přijímacích středisek, znamená, že existuje alternativa k zajištění, kterou byl vnitrostátní orgán povinen zohlednit při rozhodování o tom, zda rodinu zajistí, nebo nezajistí podle nařízení Dublin III.

⁽⁴⁵²⁾ Viz také SDEU (velký senát), 2019, *H. a R.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 371 výše), bod 38.

Rozsah opravného prostředku, který má žadatel k dispozici podle čl. 27 odst. 1 ve spojení s 19. bodem odůvodnění, byl objasněn judikaturou SDEU ⁽⁴⁵³⁾. Rozsah zahrnuje jak skutkovou, tak právní stránku ⁽⁴⁵⁴⁾. Velký senát SDEU ve věci *Ghezelbash* uvedl, že znění čl. 27 odst. 1, který stanoví právo na účinný opravný prostředek, „nezmiňuje žádné omezení argumentů, které žadatel o azyl může v rámci tohoto odvolání uplatnit“ ⁽⁴⁵⁵⁾.

Pokud jde o právní okolnosti, SDEU rozhodl, že v rámci opravného prostředku musí být dána možnost „posoudit jak dodržování pravidel pro určení příslušnosti k posouzení žádosti o mezinárodní ochranu, tak procesních záruk stanovených [nařízením Dublin III]“ ⁽⁴⁵⁶⁾. Pokud jde o zranitelné žadatele, může být nutné, aby soud přezkoumal, zda byly zohledněny jejich případné zvláštní procesní potřeby. Použití kritérií pro určení příslušného členského státu, jakož i ustanovení o závislosti a diskrečních ustanovení (články 16 a 17) mohou vést k podání opravného prostředku na základě údajného porušení práva žadatele na rodinný život zaručeného v článku 7 Listiny EU a článku 8 EÚLP. Je třeba poznamenat, že jakékoli uplatňování nařízení Dublin III jakožto sekundárního práva EU musí být v souladu s Listinou EU.

Rozhodnutí o pozastavení nebo zákazu přemístění může záviset na příslušných individuálních a/nebo obecných okolnostech, zvláštních potřebách žadatele a důvodu zranitelnosti žadatele. Ve věci *C.K. a další* SDEU konstatoval, že existuje:

povinnost příslušných orgánů a soudu, pokud žadatel o azyl tvrdí, že členský stát příslušný pro jeho žádost pro něj není „bezpečným státem“, přezkoumat podstatné okolnosti z hlediska dodržení zásady nenavracení, včetně zdravotního stavu dotyčné osoby ⁽⁴⁵⁷⁾.

Soudy tedy musí vzít v úvahu osobní situaci žadatele a posoudit, zda samotné přemístění této osoby může být samo o sobě v rozporu se zásadou *nenavracení*. Podle 19. bodu odůvodnění musí soudy rovněž zohlednit právní a skutkovou stránku v členském státě, do kterého má být žadatel přemístěn. Při posuzování skutkové stránky budou soudy možná muset posoudit nejen předvídatelné podmínky, v nichž by se žadatel ocitl jakožto žadatel o mezinárodní ochranu, ale také předvídatelné životní podmínky, v nichž by se ocitl jakožto osoba požívající mezinárodní ochrany, pokud by byla mezinárodní ochrana v tomto členském státě poskytnuta ⁽⁴⁵⁸⁾. To je důležité, neboť soudy mohou být povinny zohlednit osobní situaci, která žadatele činí zranitelným, při posuzování skutkové situace v členském státě jak pro žadatele o mezinárodní ochranu, tak pro osoby požívající mezinárodní ochrany. Z těchto důvodů se opravný prostředek týkající se zákonnosti rozhodnutí o přemístění neomezuje na „systematické nedostatky“ podle čl. 3 odst. 2 druhého pododstavce nařízení Dublin III.

⁽⁴⁵³⁾ Viz například SDEU, 2018, *Aziz Hasan*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 353 výše), body 27–40; SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 7. června 2016, *Mehrdad Ghezelbash v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-63/15, EU:C:2016:409; SDEU, rozsudek ze dne 7. června 2016, *George Karim v. Migrationsverket*, C-155/15, EU:C:2016:410.

⁽⁴⁵⁴⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 63.

⁽⁴⁵⁵⁾ SDEU (velký senát), 2016, *Ghezelbash*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 453 výše), bod 36.

⁽⁴⁵⁶⁾ SDEU (velký senát), 2019, *H. a R.*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 371 výše), bod 40. Ve stejném smyslu také rozsudek SDEU ze dne 26. července 2017, *A.S. v. Republika Slovenija*, C-490/16, EU:C:2017:585, body 27 a 31; SDEU, 2017, *Mengesteab*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 368 výše), body 44–48; SDEU, rozsudek ze dne 25. října 2017, *Majid Shiri, také známý jako Madzhdi Shiri v. Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-201/16, EU:C:2017:805, bod 38.

⁽⁴⁵⁷⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 44.

⁽⁴⁵⁸⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 98.

5.7.2. Důkazní normy

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 5.8 „Nařízení Dublin III a posuzování důkazů“, který zahrnuje oddíl 5.8.1 „Získávání a posuzování důkazů týkajících se použití kritérií pro určení příslušného členského státu“.

Ve všech případech, kdy se žadatel dovolává skutečného rizika špatného zacházení, které je v rozporu s článkem 4 Listiny EU z důvodu standardu podmínek přijímání a/nebo azylového řízení, vyvstává otázka použitelné míry důkazů / důkazní normy. To souvisí s otázkou vyvrácení domněnky, že základní práva žadatele o mezinárodní ochranu jsou v příslušném členském státě dodržována.

Důkazní standard pro posouzení „systematických nedostatků“ byl poprvé stanoven v rozsudku SDEU ve věci *N.S. a další* z roku 2011, který se týkal nařízení Dublin II. SDEU konstatoval:

členské státy, včetně vnitrostátních soudů, nemohou přemístit žadatele o azyl do „příslušného členského státu“ [...], nemohou-li ponechat bez povšimnutí skutečnost, že systematické nedostatky⁽⁴⁵⁹⁾ azylového řízení a podmínek přijímání žadatelů o azyl v tomto členském státě představují závažné důvody pro domněnku, že žadatel bude vystaven skutečnému riziku nelidského nebo ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny⁽⁴⁶⁰⁾.

SDEU rozhodl v souvislosti s nařízením Dublin III, pokud jde o budoucí rizika, která mohou vyplývat z předvídatelných životních podmínek, v nichž by se žadatel mohl ocitnout jakožto osoba požívající mezinárodní ochrany, takto:

má-li soud, který rozhoduje o opravném prostředku, jenž byl podán proti rozhodnutí o přemístění, k dispozici důkazy, které předložila dotčená osoba za účelem prokázání existence takového rizika, je tento soud povinen na základě objektivních, spolehlivých, přesných a řádně aktualizovaných údajů a s ohledem na standard ochrany základních práv zaručený unijním právem, posoudit existenci buď systémových či celoplošných nedostatků, anebo nedostatků týkajících se některých skupin osob⁽⁴⁶¹⁾.

Zdá se tedy důvodné dospět k závěru, že soudy jsou povinny posoudit rizika vyplývající z případného budoucího přiznání mezinárodní ochrany na úplném a aktualizovaném základě, pokud žadatel předloží důkazy, které mohou takové riziko prokázat, ale jsou povinny posoudit rizika vyplývající ze systematických nedostatků, pokud o takových rizicích nemohou nevědět i bez důkazů předložených žadatelem.

⁽⁴⁵⁹⁾ Význam pojmu „systematické nedostatky“ v tomto rozsudku odpovídá významu pojmu „systematické nedostatky“ v čl. 3 odst. 2 druhém pododstavci nařízení Dublin III, který tuto judikaturu kodifikuje. Další informace o systematických nedostacích viz oddíl 5.5.3.

⁽⁴⁶⁰⁾ Viz SDEU (velký senát), 2011, *N.S. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 16 výše), bod 94.

⁽⁴⁶¹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 90.

Pokud riziko souvisí s osobní situací žadatele, je obecně nezbytné, aby žadatel předložil důkazy týkající se těchto individuálních okolností, které umožní dospět k závěru, že přemístění by mělo být pozastaveno nebo zakázáno s ohledem na individuální situaci žadatele a obecnou situaci v daném členském státě. Pokud jde o otázky související se zdravím, SDEU konstatoval:

pokud žadatel o azyl předloží zejména v rámci účinného opravného prostředku, který je mu zaručen článkem 27 nařízení Dublin III, objektivní skutečnosti, jako jsou lékařská osvědčení vypracovaná ohledně jeho osoby, která mohou prokazovat obzvláštní závažnost jeho zdravotní stavu a značné a nevratné následky, které by pro něj mohlo přemístění představovat, nemohou orgány dotčeného členského státu, včetně jeho soudů, nepřihlédnout k těmto skutečnostem. Jsou naopak povinny posoudit riziko, že k takovým následkům dojde, rozhodují-li o přemístění dotčené osoby, nebo pokud jde o soud, o legalitě rozhodnutí o přemístění, pokud by výkon tohoto rozhodnutí mohl vést vůči ní k nelidskému či ponižujícímu zacházení. ⁽⁴⁶²⁾

V takových případech je tedy na žadateli, aby předložil objektivní důkazy, které musí následně posoudit soud, aby určil, zda rozhodnutí o přemístění bylo správné, nebo zda by přemístění mělo být zakázáno.

Dospěje-li soud k závěru, že existují závažné důvody se domnívat, že existují systematické nedostatky v azylovém řízení a/nebo v podmínkách přijímání pro zvláštní skupinu žadatelů, které vedou k riziku nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny EU, například rodiny s kojenci, stačí, aby žadatel prokázal, že patří do této rizikové skupiny a sdílí zvláštní potřeby, ledaže existují individuální okolnosti vedoucí k závěru, že dotyčná osoba není vystavena skutečnému riziku špatného zacházení v rozporu s článkem 4 Listiny EU. Tak tomu bylo například v případě podmínek přijímání rodin s dětmi v Itálii ve věci *Tarakhel* projednávané Evropským soudem pro lidská práva ⁽⁴⁶³⁾.

Čl. 27 odst. 2 nařízení Dublin III vyžaduje, aby členské státy „stanov[ily] přiměřenou lhůtu, v níž může dotyčná osoba uplatnit své právo na podání účinného opravného prostředku“. Obtíže, které mohou v této souvislosti vzniknout zranitelným žadatelům, se neliší od obtíží v jiných řízeních v rámci společného evropského azylového systému. Lhůtami (podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)) se obecně zabývá část 8. To platí i pro záruku (bezplatné) právní a jazykové pomoci podle čl. 27 odst. 5 a 6 nařízení Dublin III. Těmito tématy se rovněž zabývá část 8. V uvedené části se na ně nahlíží z hlediska směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), která se v těchto otázkách zásadně neliší od požadavků nařízení Dublin III.

⁽⁴⁶²⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 75.

⁽⁴⁶³⁾ ESLP (velký senát), 2014, *Tarakhel proti Švýcarsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 47 výše).

Část 6. Zranitelnost v souvislosti s podmínkami pro přiznání mezinárodní ochrany a obsahem mezinárodní ochrany podle kvalifikační směrnice (přepracované znění)

Účelem této části právní analýzy je zabývat se otázkou, jak zranitelnost žadatelů o mezinárodní ochranu může ovlivnit rozhodnutí o přiznání mezinárodní ochrany (kapitoly I–VI kvalifikační směrnice (přepracované znění)). Zkoumá rovněž dopad této zranitelnosti na rozhodnutí o obsahu ochrany poskytované osobám požívajícím mezinárodní ochrany (kapitola VII kvalifikační směrnice (přepracované znění)) a stručně se zabývá odnětím mezinárodní ochrany z důvodu chyby při zjišťování skutečností o zranitelnosti. Struktura části 6 je uvedena v tabulce 18.

Tabulka 18: Struktura části 6

Oddíl	Název	Strana
6.1	Úvod	130
6.2	Možný dopad zranitelnosti na posuzování důkazů a věrohodnosti	132
6.3	Pronásledování a vážná újma	140
6.4	Žadatelé, kteří již byli pronásledováni nebo utrpěli vážnou újmu	144
6.5	Důvody pronásledování	145
6.6	Poskytovatelé ochrany a zranitelnost	147
6.7	Vnitrostátní ochrana	150
6.8	Některé specifické kategorie zranitelnosti	151
6.9	Zranitelnost a obsah ochrany poskytované osobám požívajícím mezinárodní ochrany	165
6.10	Odnětí mezinárodní ochrany z důvodu chyby při zjišťování skutečností o zranitelnosti	169

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016.
- EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018.

6.1. Úvod

Kapitoly I–VI kvalifikační směrnice (přepracované znění), které se zabývají podmínkami pro získání nároku na mezinárodní ochranu, nerozpracovávají pojem „zranitelnost“⁽⁴⁶⁴⁾. Naproti tomu kapitola VII v čl. 20 odst. 3 stanoví:

⁽⁴⁶⁴⁾ Pokud tedy nepočítáme zmínku o zranitelnosti v 36. bodě odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění): „Rodinní příslušníci jsou již z důvodu svého příbuzenského vztahu k uprchlíkovi zpravidla vystaveni pronásledování takovým způsobem, který by mohl být důvodem pro přiznání postavení uprchlíka.“

Čl. 20 odst. 3 kvalifikační směrnice (přepracované znění)

Při provádění této kapitoly členské státy zohlední zvláštní situaci zranitelných osob, například nezletilých osob, nezletilých osob bez doprovodu, zdravotně postižených osob, starých osob, těhotných žen, osamělých rodičů s nezletilými dětmi, obětí obchodování s lidmi, osob s duševními poruchami a osob, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jiným formám hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí.

Kapitola VII se zabývá obsahem mezinárodní ochrany a v souladu s čl. 20 odst. 2 kvalifikační směrnice (přepracované znění) se vztahuje „na uprchlíky i na osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu“.

Mimo rámec kvalifikační směrnice (přepracované znění) nejsou konkrétní odkazy na zranitelné osoby spojeny s podmínkami pro získání nároku na mezinárodní ochranu. Naopak v souvislosti s přijímáním žadatelů o mezinárodní ochranu čl. 22 odst. 4 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) stanoví, že posouzeními zvláštních potřeb zranitelných osob při přijetí „není dotčeno posuzování potřeby mezinárodní ochrany“ podle kvalifikační směrnice (přepracované znění). Skutečnost, že je určitý žadatel identifikován jako žadatel se zvláštními potřebami při přijetí, tak nutně neznamená, že jeho zjištěná zranitelnost ovlivní posouzení potřeb mezinárodní ochrany nebo výsledek tohoto posouzení.

Je však možné určit konkrétní způsoby, jak může být posuzování žádostí o mezinárodní ochranu ovlivněno hledisky zranitelnosti.

Jak je uvedeno v tabulce 18, struktura a pořadí oddílů části 6 se částečně řídí „obecnou systematikou a účelem“ kvalifikační směrnice (přepracované znění) ⁽⁴⁶⁵⁾. Zprv se tato část zabývá možným dopadem zranitelnosti na posuzování důkazů a věrohodnosti v souvislosti s článkem 4 (oddíl 6.2). Dále se zabývá tím, jak se na zranitelné žadatele vztahují klíčové požadavky definice uprchlíka, zejména pronásledování, a definice vážné újmy, jak jsou stanoveny v člancích 9 a 15 (oddíl 6.3). Mezi další otázky patří ustanovení týkající se osob, které již byly pronásledovány nebo utrpěly vážnou újmu, podle čl. 4 odst. 4 (oddíl 6.4); pět důvodů pronásledování podle článku 10 (oddíl 6.5); poskytovatelé ochrany podle článku 7 (oddíl 6.6) a vnitrostátní ochrana podle článku 8 (oddíl 6.7).

Vzhledem k demonstrativnímu přístupu k individuálním okolnostem podle čl. 4 odst. 3 kvalifikační směrnice (přepracované znění) se další oddíl (oddíl 6.8) snaží prozkoumat, jak mají být uplatněny některé z těchto okolností, zejména okolnosti týkající se věku, pohlaví, sexuální orientace, genderové identity, zdraví, zdravotního postižení a duševní poruchy, a související ustanovení.

Dopad zranitelnosti na rozhodnutí o obsahu mezinárodní ochrany poskytnuté osobám požívajícím mezinárodní ochrany je předmětem oddílu 6.9. Oddíl 6.10 se stručně zabývá důsledky situace, kdy byla zranitelnost stanovena chybně.

⁽⁴⁶⁵⁾ Viz například SDEU, rozsudek ze 7. listopadu 2013, *X, Y a Z v. Minister voor Immigratie en Asiel*, spojené věci C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720, bod 40.

6.2. Možný dopad zranitelnosti na posuzování důkazů a věrohodnosti

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016.
- EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, část 4 a oddíl 5.2.

Tento oddíl se snaží přiblížit některé z hlavních způsobů, jak může zranitelnost ovlivnit posuzování důkazů a věrohodnosti.

6.2.1. Zásada individuálního posouzení

Klíčovou zásadou zakotvenou v kvalifikační směrnici (přepřacované znění) je zásada individuálního posouzení⁽⁴⁶⁶⁾. Je stanovena v článku 4 kvalifikační směrnice (přepřacované znění), který se týká posuzování skutečností a okolností žádosti o mezinárodní ochranu. Čl. 4 odst. 3 stanoví:

Čl. 4 odst. 3 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) Posuzování skutečností a okolností

Posouzení žádosti o mezinárodní ochranu se provádí jednotlivě a jsou při něm zohledněny:

[...]

c) konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu;

SDEU měl příležitost upřesnit význam čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice, který má stejné znění jako čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění). Ve svém rozsudku ve věci *A, B a C* soud výslovně uvedl, že zohlednění osobních nebo obecných okolností žádosti zahrnuje požadavky zohlednit „[...] **zranitelnos[t] žadatele**, a provést posouzení této žádosti jednotlivě a zohlednit při něm konkrétní postavení a osobní situaci každého žadatele“⁽⁴⁶⁷⁾.

⁽⁴⁶⁶⁾ SDEU ve svém rozsudku ze dne 4. října 2018, *Nigyar Rauf Kaza Ahmedbekova a Rauf Emin Ogla Ahmedbekov v. Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-652/16, EU:C:2018:801, bod 48, konstatoval, že „podle ustálené judikatury [...] musí být každé rozhodnutí o přiznání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany založeno na individuálním posouzení“. V předchozím bodě spojil zásadu individuálního posouzení s články 13 a 18 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) ve spojení s definicemi pojmů „uprchlík“ a „osoba, která má nárok na doplňkovou ochranu“ uvedených v čl. 2 písm. d) a f) této směrnice.

⁽⁴⁶⁷⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 70 (zvýraznění doplněno). Viz také SDEU, rozsudek ze dne 26. února 2015, *Andre Lawrence Shepherd v. Bundesrepublik Deutschland*, C-472/13, EU:C:2015:117, bod 26. Úplné znění citace viz oddíl 6.2.2 týkající se doložení žádosti.

Je tedy zřejmé, že povinnost podle čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) zohlednit „konkrétní postavení“ a „osobní situaci“ žadatele, jakož i obecné okolnosti žádosti ⁽⁴⁶⁸⁾ zahrnuje okolnosti týkající se „zranitelnosti žadatele“ ⁽⁴⁶⁹⁾.

Čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) odkazuje na demonstrativní výčet „faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk“, které musí být zohledněny při posuzování ⁽⁴⁷⁰⁾. Příklady osobních situací, které činí žadatele zranitelným podle článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) a 29. bodu odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) ⁽⁴⁷¹⁾, lze proto rovněž považovat za příklady, které budou muset být při posuzování žádosti zohledněny. Na základě odůvodnění SDEU ve věci *A, B a C* musí členský stát bez ohledu na důvod pronásledování nebo vážné újmy uplatněný na podporu žádosti zajistit, aby všechny aspekty jeho posouzení zohledňovaly případné zranitelnosti.

Kromě obecného tvrzení v čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) týkajícího se povinnosti zohlednit konkrétní postavení a osobní situaci žadatele, několik dalších ustanovení kvalifikační směrnice (přepřacované znění) uvádí určité právní a skutkové okolnosti, které vyžadují zohlednění konkrétního postavení a osobní situace žadatele. Ty jsou uvedeny v tabulce 19.

Tabulka 19: „Konkrétní postavení a osobní situace“ žadatele a aspekty zranitelnosti podle kvalifikační směrnice (přepřacované znění)

Zranitelnost/aspekt	Požadavek	Kvalifikační směrnice (přepřacované znění)
Posuzování žádostí o mezinárodní ochranu	Zohlednit „konkrétní postavení a osobní situaci žadatele, včetně [...] původ[u], pohlaví a věk[u]“	čl. 4 odst. 3 písm. c)
Nezletilé osoby	Řídit se především nejlepšími zájmy dítěte	18., 19., 27. a 38. bod odůvodnění; článek 25 a čl. 31 odst. 4 a 5
	Přihlédnout ke „specifickým formám pronásledování dětí“	28. bod odůvodnění a čl. 9 odst. 2 písm. f) ⁽⁴⁷²⁾
Rodinní příslušníci	Přihlédnout k „různým konkrétním okolnostem vztahu závislosti“ a „věnovat zvláštní pozornost prosazování nejlepších zájmů dítěte“	19. bod odůvodnění
	„Rodinní příslušníci jsou již z důvodu svého příbuzenského vztahu k uprchlíkovi zpravidla vystaveni pronásledování“	36. bod odůvodnění
Pohlaví	Zohlednit formy pronásledování namířené proti osobám určitého pohlaví	čl. 9 odst. 2 písm. f) ⁽⁴⁷³⁾
Vnitrostátní ochrana	Přihlédnout k „osobní situaci“ žadatele	čl. 8 odst. 2 ve spojení s čl. 8 odst. 1 ⁽⁴⁷⁴⁾

⁽⁴⁶⁸⁾ Z čl. 15 odst. 3 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) vyplývá, že se berou v úvahu obecné okolnosti žádosti, které tedy představují „původ“ ve smyslu čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

⁽⁴⁶⁹⁾ Viz například Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) / Conseil du contentieux des étrangers (CCE), Belgie), rozsudek ze dne 24. června 2019, 223 104.

⁽⁴⁷⁰⁾ 30. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění) stanoví, že pro účely vymezení určité společenské vrstvy „je třeba náležitě zvážit skutečnosti plynoucí z pohlaví žadatele, včetně jeho genderové identity a sexuální orientace, pokud mají souvislost s žadatelovou odůvodněnou obavou z pronásledování“.

⁽⁴⁷¹⁾ Tato ustanovení jsou citována v oddílech 3.1 a 3.2 této právní analýzy. Určení osob se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo osob, které potřebují zvláštní procesní záruky, viz část 3.

⁽⁴⁷²⁾ Viz také oddíl 6.8.1.1.

⁽⁴⁷³⁾ Viz také oddíl 6.8.2.

⁽⁴⁷⁴⁾ Viz také oddíl 6.7 týkající se vnitrostátní ochrany.

Zranitelnost/aspekt	Požadavek	Kvalifikační směrnice (přepracované znění)
Příslušnost k určitým společenským vrstvám	Náležitě zvážit „pohlaví žadatele, včetně jeho genderové identity a sexuální orientace, [...], pokud [má] souvislost s žadatelovou odůvodněnou obavou z pronásledování“	30. bod odůvodnění ⁽⁴⁷⁵⁾
Žadatel již byl pronásledován nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování nebo způsobení vážné újmy	To je „závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení vážné újmy se již nebude opakovat“	čl. 4 odst. 4 ⁽⁴⁷⁶⁾

Při posuzování žádosti o mezinárodní ochranu je rovněž důležité mít na paměti čl. 15 odst. 3 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

Čl. 15 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

Členské státy přijmou vhodná opatření pro zajištění toho, aby se osobní pohovory uskutečňovaly za podmínek umožňujících žadatelům předložit v úplnosti důvody své žádosti. Za tímto účelem členské státy:

a) zajistí, aby osoba, která pohovor vede, byla schopná zohlednit osobní a obecné okolnosti žádosti, včetně kulturního původu, pohlaví, sexuální orientace, pohlavní identity žadatele nebo jeho zranitelnosti;

Kromě toho je důležité připomenout, že SDEU ve věci *A, B a C* zdůraznil, že individuální posouzení musí být pevně založeno na dodržování základních práv. Ve věci *A, B a C* tak Soudní dvůr zdůraznil, že při posuzování dokladů příslušné orgány musí:

postupovat v souladu s ustanoveními směrnic 2004/83 [kvalifikační směrnice] a 2005/85 [směrnice o azylovém řízení], jakož i, jak vyplývá z bodů 10 a 8 odůvodnění těchto směrnic, se základními právy zaručenými Listinou, jako je právo na respektování lidské důstojnosti zakotvené v článku 1 Listiny, jakož i s právem na respektování soukromého a rodinného života zaručeným jejím článkem 7 ⁽⁴⁷⁷⁾.

Na základě publikace *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza* patří níže uvedené otázky, které mohou vyvstat v souvislosti s posuzováním žádosti zranitelného žadatele, mezi ty nejvýznamnější.

6.2.2. Odůvodnění žádosti o mezinárodní ochranu

Zranitelnost může ovlivnit **způsob** a **rozsah**, v jakém lze od žadatele očekávat, že bude spolupracovat a doloží svou žádost o mezinárodní ochranu.

⁽⁴⁷⁵⁾ Viz také oddíly 6.8.2 a 6.8.3.

⁽⁴⁷⁶⁾ Viz také oddíl 6.5 týkající se důvodů pronásledování.

⁽⁴⁷⁷⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 53. Viz také SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), body 50 a 55.

Čl. 4 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) stanoví, že „[č]lenské státy **mohou** pokládat za povinnost žadatele předložit co nejdříve všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu“ (zvýraznění doplněno). Pokud jde o časový požadavek „co nejdříve“, SDEU v rozsudku ve věci *A, B a C* konstatoval, že:

povinnost podle čl. 4 odst. 1 [kvalifikační směrnice] předložit všechny náležitosti potřebné k doložení žádosti o mezinárodní ochranu „co nejdříve“ je zmírněna požadavkem, který ukládá příslušným orgánům čl. 13 odst. 3 písm. a) [směrnice o azylovém řízení] a čl. 4 odst. 3 [kvalifikační směrnice], zohlednit při vedení pohovoru osobní nebo obecné okolnosti žádosti, včetně zranitelnosti žadatele, a provést posouzení této žádosti jednotlivě a zohlednit při něm konkrétní postavení a osobní situaci každého žadatele.

Považovat žadatele o azyl za nevěrohodného pouze na základě toho, že neodhalil svou sexuální orientaci při první příležitosti, která mu byla poskytnuta k tomu, aby vysvětlil důvody pronásledování, by tak vedlo k nesplnění požadavku uvedeného v předcházejícím bodě ⁽⁴⁷⁸⁾.

V 29. bodě odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) se totiž uvádí, že zranitelným žadatelům, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, „by měla být poskytnuta přiměřená podpora, včetně **dostatku času**, s cílem vytvořit nezbytné podmínky [...], které by jim umožňovaly splnit veškeré náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu ⁽⁴⁷⁹⁾.

Čl. 4 odst. 1 druhá věta kvalifikační směrnice (přepřacované znění) stanoví: „Povinností členského státu je posoudit významné náležitosti žádosti ve spolupráci se žadatelem.“ Zranitelní žadatelé se mohou potýkat se zvláštními problémy při zdůvodňování své žádosti. SDEU jasně uvedl, že členský stát musí aktivně spolupracovat, aby žadatelům pomohl překonat tyto problémy:

Tento požadavek spolupráce kladený na členský stát tedy konkrétně znamená, že ať už to bude z jakéhokoli důvodu, pokud skutečnosti sdělené žadatelem o mezinárodní ochranu nejsou úplné, aktuální nebo relevantní, je nezbytné, aby dotýčný členský stát v tomto stadiu řízení s žadatelem aktivně spolupracoval, aby bylo možné shromáždit všechny důkazy na podporu žádosti. Členský stát navíc může mít snazší přístup k některým druhům dokumentů než žadatel. ⁽⁴⁸⁰⁾

Povinnost spolupráce při posuzování prvků žádosti o mezinárodní ochranu je rovněž zajištěna zvláštními procesními zárukami poskytnutými určitým zranitelným žadatelům ve směrnici o azylovém řízení (přepřacované znění) ⁽⁴⁸¹⁾.

Podle čl. 4 odst. 1 ve spojení s čl. 4 odst. 2 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) členské státy mohou pokládat za povinnost žadatele předložit prohlášení a veškeré dokumenty, které má k dispozici a které se týkají mimo jiné důvodů žádosti o mezinárodní ochranu.

⁽⁴⁷⁸⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), body 70–71. Viz také oddíl 7.2 týkající se přiměřené podpory a dostatku času v souvislosti s 29. bodem odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) a SDEU, stanovisko generální advokátky Sharpston, 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 71 výše), bod 81, týkající se důležitosti získání prohlášení konkrétně v případech, kdy jediným důkazem jejich sexuální orientace je jejich vlastní prohlášení.

⁽⁴⁷⁹⁾ Zvýraznění doplněno. Další informace viz oddíl 7.2.

⁽⁴⁸⁰⁾ SDEU, rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, *M.M. v. Minister for Justice, Equality and Law Reform, Irsko, Attorney General*, C-277/11, EU:C:2012:744, bod 66; viz také EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, s. 56.

⁽⁴⁸¹⁾ Viz například čl. 10 odst. 3 písm. d), čl. 15 odst. 3 písm. e) a článek 25 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Více informací viz část 7. Viz také EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018 oddíl 5.2.3 týkající se odůvodnění žádosti v případech zahrnujících nezletilé osoby.

Pokud členské státy takovou povinnost uloží a nejsou-li některé aspekty prohlášení žadatele podloženy listinnými nebo jinými důkazy, je třeba věnovat zvláštní pozornost použití čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice (přepracované znění), který vymezuje podmínky, za nichž žadatel nemusí některé aspekty svých prohlášení podložit listinnými nebo jinými důkazy.

Čl. 4 odst. 5 kvalifikační směrnice (přepracované znění) Posuzování skutečností a okolností

Uplatňují-li členské státy zásadu, podle které je povinností žadatele, aby žádost o mezinárodní ochranu zdůvodnil, a nejsou-li jednotlivá prohlášení žadatele doložena písemnými nebo jinými doklady, nevyžadují tato prohlášení důkazy při splnění těchto podmínek:

- a) žadatel vynaložil skutečné úsilí, aby svou žádost odůvodnil;
- b) žadatel předložil všechny náležitosti, které měl k dispozici, a podal uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí;
- c) prohlášení žadatele byla shledána souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele;
- d) žadatel požádal o mezinárodní ochranu v nejkratší možné době, ledaže může prokázat dobrý důvod, proč tak neučinil, a dále
- e) byla zjištěna celková hodnověrnost žadatele.

Při určování, zda jsou splněny kumulativní podmínky stanovené v čl. 4 odst. 5 písm. a) až e) kvalifikační směrnice (přepracované znění) ⁽⁴⁸²⁾, musí být rovněž zohledněna osobní situace zranitelných žadatelů. Například podmínka stanovená v čl. 4 odst. 5 písm. b) kvalifikační směrnice (přepracované znění), aby žadatel předložil všechny náležitosti, které má k dispozici, může představovat problém pro zranitelné žadatele z důvodu jejich osobní situace, např. duševních omezení, jejich duševního zdraví, traumatu nebo hanby ⁽⁴⁸³⁾. Aby bylo možné posoudit, zda podle čl. 4 odst. 5 písm. b) žadatel podal „uspokojivé vysvětlení ohledně jiných chybějících náležitostí“, bude nezbytné zohlednit zranitelnost žadatele ⁽⁴⁸⁴⁾.

Podle čl. 4 odst. 5 písm. c) kvalifikační směrnice (přepracované znění) je na členském státu, aby posoudil, zda prohlášení žadatele mohou být shledána „souvislými a hodnověrnými a nejsou v rozporu s dostupnými zvláštními i obecnými informacemi o případu žadatele“. Při tomto posuzování musí členský stát vzít opět v úvahu jeho osobní situaci ⁽⁴⁸⁵⁾. Pokud byl například žadatel vystaven traumatickému zážitku, jako je mučení, znásilnění nebo jiné formy hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, je důležité, aby si rozhodující orgán uvědomil, jak mohou traumatické zážitky ovlivnit schopnost žadatele předkládat souvislá prohlášení ⁽⁴⁸⁶⁾.

⁽⁴⁸²⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 58; SDEU se odvolává na podmínky podle čl. 4 odst. 5 písm. a)–e) kvalifikační směrnice (přepracované znění) jako na „kumulativní podmínky“.

⁽⁴⁸³⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 70. Generální advokátka Sharpston ve svém stanovisku ve věci *A, B a C* z roku 2014, op. cit. (poznámka pod čarou č. 71 výše), bod 81, uvedla „že postupy pro přiznání postavení uprchlíka musí zajišťovat, aby žadatelé měli možnost se konkrétně vyjádřit k otázkám týkajícím se jejich hodnověrnosti v případech, kdy jediným důkazem o jejich sexuální orientaci je jejich vlastní prohlášení“.

⁽⁴⁸⁴⁾ Viz UNHCR, 2013, *Beyond Proof – Credibility assessment in EU asylum systems* (Nad rámec důkazů – Posuzování věrohodnosti v azylových systémech EU), s. 97.

⁽⁴⁸⁵⁾ SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), bod 36.

⁽⁴⁸⁶⁾ Viz také EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 6.2.

Čl. 4 odst. 5 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) ukládá časový požadavek, který musí být rovněž zvážen s ohledem na konkrétní postavení a osobní situaci žadatele. Postavení nebo osobní situace zranitelného žadatele může „prokázat dobrý důvod“, proč nebyl schopen požádat o mezinárodní ochranu v nejkratší možné době.

Mezi příklady těchto ukazatelů patří:

- žadatelé, kteří jsou nesvéprávní nebo jejichž svéprávnost je nejasná,
- žadatelé, kteří pociťují hanbu ze závažných osobních, společenských a/nebo kulturních důvodů,
- žadatelé, kteří si nejsou vědomi možnosti požádat o mezinárodní ochranu nebo o ní nejsou informováni, např. v důsledku duševních omezení, (duševního) zdraví, věku, vzdělání nebo traumatu ⁽⁴⁸⁷⁾.

Zranitelnost žadatele může vyžadovat přijetí zvláštních opatření, aby se zajistilo, že jeho žádost je podložena nezávislými důkazy ⁽⁴⁸⁸⁾. Listinné důkazy dokládající prohlášení žadatele nebo jiné důkazy, jako jsou lékařské zprávy, psychosociální prohlášení a svědectví, mohou být důležité pro potvrzení prohlášení žadatele a pro zjištění podstatných skutečností, zejména s ohledem na možné omezené schopnosti poskytnout osobní prohlášení.

Na podporu různých aspektů žádosti zranitelného žadatele mohou být vyžádány lékařské důkazy, včetně například:

- posouzení, do jaké míry může zranitelný žadatel předložit relevantní náležitosti a zda je schopen poskytnout prohlášení (čl. 4 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepřacované znění); viz také čl. 14 odst. 2 písm. b) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) a oddíl 3.4.1 „Lékařské důkazy“),
- zajištění přiměřené podpory a náležitých podmínek během osobního pohovoru (29. bod odůvodnění a čl. 15 odst. 3 a čl. 24 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění); viz také oddíly 7.2 a 7.5.3),
- doložení známek předchozího pronásledování nebo vážné újmy (čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) a čl. 18 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)),
- posouzení jizev, poranění a ran (viz také oddíl 7.5.4),
- potvrzení problémů v oblasti fyzického a/nebo duševního zdraví, které jsou důležité pro zjištění odůvodněnosti obav z pronásledování nebo reálné hrozby vážné újmy a/nebo nedostatečné ochrany podle článku 7 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) a/nebo nedostupnosti vnitrostátní ochrany podle článku 8 kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

Avšak jak konstatoval SDEU ve věci *F* v souvislosti s prohlášeními žadatele týkajícími se jeho sexuální orientace:

1. Článek 4 [kvalifikační směrnice (přepřacované znění)] musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání tomu, aby orgán odpovědný za posuzování žádostí o mezinárodní ochranu nebo soudy projednávající případně žalobu proti rozhodnutí tohoto orgánu

⁽⁴⁸⁷⁾ Viz například Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), rozsudek ze dne 8. dubna 2010, *AZ (ženy, které se staly oběťmi obchodování s lidmi) Thajsko v. Secretary of State for the Home Department*, CG [2010] UKUT 118 (IAC), bod 116. Viz také oddíl 6.2.3 „Ukazatele věrohodnosti“.

⁽⁴⁸⁸⁾ Viz také oddíl 7.5.1 „Konzultace s odborníky“.

nařídily v rámci posuzování skutečností a okolností týkajících se tvrzené sexuální orientace žadatele odborné posouzení, za předpokladu, že podmínky takového odborného posouzení jsou v souladu se základními právy zaručenými Listinou [EU], že uvedený orgán a tyto soudy nezakládají své rozhodnutí pouze na závěrech odborného posudku a že při posouzení prohlášení tohoto žadatele o jeho sexuální orientaci nejsou těmito závěry vázány.

2. Článek 4 [kvalifikační směrnice (přepracované znění)] musí být ve světle článku 7 Listiny [EU] vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby za účelem posouzení pravdivosti tvrzení žadatele o mezinárodní ochranu o jeho sexuální orientaci bylo provedeno a použito takové odborné psychologické posouzení, o jaké se jedná v původním řízení, jehož účelem je poskytnout na základě projektivních osobnostních testů obraz o sexuální orientaci tohoto žadatele ⁽⁴⁸⁹⁾.

Německý Spolkový správní soud v případě traumatizované oběti sexuálního násilí měl za to, že je na uvážení soudce, aby rozhodl, zda je třeba vyhledat znalce na podporu aspektů nároku, či nikoli. Pokud žadatel vykazuje závažné známky traumatu, které by mohly vážně ovlivnit jeho schopnost poskytnout prohlášení, soudce bude muset přiměřeně vysvětlit důvody, proč očekává, že bude schopen posoudit žadatelovu věrohodnost. V konkrétním případě dospěl soud k závěru, že soud nižšího stupně neposkytl přiměřené vysvětlení, proč se soudci domnívali, že jsou schopni rozhodnout, a to i přes četné faktory související se závažným sexuálním násilím, k němuž došlo (narození dítěte mimo manželství, jizvy, pláč při výslechu atd.). ⁽⁴⁹⁰⁾

Nejsou-li z jakéhokoli důvodu k dispozici podpůrné důkazy, bude přesto nutné zajistit, aby bylo zaručeno právo žadatele být vyslechnut ⁽⁴⁹¹⁾.

6.2.3. Ukazatele věrohodnosti

Při obecnějším posuzování věrohodnosti, kterým se podrobně zabývá právní analýza týkající se posuzování důkazů a věrohodnosti, bude uplatňování zavedených ukazatelů věrohodnosti na zranitelné žadatele vyžadovat zvláštní péči ⁽⁴⁹²⁾.

Osobní situace zranitelných žadatelů může ovlivnit úroveň vnitřní konzistentnosti, dostatek podrobností a věrohodnost jejich výpovědí, například z důvodu traumatu, (duševního) zdraví, mladého/starého věku, pohlaví, sexuální orientace, genderové identity nebo původu (vzdělání) ⁽⁴⁹³⁾.

Následuje několik příkladů vnitrostátní praxe. V Belgii Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva ve věci následné žádosti měla za to, že i když byla předchozí prohlášení žadatele neurčitá, dokumentace a prohlášení poskytnutá v následném řízení byla přesvědčivá a přesná jako celek s přihlédnutím k duševnímu stavu žadatele, který se stal obětí genderově podmíněného násilí ⁽⁴⁹⁴⁾. Rakouský Ústavní soud ve věci týkající

⁽⁴⁸⁹⁾ SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), závěr.

⁽⁴⁹⁰⁾ Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Německo), rozhodnutí ze dne 18. července 2001, 1 B 118.01.

⁽⁴⁹¹⁾ Viz také část 8.

⁽⁴⁹²⁾ Viz EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 4.5.

⁽⁴⁹³⁾ Tamtéž, oddíly 4.5.1 „Vnitřní konzistentnost“, 4.5.3 „Dostatek podrobností“, 6.2 „Dopad traumatických zážitků“, 6.5 „Pohlaví“ a 6.6 „Sexuální orientace a genderová identita“.

⁽⁴⁹⁴⁾ Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 10. listopadu 2015, 156 326 (shrnutí v angličtině).

se nezletilého žadatele zdůraznil, že je důležité věnovat náležitou pozornost možným důsledkům problémů v oblasti duševního zdraví, které by žadatel mohl mít, při posuzování věrohodnosti a soudržnosti poskytnutých prohlášení⁽⁴⁹⁵⁾. V Itálii ve věci týkající se žadatele, jehož nárok byl založen na sexuální orientaci (jak mu ji přisuzovali jiní), zrušil Soud v Janově rozhodnutí nižšího orgánu, který shledal jeho výpověď nespojitou a příliš obecnou. Soud naopak rozhodl, že žadatel vynaložil veškeré přiměřené úsilí, aby předložil všechny skutečnosti na podporu svého nároku. Při vyvozování tohoto závěru vzal soud náležitě v úvahu skutečnost, že se žadatel stal obětí sexuálního násilí a jako takový trpěl posttraumatickou stresovou poruchou, která mohla způsobit ztrátu paměti a nedostatek citového zapojení. Soud proto konstatoval, že od něj nelze rozumně očekávat, že by při vyprávění svého příběhu projevil větší emoce⁽⁴⁹⁶⁾. Ve Švýcarsku Federální správní soud akceptoval následnou žádost oběti obchodování s lidmi na základě toho, že schopnost obětí sexuálního vykořisťování vypovídat může být ovlivněna násilím, které zažily, včetně pocitů hanby a možného traumatu⁽⁴⁹⁷⁾.

Při posuzování vnější konzistentnosti výpovědí zranitelného žadatele mohou být relevantní konkrétní informace týkající se diskriminačního zacházení s určitými skupinami; nepřátelského vnímání skupin okolní společností; tradic, jimiž se řídí způsob provádění a uplatňování zákonů a předpisů; (neformálních) systémů řešení konfliktů; systémů ochrany svědků; léčby zdravotního stavu; zacházení s osobami se zdravotním postižením; duchovních přesvědčení; prosazování práva a právního státu; a systémů péče o děti a opatrovnických systémů. Je však třeba rovněž zohlednit možnost, že takové informace nemusí být vždy k dispozici. Například informace o škodlivých tradicích nebo zvykovém právu jednotlivých zemí mohou být nedostupné z důvodu chybějící kodifikace. Při posuzování výskytu násilí by násilí v rodině mohlo být chápáno jako „rodinná záležitost“, škodlivé tradiční praktiky by mohly být ve společnosti vnímány jako tabu atd.⁽⁴⁹⁸⁾ Činitelé s rozhodovací pravomocí by si rovněž měli být vědomi toho, že někteří zranitelní žadatelé, jako jsou nezletilí, osoby s duševními poruchami a ženy ze zemí se sociálními omezeními, nemusí mít přístup k informacím o určitých událostech, činnostech a/nebo organizacích a/nebo o nich nemusí mít přehled⁽⁴⁹⁹⁾.

Náležité zohlednění věku nezletilých žadatelů má zásadní význam pro posouzení věrohodnosti jejich prohlášení. Je třeba vzít v úvahu řadu aspektů specifických pro nezletilé žadatele. Patří mezi ně jejich vývojové stadium a jeho vliv na paměť, způsob, jakým obvykle vyprávějí vzpomínky, a jejich znalost konkrétních a obecných informací týkajících se jejich případu⁽⁵⁰⁰⁾.

⁽⁴⁹⁵⁾ Ústavní soud (Verfassungsgerichtshof, Rakousko), rozsudek ze dne 26. června 2013, U1343/2012.

⁽⁴⁹⁶⁾ Soud v Janově (Tribunale di Genova, Itálie), rozsudek ze dne 13. května 2016, 15023/15 (shrnutí v angličtině). Viz také ESLP, rozsudek ze dne 29. ledna 2013, *S.H.H. proti Spojenému království*, č. 60367/10.

⁽⁴⁹⁷⁾ Federální správní soud (BVGE, Švýcarsko), 2016, D-6806, op. cit. (poznámka pod čarou č. 129 výše). Podle UNHCR by činitelé s rozhodovací pravomocí měli pochopit, že kulturní rozdíly a trauma hrají důležitou a komplexní úlohu při určování chování osoby, která zažila genderově podmíněné násilí. Viz UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně: Pronásledování z důvodu genderové příslušnosti ve smyslu článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967, 7. května 2002, HCR/GIP/02/01, odst. 36 bod xi). Podle doporučení UNHCR by typ a úroveň emocí projevovaných během vyprávění žadatelčiných zážitků neměly mít vliv na posouzení její věrohodnosti. V této souvislosti UNHCR doporučuje, aby byli žadatelům před pohovorem a po něm k dispozici školení psychosociální poradci a aby orgány v případě potřeby zajistily možnost psychosociálního poradenství a dalších podpůrných služeb (tamtéž, odst. 36 bod xii).

⁽⁴⁹⁸⁾ UN Women, UNICEF a Rozvojový program OSN, *Informal Justice Systems – Charting a course for human rights-based engagement* (Neformální soudní systémy – vytyčení směru pro zapojení založené na lidských právech), 2012; Asistenční mise OSN v Afghánistánu a Úřad vysokého komisaře OSN pro lidská práva, *Harmful traditional practices and implementation of the law on elimination of violence against women in Afghanistan* (Škodlivé tradiční praktiky a provádění zákona o odstranění násilí na ženách v Afghánistánu), 9. prosince 2010.

⁽⁴⁹⁹⁾ EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 4.5.2 týkající se vnější konzistentnosti a oddíl 6.5 týkající se pohlaví.

⁽⁵⁰⁰⁾ Tamtéž, oddíl 5.2.4 „Posuzování důkazů a věrohodnosti: zvláštní faktory, které je třeba zohlednit v případech nezletilých žadatelů“.

6.3. Pronásledování a vážná újma

Pokud jde o podmínky přiznání postavení uprchlíka, čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepracované znění) definuje pronásledování.

Čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepracované znění) Pronásledování

Aby bylo jednání považováno za pronásledování ve smyslu čl. 1 odst. A Ženevské úmluvy, musí být

- a) svou povahou nebo opakováním dostatečně závažné, aby představovalo vážné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se podle čl. 15 odst. 2 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod nelze odchýlit, nebo
- b) souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a).

Pokud jde o podmínky pro získání nároku na doplňkovou ochranu, článek 15 kvalifikační směrnice (přepracované znění) definuje vážnou újmu.

Článek 15 kvalifikační směrnice (přepracované znění) Vážná újma

Vážnou újmou se rozumí:

- a) uložení nebo vykonání trestu smrti nebo
- b) mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest vůči žadateli v zemi původu nebo
- c) vážné a individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu.

Následující oddíly se zaměřují na to, jak může zranitelnost žadatele znamenat, že jednání je považováno za pronásledování nebo hrozbu vážné újmy, zatímco pokud by tentýž čin byl spáchán vůči osobě bez této zranitelnosti, nebylo by to možné považovat za pronásledování nebo hrozbu vážné újmy.

6.3.1. Pronásledování a vážná újma jsou „relativní“

Vymezením pronásledování z hlediska vážného porušení základních lidských práv (čl. 9 odst. 1 písm. a) nebo souběhu rovnocenných porušení (čl. 9 odst. 1 písm. b) se kvalifikační směrnice (přepracované znění) zavazuje k uznání relativní povahy pronásledování. Co je pro žadatele závažným porušením základního lidského práva, bude částečně záviset na jeho konkrétní

situaci. Jak je uvedeno v právní analýze týkající se podmínek pro získání mezinárodní ochrany, „porušení lidského práva, i když má být považováno za základní, musí projít testem závažnosti na základě konkrétního dopadu, který má na žadatele“⁽⁵⁰¹⁾. Totéž jednání může mít různé dopady v závislosti na osobní situaci a konkrétním postavení žadatele, včetně zejména faktorů souvisejících se zranitelností, jako je původ, pohlaví a věk.

Ve vztahu k základnímu lidskému právu, které je v souvislosti s pronásledováním nejčastěji ve hře, totiž zákazu špatného zacházení, SDEU uvedl, že „zákaz nelidského či ponižujícího zacházení stanovený v článku 4 Listiny odpovídá zákazu zakotvenému v článku 3 EÚLP a že v tomto rozsahu jsou jeho smysl a rozsah [...] stejné jako smysl a rozsah, které tomuto zákazu přiznává [EÚLP]“⁽⁵⁰²⁾. ESLP zase zdůraznil, že:

špatné zacházení, kterému bude žadatel údajně čelit v případě návratu, musí dosahovat minimální úrovně závažnosti, aby spadalo do působnosti článku 3. Posouzení této úrovně je relativní v závislosti na všech okolnostech případu⁽⁵⁰³⁾.

ESLP dále uvedl, že „posouzení se musí zaměřit na předvídatelné důsledky vyhoštění žadatele do cílové země s ohledem na obecnou situaci v této zemi a na jeho osobní situaci“⁽⁵⁰⁴⁾. V rozsudku velkého senátu ve věci *M.S.S. proti Belgii a Řecku* Soud konstatoval, že „posouzení tohoto minima [...] závisí na všech okolnostech daného případu, jako je doba trvání zacházení, jeho fyzické nebo psychické dopady a v některých případech pohlaví, věk a zdravotní stav oběti“⁽⁵⁰⁵⁾

ESLP obecně považuje zacházení za nelidské, pokud bylo „promyšlené, trvalo bez přestávky několik hodin a způsobilo buď skutečnou tělesnou újmu, nebo intenzivní fyzické či duševní utrpení“. ESLP považuje zacházení za „ponižující“, pokud:

ponižuje nebo pokořuje jednotlivce tím, že projevuje nedostatek úcty k jeho lidské důstojnosti nebo ji snižuje, nebo vzbuzuje pocity strachu, úzkosti nebo méněcennosti, které mohou zlomit morální nebo fyzickou odolnost jednotlivce [...] Může stačit, že oběť je ponižována ve svých vlastních očích, i když ne v očích ostatních [...] V neposlední řadě, ačkoli otázka, zda cílem zacházení bylo oběť ponížít nebo pokořit, je faktorem, který je třeba vzít v úvahu, absence takového cíle nemůže s konečnou platností vyloučit, že došlo k porušení článku 3.⁽⁵⁰⁶⁾

To znamená, že jednání, které by jinak nemuselo dosáhnout minimální požadované úrovně závažnosti, by této úrovně dosáhlo v případě, že se jedná například o ženu, dítě nebo starší osoby, nebo pokud daná osoba trpí zdravotním postižením nebo zdravotními problémy.

S ohledem na tuto obecnou shodu SDEU ve věci *Y a Z* uvedl:

Ze znění čl. 9 odst. 1 směrnice [...] vyplývá, že k tomu, aby dotyčná jednání mohla být považována za pronásledování, je nezbytná existence „vážného porušení“ uvedené svobody, kterým je dotyčná osoba postižena významným způsobem⁽⁵⁰⁷⁾.

⁽⁵⁰¹⁾ EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, s. 34.

⁽⁵⁰²⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), bod 67.

⁽⁵⁰³⁾ ESLP (velký senát), 2016, *J.K. a ostatní*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 48 výše), § 79, který odkazuje na dřívější rozsudek: ESLP, rozsudek ze dne 6. března 2001, *Hilal proti Spojenému království*, 45276/99, ECLI:CE:ECHR:2001:0306JUD004527699.

⁽⁵⁰⁴⁾ Tamtéž, § 83.

⁽⁵⁰⁵⁾ ESLP (velký senát), 2011, *M.S.S. proti Belgii a Řecku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 45 výše), § 219. Viz také ESLP, rozsudek ze dne 3. prosince 2013, *Ghorbanov a ostatní proti Turecku*, č. 28127/09, § 33.

⁽⁵⁰⁶⁾ ESLP (velký senát), 2011, *M.S.S. proti Belgii a Řecku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 45 výše), § 220.

⁽⁵⁰⁷⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 5. září 2012, C-71/11 a C-99/11, *Bundesrepublik Deutschland v. Y a Z*, EU:C:2012:518, bod 59.

Obdobně ve věci *A, B a C* Soudní dvůr Evropské unie uvedl, že:

podle čl. 4 odst. 3 písm. c) [kvalifikační směrnice (přepřacované znění)] se toto posouzení provádí jednotlivě a jsou při něm zohledňovány konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou původ, pohlaví a věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu ⁽⁵⁰⁸⁾.

Na základě stejného přístupu vytvořily vnitrostátní soudy členských států judikaturu, která dokládá, že určitá jednání mohou představovat pronásledování nebo vážnou újmu, pokud jsou spáchána vůči dítěti, ačkoli by se tak nestalo v případě dospělé osoby ve srovnatelném postavení.

Například ve věci týkající se sedmileté nezletilé osoby s albinismem, která se narodila a vyrůstala ve Spojeném království, Vrchní soud Spojeného království rozhodl, že výchozím bodem je zvláštní zranitelnost žadatele, přičemž se bere v úvahu jeho osobní pohled a konkrétní skutkové okolnosti věci. Poté, co soud konkrétně zvažil věk žadatele a jeho původ jakožto dítěte vychovaného ve Spojeném království, nakonec dospěl k závěru, že diskriminace z důvodu albinismu by byla pro žadatele „zcela nová“, a tudíž mnohem závažnější, než kdyby byl vychováván v Nigérii. S odkazem na jeho věk měl soud rovněž za to, že dítě může být ohroženo újmou v důsledku pronásledování v případech, kdy by dospělá osoba ve srovnatelném postavení takto ohrožena nebyla ⁽⁵⁰⁹⁾.

Pokud jde o patnáctiletou dívku z Íránu, rakouský Azylový soud rozhodl, že v jejím případě jednání ředitelky její školy, jako je bití a plivání na ni, jakož i zneužívání a zavírání do tmavých místností, včetně odpírání spánku, představuje pronásledování. Soud rozhodl, že s ohledem na její mladý věk a pohlaví v době, kdy byla těmto opatřením vystavena, může i mírně represivní jednání představovat pronásledování ⁽⁵¹⁰⁾.

Článek 15 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) rovněž odráží podrobné chápání relativní povahy vážné újmy.

Pokud jde o čl. 15 písm. a), trest smrti je jako takový a za všech okolností bez ohledu na to, zda je žadatel považován za zranitelného, či nikoli, považován za vážnou újmu. Čl. 15 písm. b) v podstatě odpovídá článku 3 EÚLP, který je součástí obecných zásad unijního práva, a je samostatně zakotven jak v článku 4 ⁽⁵¹¹⁾, tak v čl. 19 odst. 2 ⁽⁵¹²⁾ Listiny EU. Pokud jde o čl. 15 písm. c), významem zranitelnosti žadatele se zabývá následující oddíl ⁽⁵¹³⁾.

⁽⁵⁰⁸⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 57. Viz také oddíly 3.4 a 3.4.1.

⁽⁵⁰⁹⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), rozsudek ze dne 24. listopadu 2016, *JA (dítě – nebezpečí pronásledování) Nigérie*, [2016] UKUT 560 (IAC), body 14–15.

⁽⁵¹⁰⁾ Nezávislý azylový senát (Unabhängiger Asylsenat, Rakousko), rozhodnutí ze dne 9. července 1998, 203.332/0-VIII/22/98.

⁽⁵¹¹⁾ SDEU, 2017, *C.K. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 40 výše), body 67–68; SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 37; SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 91; SDEU, 2019, *Ibrahim a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 436 výše), bod 89.

⁽⁵¹²⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 18. prosince 2014, *Mohamed M'Boj v. État belge*, C-542/13, EU:C:2014:2452, bod 38; SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 18. prosince 2014, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve v. Moussa Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453, bod 47; SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 17. února 2009, *Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU:C:2009:94, bod 28.

⁽⁵¹³⁾ Pokud jde o vztah mezi článkem 3 EÚLP a čl. 15 písm. c) kvalifikační směrnice, viz SDEU (velký senát), 2009, *Elgafaji*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše), bod 28.

6.3.2. Zranitelnost, ozbrojený konflikt a svévolné násilí

V situacích ozbrojeného konfliktu nebo všeobecného násilí mohou být zranitelní žadatelé postiženi vážněji než ostatní. Jak uvedl UNHCR:

Celkový kontext ozbrojeného konfliktu a násilí může za určitých okolností umocňovat dopad újmy na určitou osobu a způsobovat tak újmu představující pronásledování. Dlouhotrvající ozbrojené konflikty a násilí mohou mít například velmi zhoubné účinky na fyzické a psychické zdraví žadatelů nebo na jejich osobnostní vývoj. I takové účinky je nutné posuzovat, přičemž je třeba zohlednit charakter, zázemí, postavení ve společnosti, věk, pohlaví a další faktory týkající se žadatele. ⁽⁵¹⁴⁾

Kvalifikační směrnice (přepřacované znění) obsahuje zvláštní ustanovení týkající se situací svévolného násilí v situacích ozbrojeného konfliktu v souvislosti s doplňkovou ochranou. Čl. 15 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) stanoví, že vážnou újmu představuje mimo jiné „vážné a individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního ozbrojeného konfliktu“ ⁽⁵¹⁵⁾. Posouzení míry svévolného násilí není pouhou kvantitativní analýzou úmrtí a obětí civilního obyvatelstva atd., ale také kvalitativní analýzou ⁽⁵¹⁶⁾.

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Čl. 15 písm. c) kvalifikační směrnice (2011/95/EU) – Právní analýza*, 2014, zejména oddíl 1.6 „Vážné a individuální ohrožení“.

SDEU vydal konkrétní pokyny k situacím ozbrojeného konfliktu a svévolného násilí v souvislosti se žádostmi založenými na čl. 15 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) ve dvou případech: *Elgafaji* a *Diakité*. To, co Soudní dvůr uvedl ve věci *Elgafaji*, je relevantní v kontextu zranitelnosti žadatele o mezinárodní ochranu, zejména ve vztahu k případům, v nichž existují zvláštní faktory osobní situace žadatele (někdy nazývané jako přístup „klouzavé stupnice“). SDEU rozhodl takto:

Výjimečná povaha takové situace [podle čl. 15 písm. c)] je rovněž posílena skutečností, že dotyčná ochrana je subsidiární, a systematickou článku 15 směrnice, kdy újmy definované v písmenech a) a b) tohoto článku předpokládají zřetelnou míru individualizace. Ačkoliv je jistě pravda, že kolektivní skutečnosti hrají pro použití čl. 15 písm. c) směrnice významnou roli v tom smyslu, že dotyčná osoba přísluší, jako ostatní osoby, do okruhu možných obětí svévolného násilí v případě vnitrostátního nebo mezinárodního ozbrojeného konfliktu, nic to nemění na skutečnosti, že toto ustanovení musí být vykládáno systematicky, vzhledem ke dvěma ostatním situacím obsaženým v uvedeném článku 15 směrnice, a musí tak být vykládáno v úzké souvislosti s takovou individualizací.

⁽⁵¹⁴⁾ UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně č. 12: Žádosti o přiznání právního postavení uprchlíka související se situacemi ozbrojeného konfliktu a násilí, 2. prosince 2016, HCR/GIP/16/12, odst. 12.

⁽⁵¹⁵⁾ Článek 15 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) je v plném znění citován v oddíle 6.3.

⁽⁵¹⁶⁾ Viz EASO, *Čl. 15 písm. c) kvalifikační směrnice (2011/95/EU) – Právní analýza*, 2014, s. 31.

V tomto ohledu je třeba uvést, že čím více je žadatel případně schopen prokázat, že je specificky dotčen z důvodu skutečností vlastních jeho osobní situaci, tím nižší míra svévolného násilí bude požadována pro to, aby mohl mít nárok na podpůrnou ochranu ⁽⁵¹⁷⁾.

V situacích relativně nízké úrovně svévolného násilí by tedy jakákoli osobní situace, která žadatele činí zranitelnou, měla být důkladně posouzena v rámci přístupu klouzavé stupnice.

Francouzský Národní azylový soud (Cour nationale de droit d'asile, CNDA) přiznal doplňkovou ochranu mladému Iráčanovi, který uprchl ze země jako šestnáctiletý sirotek, s odůvodněním, že jeho izolace jako sirotka by ho v případě návratu do Iráku v souvislosti s následným svévolným násilím postavila do zvlášť zranitelné situace ⁽⁵¹⁸⁾.

6.4. Žadatelé, kteří již byli pronásledováni nebo utrpěli vážnou újmu

Čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice (přepracované znění) uvádí:

Čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice (přepracované znění)

Skutečnost, že žadatel již byl pronásledován nebo utrpěl vážnou újmu nebo byl vystaven přímým hrozbám pronásledování nebo způsobení vážné újmy, je závažným ukazatelem odůvodněnosti obav žadatele z pronásledování nebo reálného nebezpečí utrpění vážné újmy, neexistují-li závažné důvody domnívat se, že pronásledování nebo způsobení vážné újmy se již nebude opakovat ⁽⁵¹⁹⁾.

Podle definice uprchlíka vyžaduje prokázání oprávněných obav žadatele z pronásledování výhledové posouzení na základě současných podmínek ⁽⁵²⁰⁾. Ustanovení čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice (přepracované znění) však vyžaduje, aby byla skutečnost předchozího pronásledování (nebo vážné újmy) považována za závažný ukazatel současného nebezpečí, pokud neexistují závažné důvody se domnívat, že se to již nebude opakovat. Ve věci *MP* Soudní dvůr Evropské unie zdůraznil, že okolnost, že dotyčná osoba „byla v minulosti obětí mučení ze strany orgánů země původu, není sama o sobě důvodem, aby byl této osobě přiznán nárok na podpůrnou ochranu v okamžiku, kdy již neexistuje reálná hrozba, že v případě navrácení do této země znovu dojde k mučení“ ⁽⁵²¹⁾.

Čl. 4 odst. 4 může být obzvláště důležitý v případě zranitelných žadatelů, neboť jejich pronásledování v minulosti mohlo zahrnovat fyzickou nebo duševní újmu, která je mohla učinit náchylnějšími k opakování takového pronásledování.

Jeden z příkladů, jak může pronásledování nebo vážná újma v minulosti ovlivnit zranitelné žadatele, se týká žen, které se staly oběťmi obchodování s lidmi. Touto problematikou se

⁽⁵¹⁷⁾ SDEU (velký senát), 2009, *Elgafaji*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše), body 38 a 39. Viz také SDEU, rozsudek ze dne 30. ledna 2014, *Aboubacar Diakité v Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, EU:C:2014:39, bod 31.

⁽⁵¹⁸⁾ Národní azylový soud (Cour nationale de droit d'asile (CNDA), Francie), rozsudek ze dne 13. ledna 2020, *M.A.*, č. 17016120 C.

⁽⁵¹⁹⁾ SDEU již na tento pojem odkázal ve svých výkladech, například SDEU, 2013, *X, Y a Z*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 465 výše), body 63–64.

⁽⁵²⁰⁾ SDEU, 2013, *X, Y a Z*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 465 výše), bod 74.

⁽⁵²¹⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 30.

zabývala řada vnitrostátních rozhodnutí. V jednom z případů z roku 2016 například Vrchní soud Spojeného království stanovil řadu faktorů, které budou naznačovat zvýšené riziko opakovaného obchodování. Může sem mimo jiné patřit:

- a) neexistence podpůrné rodiny, která by byla ochotna přijmout [žadatele] zpět do rodiny;
- b) viditelné nebo rozpoznatelné znaky zranitelnosti, jako například neexistence sítě sociální podpory, která by jí pomáhala, žádné nebo nízké vzdělání nebo odborné dovednosti, duševní stav, který mohl být způsoben zkušenostmi se zneužíváním v době, kdy se původně stala obětí obchodování s lidmi, materiální a finanční strádání, které znamená, že bude žít v chudobě nebo bídě;
- c) skutečnost, že žena byla dříve obětí obchodování s lidmi, pravděpodobně znamená, že ji obchodníci s lidmi označili za osobu, která vykazuje takové znaky zranitelnosti, že existuje reálná hrozba, že se stane obětí obchodování s lidmi ⁽⁵²²⁾.

Dalším příkladem pronásledování nebo vážné újmy utrpěné v minulosti, které mohou výrazně ovlivnit určování statusu zranitelných žadatelů, je praktika mrzačení ženských pohlavních orgánů. V každém jednotlivém případě bude třeba posoudit, zda skutečnost, že došlo k mrzačení ženských pohlavních orgánů, vede k použití čl. 4 odst. 4 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) ⁽⁵²³⁾.

Tento druh zranitelnosti může mít rovněž dopad na ukončení platnosti postavení uprchlíka a doplňkové ochrany. Ustanovení o ukončení v člancích 11 a 16 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) se nevztahují na osobu mající nárok na postavení uprchlíka nebo doplňkovou ochranu, „[která] je [schopna] uvést naléhavé důvody podložené předchozím [pronásledováním nebo vážnou újmu] pro odmítnutí ochrany země své státní příslušnosti, nebo je-li osobou bez státní příslušnosti, pro odmítnutí ochrany země svého dosavadního pobytu“ ⁽⁵²⁴⁾. Podobné ustanovení lze nalézt i v Úmluvě o uprchlících (čl. 1C poslední pododstavec ⁽⁵²⁵⁾).

6.5. Důvody pronásledování

Zranitelný žadatel může mít oprávněné obavy před pronásledováním z kteréhokoli z pěti důvodů uvedených v čl. 2 písm. d) a článku 10 kvalifikační směrnice (přepřacované znění): rasa, náboženství, národnost, zastávání určitých politických názorů nebo příslušnost k určitým společenským vrstvám ⁽⁵²⁶⁾.

Každý z těchto důvodů může v určitých souvislostech vyvolat problémy specifické pro zranitelné žadatele. Vezměme si například osobu na invalidním vozíku, která vede kampaň za práva osob se zdravotním postižením a která může čelit odůvodněným obavám

⁽⁵²²⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal), senát pro imigrační a azylové otázky (Spojené království), rozsudek ze dne 17. října 2016, *HD (ženy, které se staly oběťmi obchodování s lidmi) Nigérie CG*, [2016] UKUT 454 (IAC), bod 190. Viz také Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), 2010, *AZ (ženy, které se staly oběťmi obchodování s lidmi) Thajsko v. SSHD*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 487 výše), body 141 a 149, a CNDA (Grande formation, Francie), rozsudek ze dne 30. března 2017, *Mme F.*, č. 16015058 R.

⁽⁵²³⁾ Viz například Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 26. listopadu 2019, č. 229 288, bod 4.5, a UNHCR, *Guidance note on refugee claims relating to female genital mutilation* (Pokyny k nárokům uprchlíků v souvislosti s mrzačením ženských pohlavních orgánů), květen 2009. Upozorňujeme, že SDEU ani ESLP dosud neuplatnil pojem „pokračující forma újmy“, jak je popsán v bodech 13–15 pokynů.

⁽⁵²⁴⁾ Čl. 11 odst. 3 a čl. 16 odst. 3 kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

⁽⁵²⁵⁾ Ačkoli je oblast působnosti čl. 1C omezena na osoby s právním postavením uprchlíka.

⁽⁵²⁶⁾ EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, oddíl 1.5.2.4.

z pronásledování, protože je vnímána jako osoba zastávající politický názor nepřátelský vůči úřadům. Důvod příslušnosti k určité společenské vrstvě se však nejčastěji objevuje v žádostech zranitelných žadatelů, a proto se příklady v tomto oddíle zaměřují pouze na tuto otázku ⁽⁵²⁷⁾.

V čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) je uvedena definice určité společenské vrstvy.

Čl. 10 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) Důvody pronásledování

Při posuzování důvodů pronásledování přihlíží členský stát k těmto hlediskům:

[...]

d) skupina tvoří určitou společenskou vrstvu, zejména jestliže

příslušníci této skupiny sdílejí vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit, nebo sdílejí charakteristiku nebo přesvědčení, které jsou natolik zásadní pro totožnost nebo svědomí, že daná osoba nemá být nucena, aby se jí zřekla, a dále – tato skupina má v dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou. V závislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace. Sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala akty považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné. Pro účely určení příslušnosti k určité společenské vrstvě nebo vymezení rysu takové skupiny musí být náležitě uvážena hlediska spojená s pohlavím, včetně genderové identity;

Relevantní je také 30. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění), který zní:

30. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění)

Je rovněž nezbytné zavést společný přístup k pronásledování z důvodu „příslušnosti k určitým společenským vrstvám“. Pro účely vymezení určité společenské vrstvy je třeba náležitě zvážit skutečnosti plynoucí z pohlaví žadatele, včetně jeho genderové identity a sexuální orientace, které se mohou týkat určitých právních tradic a zvyklostí, v jejichž důsledku dochází například k mrzačení pohlavních orgánů, nuceným sterilizacím či nuceným potratům, pokud mají souvislost s žadatelovou odůvodněnou obavou z pronásledování.

Podle čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) „[p]ro účely určení příslušnosti k určité společenské vrstvě [...] musí být náležitě uvážena hlediska spojená s pohlavím, včetně genderové identity“ ⁽⁵²⁸⁾. Mezi další osobní situace, které budou spadat do oblasti působnosti čl. 10 odst. 1 písm. d), patří situace osob se zdravotním postižením

⁽⁵²⁷⁾ Tamtéž, oddíl 1.5.2 týkající se různých důvodů pronásledování podle článku 10 kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

⁽⁵²⁸⁾ Další informace viz oddíl 6.8.2 týkající se pohlaví a oddíl 6.8.3 týkající se LGBTI.

nebo osob s duševní chorobou nebo poruchou a osob, které se staly oběťmi obchodování s lidmi ⁽⁵²⁹⁾.

Rakouský Spolkový správní soud například konstatoval, že íránská žena a její nezletilá dcera by mohly být vystaveny násilí ze strany manžela v souvislosti se ctí, protože manželka i dcera nesouhlasily s přáním manžela dceru nuceně provdat. Žena nakonec svého manžela opustila i s dcerou. V právním odůvodnění soud poukázal na pravděpodobnost zabití ze cti a konstatoval, že žena patří k určité společenské vrstvě rodinného příslušníka ⁽⁵³⁰⁾.

Francouzská Státní rada ve svém nejvyšším senátu v řadě případů rozhodla, že souvislost s příslušností k určité společenské vrstvě lze prokázat v případech, kdy nezletilým žadatelkám narozeným ve Francii hrozí v případě jejich odeslání do země původu jejich rodičů zmrzačení ženských pohlavních orgánů ⁽⁵³¹⁾.

Francouzský Národní azylový soud (Cour nationale de droit d'asile, CNDA) konstatoval, že oběti obchodování s lidmi ze státu Edo v Nigérii mají společný původ a odlišnou identitu, která spadá do definice určité společenské vrstvy ⁽⁵³²⁾. CNDA se při posuzování toho, zda oběti obchodování s lidmi představují určitou společenskou vrstvu, soustředil především na to, jak tyto oběti obchodování s lidmi vnímá komunita ⁽⁵³³⁾.

Ve věci AZ (*ženy, které se staly oběťmi obchodování s lidmi*) Thajsko prokázal Vrchní soud Spojeného království souvislost s určitou společenskou vrstvou tím, že jako specifické charakteristické rysy zohlednil nejen předchozí zkušenosti žadatelky jako oběti obchodování s lidmi, ale také její věk. Soud určil zvláštní společenskou vrstvu „mladých žen, které se staly oběťmi obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování“ a zdůraznil, že stěžovatelka je obzvláště zranitelnou mladou ženou, a proto se nenachází ve stejné situaci jako ostatní ženy, které jsou vráceny do Thajska ⁽⁵³⁴⁾.

6.6. Poskytovatelé ochrany a zranitelnost

Existuje několik konkrétních vztahů mezi zranitelností a úlohou poskytovatelů ochrany. Jakmile je prokázáno, že jednání, kterého se zranitelný žadatel obává, lze hodnotit jako pronásledování podle článku 9 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) nebo jako vážnou újmu podle článku 15 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) a že existuje původce pronásledování nebo vážné újmy ve smyslu článku 6 kvalifikační směrnice (přepřacované

⁽⁵²⁹⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), 2016, *JA (dítě – nebezpečí pronásledování) Nigérie*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 509 výše).

⁽⁵³⁰⁾ Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Rakousko), rozsudek ze dne 10. března 2015, L506 1438704-1. Viz rovněž Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Rakousko), rozsudek ze dne 10. dubna 2017, W268 2127664-1, kterým se uděluje azyl irácké ženě, která byla jako nezletilá nuceně provdána a byla vystavena neustálému násilí ze strany svého manžela i dalších rodinných příslušníků. Soud konstatoval příslušnost k určité společenské vrstvě žen odloučených od rodiny bez rodinné podpory.

⁽⁵³¹⁾ Státní rada (Conseil d'état, Assemblée, Francie), rozsudek ze dne 21. prosince 2012, *Mme AB et Mlle CD-B*, č. 332491, FR:CEASS:2012:332491.20121221 (neoficiální překlad). Viz rovněž CNDA (Francie), rozsudek ze dne 13. února 2014, *Ms K*, č. 12022774 (nezletilá dívka, státní příslušnice Pobřeží slonoviny); CNDA (Francie), rozsudek ze dne 9. června 2016, *Ms D*, č. 16001323 (nezletilá dívka, státní příslušnice Guineje).

⁽⁵³²⁾ CNDA (Francie), rozhodnutí ze dne 24. března 2015, *J.E.F.*, č. 10012810. Tento případ se týkal vrácení věci Státní radou soudu CNDA. V rozhodnutí je místo původu stěžovatelky (stát Edo v Nigérii) označeno za specifický charakteristický rys, a tedy součást definice určité sociální skupiny. Vzhledem k tomu, že většina nigerijských žen, které se staly oběťmi obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování, pocházela ze státu Edo nebo ze státu Delta, může být region, ze kterého pochází stěžovatelka, skutečně uznán za zvláštní charakteristický rys. Soud CNDA shledal, že oběti obchodování s lidmi ze státu Edo sdílejí společný původ.

⁽⁵³³⁾ Viz rovněž CNDA (Francie), 2017, *Mme F*, č. 16015058 R, op. cit. (poznámka pod čarou č. 522 výše). Tento rozsudek se týkal všech nigerijských států, a nikoli pouze státu Edo a Benin City.

⁽⁵³⁴⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), 2010, *AZ (ženy, které se staly oběťmi obchodování) Thajsko v. SSHD*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 487 výše), bod 140; Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), 2016, *JA (dítě – nebezpečí pronásledování) Nigérie*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 509 výše).

znění), zaměří se pozornost na poskytovatele ochrany. Poskytovateli ochrany se zabývá článek 7 kvalifikační směrnice, který stanoví:

Článek 7 kvalifikační směrnice (přepracované znění)

Poskytovatelé ochrany

1. Ochranu před pronásledováním nebo vážnou újmou mohou poskytovat pouze

a) stát nebo

b) strany nebo organizace, včetně mezinárodních organizací, ovládající stát nebo podstatnou část území státu,

pokud jsou ochotny a schopny zajistit ochranu v souladu s odstavcem 2.

2. Ochrana před pronásledováním nebo vážnou újmou musí být účinná a nesmí být pouze dočasná. Má se zpravidla za to, že taková ochrana je poskytována, jestliže subjekty uvedené v odst. 1 písm. a) a b) učiní přiměřené kroky k zabránění pronásledování nebo způsobení vážné újmy, mimo jiné zavedením účinného právního systému pro odhalování, stíhání a trestání jednání představujících pronásledování nebo způsobení vážné újmy, a žadatel má k této ochraně přístup.

3. Při posuzování, zda určitá mezinárodní organizace ovládá stát nebo podstatnou část jeho území a poskytuje ochranu popsanou v odstavci 2, berou členské státy v úvahu případné pokyny obsažené v příslušných aktech Unie.

Článek 7 kvalifikační směrnice (přepracované znění) je třeba vykládat s ohledem na 26. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění), který stanoví:

26. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění)

Ochranu může poskytovat buď stát, nebo strany a organizace, včetně mezinárodních organizací, které jsou ochotny a schopny ochranu poskytnout a které splňují podmínky stanovené v této směrnici a kontrolují region nebo větší oblast na území členského státu. Taková ochrana by měla být účinná a neměla by být pouze dočasná.

Pokud jde o pronásledování nebo vážnou újmu způsobené státními původci, 27. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění) zní takto:

27. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění)

[...] Je-li původcem pronásledování nebo vážné újmy stát nebo státní subjekt, měla by se uplatnit domněnka, že účinná ochrana není žadateli dostupná. [...]

Při posuzování toho, zda existuje účinná ochrana před nestátními původci pronásledování nebo vážné újmy, by měl členský stát vzít v úvahu osobní situaci, například pohlaví nebo nezletilost, které činí žadatele zranitelným, pokud pachatelé mohou být nestátní subjekty, jako jsou rodinní příslušníci nebo členové klanu.

Při celkovém posuzování toho, zda existuje účinná ochrana, může být relevantní zvážit, zda budou žadatelům s omezenou svéprávností, jako jsou nezletilé osoby bez doprovodu, poskytnuty mimo jiné účinné poručnické a opatrovnické systémy, jakož i systémy péče. V závislosti na okolnostech případu může být rovněž nezbytné posoudit, zda žadatelé se zdravotním postižením mohou potřebovat zvláštní vybavení a/nebo lékařskou péči nebo jinou pomoc při přístupu k trvalé ochraně a zda žadatelé se závažnými (duševními) zdravotními problémy mohou například vyžadovat přístup ke specifické léčbě.

Ve věci *NA a VA* analyzoval Vrchní soud Spojeného království (UKUT) význam pojmu „přiměřené kroky“ k zajištění ochrany a dospěl k závěru, že tento pojem zahrnuje zohlednění individuálních charakteristických rysů, které mohou mít vliv na schopnost žadatele získat účinnou, nikoli dočasnou ochranu, a tedy zda je stát fakticky schopen a ochoten jej chránit. Pokud jde o potřeby zvláštní ochrany žadatelů, Vrchní soud Spojeného království (UKUT) uvedl příklady opatření k zajištění účinné ochrany svědků, přičemž zdůraznil význam „širokého souboru opatření [...] v závislosti na konkrétním kontextu“⁽⁵³⁵⁾. Tato analýza uznává, že různé skupiny (zranitelných) žadatelů mohou vyžadovat zvláštní opatření, aby mohli požívat účinné ochrany.

Pokud jde o účinnou ochranu žen před genderově podmíněným násilím, byla vznesena otázka, zda bezpečné domy pro ženy provozované nevládními organizacemi mohou poskytovat dostatečnou ochranu. Ve věci *OA* generální advokát Hogan uvedl, že „[o]chrana předvídaná Ženevskou úmluvou je v zásadě především tradiční ochranou poskytovanou státem, konkrétně fungujícím právním a policejním systémem založeným na právním státě“⁽⁵³⁶⁾. Nestátní subjekty mohou poskytnout ochranu podle čl. 7 odst. 1 písm. b) pouze tehdy, jsou-li v podstatě kvazistátní subjekty, „které ovládají celé území státu nebo jeho podstatnou část a které rovněž usilovaly o napodobení tradičních státních funkcí zavedením nebo podporou fungujícího právního nebo policejního systému založeného na právním státě“⁽⁵³⁷⁾. Bezpečný dům pro ženy provozovaný nevládní organizací tak nemůže splňovat požadavky článku 7, pokud jde o poskytovatele ochrany.

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, oddíly 1.7 „Poskytovatelé ochrany (článek 7)“ a 2.6 „Poskytovatelé ochrany (článek 7)“ v souvislosti s ochranou uprchlíků a doplňkovou ochranou.

⁽⁵³⁵⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), rozsudek ze dne 19. června 2015, *NA a VA (ochrana: čl. 7 odst. 2 kvalifikační směrnice) Indie*, [2015] UKUT 432 (IAC), bod 17: „*Přiměřené kroky*“ nezbytné k zajištění účinné ochrany by v zásadě mohly zahrnovat širokou škálu opatření. Ačkoli je tedy v tomto případě kladen důraz na potřebu účinného modelu ochrany svědků, mohou být v závislosti na konkrétních okolnostech zapotřebí i jiná opatření: například **zabezpečení domova, zvýšená policejní ochrana, jednoduché varování a bezpečnostní poradenství pro dotyčnou osobu, udělení zbrojního průkazu nebo v krajním případě to, co je ve Spojeném království známo jako komplexní „relokační“ balíček, který může zahrnovat změnu totožnosti, doprovázenou odpovídající finanční a logistickou podporou**“ (zvýraznění doplněno).

⁽⁵³⁶⁾ SDEU, stanovisko generálního advokáta Hogana ze dne 30. dubna 2020, *Secretary of State for the Home Department v. OA*, C-255/19, EU:C:2020:342, bod 78.

⁽⁵³⁷⁾ Tamtéž, bod 79.

6.7. Vnitrostátní ochrana

Potřeba zohlednit osobní situaci žadatele podle čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) platí i při posuzování, zda má žadatel přístup k vnitrostátní ochraně v určité části země původu v souladu s článkem 8 kvalifikační směrnice (přepřacované znění). To je výslovně uvedeno v čl. 8 odst. 2 kvalifikační směrnice (přepřacované znění), v němž se uvádí (zvýraznění doplněno):

Čl. 8 odst. 2 kvalifikační směrnice (přepřacované znění)

Při posuzování otázky, zda nemá žadatel opodstatněný důvod se obávat pronásledování ani mu nehrozí reálné nebezpečí vážné újmy či zda má v části země původu přístup k ochraně před pronásledováním nebo vážnou újmu v souladu s odstavcem 1, přihlížejí členské státy při rozhodování o žádosti k celkové situaci panující v dotyčné části země a k **osobní situaci žadatele** v souladu s článkem 4. [...]

Při posuzování toho, zda má žadatel v jiné části své země původu přístup k vnitrostátní ochraně, je nezbytné použít dva testy: „test ochrany“ a „test přiměřenosti“. V souladu s čl. 8 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) test ochrany znamená, že je třeba určit, zda žadatel:

- a) nemá opodstatněný důvod se obávat pronásledování ani mu nehrozí reálné nebezpečí vážné újmy nebo
  - b) má přístup k ochraně před pronásledováním nebo vážnou újmu, jak je vymezena v článku 7,
- a pokud do této [druhé] části země původu může bezpečně a legálně odcestovat [...].

Test přiměřenosti znamená, že rozhodující činitel musí určit, zda „lze důvodně předpokládat, že [žadatel] se v ní může usadit“⁽⁵³⁸⁾. V obou testech musí být zohledněna osobní situace žadatele. V obou testech je tedy třeba respektovat jakoukoli zranitelnost žadatele⁽⁵³⁹⁾.

Je-li žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu a zkoumá se možnost vnitrostátní ochrany, „měla by být dostupnost účinné ochrany posuzována mimo jiné podle dostupnosti náležitě péče a opatrovnictví, které jsou v nejlepším zájmu této nezletilé osoby bez doprovodu“ v souladu s 27. bodem odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění)⁽⁵⁴⁰⁾.

Pokud jde o zranitelnost obecně, německý Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) rozhodl, že lze důvodně očekávat, že žadatel zůstane v jiné části země pouze tehdy, je-li jeho živobytí dostatečně zajištěno. Soud měl za to, že úroveň ekonomického přežití překračuje rámec neexistence existenční nouze⁽⁵⁴¹⁾. Ve věci, která se týkala domácího násilí v Číně, rakouský Bundesverwaltungsgericht (Spolkový správní soud) rozhodl, že žadatelka jako mladá svobodná žena bez rodinné podpory nebo jiných sociálních sítí by

⁽⁵³⁸⁾ Čl. 8 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

⁽⁵³⁹⁾ Viz Odvolací migrační soud (Švédsko), rozsudek ze dne 17. března 2017, MIG 2017:6 (dítě), a rozsudek ze dne 10. dubna 2018, MIG 2018:6 (dospělý); Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 18. října 2012, 90 024.

⁽⁵⁴⁰⁾ Znění 27. bodu odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění) viz oddíl 6.6.

⁽⁵⁴¹⁾ Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Německo), rozsudek ze dne 29. května 2008, 10 C 11.07, bod 35. Viz rovněž Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 18. září 2018, 209 550.

v Číně nemohla vést život bez nepřiměřených obtíží, zejména proto, že státní příslušníci jsou závislí na tradičních rozšířených rodinných a komunitních strukturách, pokud jde o bezpečnost a ekonomické přežití, včetně bydlení a přiměřené úrovně živobytí. Rovněž nebylo zřejmé, že by žadatelka disponovala dostatečnými finančními prostředky k zajištění své existence v Číně ⁽⁵⁴²⁾.

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, oddíly 1.8 „Vnitrostátní ochrana (článek 8)“ a 2.7 „Vnitrostátní ochrana (článek 8)“ v souvislosti s ochranou uprchlíků a doplňkovou ochranou.

6.8. Některé specifické kategorie zranitelnosti

Jak bylo uvedeno na začátku této části, kapitoly kvalifikační směrnice (přepřacované znění), které se týkají podmínek pro získání mezinárodní ochrany (kapitoly I–VI), výslovně nezmiňují zranitelnost ani neobsahují žádný seznam zranitelných osob, jak je uveden v čl. 20 odst. 3 kapitoly VII, který se týká obsahu mezinárodní ochrany. Nicméně čl. 4 odst. 3 písm. c), když uvádí příklady osobních situací, které je třeba vzít v úvahu při posuzování žádosti, zmiňuje „původ, pohlaví a věk“. Čl. 9 odst. 2 písm. f) odkazuje na pronásledování „namířené proti osobám určitého pohlaví a proti dětem“ a článek 10 označuje „skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace“. Vzhledem k tomu, že cílem čl. 4 odst. 3 písm. c) není taxativní vymezení konkrétních situací, existuje zjevně prostor pro zohlednění jiných zranitelných kategorií. Jednomu dalšímu znaku, a to zdraví, věnoval SDEU pozornost ve věcech *M'Bodj* ⁽⁵⁴³⁾ a *MP* ⁽⁵⁴⁴⁾. Posledním příkladem specifických kategorií, kterými se tento oddíl zabývá, je zdravotní postižení a duševní porucha.

6.8.1. Věk

Čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) jasně stanoví, že členské státy musí vzít v úvahu:

konkrétní postavení a osobní situace žadatele, včetně takových faktorů jako jsou [...] věk, aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu.

Faktor věku je zvláště důležitý, pokud je žadatelem nezletilá nebo starší osoba.

⁽⁵⁴²⁾ Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Rakousko), rozsudek ze dne 22. října 2015, *W119 1434517-1*. Viz rovněž Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 24. října 2016, 176 763. V jiné věci měla belgická Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva za to, že je třeba plně zohlednit tělesné postižení žadatelky, která byla mladou ženou; Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 24. června 2019, 223 104.

⁽⁵⁴³⁾ SDEU (velký senát), 2014, *M'Bodj*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše).

⁽⁵⁴⁴⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše).

6.8.1.1. Nezletilé osoby

Význam zohlednění věku nezletilé osoby při posuzování jejího nároku na mezinárodní ochranu posiluje skutečnost (již uvedená v oddíle 2.4), že kvalifikační směrnice (přepracované znění) rovněž vyžaduje, aby byla prvořadým hlediskem zásada nejlepšího zájmu dítěte.

18. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění) uvádí:

18. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění)

Při provádění této směrnice by se členské státy měly v souladu s Úmluvou Organizace spojených národů o právech dítěte z roku 1989 řídit především zásadou „nejlepších zájmů dítěte“. Při posuzování nejlepších zájmů dítěte by členské státy měly zejména náležitě zohledňovat zásadu celistvosti rodiny, blaho a sociální vývoj nezletilé osoby, otázky bezpečnosti a ochrany a přání nezletilé osoby s přihlédnutím k jejímu věku a vyspělosti.

Rozsah a význam tohoto bodu odůvodnění – ve spojení s článkem 24 Listiny EU – v souvislosti s podmínkami pro získání mezinárodní ochrany není ze samotné kvalifikační směrnice (přepracované znění) zcela jasný. V čl. 20 odst. 5 kvalifikační směrnice (přepracované znění) týkajícím se obsahu mezinárodní ochrany se stanoví, že při provádění ustanovení kapitoly VII týkajících se nezletilých osob se členské státy řídí především nejlepšími zájmy dítěte. Naproti tomu kapitoly II–VI, které se týkají posuzování žádostí o mezinárodní ochranu, podmínek pro získání postavení uprchlíka, postavení uprchlíka, podmínek pro získání nároku na doplňkovou ochranu a statusu doplňkové ochrany, neobsahují podobné ustanovení. Nicméně odkazy v čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepracované znění) na relevanci věku při posuzování žádosti o mezinárodní ochranu a v čl. 9 odst. 2 písm. f) kvalifikační směrnice (přepracované znění) na skutečnost, že za pronásledování mohou být považována „jednání namířená [...] proti dětem“, lze považovat za uplatnění zásady nejlepšího zájmu dítěte. Kromě toho 27. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění) výslovně stanoví, že pokud jde o posuzování vnitrostátní ochrany, je-li „žadatelem nezletilá osoba bez doprovodu, měla by být dostupnost účinné ochrany posuzována mimo jiné podle dostupnosti náležité péče a opatrovnictví, které jsou v nejlepším zájmu této nezletilé osoby bez doprovodu“⁽⁵⁴⁵⁾.

Pokud jde o pronásledování nebo vážnou újmu, jednání, které nemusí představovat pronásledování nebo vážnou újmu, pokud je spácháno na dospělé osobě, může pronásledování a vážnou újmu představovat, je-li spácháno na nezletilé osobě. Proto je třeba posoudit dopad jednání na jednotlivce jak podle čl. 4 odst. 3 písm. c), tak podle čl. 9 odst. 1 písm. a) a b) kvalifikační směrnice (přepracované znění). Další informace o skutečnosti, že pronásledování a vážná újma jsou relativní, viz oddíl 6.2.1 týkající se požadavku na individuální posouzení a oddíl 6.3.1.

Pokud jde o relativní povahu pojmu „pronásledování a vážná újma“, je třeba poznamenat, že některá jednání namířená proti mladým dospělým mohou mít stejný účinek jako jednání namířená proti nezletilým osobám⁽⁵⁴⁶⁾. To je třeba posuzovat jednotlivě.

⁽⁵⁴⁵⁾ EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, s. 80.

⁽⁵⁴⁶⁾ Viz například Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 11. dubna 2019, 219 682, bod 5.2.10.4 (týkající se dvou afghánských bratrů, kteří právě dosáhli zletilosti).

Pronásledování namířené proti dětem musí být posuzováno optikou zranitelnosti, neboť nezletilé osoby, které se staly oběťmi pronásledování, by měly být samy o sobě považovány za zvláště zranitelné. 28. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění) výslovně zdůrazňuje:

28. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění)

Při posuzování žádostí nezletilých osob o mezinárodní ochranu je nezbytné, aby členské státy přihlížely ke specifickým formám pronásledování dětí.

Znění čl. 9 odst. 2 písm. f), který stanoví, že za pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 mohou být mimo jiné považována jednání namířená „proti dětem“, znamená výslovné uznání toho, že děti mohou být vystaveny zvláštním formám pronásledování. Může se jednat buď o ty, které mohou být způsobeny pouze dítěti (např. povolávání dětí pod zákonnou věkovou hranicí do ozbrojených složek, nucené sňatky dětí), nebo o ty, které by mohly být považovány za pouhé obtěžování v případě dospělé osoby, ale mohly by způsobit vážnou fyzickou nebo psychickou újmu odpovídající pronásledování v případě dítěte. Může se rovněž jednat o formu pronásledování, k němuž dochází převážně v dětství, jako je mrzačení ženských pohlavních orgánů. Existují další formy pronásledování namířené proti dětem, které jsou svou povahou nebo opakováním zjevně natolik závažné, že představují závažné porušení základních lidských práv, zejména práv, od nichž se nelze odchýlit podle čl. 15 odst. 2 EÚLP, což by představovalo pronásledování, pokud by obětí byla dospělá osoba.

Za pronásledování nebo vážnou újmu namířené proti dětem se považují nucené povolávání a/nebo povolávání dětí do ozbrojených sil⁽⁵⁴⁷⁾ nebo do ozbrojených skupin, rodinné nebo domácí násilí, zabíjení novorozenců, nucené sňatky a/nebo sňatky dětí, diskriminace dětí ulice, mrzačení ženských pohlavních orgánů, nucená dětská práce, sexuální zneužívání a vykořisťování dětí⁽⁵⁴⁸⁾, obchodování s lidmi a zákony a politiky v oblasti plánování rodiny diskriminující děti narozené v rozporu s těmito zákony a plány⁽⁵⁴⁹⁾.

Úmluva o právech dítěte obsahuje řadu konkrétních lidských práv dětí⁽⁵⁵⁰⁾. Porušení některých z těchto práv může svou povahou nebo opakováním představovat porušení základního lidského práva ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. a) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) nebo může být kumulace různých opatření považována za porušení základních práv představující pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 písm. b) kvalifikační směrnice (přepřacované znění). Jejich povahu základního lidského práva lze odvodit ze zásadního významu konkrétního práva pro životní podmínky dítěte a z jeho blízkosti k právům podle čl. 15 odst. 2 EÚLP, od nichž se nelze odchýlit⁽⁵⁵¹⁾.

⁽⁵⁴⁷⁾ Nejvyšší správní soud Bavorska (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof, Německo), rozsudek ze dne 23. května 2017, 13a B 17.30111.

⁽⁵⁴⁸⁾ Odvolací migrační soud (Švédsko), rozsudek ze dne 17. března 2017, UM 911-16 (shrnutí v angličtině). Soud však neshledal důvod pronásledování ve smyslu článku 10 kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

⁽⁵⁴⁹⁾ Nejvyšší správní soud Bádensko-Württemberska (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg, Německo), rozsudek ze dne 14. září 2016, A 11 S 1125/16. Viz rovněž J. Pobjoy, *The Child in International Refugee Law*, Cambridge University Press, Londýn, 2017, s. 116–122.

⁽⁵⁵⁰⁾ Viz oddíl 2.4 „Nejlepší zájem dítěte“.

⁽⁵⁵¹⁾ EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, s. 43.

Směrnice UNHCR k mezinárodní ochraně č. 8 se obsáhle zabývá pronásledováním namířeným proti dětem, které vyžaduje individuální posouzení dopadu újmy na dítě s ohledem na jeho osobní situaci ⁽⁵⁵²⁾.

Nezletilé osoby mohou být pronásledovány z jednoho nebo více důvodů uvedených v čl. 2 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) ve spojení s článkem 10 kvalifikační směrnice (přepřacované znění). Pokud jde o čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění), být dítětem je vrozený charakteristický rys a v případě, že děti mají v určité společnosti odlišnou totožnost, může být zjištěno, že důvodem jejich obav z pronásledování je příslušnost k určité společenské vrstvě ⁽⁵⁵³⁾.

6.8.1.2. Starší osoby

Je třeba zdůraznit, že starší osoby jsou rovněž jasným příkladem kategorie žadatelů, kteří mohou být zranitelní kvůli nemoci nebo procesu stárnutí, což se samozřejmě bude lišit v závislosti na sociálních, environmentálních a ekonomických podmínkách. V Belgii Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva při přiznávání statusu doplňkové ochrany žadateli konstatovala, že nebezpečí vážné újmy, pokud by byl vrácen do Iráku, zvyšuje skutečnost, že se jedná o svobodnou starší osobu vyžadující zdravotní a jinou péči ⁽⁵⁵⁴⁾.

6.8.2. Pohlaví

Čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) jasně stanoví, že členské státy musí vzít v úvahu:

konkrétní postavení a osobní [situaci] žadatele, včetně takových faktorů jako jsou [...], pohlaví [...], aby na základě osobní situace žadatele bylo možno posoudit, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu ⁽⁵⁵⁵⁾.

Tím, že znění čl. 9 odst. 2 písm. f) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) uvádí, že za pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 mohou být mimo jiné považována „jednání namířená proti osobám určitého pohlaví nebo proti dětem“, zdůrazňuje relativní povahu pronásledování nebo vážné újmy, jak již bylo stanoveno v čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) ⁽⁵⁵⁶⁾.

⁽⁵⁵²⁾ UNHCR, *Směrnice k mezinárodní ochraně: Žádosti o právní postavení uprchlíka podané dětmi podle čl. 1A odst. 2 a čl. 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 160 výše), odst. 14. Příkladem může být nucené odebrání dítěte rodičům na základě diskriminačně formulované legislativy v oblasti péče o dítě, případně zadržení rodičů dítěte, porušení práva na zachování života a rozvoj i závažná diskriminace dětí narozených mimo striktní pravidla rodinné politiky a dětí bez státní příslušnosti v důsledku ztráty státního občanství a s ním spojených práv; dětská práce; odepření socioekonomických práv a porušování hospodářských, sociálních a kulturních práv (tamtéž, odst. 17, 24–30 a 34–36).

⁽⁵⁵³⁾ UNHCR, *Směrnice k mezinárodní ochraně: Žádosti o právní postavení uprchlíka podané dětmi podle čl. 1A odst. 2 a čl. 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 160 výše), odst. 49–51. Viz rovněž oddíl 6.5 týkající se důvodů pronásledování.

⁽⁵⁵⁴⁾ Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 29. června 2016, č. 170 821.

⁽⁵⁵⁵⁾ Viz oddíl 6.2.1 týkající se zásady individuálního posouzení.

⁽⁵⁵⁶⁾ Další informace týkající se skutečnosti, že pronásledování a vážná újma jsou relativní, viz oddíl 6.3.1.

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, oddíl 1.4.2.6.1 „Pronásledování namířené proti osobám určitého pohlaví“.

Pronásledování namířené proti osobám určitého pohlaví, která se týkají převážně, nikoli však výhradně, žen a dětí a která „se mohou týkat určitých právních tradic a zvyklostí“, zahrnují například mrzačení pohlavních orgánů, nucenou sterilizaci nebo nucený potrat, jak je uvedeno ve 30. bodě odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění) v souvislosti s potřebou zavést „společný přístup k pronásledování z důvodu „příslušnosti k určitým společenským vrstvám“. Mohou rovněž zahrnovat nucenou prostituci nebo sexuální vykořisťování a obchodování s lidmi pro tyto účely⁽⁵⁵⁷⁾, nucené sňatky⁽⁵⁵⁸⁾ a jakékoli jiné formy sexuálního násilí⁽⁵⁵⁹⁾.

V souvislosti s žádostmi o mezinárodní ochranu podanými ženami, dívkami nebo LGBTI osobami, které se týkají pronásledování nebo vážné újmy namířené proti osobám určitého pohlaví, je zranitelnost relevantním faktorem při posuzování typu pronásledování nebo újmy, které mohou být spáchány, například vzhledem k jejich (často podřízenému) postavení ve společnosti. To může znamenat, že jsou zranitelnější vůči pronásledování. Ve Spojeném království Sněmovna lordů rozhodla, že „ženy jakožto určité pohlaví mohou být pronásledovány způsoby lišícími se od způsobů, kterými jsou pronásledováni muži, a [...] mohou být pronásledovány kvůli svému podřízenému postavení, které je jejich pohlaví v jejich domovské společnosti připisováno⁽⁵⁶⁰⁾.

Právní pojem jednání namířené proti osobám určitého pohlaví může zahrnovat pronásledování z důvodů rasy, náboženství, národnosti, zastávání určitých politických názorů nebo příslušnosti k určitým společenským vrstvám; společenská vrstva může nebo nemusí být definována na základě pohlaví. V 30. bodu odůvodnění a čl. 10 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) se stanoví, že pro účely vymezení určité společenské vrstvy je třeba náležitě zvážit skutečnosti plynoucí z pohlaví žadatele, pokud mají souvislost s odůvodněnou obavou žadatele z pronásledování⁽⁵⁶¹⁾.

V případech, kdy jednání namířené proti osobám určitého pohlaví nejsou považována za pronásledování, protože tato jednání nebyla spáchána z žádného důvodu ve smyslu článku 10 kvalifikační směrnice (přepřacované znění), nelze vyloučit, že toto jednání může představovat „vážnou újmu“ ve smyslu čl. 15 písm. b) kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

Judikatura členských států dokládá dopad pohlaví na posuzování jednání jako pronásledování podle čl. 9 odst. 1 písm. a) nebo b) kvalifikační směrnice (přepřacované znění). Ve svém rozsudku ve věci *Islam AP v. ex parte Shah AP* Sněmovna lordů Spojeného království

⁽⁵⁵⁷⁾ Viz například Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 6. září 2018, ES (s82 NIA 2002, Negative NRM), [2018] UKUT 335.

⁽⁵⁵⁸⁾ Viz například Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 24. července 2014, *AK a SK (křesťané: nebezpečí) Pákistán CG v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] UKUT 00569 (IAC); CNDA (Francie), rozsudek ze dne 2. října 2019, *Mme L.*, č. 19003209 C, týkající se ženy náležející k etnické skupině Yanzi z Demokratické republiky Kongo, a CNDA (Francie), rozsudek ze dne 20. března 2019, *Mme K.*, č. 18030347 C, týkající se lesbičky ze Sierra Leone, která byla vystavena nucenému sňatku a znásilnění v manželství, protože byla vnímána jako osoba, která rodinu poškozovala kvůli své homosexualitě.

⁽⁵⁵⁹⁾ Viz například Správní soud v Münsteru (Verwaltungsgericht Münster, Německo), rozsudek ze dne 23. července 2019, 11 K 3969/16.A, týkající se systematického znásilňování v Eritrejské národní službě; Vrchní správní soud (Polsko), rozsudek ze dne 8. května 2008, *X v. Ministerstvo wnitra*, II OSK 237/07 (shrnutí v angličtině).

⁽⁵⁶⁰⁾ Sněmovna lordů (House of Lords, Spojené království), rozsudek ze dne 10. října 2006, *Secretary of State for the Home Department v. K (FC) a Fornah v. Secretary of State for the Home Department*, [2006] UKHL 46, bod 86.

⁽⁵⁶¹⁾ Viz oddíl 6.5 týkající se důvodů pronásledování. Viz rovněž EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, oddíl 1.5.2.4 „Příslušnost k určitým společenským vrstvám (čl. 10 odst. 1 písm. d)“.

stanovila důležitý základ pro uznání, že násilí páchané na ženách ve formě domácího násilí je pronásledováním na základě pohlaví ⁽⁵⁶²⁾.

Pokud jde o genderový aspekt v kontextu domácího násilí, Vrchní soud Spojeného království například konstatoval, že skutečnost, že žalobkyně byla opakovaně při různých příležitostech a různými způsoby zbita s úmyslem ji ponížit a kontrolovat její chování, byla natolik závažná, aby prokázala pronásledování:

Podle mého názoru je závažnost násilí v manželství pouze jedním z faktorů, které je třeba vzít v úvahu při určování, zda je správně označeno jako pronásledování. Jakékoli násilí mezi partnery je třeba brát vážně, i když některé násilí je zjevně ještě mnohem [sic] závažnější než jiné. **Hrůzným prvkem domácího násilí není pouze skutečnost, že k němu dochází, ale i skutečnost, že k němu dochází ve vztahu, v němž by oběť, obvykle, ale ne vždy žena, měla mít nárok na podporu a náklonnost.** Je-li to nahrazeno násilnou šikanou a kontrolou chování, je to pro ni hroživé a existují jasné důkazy o opakovaných strašných násilných činech, jejichž cílem je oběť ponížit a ovládnout. To je zjevně dostatečně závažné na to, aby se jednalo o pronásledování ⁽⁵⁶³⁾.

Z judikatury členských států vyplývá, že pohlaví je jedním z faktorů v souvislosti s uplatňováním škodlivých tradičních praktik – jako jsou nucené sňatky ⁽⁵⁶⁴⁾, mrzačení ženských pohlavních orgánů ⁽⁵⁶⁵⁾ nebo praxe *bacha bazi* („tančící chlapci“) – vůči žadatelům a že kvůli svému pohlaví mohou být vůči takovýmto praktikám zranitelní. Praktiky jako *bacha bazi* ukazují, že nejen pohlaví žadatelů (mužského pohlaví), ale i jejich (nezletilý) věk je faktorem při určování, zda tyto praktiky představují pronásledování ⁽⁵⁶⁶⁾.

UNHCR, „Směrnice k mezinárodní ochraně: Pronásledování z důvodu genderové příslušnosti“ se do značné míry týká genderově podmíněných forem pronásledování, včetně souvislostí s důvody obsaženými v Úmluvě ⁽⁵⁶⁷⁾.

6.8.3. Lesby, gayové, bisexuálové, transgender a intersexuální osoby

Žádosti o mezinárodní ochranu ze strany LGBTI osob mohou vyvolávat otázky týkající se sexuální orientace a/nebo genderové identity ⁽⁵⁶⁸⁾. Definice těchto pojmů, jak jsou uvedeny

⁽⁵⁶²⁾ Sněmovna lordů (House of Lords, Spojené království), rozsudek ze dne 25. března 1999, *Islam (AP) v. Secretary of State for the Home Department a Regina v. Immigration Appeal Tribunal a další Ex Parte Shah (AP) (spojené opravné prostředky)*, [1999] UKHL 20. Viz rovněž Lee Hasselbacher, „State obligations regarding domestic violence: The European Court of Human Rights, due diligence, and international legal minimums of protection“ (Povinnosti států v souvislosti s domácím násilím: Evropský soud pro lidská práva, náležitá péče a zákonné minimum ochrany), *Northwestern Journal of International Human Rights*, sv. 8, č. 2, 2010. Obecné doporučení CEDAW č. 19: Násilí na ženách, 1992, Valné shromáždění OSN, Vídeňská deklarace a akční program, 12. července 1993, A/CONF.157/23, a Organizace spojených národů, Pekingská deklarace a akční platforma, přijatá na čtvrté světové konferenci o ženách, 27. října 1995, přispěly k uznání toho, že ženy jsou obzvláště zranitelné vůči násilí v soukromé sféře v rukou soukromých subjektů.

⁽⁵⁶³⁾ Vrchní soud (senát pro imigrační a azylové otázky) (Upper Tribunal, Spojené království), rozsudek ze dne 12. prosince 2016, *DD v. Secretary of State for the Home Department*, AA 12842 2015, bod 34 (zvýraznění doplněno).

⁽⁵⁶⁴⁾ Viz například rozsudek Nejvyššího správního soudu (Verwaltungsgerichtshof, Rakousko) ze dne 4. března 2010, 2006/20/0832; rozsudek Nejvyššího správního soudu (Verwaltungsgerichtshof, Rakousko) ze dne 15. září 2010, 2008/23/0463.

⁽⁵⁶⁵⁾ Viz například CNDA (Francie), rozsudek ve věci *Mmes C* ze dne 19. dubna 2017, č. 16034664; CNDA (Francie), rozsudek ve věci *Ms Mlle A* ze dne 2. února 2018, č. 17034030 C; CNDA (Grande formation, Francie), 5. prosince 2019, *Mmes N., S. et S.*, č. 19008524, 19008522 a 19008521 R; Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Německo), rozsudek ze dne 19. dubna 2018, 1 C 29.17, bod 38; Soud v Boloni (Itálie), rozsudek ze dne 20. ledna 2020, 8957/2018. Poslední z nich přiznává postavení uprchlíka z důvodu genderově podmíněného pronásledování a diskriminace, a to i v důsledku vystavení nuceným sňatkům a mrzačení ženských pohlavních orgánů.

⁽⁵⁶⁶⁾ Viz například Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht, Rakousko), 3. dubna 2017, W169 2112518-1, případ chlapce, který byl v Afghánistánu dlouhá léta sexuálně vykořisťován jako *bacha bazi*, a CNDA (Francie), rozsudek ve věci *M.Q.* ze dne 21. června 2016, č. 15004692 C.

⁽⁵⁶⁷⁾ UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně: Pronásledování z důvodu genderové příslušnosti ve smyslu článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967, 7. května 2002, HCR/GIP/02/01.

⁽⁵⁶⁸⁾ EASO, *Podmínky pro získání mezinárodní ochrany (směrnice 2011/95/EU) – Právní analýza*, 2016, oddíl 1.4.2.6. Viz rovněž UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně č. 9, op. cit. (poznámka pod čarou č. 156 výše). Pravidelně aktualizovaný seznam případů viz Univerzita v Sussexu, „Sexual Orientation and Gender Identity Claims of Asylum: A European human rights challenge – SOGICA“.

v Yogyakartačských zásadách, jsou obsaženy v oddíle 3.2. Zvláštní pozornost již byla v oddíle 6.8.2 věnována otázce pohlaví jako kategorii zranitelnosti.

Žádosti o mezinárodní ochranu, které vyvolávají otázky sexuální orientace a/nebo genderové identity, mohou zahrnovat situace, kdy jsou žadatelé zranitelní v zemi původu nebo obvyklého bydliště. Tato zranitelnost může vyplývat ze zákonů a/nebo sociálních zvyklostí, které jsou perzekuční a/nebo diskriminační, a z toho, že orgány nechrání LGBTI osoby před pronásledováním a/nebo diskriminací ze strany rodinných příslušníků a dalších osob. Pokud jde o kriminalizaci homosexuálních činů, SDEU s ohledem na diskriminační povahu těchto sankcí rozhodl takto:

čl. 9 odst. 1 [směrnice 2004/83] ve spojení s čl. 9 odst. 2 písm. c) směrnice musí být vykládán tak, že samotná trestnost homosexuálního jednání nepředstavuje jako taková akt pronásledování. Naopak trest odnětí svobody, jenž postihuje homosexuální jednání a je v zemi původu, která takovou právní úpravu přijala, skutečně ukládán, musí být považován za nepřiměřené nebo diskriminační trestání, a tedy za akt pronásledování. ⁽⁵⁶⁹⁾

Pokud jde o důvody pronásledování, 30. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění) stanoví, že „[p]ro účely vymezení určité společenské vrstvy je třeba náležitě zvážit skutečnosti plynoucí z [...] genderové identity a sexuální orientace [žadatele], [...] pokud mají souvislost s žadatelovou odůvodněnou obavou z pronásledování“. Čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) uznává, že „v [z]ávislosti na okolnostech existujících v zemi původu může určitá společenská vrstva představovat skupinu založenou na společném charakteristickém rysu sexuální orientace“ ⁽⁵⁷⁰⁾. Dále však pokračuje: „Sexuální orientaci nelze chápat tak, že by zahrnovala akty považované podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné“ ⁽⁵⁷¹⁾. Dodává, že „[p]ro účely určení příslušnosti k určité společenské vrstvě nebo vymezení rysu takové skupiny musí být náležitě uvážena hlediska spojená s pohlavím, včetně genderové identity“ ⁽⁵⁷²⁾.

Při posuzování těchto případů je důležité mít na paměti, že SDEU ve věci *X, Y a Z* potvrdil, že sexuální orientace osoby je charakteristikou, která je natolik zásadní pro její identitu, že by daná osoba neměla být nucena, aby se jí zřekla ⁽⁵⁷³⁾. Soudní dvůr rovněž uvedl, že „existence takové trestněprávní úpravy [v zemi původu] [...], která se vztahuje specificky na homosexuály, umožňuje konstatovat, že na tyto osoby je nutné pohlížet tak, že tvoří určitou společenskou vrstvu“ ⁽⁵⁷⁴⁾. Soudní dvůr konstatoval, že pokud se prokáže, že by jej po návratu do země původu jeho homosexualita vystavila reálnému riziku pronásledování ve smyslu čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice, „[k]e skutečnosti, že by mohl zabránit riziku tím, že by si při projevení sexuální orientace počínal s větší zdrženlivostí než heterosexuál, nelze v této souvislosti přihlížet“ ⁽⁵⁷⁵⁾. SDEU rozhodl, že při posuzování žádosti o přiznání postavení uprchlíka „nemohou příslušné orgány rozumně očekávat, že žadatel o azyl bude v zemi

⁽⁵⁶⁹⁾ SDEU, 2013, *X, Y a Z*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 465 výše), bod 61.

⁽⁵⁷⁰⁾ Viz rovněž SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), bod 30.

⁽⁵⁷¹⁾ Z působnosti tohoto ustanovení jsou vyloučeny pouze homosexuální činy, které jsou trestné v souladu s vnitrostátním právem členských států. Viz SDEU, 2013, *X, Y a Z*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 465 výše), bod 67: „Kromě těchto aktů považovaných podle vnitrostátních právních předpisů členských států za trestné, nic ve znění uvedeného čl. 10 odst. 1 písm. d) nenaznačuje, že by zákonodárce Unie zamýšlel vyloučit některé další typy jednání nebo projevů souvisejících se sexuální orientací z oblasti působnosti tohoto ustanovení.“

⁽⁵⁷²⁾ Viz rovněž oddíl 6.5 „Důvody pronásledování“.

⁽⁵⁷³⁾ SDEU, 2013, *X, Y a Z*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 465 výše), bod 70: „V tomto ohledu je nutné konstatovat, že žadat příslušníky společenské vrstvy sdílející stejnou sexuální orientaci, aby tuto orientaci skrývali, je v rozporu se samotným uznáním charakteristiky, která je natolik zásadní pro identitu, že dané osoby nemají být nuceny, aby se jí zřekli.“

⁽⁵⁷⁴⁾ Tamtéž, bod 49.

⁽⁵⁷⁵⁾ Tamtéž, bod 75.

původu svou homosexualitu skrývat nebo si bude při projevení sexuální orientace počínat se zdrženlivostí, aby se vyhnul riziku pronásledování“⁽⁵⁷⁶⁾.

Při posuzování žádostí LGBTI osob, které jsou založeny na jejich sexuální orientaci a/nebo genderové identitě, může být důležité zvážit konkrétní formy pronásledování, které mohou vzniknout u různých kategorií osob⁽⁵⁷⁷⁾. Příkladem může být fenomén rizika „korektivního“ znásilnění⁽⁵⁷⁸⁾, pokud jde o lesby, nebo v případě transgender osob riziko odmítnutí změnit dokumentaci tak, aby odrážela jejich nové pohlaví, a nedobrovolná prostituce, u nichž bylo zjištěno, že v souběhu představují pronásledování⁽⁵⁷⁹⁾.

Kromě toho metody používané při posuzování žádosti LGBTI osob mohou tyto osoby uvést do zranitelné situace⁽⁵⁸⁰⁾.

Ve věci *A, B a C* poukázal SDEU na „citliv[ou] povah[u] otázek souvisejících s osobní sférou člověka, a zejména s jeho sexualitou“⁽⁵⁸¹⁾. Z tohoto důvodu a s ohledem na práva na respektování soukromého a rodinného života a na lidskou důstojnost zaručená články 7 a 1 Listiny EU Soudní dvůr Evropské unie rozhodl, že „podrobné dotazování na sexuální praktiky [...] žadatele“ a [souhlas vnitrostátních orgánů s tím, že žadatel] „se podrobí případným „testům“ za účelem zjištění homosexuality nebo předloží jako důkaz například videozáznamy jím prováděných intimních aktů“, jsou zakázány⁽⁵⁸²⁾.

Obdobně rozhodl SDEU ve věci *F* konstatováním, že podmínky případného využití odborného posouzení „musí být v souladu s ostatními relevantními ustanoveními unijního práva, zejména se základními právy zaručenými Listinou, jako je právo na respektování lidské důstojnosti, zakotvené v článku 1 Listiny, a právo na respektování soukromého a rodinného života, zaručené jejím článkem 7“⁽⁵⁸³⁾. SDEU tento přístup potvrdil v souvislosti s posuzováním sexuální orientace. Rozhodl takto:

Za účelem posouzení závažnosti zásahu, který představuje provedení a použití takového odborného psychologického posouzení, o jaké se jedná v původním řízení, je třeba zohlednit rovněž zásadu č. 18 ze zásad z Yogyakarta o uplatňování mezinárodní úpravy lidských práv ve vztahu k sexuální orientaci a genderové identitě, [...] která mimo jiné upřesňuje, že nikdo nesmí být nucen podrobit se jakýmkoliv psychologickým testům na základě své sexuální orientace nebo genderové identity.⁽⁵⁸⁴⁾

V této věci dospěl soud k tomuto závěru:

Článek 4 směrnice 2011/95 musí být ve světle článku 7 Listiny základních práv vykládán v tom smyslu, že brání tomu, aby za účelem posouzení pravdivosti tvrzení

⁽⁵⁷⁶⁾ SDEU, 2013, *X, Y a Z*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 465 výše), bod 76.

⁽⁵⁷⁷⁾ Viz obecně UNHCR, *Směrnice k mezinárodní ochraně* č. 9, op. cit. (poznámka pod čarou č. 156 výše), odst. 10 a 20–25.

⁽⁵⁷⁸⁾ Viz senát pro imigrační a azylové otázky Vrchního soudu (UTIAC, UK), rozhodnutí ze dne 24. června 2011, *SW (lesby – použít rozsudek ve věci HI a HT)*, UKUT-251.

⁽⁵⁷⁹⁾ Viz například Azylový soud (Asylgerichtshof, Rakousko), rozsudek ze dne 24. února 2011, *A4 213.316-0/2008/11E* (shrnutí v angličtině), týkající se egyptské transgender ženy, která si mimo jiné nemohla změnit egyptský pas na svou ženskou identitu; Azylový soud (Asylgerichtshof, Rakousko), rozsudek ze dne 29. ledna 2013, *E1 432.053-1/2013/5E* (shrnutí v angličtině), případ týkající se nedobrovolné prostituce. Další případy týkající se transgender osob zahrnují formy pronásledování, kterým čelí i homosexuální muži. Viz například CNDA (Francie), rozsudek ze dne 3. října 2019, *M.H.*, č. 18031476 C, týkající se alžírského muže žádajícího o azyl z důvodu své sexuální orientace a genderové identity, který přicestoval do Francie jako homosexuál, zahájil léčbu, aby se stal transgender ženou, a byl uznán uprchlíkem; a Správní soud v Postupimi (Verwaltungsgericht Potsdam, Německo), rozsudek ze dne 27. dubna 2017, *6 K 338/17.A* (shrnutí v angličtině), týkající se bisexuálního, transgender ruského aktivisty, který byl v Německu uznán uprchlíkem.

⁽⁵⁸⁰⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 70.

⁽⁵⁸¹⁾ Tamtéž, bod 69.

⁽⁵⁸²⁾ Tamtéž, body 64 a 65.

⁽⁵⁸³⁾ SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), bod 35. Viz rovněž oddíl 6.2.2 „Odůvodnění žádosti o mezinárodní ochranu“.

⁽⁵⁸⁴⁾ Tamtéž, bod 62.

žadatele o mezinárodní ochranu o jeho sexuální orientaci bylo provedeno a použito takové odborné psychologické posouzení, o jaké se jedná v původním řízení, jehož účelem je poskytnout na základě projektivních osobnostních testů obraz o sexuální orientaci tohoto žadatele ⁽⁵⁸⁵⁾.

Například rozhodnutí francouzského Národního azylového soudu ukazuje, jaká kritéria a okolnosti mohou být posouzeny, je-li tvrzená sexuální orientace napadena v azylovém řízení ⁽⁵⁸⁶⁾.

6.8.4. Zdraví

Z toho, co bylo uvedeno v oddíle 6.2.1, vyplývá, že konkrétní postavení a osobní situace žadatele, které je třeba vzít v úvahu při posuzování, zda by jednání, kterým žadatel byl nebo mohl být vystaven, mohla být považována za pronásledování nebo vážnou újmu, mohou zahrnovat zdravotní stav žadatele.

SDEU se zabýval situací žadatelů o mezinárodní ochranu, kteří jsou zranitelní z důvodu vážného zdravotního stavu, a tím, zda by měli nárok na doplňkovou ochranu, nejméně ve dvou případech: ve věcech *M'Bodj* a *MP*.

První věc, *M'Bodj*, se týkala situace žadatele o mezinárodní ochranu, který trpěl vážným onemocněním, a rizika, že se jeho zdravotní stav zhorší v důsledku nedostatečné léčby v zemi původu ⁽⁵⁸⁷⁾. SDEU ve svém rozsudku zvážil, zda by tato situace zakládala nárok na doplňkovou ochranu podle čl. 15 písm. b) kvalifikační směrnice. Čl. 15 písm. b) definuje vážnou újmu mimo jiné jako „mučení, nelidské či ponižující zacházení nebo trest vůči žadateli v zemi původu“. V tomto případě se dotyčná osoba stala obětí násilí v členském státě pobytu ⁽⁵⁸⁸⁾. SDEU uvedl, že článek 6 kvalifikační směrnice obsahuje výčet původců pronásledování nebo vážné újmy, což „podporuje závěr, že taková újma musí spočívat v jednání třetí osoby, takže její příčinou nemůže být pouhá všeobecná nedostatečnost zdravotnického systému země původu“ ⁽⁵⁸⁹⁾. Soudní dvůr pokračoval:

Obdobně 26. bod odůvodnění [kvalifikační směrnice] upřesňuje, že nebezpečí, kterým je všeobecně vystaveno obyvatelstvo jednotlivých zemí nebo jeho část, sama o sobě nepředstavují konkrétní ohrožení, které by mohlo být hodnoceno jako vážná újma. Z toho plyne, že riziko zhoršení zdravotního stavu státního příslušníka třetí země trpícího vážným onemocněním, které vyplývá z neexistence odpovídající léčby v zemi jeho původu, aniž jde zároveň o úmyslné odepírání péče tomuto státnímu příslušníkovi třetí země, nemůže postačovat k tomu, aby z něj plynula nutnost přiznat tomuto státnímu příslušníkovi podpurnou ochranu ⁽⁵⁹⁰⁾.

Soudní dvůr také zopakoval to, co již uvedl v jiných rozsudcích, že oblast působnosti kvalifikační směrnice se nevztahuje na osoby, kterým bylo uděleno povolení k pobytu na

⁽⁵⁸⁵⁾ SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše, závěr. Soudní dvůr však rovněž upřesnil, že význam lze přikládat odborným posouzením založeným na „metodách a zásadách dostatečně spolehlivých z hlediska norem uznávaných mezinárodní vědeckou obcí“ (bod 58). V bodě 42 nicméně zdůraznil, že „rozhodující orgán nemůže založit své rozhodnutí pouze na závěrech odborného posudku a tento orgán nemůže být *a fortiori* těmito závěry vázán při posuzování prohlášení žadatele o jeho sexuální orientaci“.

⁽⁵⁸⁶⁾ CNDA (Francie), rozsudek ze dne 30. května 2017, *M.S.*, č. 16015675 C. Pokyny lze najít také v publikaci UNHCR, *Směrnice k mezinárodní ochraně* č. 9, op. cit. (poznámka pod čarou č. 156 výše).

⁽⁵⁸⁷⁾ SDEU (velký senát), 2014, *M'Bodj*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše).

⁽⁵⁸⁸⁾ Tento odlišný prvek ve srovnání se situací ve věci *MP* zdůraznil SDEU (velký senát) ve svém rozsudku, 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 47.

⁽⁵⁸⁹⁾ SDEU (velký senát), 2014, *M'Bodj*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše), bod 35.

⁽⁵⁹⁰⁾ Tamtéž, bod 36.

území členských států z jiných důvodů, tj. na základě volného uvážení ze solidárních nebo humanitárních důvodů ⁽⁵⁹¹⁾

SDEU rovněž zkoumal, zda by takový výklad byl, či nebyl v rozporu s čl. 19 odst. 2 Listiny EU, dospěl však s odkazem na judikaturu ESLP týkající se článku 3 EÚLP k závěru, že by v rozporu nebyl ⁽⁵⁹²⁾. Soudní dvůr konstatoval, že článek 3 kvalifikační směrnice umožňuje členským státům zavést nebo zachovat příznivější normy zejména pro určování osob splňujících podmínky pro získání postavení osoby, která má nárok na podpůrnou ochranu, jsou-li nicméně slučitelné s uvedenou směrnicí ⁽⁵⁹³⁾. Avšak výhrada stanovená v článku 3 kvalifikační směrnice:

brání tomu, aby členský stát zavedl nebo zachoval ustanovení přiznávající podpůrnou ochranu v ní stanovenou státnímu příslušníkovi třetí země trpícímu vážným onemocněním z důvodu rizika zhoršení jeho zdravotního stavu, které vyplývá z neexistence odpovídající léčby v zemi původu, jelikož taková ustanovení nejsou slučitelná s uvedenou směrnicí ⁽⁵⁹⁴⁾.

Jinými slovy, doplňková ochrana nemůže být přiznána z důvodu nedostatků nebo slabín ve zdravotnických systémech zemí původu, pokud tato osoba není úmyslně zbavena zdravotní péče.

Než se SDEU začal věcí *MP* zabývat, došlo v judikatuře ESLP k dalšímu vývoji. Jak uvedl SDEU, z novějšího rozsudku ESLP ve věci *Paposhvili* proti *Belgii* ⁽⁵⁹⁵⁾ vyplývá, že článek 3 EÚLP:

brání vyhoštění vážně nemocné osoby, u které hrozí bezprostřední smrt nebo existují závažné důvody domnívat se, že by jí smrt bezprostředně nehrozí, byla by z důvodu nedostatku odpovídající léčby v zemi určení nebo nedostupnosti této léčby vystavena reálné hrozbě vážného, náhlého a nezvratného zhoršení zdravotního stavu, jež by vedlo k těžkému utrpení nebo [sic] podstatnému zkrácení délky života ⁽⁵⁹⁶⁾.

Věc *MP* se týkala státního příslušníka třetí země, který byl v minulosti mučen orgány své země původu. Kromě toho, i když již nehrozilo, že bude znovu mučen, pokud by se vrátil do této země, nadále trpěl závažnými psychickými následky plynoucími z mučení. Navíc podle řádně doložených lékařských důkazů by se tyto následky podstatně zhoršily a vedly by k vážnému riziku spáchání sebevraždy, pokud by se vrátil do země svého původu. SDEU uvedl, že:

K posouzení, zda je státní příslušník třetí země, který byl v minulosti mučen ze strany orgánů země původu, vystaven v případě návratu do této země reálné hrozbě, že mu bude úmyslně odepírána péče odpovídající léčbě fyzických nebo duševních následků mučení ze strany těchto orgánů, je [...] třeba zohlednit článek 14 úmluvy proti mučení ⁽⁵⁹⁷⁾.

V tomto ohledu však Soudní dvůr uvedl, že směrnice a úmluva proti mučení sledují odlišné cíle. Konstatoval, že směrnice zavádí odlišné mechanismy ochrany, takže „možnost přiznání

⁽⁵⁹¹⁾ SDEU (velký senát), 2014, *M'Bodj*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše), bod 37.

⁽⁵⁹²⁾ Tamtéž, body 38–41.

⁽⁵⁹³⁾ Tamtéž, bod 42.

⁽⁵⁹⁴⁾ SDEU (velký senát), 2014, *M'Bodj*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše), bod 43. Viz rovněž Ústavní soud (Belgie), rozsudek ze dne 26. června 2008, č. 95/2008.

⁽⁵⁹⁵⁾ EÚLP (velký senát), rozsudek ze dne 13. prosince 2016, *Paposhvili* proti *Belgii*, č. 41738/10.

⁽⁵⁹⁶⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 40, s odkazem na § 178 a 183 rozsudku ve věci *Paposhvili*.

⁽⁵⁹⁷⁾ Tamtéž, bod 52.

statusu podpůrné ochrany státnímu příslušníkovi třetí země, který se nachází v takové situaci jako *MP*, nemůže být důsledkem jakéhokoli porušení článku 14 [úmluvy proti mučení] ze strany státu původu uvedeného státního příslušníka“⁽⁵⁹⁸⁾. ESLP konstatoval:

Je tudíž na předkládajícím soudu, aby s ohledem na všechny aktuální a relevantní informace, zejména zprávy mezinárodních organizací a nevládních organizací na ochranu lidských práv, ověřil, zda by v projednávané věci mohl být *MP* v případě návratu do země původu vystaven riziku úmyslného odepírání péče odpovídající léčbě fyzických nebo duševních následků mučení ze strany orgánů zmíněné země. Tak by tomu bylo zejména tehdy, kdy by za takových okolností, kdy jako ve věci v původním řízení hrozí nebezpečí, že státní příslušník třetí země spáchá z důvodu traumatu způsobeného mučením ze strany orgánů země původu sebevraždu, bylo zjevné, že tyto orgány nebyly ochotny zajistit jeho zdravotní rehabilitaci, přestože k tomu byly podle článku 14 [úmluvy proti mučení] povinny. Takové riziko by též mohlo vyvstat, kdyby se ukázalo, že uvedené orgány jednají diskriminačně, pokud jde o přístup ke zdravotní péči, což by mělo za následek to, že by některým etnickým skupinám nebo některým kategoriím osob, k nimž by patřil *MP*, byl ztížen přístup k péči odpovídající léčbě fyzických nebo duševních následků mučení ze strany těchto orgánů.⁽⁵⁹⁹⁾

Soudní dvůr zopakoval požadavek uvedený ve výše uvedeném rozsudku ve věci *M'Boj*, že k určení nároku na podpůrnou ochranu je nezbytné prokázat, že nedostatek péče je způsoben úmyslným jednáním nebo opomenutím přijímajícího státu, a rozhodl ve věci *MP* takto:

Článek 2 písm. e) a čl. 15 písm. b) [kvalifikační směrnice] s ohledem na článek 4 Listiny [...] musí být vykládány v tom smyslu, že nárok na přiznání statusu podpůrné ochrany má státní příslušník třetí země, který byl v minulosti mučen orgány země původu a který již není vystaven hrozbě mučení v případě návratu do této země, avšak jeho fyzický a psychický zdravotní stav by se v takovém případě mohl vážně zhoršit, s rizikem, že by tento státní příslušník spáchal sebevraždu, z důvodu traumatu způsobeného mučením, jehož byl obětí, pokud existuje reálná hrozba, že uvedenému státnímu příslušníku bude v zemi původu úmyslně odepírána péče odpovídající léčbě fyzických či duševních následků zmíněného mučení, což přísluší ověřit vnitrostátnímu soudu.⁽⁶⁰⁰⁾

To v podstatě znamená, na jedné straně, že je-li v konkrétním případě splněn požadavek „úmyslného jednání“, musí rozhodující orgán a/nebo soud dotčeného členského státu při určování podmínek pro získání nároku na doplňkovou ochranu posoudit „dopad vyhoštění na dotyčnou osobu [...] porovnáním jejího zdravotního stavu před vyhoštěním a jeho vývoje po přemístění do přijímajícího státu“⁽⁶⁰¹⁾. Na druhou stranu, pokud není splněn požadavek „úmyslného jednání“, pak žadatel nemůže splňovat podmínky pro získání mezinárodní ochrany podle kvalifikační směrnice (přepřacované znění) a normy stanovené ve věci *Paposhvili* jsou relevantní pouze pro určení toho, zda by navrácení bylo porušením ochrany před *nenavrácením* podle čl. 19 odst. 2 Listiny EU a článku 3 EÚLP⁽⁶⁰²⁾.

⁽⁵⁹⁸⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), body 54–56.

⁽⁵⁹⁹⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 57.

⁽⁶⁰⁰⁾ Tamtéž, závěrečný bod rozsudku.

⁽⁶⁰¹⁾ ESLP (velký senát), 2016, *Paposhvili proti Belgii*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 595 výše), § 188.

⁽⁶⁰²⁾ Čl. 19 odst. 2 Listiny EU: „Nikdo nesmí být vystěhován, vyhoštěn ani vydán do státu, v němž mu hrozí vážné nebezpečí, že by mohl být vystaven trestu smrti, mučení nebo jinému nelidskému či ponižujícímu zacházení anebo trestu“. Viz rovněž článek 21 kvalifikační směrnice (přepřacované znění).

Odůvodnění v rozsudku ve věci *MP* nevylučuje možnost, že přinejmenším za určitých okolností by žadatelé, kteří by po návratu mohli čelit vážnému zhoršení svého zdravotního stavu, mohli mít nárok na přiznání postavení uprchlíka, pokud by se jednalo o nedostatek péče přičitatelný státním orgánům a pokud by odepírání péče bylo způsobeno jedním nebo více důvody uvedenými v článku 10 kvalifikační směrnice (přepracované znění).

6.8.5. Zdravotní postižení a duševní porucha

V rámci právních předpisů týkajících se společného evropského azylového systému představují „zdravotně postižené osoby“ a „osoby s duševní poruchou“ zvláštní kategorie zranitelných osob. Jak je uvedeno v oddílech 2.1, 3.1 a 3.2, článek 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) a čl. 20 odst. 3 kvalifikační směrnice (přepracované znění) výslovně uznávají osoby se zdravotním postižením a duševní poruchou za zranitelné. Kromě toho 29. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) uznává, že někteří žadatelé mohou potřebovat zvláštní procesní záruky, mimo jiné z důvodu svého zdravotního postižení a/nebo duševní poruchy.

Požadavek uvedený v čl. 4 odst. 3 písm. c) kvalifikační směrnice (přepracované znění) týkající se individuálního posouzení žádosti o mezinárodní ochranu s přihlédnutím ke „konkrétnímu postavení a osobní situaci žadatele“ musí jasně zahrnovat faktory, jako jsou zdravotní postižení a duševní porucha. V každém případě musí činitelé s rozhodovací pravomocí s ohledem na všechny konkrétní individuální okolnosti určit, zda je dosaženo hranice pronásledování nebo vážné újmy⁽⁶⁰³⁾.

Relativní povaha posouzení toho, zda jednání představuje závažné porušení základních lidských práv podle čl. 9 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepracované znění) nebo zda představuje vážnou újmu podle článku 15 téže směrnice, je obzvláště důležitá v případě žadatelů se zdravotním postižením a/nebo duševní poruchou. V souvislosti s čl. 15 písm. b), který v podstatě odpovídá článku 3 EÚLP, ESLP uznal, že například osoby s psychickými problémy mohou být v případě zajištění zranitelnější⁽⁶⁰⁴⁾.

Kromě toho může zdravotní postižení nebo duševní porucha žadatele sama o sobě nebo v kombinaci s jinými charakteristikami vést k tomu, že se stane terčem pronásledování nebo vážné újmy například z důvodu společenských předsudků, stigmatizace nebo přesvědčení o určitých typech zdravotního postižení, jako je trpasličí vzrůst a Downův syndrom, nebo z důvodu stavů s přidruženým postižením, například albinismus⁽⁶⁰⁵⁾. I když čl. 9 odst. 2 kvalifikační směrnice (přepracované znění) neurčuje konkrétní formy pronásledování spojené se zdravotním postižením, seznam, který stanoví, je výslovně demonstrativní. Mohou existovat určité formy újmy, které jsou pro osoby se zdravotním postižením a duševními poruchami charakteristické. Například osoby se zdravotním postižením (intelektuálním i fyzickým) mohou být často terčem sexuálního vykořisťování. Mohou se častěji setkat

⁽⁶⁰³⁾ Viz M. Crock, C. Ernest a R. McCallum, „Where disability and displacement intersect: Asylum seekers and refugees with disabilities“ (Kde se kříží postižení a vysídlení: žadatelé o azyl a uprchlíci se zdravotním postižením), *International Journal of Refugee Law*, sv. 24, č. 4, 2013, s. 735–764, konkrétně s. 742–743.

⁽⁶⁰⁴⁾ Viz například ESLP, rozsudek ze dne 20. října 2005, *Romanov proti Rusku*, č. 63993/00; ESLP, rozsudek ze dne 6. září 2007, *Kucheruk proti Ukrajině*, č. 2570/04. Viz obdobně ESLP, rozsudek ze dne 3. dubna 2001, *Keenan proti Spojenému království*, č. 27229/95, § 111, 114.

⁽⁶⁰⁵⁾ Viz například Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 12. května 2015, 145 367, týkající se matky a dcery somálského původu a tanzanské státní příslušnosti, kterým bylo přiznáno postavení uprchlíka na základě příslušnosti k rodině albínů; Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), 2016, *JA (dítě – nebezpečí pronásledování) Nigérie*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 509 výše), v němž byl zohledněn i nízký věk sedmiletého albína; CNDA (Francie), rozsudek ze dne 13. února 2017, *M.E.*, č. 16017097 C, týkající se albína z Nigérie, a Správní soud v Bayreuthu (Verwaltungsgericht Bayreuth, Německo), rozsudek ze dne 7. května 2019, B 4 K 17.33417, týkající se albína z Pobřeží slonoviny.

s nedobrovolným zajištěním a uvězněním. Mohou být rovněž ve zvýšené míře vystaveni mučení nebo nelidskému či ponižujícímu zacházení v ústavech i v soukromé sféře ⁽⁶⁰⁶⁾.

Od roku 2011 tvoří Úmluva o právech osob se zdravotním postižením nedílnou součást práva EU ⁽⁶⁰⁷⁾. Článek 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením definuje zásadu „přiměřené úpravy“ tak, že vyžaduje, aby se státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, zavázaly provést:

nezbytné a odpovídající změny a úpravy, které nepředstavují nepřiměřené nebo nadměrné zatížení a které jsou prováděny, pokud to konkrétní případ vyžaduje, s cílem zaručit osobám se zdravotním postižením uplatnění nebo užívání všech lidských práv a základních svobod na rovnoprávném základě s ostatními.

Článek 11 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením vyžaduje, aby státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, přijaly, v souladu se svými závazky podle mezinárodního práva, veškerá nezbytná opatření „k zajištění ochrany a bezpečnosti osob se zdravotním postižením v rizikových situacích, včetně ozbrojených konfliktů, humanitárních krizí a přírodních katastrof“. Kromě jiných příslušných ustanovení čl. 16 odst. 2 vyžaduje, aby státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy:

přij[aly] [...] veškerá odpovídající opatření, aby zabránily všem formám vykořisťování, násilí a zneužívání tím, že zajistí, mimo jiné, vhodné formy genderově senzitivní a věku odpovídající asistence a podpory pro osoby se zdravotním postižením, jejich rodiny a pečovatele, včetně poskytování informací a edukačních služeb o způsobech předcházení, rozpoznání a nahlášení případů vykořisťování, násilí a zneužívání.

Podle čl. 9 odst. 1 písm. b) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) může být pronásledování „souběhem různých opatření, včetně porušování lidských práv, který je (sic) dostatečně závažný k tomu, aby postihl jednotlivce způsobem podobným uvedenému v písmenu a)“. Je proto třeba poznamenat, že osoby se zdravotním postižením mohou čelit diskriminaci. Podle článku 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením je odepření přiměřené úpravy ze své podstaty formou diskriminace ⁽⁶⁰⁸⁾. Kromě toho čl. 21 odst. 1 Listiny EU zakazuje jakoukoli diskriminaci založenou mimo jiné na zdravotním postižení ⁽⁶⁰⁹⁾. Článek 14 EÚLP zakazuje diskriminaci založenou „na jakémkoli důvodu“ při užívání práv a svobod přiznaných úmluvou. Podle příručky UNHCR může diskriminace představovat pronásledování, pokud „diskriminační opatření vyústí v důsledky podstatně předpojatého charakteru vůči dotyčné osobě, např. závažné omezení jejich práv vydělat si na živobytí a svobodného vyznání, nebo jejího přístupu k běžně dostupným vzdělávacím prostředkům“ ⁽⁶¹⁰⁾. V tomto

⁽⁶⁰⁶⁾ Další informace viz Crock et al., op. cit. (poznámka pod čarou č. 603 výše), s. 747.

⁽⁶⁰⁷⁾ Rozhodnutí Rady o uzavření Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením Evropským společenstvím, 2009, op. cit. (poznámka pod čarou č. 17 výše), čl. 1 odst. 1 a čl. 2 odst. 1. SDEU zdůraznil, že pokud sekundární právo EU umožňuje více než jeden výklad, přednost mezinárodních dohod uzavřených EU před ustanoveními sekundárních právních předpisů EU znamená, že tato ustanovení musí být vykládána v nejvyšší možné míře v souladu s těmito dohodami, zejména pokud je cílem opatření EU právě provedení takové mezinárodní dohody. Viz SDEU, rozsudek ze dne 14. července 1998, *Bettati v. Safety Hi-Tech Srl*, C-341/95, Recueil 1998, s. I-4355, bod 20; SDEU, rozsudek ze dne 7. prosince 2006, *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hoteles SA*, C-306/05, Sb. rozh., s. I-11519, bod 35; SDEU, rozsudek ze dne 3. září 2008, *Kadi a Al Barakaat v. Rada a Komise*, spojené věci C-402/05 P a C-415/05 P, EU:C:2008:461, bod 307. Pokud jde o příslušnou souhrnu mezi právem EU a Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením, viz SDEU, 2013, *HK Danmark*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 25 výše), bod 29; SDEU, rozsudek ze dne 18. března 2014, *Z v. A Government department a the Board of management of a community school*, C-363/12, EU:C:2014:159, body 68–74, 87–90.

⁽⁶⁰⁸⁾ Článek 2 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením: „diskriminace na základě zdravotního postižení“ znamená jakékoli činění rozdílu, vyloučení nebo omezení provedené na základě zdravotního postižení, jehož cílem nebo důsledkem je narušit nebo zrušit uznání, užívání nebo uplatnění, na rovnoprávném základě s ostatními, všech lidských práv a základních svobod v politické, hospodářské, sociální, kulturní, občanské nebo jiné oblasti. Zahrnuje všechny formy diskriminace, včetně odepření přiměřené úpravy.“

⁽⁶⁰⁹⁾ Čl. 21 odst. 1 Listiny EU: „Zakazuje se jakákoli diskriminace založená zejména na pohlaví, rase, barvě pleti, etnickém nebo sociálním původu, genetických rysech, jazyku, náboženském vyznání nebo přesvědčení, politických názorech či jakýchkoli jiných názorech, příslušnosti k národnostní menšině, majetku, narození, zdravotním postižení, věku nebo sexuální orientaci“ (zvýraznění doplněno).

⁽⁶¹⁰⁾ UNHCR, *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees* (Příručka k postupům a kritériím pro určování právního postavení uprchlíků v souladu s Úmluvou z roku 1951 a s Protokolem z roku 1967 týkajícím se právního postavení uprchlíků), 1979, znovu vydáno v únoru 2019, HCR/1P/4/ENG/REV. 4, odst. 54.

ohledu by příslušnými opatřeními mohla být opatření, která ovlivňují přístup na trh práce, ke zdravotní péči a ubytování.

Důvod pronásledování spočívající v příslušnosti k „určité společenské vrstvě“, jak je definován v čl. 10 odst. 1 písm. d) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) má v souvislosti s osobami se zdravotním postižením zvláštní význam. Osoby se zdravotním postižením mohou být často schopny prokázat, že jsou příslušníci skupiny sdílející „vrozený charakteristický rys nebo společnou minulost, kterou nelze změnit“ a že jejich skupina „má v dotyčné zemi odlišnou totožnost, protože ji okolní společnost vnímá jako odlišnou“ (dva požadavky čl. 10 odst. 1 písm. d).

Pokud jde o souvislost mezi zdravotním postižením jakožto kategorií zranitelnosti a mezinárodní ochranou, z judikatury SDEU nicméně vyplývá, že zakázané jednání musí přinejmenším převážně vyplývat z úmyslného jednání nebo opomenutí dotčených osob⁽⁶¹¹⁾. Pokud se jedná o úmyslné odepírání⁽⁶¹²⁾ a tento úmysl je založen na zdravotním postižení žadatele ve smyslu příslušnosti k určité společenské vrstvě, je třeba jeho žádost přezkoumat z hlediska podmínek pro získání postavení uprchlíka.

Rozsudek ESLP ve věci *S.H.H. proti Spojenému království*⁽⁶¹³⁾ se týkal afghánského žadatele, který byl těžce zraněn při raketovém útoku v Afghánistánu (amputace dolní části pravé nohy a penisu a vážné poranění levé nohy a pravé ruky). Soud měl za to, že k prokázání špatného zacházení podle článku 3 EÚLP musí žadatel splnit práh výjimečné povahy, jak je použit v případech týkajících se zdraví, například *D. proti Spojenému království a N. proti Spojenému království*⁽⁶¹⁴⁾. Žadatel mimo jiné tvrdil, že bude obzvláště zranitelný vůči násilí a v probíhajícím ozbrojeném konfliktu bude čelit zvýšenému riziku dalšího zranění či smrti. Kromě toho, pokud by se vrátil do Afghánistánu, byl by vystaven složitým životním podmínkám a diskriminaci, které by byly v rozporu s článkem 3 EÚLP, neboť v Afghánistánu nebyl nikdo, kdo by o něj mohl pečovat.

Při zamítnutí jeho žádosti vycházel ESLP mimo jiné z toho, že v žádné z podkladových zpráv o dané zemi není zmínka o tom, že by zdravotně postižené osoby byly v Afghánistánu více ohroženy násilím, špatným zacházením nebo útoky⁽⁶¹⁵⁾. ESLP vzal v úvahu, že i když zdravotní postižení žadatele nelze označit za „přirozeně se vyskytující nemoc“, jakákoli budoucí újma v souvislosti s životními podmínkami zdravotně postižené osoby v Afghánistánu by nevycházela z úmyslného špatného zacházení ze strany kterékoli subjektu, ale z nedostatku prostředků a ze skutečnosti, že zdravotní postižení žadatele nevyžaduje léčbu. Rovněž konstatoval, že žadatel nepředložil žádný důkaz o tom, že by po svém návratu nemohl navázat kontakt se svými dvěma sestrami, které se svými rodinami žijí v Afghánistánu⁽⁶¹⁶⁾.

Jelikož dosud existuje poměrně málo judikatury SDEU nebo ESLP týkající se rizik, která vznikají v zemích původu pro zdravotně postižené osoby, mohou jako přesvědčivá autorita poskytnout relevantní a užitečnou pomoc jiné mezinárodní prameny práva v oblasti lidských

⁽⁶¹¹⁾ Viz oddíl 6.8.4 týkající se zranitelných žadatelů se zdravotními problémy.

⁽⁶¹²⁾ SDEU (velký senát), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), bod 51.

⁽⁶¹³⁾ ESLP, 2013, *S.H.H. proti Spojenému království*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 496 výše). Toto rozhodnutí citoval SDEU v rozsudku SDEU (velkého senátu), 2018, *MP*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 38 výše), v bodě 39.

⁽⁶¹⁴⁾ ESLP, rozsudek ze dne 2. května 1997, *D. proti Spojenému království*, č. 30240/96, § 51–54; ESLP (velký senát), rozsudek ze dne 27. května 2008, *N. proti Spojenému království*, č. 26565/05, § 42–45.

⁽⁶¹⁵⁾ ESLP, 2013, *S.H.H. proti Spojenému království*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 496 výše), § 85–86.

⁽⁶¹⁶⁾ Tamtéž, § 78, 83, 89, 91.

práv, jako jsou rozhodnutí Výboru pro práva osob se zdravotním postižením, který provádí dohled nad dodržováním Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením ⁽⁶¹⁷⁾.

6.9. Zranitelnost a obsah ochrany poskytované osobám požívajícím mezinárodní ochrany

Kapitola VII kvalifikační směrnice (přepřacované znění) se týká obsahu mezinárodní ochrany. Podle čl. 20 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) použitím kapitoly VII „nejsou dotčena práva stanovená v Ženevské úmluvě“ a čl. 20 odst. 2 stanoví, že se vztahuje „na uprchlíky i na osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, není-li uvedeno jinak“.

Čl. 20 odst. 3 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) vyžaduje, aby členské státy při poskytování mezinárodní ochrany zohlednily zvláštní situaci zranitelných osob. Toto ustanovení uvádí:

Čl. 20 odst. 3 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) Obecná pravidla

Při provádění této kapitoly členské státy zohlední zvláštní situaci zranitelných osob, například nezletilých osob, nezletilých osob bez doprovodu, zdravotně postižených osob, starých osob, těhotných žen, osamělých rodičů s nezletilými dětmi, obětí obchodování s lidmi, osob s duševními poruchami a osob, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jiným formám hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí.

Cílem tohoto ustanovení je zajistit, aby ve všech rozhodnutích týkajících se obsahu mezinárodní ochrany byly zohledněny zranitelné osoby. Čl. 20 odst. 4 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) však dále stanoví, že uvedený odstavec „se vztahuje pouze na osoby, u kterých byly zvláštní potřeby zjištěny po individuálním zhodnocení jejich situace“.

Čl. 20 odst. 5 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) stanoví, že „[p]ři provádění ustanovení této kapitoly týkajících se nezletilých osob se členské státy řídí především nejlepšími zájmy dítěte“ ⁽⁶¹⁸⁾.

Články 21 až 35 kapitoly VII stanoví obsah mezinárodní ochrany. Články, které jsou pro zranitelné osoby nejrelevantnější, jsou stručně popsány níže. Je třeba poznamenat, že v případě některých práv má osoba požívající mezinárodní ochrany na dané právo nárok za stejných podmínek jako státní příslušníci. Pokud jde o jiná práva, mohou mít na dané právo nárok za stejných podmínek jako státní příslušníci třetích zemí oprávněně pobývajících na území členského státu.

⁽⁶¹⁷⁾ Viz například Výbor pro práva osob se zdravotním postižením, stanovisko přijaté dne 18. srpna 2017, *X v. Tanzanie*, sdělení č. 022/2014, CRPD/C/18/D/22/2014, bod 8.6, v němž výbor dospěl k závěru, že stěžovatel, státní příslušník Tanzanie, se stal obětí formy násilí, která se zaměřovala výhradně na osoby s albinismem. Mezi zjištěná porušení patřilo porušení ustanovení o zákazu mučení nebo krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání a ponižující zacházení nebo trestání (článek 15 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením). Výbor dospěl k závěru, že „utrpení, které stěžovatel zažívá z důvodu nepřijetí opatření ze strany státu, který je smluvní stranou úmluvy, jež by umožnila účinné stíhání osob podezřelých ze spáchání trestného činu, se stává příčinou reviktimizace a představuje psychické mučení a/nebo špatné zacházení“. Viz obdobně Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, stanovisko přijaté dne 31. srpna 2018, *Y v. Tanzanie*, sdělení č. 23/2014, CRPD/C/20/D/23/2014, obsahující obdobné okolnosti a zdůvodnění.

⁽⁶¹⁸⁾ Viz oddíl 2.4 „Nejlepší zájem dítěte“ a oddíl 6.8.1 „Věk“.

41. bod odůvodnění stanoví, že aby osoby požívající mezinárodní ochrany mohly účinněji uplatňovat práva a výhody stanovené v kvalifikační směrnici (přepracované znění), „je nezbytné zohlednit jejich zvláštní potřeby a konkrétní obtíže, s nimiž se při integraci potýkají“. Avšak „nemělo by [to] mít [...] obvykle za následek příznivější zacházení, než jakého se dostává jejich vlastním státním příslušníkům“.

6.9.1. Celistvost rodiny

Mezi důležitější věci pro mnoho osob požívajících mezinárodní ochrany patří respektování celistvosti jejich rodiny. Článek 23 stanoví:

Čl. 23 kvalifikační směrnice (přepracované znění) Zachování celistvosti rodiny

1. Členské státy zajistí, aby mohla být zachována celistvost rodiny.
2. Členské státy zajistí, aby rodinní příslušníci osoby požívající mezinárodní ochrany, kteří sami nesplňují podmínky pro získání takové ochrany, měli nárok na výhody uvedené v článcích 24 až 35, podle vnitrostátních postupů, a pokud je to slučitelné s osobním právním postavením rodinného příslušníka.
3. Odstavce 1 a 2 nejsou použitelné, pokud rodinný příslušník je nebo by byl vyloučen z mezinárodní ochrany na základě kapitol III a V.
4. Bez ohledu na odstavce 1 a 2 mohou členské státy odmítnout, omezit nebo odejmout výhody, které jsou v nich uvedené, z důvodů bezpečnosti státu nebo veřejného pořádku.
5. Členské státy mohou rozhodnout, že tento článek se vztahuje rovněž na jiné blízké příbuzné, kteří žili společně jako součást dané rodiny v době, kdy opouštěli zemi původu, a kteří byli v té době plně nebo z velké části závislí na osobě požívající mezinárodní ochrany.

38. bod odůvodnění kvalifikační směrnice (přepracované znění) objasňuje, že členské státy by měly při rozhodování o nárocích na výhody uvedené v kvalifikační směrnici (přepracované znění) řádně zohledňovat „konkrétní okolnosti vztahu závislosti na osobě požívající mezinárodní ochrany, pokud jde o blízké příbuzné, kteří se již nacházejí v členském státě a kteří nejsou rodinnými příslušníky této osoby“. Dodává, že „[z]a výjimečných okolností, kdy blízkým příbuzným osoby požívající mezinárodní ochrany je nezletilá osoba, která uzavřela manželství, avšak ji nedoprovází její manžel či manželka, může být nejlepší zájem této nezletilé osoby spatřován ve spojení s její původní rodinou“.

6.9.2. Nezletilé osoby

Jak již bylo zmíněno, „[p]ři provádění ustanovení [...] [o obsahu mezinárodní ochrany] týkajících se nezletilých osob se členské státy řídí především“ nejlepšími zájmy dítěte,

v souladu s čl. 20 odst. 5 kvalifikační směrnice (přepracované znění). Ve 38. bodě odůvodnění se jasně stanoví, že „[č]lenské státy by měly při rozhodování o nárocích na výhody [uvedené v kvalifikační směrnici (přepracované znění)] řádně zohledňovat nejlepší zájmy dítěte“.

Podle čl. 27 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepracované znění) „[č]lenské státy poskytují všem nezletilým osobám požívajícím mezinárodní ochrany plný přístup k systému vzdělávání za stejných podmínek, jaké platí pro jejich státní příslušníky“.

Článek 31 kvalifikační směrnice (přepracované znění) stanoví práva nezletilých osob bez doprovodu, pokud jde o zastupování „zákonným opatrovníkem nebo v případě nutnosti organizací pověřenou péčí o nezletilé osoby a jejich blaho“ (čl. 31 odst. 1); povinnost, aby byly jejich potřeby náležitě zohledněny ustanoveným opatrovníkem nebo zástupcem a aby se prováděly pravidelné kontroly (čl. 31 odst. 2); kde a s kým mohou být ubytovány (čl. 31 odst. 3); nerozdělování sourozenců a změny bydliště (čl. 31 odst. 4); vyhledávání rodinných příslušníků (čl. 31 odst. 5) a požadavek, aby osoby, které o ně pečují, měly náležitě odborné vzdělání a byly náležitě proškoleny (čl. 31 odst. 6).

6.9.3. Ubytování

Právo na ubytování je uvedeno v článku 32 kvalifikační směrnice (přepracované znění). Uvádí:

Článek 32 kvalifikační směrnice (přepracované znění) Přístup k ubytování

1. Členské státy zajistí, aby měly osoby požívající mezinárodní ochrany přístup k bydlení za stejných podmínek jako ostatní státní příslušníci třetích zemí oprávněně pobývajících na jejich územích.
2. Členské státy se snaží provádět politiky, jejichž cílem je předcházet diskriminaci osob požívajících mezinárodní ochrany a zajistit těmto osobám stejné příležitosti na trhu s bydlením, přičemž mohou tyto osoby rozptýlit do různých míst na svém území.

6.9.4. Sociální a zdravotní péče

Osoby požívající mezinárodní ochrany mají právo na sociální a zdravotní péči. Právo na sociální péči je stanoveno v článku 29 kvalifikační směrnice (přepracované znění) a právo na zdravotní péči v článku 30 kvalifikační směrnice (přepracované znění). Ačkoli rovné zacházení s osobami požívajícími mezinárodní ochrany a státními příslušníky není obecným pravidlem, čl. 29 odst. 1 a čl. 30 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepracované znění) zaručují všem osobám požívajícím mezinárodní ochrany nárok na sociální a zdravotní péči za stejných podmínek jako státním příslušníkům.

Ve věci *Ayubi* vstala otázka, zda se toto právo na sociální péči vztahuje pouze na osoby požívající mezinárodní ochrany, kterým bylo přiznáno právo trvalého pobytu v členském státě, nebo zda se vztahuje i na osoby požívající mezinárodní ochrany, kterým bylo uděleno časově omezené právo pobytu. SDEU rozhodl, že „jak článek 29 [kvalifikační směrnice

(přepřacované znění)], tak článek 23 Ženevské úmluvy se vztahují na všechny uprchlíky a nečiní práva, která jim byla přiznána, závislá na době jejich přítomnosti v daném členském státě nebo na době platnosti povolení k pobytu, které jim bylo vydáno“⁽⁶¹⁹⁾.

Soudní dvůr pokračoval: „Z výše uvedeného vyplývá, že uprchlíkům, kterým bylo vydáno povolení k pobytu na určitou dobu tří let, musí být zajištěna stejná úroveň sociálních dávek, jako je úroveň nabízená státním příslušníkům členského státu, který jim přiznal postavení uprchlíků“⁽⁶²⁰⁾.

Ve 45. bodě odůvodnění kvalifikační směrnice (přepřacované znění) se uvádí, že „[z]vláště k předcházení sociálním potížím je vhodné osobám požívajícím mezinárodní ochrany v rámci sociální péče poskytovat bez diskriminace přiměřené sociální dávky a prostředky na živobytí“. Možnost omezit sociální péči na základní dávky je třeba podle 45. bodu odůvodnění chápat tak, že „zahrnuje alespoň podporu ve výši minimálního příjmu, pomoc v případě nemoci či v těhotenství a pomoc v rodičovství, jsou-li tyto dávky poskytovány vlastním státním příslušníkům podle vnitrostátních právních předpisů“.

Neexistuje žádná judikatura SDEU týkající se případných minimálních norem pro tyto nároky obecně a konkrétně toho, zda prostor pro uvážení členských států umožňuje považovat za přiměřené jakékoli životní podmínky, které plně respektují lidskou důstojnost (článek 1 Listiny EU). V této souvislosti SDEU ve věci týkající se žadatele o mezinárodní ochranu, a nikoli osoby požívající mezinárodní ochrany, nicméně rozhodl takto:

respektování lidské důstojnosti ve smyslu tohoto článku vyžaduje, aby se dotyčná osoba neocitla v situaci krajní materiální nouze, v níž by nemohla uspokojovat své nezákladnější potřeby, jako je zejména potřeba se ubytovat, najíst, obléct a umýt, a kterou by bylo poškozováno také její tělesné či duševní zdraví nebo v důsledku které by se ocitla v zanedbaném stavu, jenž je v rozporu s lidskou důstojností⁽⁶²¹⁾.

Pokud jde o právo na zdravotní péči, z čl. 30 odst. 2 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) vyplývá, že toto právo platí nejen obecně, ale vztahuje se i na „osoby požívající mezinárodní ochrany, které mají zvláštní potřeby“. Čl. 30 odst. 2 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) uvádí:

Čl. 30 odst. 2 kvalifikační směrnice v přepřacovaném znění Zdravotní péče

Členské státy poskytují přiměřenou zdravotní péči a v případě potřeby i léčbu duševních poruch za stejných podmínek, jaké platí pro státní příslušníky členského státu, který ochranu přiznal, osobám požívajícím mezinárodní ochrany, které mají zvláštní potřeby, například těhotným ženám, zdravotně postiženým osobám, osobám, které byly podrobeny mučení, znásilnění nebo jiným formám hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, nebo nezletilým osobám, které byly oběťmi zneužívání, zanedbávání, vykořisťování, mučení, krutého, nelidského a ponižujícího zacházení nebo které trpěly v ozbrojeném konfliktu.

⁽⁶¹⁹⁾ SDEU, 2018, *Ayubi*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 60 výše), bod 28.

⁽⁶²⁰⁾ Tamtéž, bod 29.

⁽⁶²¹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Haqbin*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 185 výše), bod 46, s odkazem na SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 92.

6.9.5. Integrovaná opatření a svoboda pohybu

Zvláštní potřeby osob požívajících mezinárodní ochrany jsou rovněž zmíněny v souvislosti s přístupem k integrovaným opatřením. V souladu s článkem 34 kvalifikační směrnice (přepřacované znění):

Článek 34 kvalifikační směrnice (přepřacované znění) Přístup k integrovaným opatřením

[...] zajistí členské státy přístup k integrovaným programům, které považují za vhodné, s cílem zohlednit zvláštní potřeby osob, jež mají postavení uprchlíka nebo požívají statusu doplňkové ochrany, nebo vytvoří předpoklady zaručující přístup k těmto programům.

Osoby požívající mezinárodní ochrany mají navíc právo se volně pohybovat v rámci členského státu „za stejných podmínek a omezení, jaké jsou stanoveny pro státní příslušníky třetích zemí oprávněně pobývajících na jejich území“ (článek 33 kvalifikační směrnice (přepřacované znění)).

6.10. Odnětí mezinárodní ochrany z důvodu chyby při zjišťování skutečností o zranitelnosti

Členské státy se mohou rozhodnout odejmout mezinárodní ochranu v souladu s ustanoveními článků 14 a 19 kvalifikační směrnice (přepřacované znění). Ve věci *Bilali* se SDEU musel zabývat otázkou odnětí doplňkové ochrany z důvodu pochybení správních orgánů v souvislosti se zjištěnými skutečnostmi. S odkazem mimo jiné na příručku UNHCR⁽⁶²²⁾ Soudní dvůr Evropské unie rozhodl takto: „Situace osoby, která získala status doplňkové ochrany na základě nesprávných údajů, aniž by kdy splňovala podmínky pro jeho získání, přitom nemá žádnou vazbu na logiku mezinárodní ochrany“⁽⁶²³⁾. Soudní dvůr pokračoval:

s ohledem na celkovou systematiku a účel [kvalifikační směrnice (přepřacované znění)], [...] pokud má hostitelský členský stát k dispozici nové informace, které prokazují, že na rozdíl od jeho původního posouzení situace státního příslušníka třetí země nebo osoby bez státní příslušnosti, které přiznal doplňkovou ochranu, založeného na nesprávných skutečnostech, tato osoba nikdy nebyla vystavena nebezpečí vážné újmy ve smyslu článku 15 této směrnice, musí z toho tento členský stát vyvodit, že okolnosti, na základě kterých byl přiznán status doplňkové ochrany, se změnil natolik, že zachování tohoto statusu již není odůvodněné⁽⁶²⁴⁾.

Taková chyba týkající se skutečností může nastat i v případech určování zranitelnosti. Pokud chybně zjištěné skutečnosti týkající se zranitelnosti skutečně vedly k přiznání postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany, musí být udělená ochrana odňata. SDEU však dodává, že v takovém případě „musí dotýčný členský stát dodržet [...] základní právo na

⁽⁶²²⁾ SDEU, 2019, *Bilali*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 114 výše), bod 58, který odkazuje na UNHCR, *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 610 výše), bod 117.

⁽⁶²³⁾ SDEU, 2019, *Bilali*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 114 výše), bod 44.

⁽⁶²⁴⁾ Tamtéž, bod 51.

respektování soukromého a rodinného života dotčené osoby, které je zaručeno, v jejich příslušných oblastech působnosti, článkem 7 [Listiny EU] a článkem 8 EÚLP“⁽⁶²⁵⁾.

Pokud žadatel tvrdí, že jeho zranitelnost vedla k chybně zjištěným skutečnostem případu, například pokud jde o jeho totožnost, musí žadatel tyto okolnosti doložit. V této souvislosti rozhodl francouzský CNDA ve věci týkající se dvou žadatelů z Čečenska (Rusko), kteří získali postavení uprchlíka na základě podvodných prohlášení. Žadatelé tvrdili, že podvodná prohlášení byla učiněna z důvodu jejich zranitelnosti, neboť se museli chránit před fámami šířícími se mezi čečenskou komunitou ve Francii, které mohly odhalit jejich přítomnost ruským orgánům. Soud však rozhodl, že nepředložili žádný konkrétní důkaz prokazující údajnou zranitelnost⁽⁶²⁶⁾.

⁽⁶²⁵⁾ SDEU, 2019, *Bilali*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 114 výše), bod 62.

⁽⁶²⁶⁾ CNDA (Francie), rozsudek ze dne 28. června 2019, *OFPRA c M. T. alias S. et Mme K.T.*, č. 18024910–18024911 C.

Část 7. Zvláštní procesní záruky ve správních řízeních

Tato část se zabývá zvláštními procesními zárukami, které se vztahují na zranitelné žadatele o mezinárodní ochranu ve správních azylových řízeních. Patří mezi ně poskytování přiměřené podpory a souvislosti, v nichž může zranitelnost vést k vynětí ze zrychleného řízení a řízení na hranicích a/nebo vyžadovat stanovení priorit při posuzování žádosti. Stanoví rovněž další zvláštní procesní záruky týkající se zranitelných žadatelů. V neposlední řadě zkoumá, jak může zranitelnost ovlivnit žádost, která by jinak mohla být považována za nepřijatelnou nebo by mohla vyžadovat posouzení následné žádosti. Část 8 se zabývá otázkou zvláštních procesních záruk v řízeních před soudy.

Tato část obsahuje šest oddílů, jak je uvedeno v tabulce 19.

Tabulka 19: Struktura části 7

Oddíl	Název	Strana
7.1	Úvod	171
7.2	Přiměřená podpora	172
7.3	Vynětí ze zrychleného řízení a řízení na hranicích	174
7.4	Přednostní posouzení	176
7.5	Jiné zvláštní procesní záruky	177
7.6	Nepřijatelnost	188

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*, 2018, část 4 „Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění): Základní zásady a procesní záruky“ a část 5 „Postupy na správní úrovni“.

7.1. Úvod

Pokud je žadatel identifikován jako zranitelná osoba, mohou se během příslušných správních řízení uplatnit určité zvláštní procesní záruky ⁽⁶²⁷⁾.

Pro soudy může být důležité ověřit, zda rozhodující orgán přijal nezbytná opatření k zajištění toho, aby byly žadateli poskytnuty vhodné nástroje a pomoc s cílem umožnit mu účinný přístup k řízení.

„Právo na řádnou správu“ se v členských státech uplatňuje jako obecná zásada práva EU a není založeno na článku 41 Listiny EU, jak vysvětlil SDEU ve věci *Boudjlida* ⁽⁶²⁸⁾. Je třeba

⁽⁶²⁷⁾ Další informace o tom, jak identifikovat zranitelného žadatele, viz část 3 týkající se určení žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky. On-line nástroj úřadu EASO pro identifikaci osob se zvláštními potřebami obsahuje praktické informace a pokyny pro činitele rozhodující v prvním stupni. Může být rovněž použit jako vodítko pro členy soudů při posuzování toho, zda byl žadateli poskytnut účinný přístup k řízení.

⁽⁶²⁸⁾ SDEU, rozsudek ze dne 11. prosince 2014, *Khaled Boudjlida v. Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, C-249/13, EU:C:2014:2431, body 33–34.

uvést, že právo být vyslechnut v každém řízení tedy nelze odvodit z čl. 41 odst. 2 Listiny EU, ale takové právo „je naopak nedílnou součástí dodržování práva na obhajobu, jež je obecnou zásadou unijního práva“⁽⁶²⁹⁾. Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) odráží některé aspekty tohoto práva. Například čl. 10 odst. 3 vyžaduje, aby rozhodující orgány zajistily, aby se o žádostech o mezinárodní ochranu rozhodovalo po „přiměřeném posouzení“. Čl. 23 odst. 1 zaručuje právním zástupcům žadatele „přístup k informacím uvedeným ve spisu žadatele“. Právo na řádnou správu se odráží v čl. 31 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), který vyžaduje, aby „řízení o posouzení žádosti bylo skončeno co nejdříve, aniž by tím byla dotčena přiměřenost a úplnost posouzení“⁽⁶³⁰⁾.

V této souvislosti je třeba rovněž uvést, že mohou vzniknout oprávněné důvody nasvědčující tomu, že je ohrožen život nebo fyzická a duševní integrita žadatele. Tak by tomu například mohlo být v případě, kdy existuje podezření, že je žadatel vystaven trvajícím genderově podmíněnému násilí nebo je obětí obchodování s lidmi. Za těchto okolností povinnosti členských států reagovat a zajistit ochranu a pomoc vyplývají ze základních práv, sekundárního práva EU a mezinárodního práva v oblasti lidských práv⁽⁶³¹⁾. Mezi relevantní nástroje patří směrnice EU o obětech trestných činů⁽⁶³²⁾, směrnice EU o boji proti obchodování s lidmi⁽⁶³³⁾, úmluvy Rady Evropy, jako je Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi⁽⁶³⁴⁾ a Istanbulská úmluva⁽⁶³⁵⁾, a ustálená judikatura⁽⁶³⁶⁾. Tyto nástroje stanoví povinnosti států, které jsou smluvní stranou úmluvy, chránit oběti násilí a/nebo obchodování s lidmi⁽⁶³⁷⁾.

Existuje-li podezření, že žadatel může být vystaven riziku násilí, jsou příslušné orgány povinny umožnit postoupení specializovaným podpůrným službám. To by mohlo zahrnovat přerušení a/nebo odročení pohovoru s cílem zajistit soukromí, důvěrnost a/nebo bezpečnost. Mohlo by to rovněž zahrnovat ochranu, jak je stanovena například ve směrnici EU o obětech trestných činů (38. bod odůvodnění).

7.2. Přiměřená podpora

Podle 29. bodu odůvodnění a čl. 24 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) musí být žadatelům, kteří „potřebují zvláštní procesní záruky“, poskytnuta „přiměřená podpora“. 29. bod odůvodnění uvádí:

⁽⁶²⁹⁾ SDEU, rozsudek ze dne 5. listopadu 2014, *Sophie Mukarubega v. Préfet de police and Préfet de la Seine-Saint-Denis*, C-166/13, EU:C:2014:2336, bod 45.

⁽⁶³⁰⁾ Čl. 31 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) vyžaduje, aby řízení o mezinárodní ochraně bylo skončeno co nejdříve; čl. 31 odst. 3 až 6 stanoví lhůty pro řízení. Viz SDEU (velký senát), 2011, *N.S. a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 16 výše), bod 98. Viz také stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 13. června 2018, *X v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-213/17, EU:C:2018:434, bod 156.

⁽⁶³¹⁾ Viz Rada Evropy, Úmluva Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi (Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi), ETS 197 (16. května 2005, vstup v platnost 1. února 2008), článek 10, a Rada Evropy, Důvodová zpráva k Úmluvě Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, 6. května 2005, bod 128. Členské státy musí zajistit, aby příslušné orgány zapojené do identifikace osob, u nichž existuje podezření, že jsou oběťmi obchodování s lidmi, a do pomoci těmto osobám měly k dispozici vyškolený personál.

⁽⁶³²⁾ Směrnice EU o obětech trestných činů, op. cit. (poznámka pod čarou č. 229 výše). Zpráva Evropského parlamentu o provádění směrnice o obětech trestných činů zdůrazňuje, že je důležité, aby členské státy přijaly vhodná opatření ve prospěch usnadnění spolupráce mezi svými příslušnými orgány nebo subjekty poskytujícími odbornou podporu, aby byl zajištěn účinný přístup obětí k uvedeným informacím a službám. Viz Evropský parlament, Zpráva o provádění směrnice 2012/29/EU, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu (2016/2328 (INI)), 14. května 2018, bod 12.

⁽⁶³³⁾ Směrnice EU o boji proti obchodování s lidmi, op. cit. (poznámka pod čarou č. 119 výše).

⁽⁶³⁴⁾ Viz například Rada Evropy, Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi, článek 10, který výslovně odkazuje na imigrační úřady jako na „příslušné orgány“ zapojené do identifikace obětí a do pomoci těmto obětem a na požadavek zajistit spolupráci s dalšími příslušnými orgány, jako je policie, jakož i s relevantními podpůrnými organizacemi. Viz také Rada Evropy, Důvodová zpráva k Úmluvě Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, op. cit. (poznámka pod čarou č. 631 výše), bod 194: „Příslušnými orgány“ se rozumí široká škála veřejných orgánů, které mohou pro oběti sloužit jako první kontakt s úřední mocí, jako je policie, státní zastupitelství, inspektorát práce nebo celní či imigrační orgány. Nemusí to být právě tyto služby, které poskytují obětem příslušné informace. Jakmile je však oběť v kontaktu s těmito službami, je třeba ji nasměrovat na osoby, služby nebo organizace, které jsou schopny poskytnout nezbytné informace.“

⁽⁶³⁵⁾ Rada Evropy, Úmluva o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí, listopad 2014.

⁽⁶³⁶⁾ Viz například ESLP, rozsudek ze dne 7. ledna 2010, *Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04, kterým se konstatuje porušení článků 2, 3 a 4 EÚLP z důvodu nedostatečné reakce na údajnou oběť obchodování s lidmi, která byla nalezena mrtvá poté, co se obrátila na policii, která reagovala kontaktováním podezřelého pachatele za účelem jeho příjezdu a vyzvednutí, aniž by provedla řádný výslech nebo poskytla jiná ochranná opatření.

⁽⁶³⁷⁾ Viz také tabulka 15.

29. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

žadatelům [kteří potřebují zvláštní procesní záruky] by měla být poskytnuta přiměřená podpora, včetně dostatku času, s cílem vytvořit nezbytné podmínky pro účinný přístup k řízení, které by jim umožňovaly splnit veškeré náležitosti žádosti o mezinárodní ochranu.

Čl. 24 odst. 3 první pododstavec směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) zní:

Čl. 24 odst. 3 první pododstavec směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky

Členské státy zajistí, aby žadatelům, u nichž bylo zjištěno, že potřebují zvláštní procesní záruky, byla poskytnuta náležitá podpora, jež jim umožní v průběhu azylového řízení požívat práv a plnit povinnosti stanovené v této směrnici.

Obsah „přiměřené podpory“ není blíže definován, ale je do určité míry rozpracován z hlediska záruk, které jsou ve směrnici stanoveny. Prvky spojené s „přiměřenou podporou“ jsou podrobněji popsány v oddíle 7.5. Požadovaná podpora závisí na osobní situaci žadatele a povaze jeho procesních potřeb.

Aby byla žadateli poskytnuta „přiměřená podpora“, mohou členské státy podle čl. 31 odst. 3 třetího a čtvrtého pododstavce směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) prodloužit lhůtu, ve které musí být dokončeno posouzení žádosti o mezinárodní ochranu. Čl. 31 odst. 3 vyžaduje, aby členské státy zajistily, aby řízení o posouzení žádosti bylo skončeno do „šesti měsíců od podání žádosti“. V souladu s čl. 31 odst. 3 třetím pododstavcem mohou členské státy prodloužit tuto šestiměsíční lhůtu nejvýše o dalších devět měsíců mimo jiné v případech, „které jsou po skutkové a/nebo právní stránce složité“, zatímco čl. 31 odst. 3 čtvrtý pododstavec stanoví: „Výjimečně a za řádně odůvodněných okolností mohou členské státy překročit lhůty stanovené v tomto odstavci o nejvýše tři měsíce, pokud je to nezbytné pro zajištění přiměřeného a úplného posouzení žádosti o mezinárodní ochranu.“ Tato překročení lhůt mohou být vhodná pro žadatele, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, aby bylo zajištěno „přiměřené a úplné posouzení“ v souladu s čl. 31 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

Příkladem zranitelné osoby, která potřebuje přiměřenou podporu a dostatečný čas, je osoba, která je traumatizována nebo tvrdí, že zažila mučení. Takovéto osoby mohou potřebovat čas na předložení lékařských důkazů, které by mohly prokázat jejich zranitelnost a/nebo vystavení mučení. Dalším příkladem může být těhotná žena s blížícím se předpokládaným datem porodu, žena, která nedávno porodila, nebo žena, která má zdravotní potíže během těhotenství nebo po porodu. Za těchto okolností by měl být osobní pohovor odložen. Osoba, která byla mučena nebo je traumatizována, může předtím, než bude schopna poskytnout úplný popis svých zážitků, potřebovat několik pohovorů. Někdy se to může projevit až po osobním pohovoru. Dalším příkladem může být osoba s kognitivním postižením, která může potřebovat více času na podání žádosti nebo na přístup k informacím a jejich zpracování, aby mohla vykonávat svá práva⁽⁶³⁸⁾. Negramotná osoba by rovněž mohla čelit problémům, které

⁽⁶³⁸⁾ Odvolací soud Anglie a Walesu (Court of Appeal of England and Wales, Spojené království), rozsudek ze dne 27. července 2017, *AM (Afghánistán)* v. *Secretary of State for the Home Department a Lord Chancellor*, [2017] EWCA Civ 1123, bod 23.

musí orgány zohlednit. Výbor proti mučení se například zabýval případem negramotného žadatele, jehož žádost o azyl byla zamítnuta z důvodu nesrovnalostí v jeho tvrzení. Výbor vzal na vědomí tvrzení stěžovatele, že „nesrovnalosti v jeho prohlášení byly způsobeny nedostačujícím tlumočením a že nemohl provádět kontrolu, protože je negramotný“⁽⁶³⁹⁾.

Pojem „přiměřená podpora“ se uplatňuje v průběhu celého řízení. Musí být poskytnuta, pokud se tyto potřeby projeví v pozdější fázi řízení, aniž by muselo nutně dojít k opětovnému zahájení řízení. Čl. 24 odst. 4 zní:

**Čl. 24 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)
Žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky**

Členské státy zajistí, aby byly tyto potřeby zvláštních procesních záruk zohledněny v souladu s touto směrnicí i v případech, že se tyto potřeby projeví v pozdější fázi řízení, aniž by muselo nutně dojít k opětovnému zahájení řízení.

To znamená, že rozhodující orgán musí znovu posoudit otázku, zda žadatel je nebo se stal žadatelem, který potřebuje zvláštní procesní záruky, i když to původně nebylo zřejmé. Žadatel může například pouze prokázat nebo sdělit, že byl během osobního pohovoru traumatizován minulými událostmi. Může potřebovat čas na předložení lékařských důkazů pro určení povahy a rozsahu problémů duševního zdraví a s ohledem na tyto problémy může být nutné provést procesní úpravy⁽⁶⁴⁰⁾.

7.3. Vynětí ze zrychleného řízení a řízení na hranicích

30. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) uvádí: „Pokud žadateli, který potřebuje zvláštní procesní záruky, nelze v rámci zrychleného řízení nebo řízení na hranicích poskytnout přiměřenou podporu, měl by být tento žadatel z těchto řízení vyňat.“ Podle čl. 24 odst. 3:

**Čl. 24 odst. 3 druhý pododstavec směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)
Žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky**

V případech, kdy nelze přiměřenou podporu poskytnout v rámci řízení podle čl. 31 odst. 8 a článku 43 [které se týkají zrychlených řízení, řízení na hranicích nebo tranzitních řízení], a zejména pokud se členské státy domnívají, že žadatel potřebuje zvláštní procesní záruky v důsledku mučení, znásilnění nebo jiných vážných forem psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, členské státy nepoužijí nebo přestanou používat čl. 31 odst. 8 a článek 43. Pokud na žadatele, na něž nelze podle tohoto pododstavce použít čl. 31 odst. 8 a článek 43, použijí členské státy čl. 46 odst. 6, musí poskytnout alespoň záruky stanovené v čl. 46 odst. 7.

⁽⁶³⁹⁾ Výbor proti mučení, rozhodnutí ze dne 23. listopadu 2012, sdělení č. 464/2011, *K.H. v. Dánsko*, CAT/C/49/D/464/2011, bod 8.6 (viz rovněž body 2.4, 5.4 a 8.8); Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 21. dubna 2015, věc 143 740, bod 4.6.

⁽⁶⁴⁰⁾ Viz též oddíl 7.5.3.

V případě nezletilých osob bez doprovodu navíc čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) omezuje okolnosti, za nichž lze použít zrychlená řízení a/nebo řízení na hranicích podle čl. 31 odst. 8.

Čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu

Při provádění této směrnice se členské státy řídí především nejlepším zájmem dítěte.

Pokud členské státy v průběhu azylového řízení určí osobu jako nezletilou osobu bez doprovodu, mohou:

a) i nadále používat čl. 31 odst. 8, pouze pokud:

i) žadatel přichází ze země, která splňuje kritéria bezpečné země původu ve smyslu této směrnice, nebo

ii) žadatel podal následnou žádost o mezinárodní ochranu, která není podle čl. 40 odst. 5 nepřípustná, nebo

iii) žadatel může ze závažných důvodů představovat hrozbu pro národní bezpečnost nebo veřejný pořádek členského státu, nebo žadatel byl podle vnitrostátního práva ze závažných důvodů týkajících se veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku vypovězen za použití donucovacích prostředků;

b) i nadále používat článek 43 v souladu s články 8 až 11 směrnice 2013/33/EU, pouze pokud:

i) žadatel přichází ze země, která splňuje kritéria bezpečné země původu ve smyslu této směrnice, nebo

ii) žadatel podal následnou žádost nebo

iii) žadatel může ze závažných důvodů představovat hrozbu pro národní bezpečnost nebo veřejný pořádek členského státu, nebo žadatel byl podle vnitrostátního práva ze závažných důvodů týkajících se veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku vypovězen za použití donucovacích prostředků, nebo

iv) existují oprávněné důvody považovat zemi, která není členským státem, za bezpečnou třetí zemi pro žadatele ve smyslu článku 38 nebo

v) žadatel uvedl orgány v omyl tím, že předložil falešné doklady, nebo

vi) žadatel úmyslně zničil doklady totožnosti nebo cestovní doklady, které by pomohly určit jeho totožnost nebo státní příslušnost, nebo se těchto dokladů zbavil.

Členské státy mohou body v) a vi) použít pouze v individuálních případech, kdy existují závažné důvody domnívat se, že žadatel se pokouší utajit relevantní skutečnosti, které by pravděpodobně vedly k zamítavému rozhodnutí, a za předpokladu, že žadateli byla při zohlednění zvláštních procesních potřeb nezletilých osob bez doprovodu poskytnuta možnost řádně zdůvodnit své jednání uvedené v bodech v) a vi), a to i za konzultace se svým zástupcem;

Neexistují žádné konkrétní pokyny SDEU k otázce vynětí zranitelných žadatelů ze zrychleného řízení a/nebo řízení na hranicích.

Odvolací správní soud v Pireu v Řecku je jedním z příkladů, kdy soud členského státu tato ustanovení použil. Soud zrušil rozhodnutí odvolacího výboru, které uznalo zranitelné postavení žadatele, ale neposoudilo správně procesní požadavky vyplývající z jeho zranitelnosti, což mělo vést k jeho vynětí z řízení na hranicích ⁽⁶⁴¹⁾.

Pokud v Belgii azylové orgány rozhodnou, že žadatel má zvláštní procesní potřeby, zejména v případech mučení, znásilnění nebo jiných vážných forem psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, které nejsou slučitelné se zrychleným řízením nebo řízením na hranicích, toto řízení nepoužijí nebo jej přestanou uplatňovat ⁽⁶⁴²⁾. Podobně v Chorvatsku brání právní předpisy uplatňování zrychleného řízení nebo řízení na hranicích „žadatelům, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, zejména obětem mučení, znásilnění nebo jiné formy hrubého psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, pokud není možné poskytnout přiměřenou podporu“ ⁽⁶⁴³⁾. Ve Francii, pokud se azylové orgány domnívají, že se žadatel stal obětí závažného násilí nebo je nezletilou osobou a vyžaduje zvláštní procesní záruky, které nejsou slučitelné se zrychleným řízením, mohou žádost posoudit v rámci řádného řízení. ⁽⁶⁴⁴⁾ Nizozemsko konkrétně neuplatňuje řízení na hranicích na určité zranitelné skupiny ⁽⁶⁴⁵⁾.

7.4. Přednostní posouzení

Přednostním posouzením žádostí se zabývá čl. 31 odst. 7 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění):

Čl. 31 odst. 7 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Řízení o posouzení žádosti

Členské státy mohou přednostně posoudit žádost o mezinárodní ochranu v souladu se základními zásadami a zárukami stanovenými v kapitole II zejména:

- a) pokud je pravděpodobné, že je žádost opodstatněná;
- b) pokud je žadatel zranitelný ve smyslu článku 22 [směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění)] nebo potřebuje zvláštní procesní záruky, zejména pokud se jedná o nezletilou osobu bez doprovodu.

Proto podle čl. 31 odst. 7 písm. b) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) mohou členské státy upřednostnit přezkoumání žádostí zranitelných žadatelů ve smyslu článku 22 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění), ve spojení s článkem 21 směrnice o podmínkách přijímání (vypracované znění) ⁽⁶⁴⁶⁾. Členské státy mohou rovněž upřednostnit posuzování žádostí žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky podle

⁽⁶⁴¹⁾ Odvolací správní soud v Pireu, rozsudek ze dne 10. května 2018, DEFPIR 231/2018 (shrnutí v angličtině).

⁽⁶⁴²⁾ Belgie, zákon ze dne 15. prosince 1980 o vstupu, pobytu, usazování a vyhošťování cizinců (verze ze dne 28. srpna 2020), čl. 48/9 odst. 5.

⁽⁶⁴³⁾ Chorvatsko, zákon o mezinárodní a dočasné ochraně (ve znění ze dne 1. ledna 2018), čl. 15 odst. 3.

⁽⁶⁴⁴⁾ Francie, CESEDA, op. cit. (poznámka pod čarou č. 120 výše), článek L.723-3.

⁽⁶⁴⁵⁾ Viz Nizozemsko, vyhláška o cizincích, článek 3.108, čl. 3.109b odst. 7 a čl. 5.1a odst. 3; oběžník o cizincích, bod A1/7.3.

⁽⁶⁴⁶⁾ Další informace viz oddíl 3.1.

směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Podle čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) se členské státy při posuzování možnosti upřednostnění žádosti nezletilé osoby bez doprovodu řídí především nejlepším zájmem dítěte ⁽⁶⁴⁷⁾.

7.5. Jiné zvláštní procesní záruky

Jak je uvedeno v oddíle 7.2, čl. 24 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) vyžaduje, aby žadatelům, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, byla poskytnuta „náležitá podpora“. Tento pojem obsahuje různé aspekty, jak je uvedeno v následujících oddílech.

7.5.1. Konzultace s odborníky

Aby bylo zajištěno, že „rozhodující orgán [rozhoduje] o žádostech o mezinárodní ochranu po přiměřeném posouzení“, čl. 10 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví různé požadavky podrobně popsané v písmenech a) až d), z nichž posledně uvedené je citováno níže. Členské státy zajistí, aby:

Čl. 10 odst. 3 písm. d) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) Požadavky na posuzování žádostí

d) pracovníci, kteří posuzují žádosti a rozhodují o nich, měli v případě potřeby možnost konzultovat s odborníky konkrétní záležitosti, jako například otázky týkající se zdraví, kultury, náboženství, dětí nebo pohlavní identity.

Žadatelé mohou na podporu své žádosti vždy předložit odborné důkazy a materiály o zemi původu, toto ustanovení však zdůrazňuje, že rozhodující orgány si rovněž mohou vyžádat konzultaci s odborníky ⁽⁶⁴⁸⁾. Příklady situací, kdy by bylo možné požádat o odbornou konzultaci, zahrnují konzultace s lékaři při vyšetřování a dokumentování tvrzení o mučení nebo jiné vážné újmě na tělesném nebo duševním zdraví.

Některé členské státy zavedly právní předpisy, které vyžadují, aby rozhodující orgán získal důkazy. Například v Německu azylový zákon ukládá rozhodujícímu orgánu povinnost „objasnit skutkové okolnosti případu a shromáždit nezbytné důkazy“ ⁽⁶⁴⁹⁾. To zahrnuje použití lékařských odborných důkazů v případech, kdy žadatelé sami nejsou schopni dostatečné důkazy předložit.

7.5.2. Informace

Článek 12 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) se týká záruk pro žadatele. V souladu s čl. 12 odst. 1 mají všichni žadatelé nárok na splnění těchto požadavků:

⁽⁶⁴⁷⁾ Další informace viz oddíl 7.5.6.

⁽⁶⁴⁸⁾ Další informace o standardech pro posuzování odborných důkazů, viz EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 4.7.1.

⁽⁶⁴⁹⁾ Německo, azylový zákon (2008, ve znění z března 2016), § 24 odst. 1.

[...] jsou informováni v jazyce, jemuž rozumí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumí, o průběhu řízení a o svých právech a povinnostech během řízení a možných důsledcích, pokud tyto povinnosti nesplní a nebudou s orgány spolupracovat [...];

[...] k dispozici tlumočnick, kdykoli je to nutné, aby mohli příslušným orgánům předložit svůj případ [...];

[...] komunikovat s Úřadem vysokého komisaře OSN pro uprchlíky nebo jinou organizací poskytující právní poradenské nebo jiné poradenské služby žadatelům;

[...]

[...] rozhodnutí rozhodujícího orgánu o jejich žádosti oznámeno v přiměřené době [...];

[...] informování o výsledku rozhodnutí rozhodujícího orgánu v jazyce, jemuž rozumí nebo o němž lze důvodně předpokládat, že mu rozumí, nezastupuje-li je nebo nepomáhá-li jim právní poradce nebo jiný poradce.

Může být nutné upravit způsob, jakým jsou informace poskytovány zranitelným žadatelům, a požadovaný časový rámec pro vyhovění žádosti o informace. Například v případě zranitelného žadatele s kognitivním postižením může být nezbytné informace vysvětlit jiným způsobem nebo žadatel se sluchovým postižením může potřebovat tlumočnicka se znalostí znakového jazyka.

7.5.3. Osobní pohovor

Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) obsahuje několik ustanovení týkajících se osobního pohovoru, která mají zvláštní význam pro zranitelné osoby vyžadující „přiměřenou podporu“⁽⁶⁵⁰⁾.

Podle čl. 4 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) členské státy „zajistí, aby pracovníci rozhodujícího orgánu [...] byli řádně vyškoleni“ a osoby, jež provádějí s žadatelem pohovor podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) „musejí mít obecné znalosti o problémech, které by mohly nepříznivě ovlivnit schopnost žadatele absolvovat pohovor, jako jsou známky toho, že žadatel mohl být v minulosti mučen“.

Čl. 14 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) uvádí, že „[d]říve než rozhodující orgán vydá rozhodnutí, poskytne se žadateli příležitost k osobnímu pohovoru“. Podle čl. 14 odst. 2 však:

⁽⁶⁵⁰⁾ Konkrétními otázkami týkajícími se osobního pohovoru s nezletilými osobami se zabývá oddíl 7.5.7.

Čl. 14 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Osobní pohovor

Osobní pohovor o věcné stránce žádosti nemusí být proveden, pokud:

[...]

a) se rozhodující orgán domnívá, že žadatel není vzhledem k přetrvávající situaci, na niž nemá vliv, k pohovoru způsobilý nebo jej nemůže absolvovat. V případě pochybností rozhodující orgán konzultuje odborného lékaře, aby zjistil, zda je stav, pro nějž žadatel není k pohovoru způsobilý nebo jej nemůže absolvovat, dočasný či trvalý povahy.

Pokud je žadatel, který potřebuje zvláštní procesní záruky, považován za nezpůsobilého nebo neschopného pohovoru, měly by být provedeny přiměřené úpravy, které umožní předložit další informace alternativními prostředky. Kromě toho, pokud se žadatel nedostavil k osobnímu pohovoru, měla by být při rozhodování o existenci „vážných důvodů“, proč se žadatel „nedostavil“, jak je uvedeno v čl. 14 odst. 5 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), zohledněna osobní situace zranitelného žadatele.

Článek 15 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) se týká požadavků na osobní pohovor. Ty se vztahují na všechny žadatele. Žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, mohou potřebovat další podporu. Členské státy musí přijmout vhodná opatření k vytvoření podmínek, které žadatelům umožní při osobním pohovoru předložit v úplnosti důvody své žádosti.

Článek 15 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Požadavky na osobní pohovor

1. Osobní pohovor se zpravidla uskutečňuje bez přítomnosti rodinných příslušníků, ledaže rozhodující orgán považuje jejich přítomnost za nezbytnou pro přiměřené posouzení.
2. Osobní pohovor se uskutečňuje za podmínek, které zajistí odpovídající důvěrnost.
3. Členské státy přijmou vhodná opatření pro zajištění toho, aby se osobní pohovory uskutečňovaly za podmínek umožňujících žadatelům předložit v úplnosti důvody své žádosti. Za tímto účelem členské státy:
  - a) zajistí, aby osoba, která pohovor vede, byla schopná zohlednit osobní a obecné okolnosti žádosti, včetně kulturního původu, pohlaví, sexuální orientace, pohlavní identity žadatele nebo jeho zranitelnosti;
  - b) pokud je to možné, zajistí, aby pohovor s žadatelem vedla osoba stejného pohlaví, pokud o to žadatel požádá, ledaže má rozhodující orgán důvod se domnívat, že tato žádost je založena na důvodech, které nesouvisí s obtížemi žadatele při předkládání důvodů žádosti ve své úplnosti;
  - c) vyberou tlumočnicka, který je schopen zajistit přiměřenou komunikaci mezi žadatelem a osobou, která pohovor vede. Komunikace musí probíhat v jazyce, který žadatel

upřednostňuje, pokud neexistuje jiný jazyk, jemuž žadatel rozumí a je v něm schopen jasně komunikovat. Pokud je to možné, členské státy na žádost žadatele zajistí tlumočníka stejného pohlaví, ledaže má rozhodující orgán důvod se domnívat, že tato žádost je založena na důvodech, které nesouvisí s obtížemi žadatele při předkládání důvodů žádosti ve své úplnosti;

d) zajistí, aby osoba, jež vede pohovor o věcné stránce žádosti o mezinárodní ochranu, nebyla oblečena do vojenské ani policejní uniformy;

e) zajistí, aby pohovory s nezletilými osobami byly vedeny způsobem, který je přiměřený potřebám dítěte.

4. Členské státy mohou stanovit pravidla pro přítomnost třetích osob při osobním pohovoru.

Relevantní jsou rovněž dva body odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění):

16. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Je důležité, aby rozhodnutí o všech žádostech o mezinárodní ochranu byla přijímána na základě skutkových okolností a v prvním stupni orgány, jejichž pracovníci mají patřičné znalosti nebo jejichž pracovníkům bylo poskytnuto potřebné školení v oblasti mezinárodní ochrany.

32. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Aby byla lépe zajištěna rovnost mezi žadateli ženského a mužského pohlaví, měla by řízení o posouzení žádosti brát ohled na pohlaví žadatelů. Především by měly být osobní pohovory organizovány tak, aby mohli žadatelé ženského i mužského pohlaví hovořit o svých zkušenostech z minulosti v případech pronásledování z důvodu jejich pohlaví či pohlavní identity. [...]

Níže jsou uvedeny příklady toho, jak je třeba zranitelným žadatelům během osobního pohovoru poskytnout „přiměřenou podporu“, a jejich souvislost s příslušnými ustanoveními směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

- Žena, která tvrdí, že byla vystavena mučení, znásilnění nebo jiným vážným formám psychického, fyzického nebo sexuálního násilí, by neměla mít své dítě v místnosti během výslechu, pokud se nejedná o kojence, protože jinak by nemohla svobodně hovořit o tom, co zažívá (čl. 15 odst. 1).
- Pokud jde o těhotenství, ostatní rodinní příslušníci o něm nemusí vědět. Proto musí být dodržena zásada důvěrnosti (čl. 15 odst. 2).
- Žena, která tvrdí, že byla obětí znásilnění nebo jiných vážných forem sexuálního násilí, by měla být pokud možno vyslechnuta ženou a mít tlumočníka ženského pohlaví, pokud o to požádá (čl. 15 odst. 3 písm. b) a c)).

- Dívka, která tvrdí, že je vystavena riziku mrzačení ženských pohlavních orgánů, by měla být pokud možno bez přítomnosti rodičů vyslechnuta ženou a mít tlumočnicka ženského pohlaví, pokud o to požádá (čl. 15 odst. 1 a odst. 3 písm. b) a c)).
- Osoba se sluchovým postižením nebo s poruchou řeči by měla mít přístup k tlumočnickovi, který může uspokojit potřeby žadatele (čl. 15 odst. 3 písm. c)).
- Personál, který vede pohovor s traumatizovanou osobou, musí mít dostatečné znalosti o tom, jak trauma ovlivňuje lidi a jak traumatizované osoby mohou nebo nemusí být schopny hovořit o svých zkušenostech nebo si o nich zapamatovat podrobnosti (16. bod odůvodnění, čl. 4 odst. 3, čl. 10 odst. 3 písm. c) a čl. 15 odst. 3 písm. a)).
- Osoba se sluchovým postižením nebo neuropsychiatrickou diagnózou může na osobní pohovor potřebovat více času (čl. 15 odst. 3).
- Osoba, která byla mučena, traumatizována nebo byla předmětem obchodování s lidmi, může potřebovat několik pohovorů, aby byla schopna popsat své zkušenosti (16. bod odůvodnění, čl. 4 odst. 3, čl. 10 odst. 3 písm. c) a čl. 15 odst. 3).

7.5.4. Zvláštní úvahy týkající se náznaků mučení nebo jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání

31. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) odkazuje přímo na Istanbulský protokol ⁽⁶⁵¹⁾, čímž jasně potvrzuje význam těchto zásad, které se řídí silně interdisciplinárním přístupem. Znění však ponechává na členských státech, aby rozhodly o metodice, která se použije k identifikaci a dokumentaci příznaků mučení nebo jiného hrubého násilí.

31. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Opatření na vnitrostátní úrovni ke zjišťování a dokumentaci příznaků a známek mučení nebo jiných vážných forem fyzického či psychického násilí, včetně sexuálního násilí, v rámci řízení, na něž se vztahuje tato směrnice, mohou mimo jiné vycházet ze Zásad pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání (Istanbulský protokol).

Podle článku 18 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění):

Čl. 18 odst. 1 první pododstavec směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) Lékařská prohlídka

Členské státy stanoví, že má být se souhlasem žadatele provedena jeho lékařská prohlídka ohledně známek, které by mohly vycházet z pronásledování nebo vážné újmy v minulosti [...]. Alternativně mohou členské státy stanovit, že takovou lékařskou prohlídku si zajistí žadatel.

Toto ustanovení se týká posouzení mezinárodní ochrany obecně a přímo neodkazuje na posouzení potřeby žadatele, pokud jde o zvláštní procesní záruky. Lékařská prohlídka

⁽⁶⁵¹⁾ Istanbulský protokol, op. cit. (poznámka pod čarou č. 68 výše).

provedená podle čl. 18 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) nebo odborné lékařské konzultace získané podle čl. 10 odst. 3 písm. d) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) však mohou poskytnout lékařské odborné důkazy na podporu toho, že žadatel potřebuje zvláštní procesní záruky.

Z precedenční judikatury ESLP ⁽⁶⁵²⁾ vyplývá, že některé lékařské zprávy předložené žadateli mohou samy o sobě představovat silnou domněnku špatného zacházení v rozporu s článkem 3 EÚLP a je třeba je v této souvislosti vzít na vědomí. I v případech, kdy potvrzení nebylo vyhotoveno odborníkem, který se specializuje na posuzování zranění způsobených mučením, měl ESLP za to, že „orgánům poskytuje poměrně silnou indicii, že jizvy a zranění žadatele mohly být způsobeny špatným zacházením nebo mučením“ ⁽⁶⁵³⁾. Soud konstatoval, že je na rozhodujícím orgánu, aby „rozptýlil veškeré pochybnosti, které mohly přetrvávat, pokud jde o příčinu těchto jizev“. Soud dále konstatoval, že „stát má povinnost zjistit všechny relevantní skutečnosti, zejména v situaci, kdy existují silné indicie, že újma žadatele mohla být způsobena mučením“ ⁽⁶⁵⁴⁾.

Výbor proti mučení dospěl k závěru, že rozhodující orgány musí údajné mučení důkladně prošetřit. Tato rozhodnutí mohou být obdobně použitelná v souvislosti s procesními zárukami, je však třeba poznamenat, že rozhodnutí Výboru proti mučení nejsou unijním právem.

Výbor proti mučení poznamenal, že lékařská prohlídka vyžádaná stěžovatelem za účelem prokázání mučení, které údajně utrpěl, by měla být v zásadě provedena bez ohledu na posouzení věrohodnosti tvrzení ze strany orgánů, aby orgány mohly objektivně dokončit posouzení možného rizika mučení ⁽⁶⁵⁵⁾. Podobné odůvodnění může platit i v případě, že žadatel tvrdí, že špatné zacházení v minulosti vyžaduje určité procesní záruky.

V jiném rozhodnutí Výbor proti mučení uvedl:

ačkoli je na stěžovateli, aby prokázal zjevnou oprávněnost žádosti o azyl, nezabývá to stát, který je smluvní stranou úmluvy, povinnosti vynaložit značné úsilí s cílem zjistit, zda existují důvody se domnívat, že by stěžovateli v případě navrácení hrozilo, že bude vystaven mučení. Za těchto okolností se Výbor domnívá, že stěžovatel poskytl orgánům státu, který je smluvní stranou úmluvy, [dostatečný materiál na podporu] tvrzení, že byl mučen, včetně dvou lékařských zpráv, s cílem domáhat se dalšího prošetření svých tvrzení, mimo jiné prostřednictvím specializované lékařské prohlídky ⁽⁶⁵⁶⁾.

V dalším rozhodnutí Výbor proti mučení konstatoval, že tři lékařská potvrzení potvrdila narušené duševní zdraví stěžovatele, které souviselo s jeho zkušenostmi v minulosti. Pokud jde o lékařskou zprávu vydanou psychiatrickou službou, Výbor konstatoval, že jako možnou příčinu posttraumatické stresové poruchy, která byla u stěžovatele diagnostikována, uvádí terorismus nebo mučení. Výbor se domnívá, že tyto prvky měly upoutat pozornost příslušných orgánů a představovat dostatečný důvod pro důkladnější prošetření údajných rizik ⁽⁶⁵⁷⁾.

⁽⁶⁵²⁾ ESLP, rozsudek ze dne 19. září 2013, *R.J. proti Francii*, č. 10466/11, § 42, a rozsudek ze dne 9. června 2010, *RC proti Švédsku*, č. 41827/07, § 53.

⁽⁶⁵³⁾ ESLP, 2010, *RC proti Švédsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 652 výše), § 53.

⁽⁶⁵⁴⁾ Tamtéž.

⁽⁶⁵⁵⁾ Výbor proti mučení, rozhodnutí ze dne 28. dubna 2017, sdělení č. 602/2014, *SSB v. Dánsko*, CAT/C/60/D/602/2014, bod 8.7.

⁽⁶⁵⁶⁾ Výbor proti mučení, 2012, *K.H. v. Dánsko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 639 výše), bod 8.8.

⁽⁶⁵⁷⁾ Výbor proti mučení, rozhodnutí ze dne 1. června 2012, sdělení č. 396/2009, *Gbadjavi v. Švýcarsko*, CAT/C/48/D/396/2009, bod 7.8.

Lze shrnout, že rozhodující orgány by měly prošetřit náznaky předchozího pronásledování nebo vážné újmy způsobené zranitelným osobám, aby byly schopny uspokojit potřeby žadatele, pokud jde o procesní záruky, a rovněž aby byly schopny řádně posoudit žádost. Rozhodující orgány by neměly rozhodovat ve věci údajného hrubého násilí, aniž by provedly nezbytná šetření, například tím, že poskytnou více času na důkladnější lékařskou prohlídku. Je proto důležité znát a prověřit zkušenosti tohoto druhu z minulosti před vedením pohovoru, během pohovoru a při posuzování žádosti po věcné stránce.

7.5.5. Zvláštní úvahy týkající sexuální orientace a genderové identity

Podle 29. bodu odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) „[n]ěkterí žadatelé mohou potřebovat zvláštní procesní záruky [...] vzhledem ke [své] [...] sexuální orientaci [a/nebo] pohlavní identitě“. Stejně jako v jiných případech, kdy žadatelé zakládají své obavy z pronásledování nebo vážné újmy na své sexuální orientaci a/nebo genderové identitě, by členské státy měly zajistit, aby osobní pohovor probíhal za podmínek, které žadateli umožní předložit žádost „v úplnosti“ (čl. 15 odst. 3). Konkrétně by měly „zajist[it], aby osoba, která pohovor vede, byla schopná zohlednit [...] sexuální orientac[i], pohlavní identit[u] žadatele nebo jeho zranitelnos[t]“ (čl. 15 odst. 3 písm. a)). To zahrnuje například zohlednění skutečnosti, že sexuální orientace a/nebo genderová identita mohou být intimní a soukromé záležitosti, jejichž odhalení může být obtížné.

SDEU v rozsudku ve věci *A, B a C* objasnil, že posuzování žádostí o mezinárodní ochranu pouze na základě stereotypních představ není přípustné, neboť takový přístup „těmto orgánům neumožňuje zohlednit individuální a osobní situaci dotyčného žadatele o azyl“⁽⁶⁵⁸⁾. Soudní dvůr rovněž rozhodl, že:

ačkoli jsou vnitrostátní orgány oprávněny případně přistoupit k dotazování za účelem posouzení skutečností a okolností tvrzené sexuální orientace žadatele o azyl, podrobné dotazování na sexuální praktiky tohoto žadatele je v rozporu se základními právy zaručenými Listinou, a zejména s právem na respektování soukromého a rodinného života zakotveného v jejím článku 7⁽⁶⁵⁹⁾.

Co se týče možnosti, že „[žadatel] předloží jako důkaz například videozáznamy jím prováděných intimních aktů“, Soudní dvůr konstatoval, že „kromě toho, že tyto prvky nemusí mít nutně důkazní hodnotu, mohou narušit lidskou důstojnost, jejíž respektování je zaručeno článkem 1 Listiny“⁽⁶⁶⁰⁾.

Následně SDEU ve věci *F* rovněž rozhodl, že provedení a použití odborného psychologického posouzení založeného na projektivních osobnostních testech k poskytnutí obrazu o sexuální orientaci, jako je posouzení v daném řízení, je zakázáno⁽⁶⁶¹⁾. Soudní dvůr konstatoval, že „vhodnost takového odborného posouzení [...] je možné připustit pouze tehdy, pokud je založeno na metodách a zásadách dostatečně spolehlivých z hlediska norem uznávaných mezinárodní vědeckou obcí“⁽⁶⁶²⁾.

⁽⁶⁵⁸⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 62.

⁽⁶⁵⁹⁾ Tamtéž, bod 64.

⁽⁶⁶⁰⁾ Tamtéž, bod 65.

⁽⁶⁶¹⁾ SDEU, 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 149 výše), bod 71. Další informace viz oddíl 6.2.3.

⁽⁶⁶²⁾ Tamtéž, bod 58. Dotčené odborné posouzení je popsáno v bodě 22.

7.5.6. Zvláštní procesní záruky specifické pro nezletilé osoby a nezletilé osoby bez doprovodu

Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví zvláštní procesní záruky, které jsou specifické pro nezletilé osoby a nezletilé osoby bez doprovodu, zejména v článku 25 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), který se týká záruk pro nezletilé osoby bez doprovodu ⁽⁶⁶³⁾.

Pokud jde o lékařské prohlídky ke stanovení věku nezletilých osob bez doprovodu v souladu s čl. 25 odst. 5 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), viz část 3 týkající se identifikace žadatelů se zvláštními potřebami při přijetí a/nebo žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky; zejména oddíl 3.4.2 týkající se posuzování věku. Viz také oddíl 7.4 týkající se stanovení priorit při posuzování žádostí nezletilých osob bez doprovodu a možnosti požádat o odbornou konzultaci v záležitostech týkajících se dětí (stručně zmíněno v oddíle 7.5.1). Pokud jde o opravné prostředky, viz oddíl 8.4.2.

Členské státy se musí řídit především nejlepším zájmem dítěte ⁽⁶⁶⁴⁾. Podle 33. bodu odůvodnění:

33. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Při provádění této směrnice by se členské státy měly v souladu s Listinou základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“) a s Úmluvou OSN o právech dítěte z roku 1989 řídit především zásadou nejlepšího zájmu dítěte. Při posuzování toho, co je v nejlepším zájmu dítěte, by členské státy měly zejména náležitě zohledňovat blaho a sociální vývoj nezletilé osoby, včetně prostředí, z kterého pochází ⁽⁶⁶⁵⁾.

Podle čl. 7 odst. 3 a 5 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění):

Čl. 7 odst. 3 a 5 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) Žádosti učiněné jménem závislých nebo nezletilých osob

3. Členské státy zajistí, aby nezletilá osoba měla právo učinit žádost o mezinárodní ochranu buď vlastním jménem, pokud je způsobilá k právním úkonům v rámci řízení v souladu s vnitrostátním právem dotčeného členského státu, nebo prostřednictvím svých rodičů či jiných zletilých rodinných příslušníků či zletilé osoby, která za ni nese zodpovědnost ze zákona nebo podle vnitrostátních zvyklostí dotčeného členského státu, nebo prostřednictvím zástupce.

5. Členské státy mohou ve svých vnitrostátních právních předpisech stanovit, že:

a) nezletilá osoba může podat žádost vlastním jménem;

⁽⁶⁶³⁾ „Nezletilou osobou“ se rozumí státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti mladší osmnácti let (čl. 2 písm. l) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)). „Nezletilou osobou bez doprovodu“ se rozumí nezletilá osoba, která vstupuje na území členských států bez doprovodu dospělé osoby, jež za ni podle právních předpisů nebo praxe dotčeného členského státu odpovídá, a to po dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby; tato definice zahrnuje i nezletilou osobu, jež je ponechána bez doprovodu po vstupu na území členských států (čl. 2 písm. l) kvalifikační směrnice (přepřacované znění) a čl. 2 písm. m) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Definice pojmů „nezletilá osoba“ a „nezletilá osoba bez doprovodu“ ve směrnici o podmínkách přijímání (přepřacované znění) viz oddíl 3.1.

⁽⁶⁶⁴⁾ Další informace o nejlepším zájmu dítěte viz oddíl 2.4.

⁽⁶⁶⁵⁾ Viz také čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) a EASO, *Praktická příručka k nejlepšímu zájmu dítěte v azylovém řízení*, 2019.

b) žádost nezletilé osoby bez doprovodu musí být podána zástupcem podle čl. 25 odst. 1 písm. a);

[...]

Nezletilá osoba bez doprovodu má právo na zástupce. Podle čl. 25 odst. 1 a 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

Čl. 25 odst. 1 a 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu

1. [...] členské státy:

a) co nejdříve přijmou opatření pro zajištění toho, aby nezletilou osobu bez doprovodu zastupoval zástupce a byl jí nápomocen, aby mohla požívat svých práv a plnit povinnosti stanovené v této směrnici. Nezletilá osoba bez doprovodu je neprodleně informována o jmenování zástupce. Zástupce musí plnit své povinnosti podle zásady nejlepšího zájmu dítěte a musí mít k tomuto účelu nezbytné odborné znalosti. Osobu jednající jako zástupce lze změnit pouze v nezbytných případech. Zástupci se nemohou stát organizace nebo jednotlivé osoby, jejichž zájmy jsou nebo by mohly být potenciálně v rozporu se zájmy nezletilé osoby bez doprovodu. Tímto zástupcem může být také zástupce uvedený ve směrnici 2013/33/EU;

b) zajistí, aby zástupce mohl nezletilou osobu bez doprovodu informovat o významu a možných důsledcích osobního pohovoru a případně o tom, jak se má na osobní pohovor připravit. Členské státy zajistí, aby se tohoto pohovoru zúčastnil zástupce nebo právní zástupce či jiný poradce, který je podle vnitrostátního práva k této činnosti oprávněn, a aby v rámci stanoveném osobou, která pohovor vede, měl příležitost klást otázky nebo činit připomínky.

Členské státy mohou vyžadovat přítomnost nezletilých osob bez doprovodu u osobních pohovorů i tehdy, je-li přítomen zástupce.

2. Členské státy mohou upustit od ustanovení zástupce, pokud nezletilá osoba bez doprovodu se vši pravděpodobností dovrší 18 let před vydáním rozhodnutí v prvním stupni.

Podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) se „zástupcem“ rozumí „osoba nebo organizace jmenovaná příslušnými orgány, jež má za úkol pomáhat nezletilé osobě bez doprovodu a zastupovat ji v řízeních stanovených touto směrnicí tak, aby byl zajištěn nejlepší zájem dítěte a aby mohla v případě potřeby za nezletilou osobu činit právní úkony“ (čl. 2 písm. n)).

Podle čl. 14 odst. 1 čtvrtého pododstavce směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) „[č]lenské státy mohou ve vnitrostátních právních předpisech stanovit případy, kdy se příležitost k osobnímu pohovoru poskytuje nezletilé osobě“. Čl. 12 odst. 2 Úmluvy o právech dítěte stanoví, že:

se dítěti zejména poskytuje možnost, aby bylo vyslyšeno v každém soudním nebo správním řízení, které se jej dotýká, a to buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce anebo příslušného orgánu, přičemž způsob slyšení musí být v souladu s procedurálními pravidly vnitrostátního zákonodárství.

Podle doporučení Výboru pro práva dítěte, obecný komentář č. 12: „Poté, co se dítě rozhodne využít svého práva být vyslechnuto, může rozhodnout o způsobu vyslechnutí. To může probíhat: „Buď přímo, nebo prostřednictvím zástupce nebo příslušného orgánu““⁽⁶⁶⁶⁾ Výbor doporučuje, aby „dítě dostalo příležitost být vyslechnuto ve všech řízeních vždy, kdy je to možné“⁽⁶⁶⁷⁾.

Například v Norsku jsou všechny děti starší 7 let dotázány, zda chtějí vést pohovor, stejně jako děti mladší 7 let, které jsou považovány za dostatečně zralé, aby si utvořily svůj vlastní názor. A to bez ohledu na to, zda mají, či nemají informace, které jsou pro případ důležité⁽⁶⁶⁸⁾. Ve Francii CNDA rozhodl, že není třeba vyslechnout nezletilou osobu s doprovodem, která netvrdí, že jí bylo osobně vyhrožováno⁽⁶⁶⁹⁾. Soud rovněž konstatoval, že není třeba vyslechnout nezletilé osoby s doprovodem ve věku 2 a 4 let, neboť jejich rodiče jsou jejich právními zástupci⁽⁶⁷⁰⁾. V jiném případě CNDA postoupil věc orgánu OFPRA, neboť pohovor s nezletilou osobou s doprovodem se uskutečnil v nepřítomnosti její matky a jejího právního zástupce⁽⁶⁷¹⁾.

Pohovory s nezletilými osobami musí být „vedeny způsobem, který je přiměřený potřebám dítěte“⁽⁶⁷²⁾. Pokud podstoupí nezletilá osoba bez doprovodu osobní pohovor, je nutné, aby jej „vedla osoba s potřebnými znalostmi o zvláštních potřebách nezletilých osob“⁽⁶⁷³⁾.

Čl. 25 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu

Členské státy zajistí, aby:

a) osobní pohovor k žádosti o mezinárodní ochranu s nezletilou osobou bez doprovodu podle článků 14 až 17 a článku 34 vedla osoba s potřebnými znalostmi o zvláštních potřebách nezletilých osob;

b) rozhodnutí rozhodujícího orgánu o žádosti nezletilé osoby bez doprovodu připravil pracovník s potřebnými znalostmi o zvláštních potřebách nezletilých osob.

⁽⁶⁶⁶⁾ Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 12 (2009), op. cit. (poznámka pod čarou č. 195 výše), bod 35.

⁽⁶⁶⁷⁾ Tamtéž. Viz rovněž Výbor pro práva dítěte, 2018, *Y.B. a N.S. v. Belgique*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 365 výše), bod 8.8.

⁽⁶⁶⁸⁾ Imigrační zákon (Norsko), článek 81, a Imigrační předpisy (Norsko), články 17-3 až 17-5.

⁽⁶⁶⁹⁾ CNDA (Francie), rozsudek ze dne 22. ledna 2018, *M. X., Mme C. épouse X, M. X., Mme T., M. X., M. X.*, č. 17030975 – 17031078 – 17035295 – 17031240 – 17031077 – 17030908 C. Viz rovněž Státní rada (Conseil d'état, Francie), rozsudek ze dne 6. listopadu 2019, č. 422017, FR:CECHR:2019:422017.20191106, v němž bylo konstatováno, že pokud je žadatel o mezinárodní ochranu doprovázen nezletilými dětmi, jeho žádost zahrnuje žádost nezletilých dětí a že za těchto okolností musí být nezletilé dítě vyslechnuto individuálně pouze tehdy, má-li rozhodovací orgán za to, že mohlo být vystaveno pronásledování nebo mohlo utrpět vážnou újmu, o níž by jeho rodiče nevěděli.

⁽⁶⁷⁰⁾ CNDA (Francie), rozsudek ze dne 1. prosince 2017, *Mme M. N., Mme D., Mme M. N. et M. K. N.*, č. 17033719, 17033718, 17033841, 17033840 C.

⁽⁶⁷¹⁾ CNDA (Francie), rozsudek ze dne 5. října 2016, *Mme Y.*, č. 14012645 C. Žadatelem byla nezletilá osoba a dcera ženy, které bylo na základě manželství přiznáno postavení uprchlíka. Žadatelka tvrdila, že i jí by mělo být přiznáno postavení uprchlíka na základě zásady celistvosti rodiny nebo na základě jejich vlastních zásluh. OFPRA, rozhodovací orgán prvního stupně, vedl pohovor s dcerou v nepřítomnosti její matky a bez jakéhokoli jiného zástupce, což bylo v rozporu s ustanoveními vnitrostátního práva (CESEDA, op. cit. (poznámka pod čarou č. 120 výše)). Skutkové okolnosti případu týkající se žadatelky nebyly dostatečně prošetřeny, takže věc byla vrácena k novému posouzení.

⁽⁶⁷²⁾ Čl. 15 odst. 3 písm. e) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

⁽⁶⁷³⁾ Čl. 25 odst. 3 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

Toto ustanovení se týká pouze nezletilých osob bez doprovodu, ale osoba, která vede pohovor s nezletilou osobou s doprovodem, musí být rovněž schopna zohlednit osobní a obecné okolnosti žádosti, včetně zranitelnosti žadatele ⁽⁶⁷⁴⁾.

Čl. 25 odst. 4 stanoví: „Nezletilé osobě bez doprovodu a jejímu zástupci se bezplatně poskytují právní a procesní informace“. To zahrnuje přinejmenším informace o řízení s ohledem na konkrétní okolnosti žadatele a o řízení o odnětí mezinárodní ochrany, kdy orgány znovu posuzují, zda lze žadatele považovat za osobu požívající mezinárodní ochrany.

S ohledem na zásadu nejlepšího zájmu dítěte existují rovněž ustanovení a procesní záruky týkající se okolností, za nichž mohou být nezletilé osoby bez doprovodu vyňaty z řízení na hranicích a ze zrychleného řízení ⁽⁶⁷⁵⁾. Další informace viz oddíl 7.3.

V souladu s čl. 25 odst. 6 písm. c) ⁽⁶⁷⁶⁾:

Čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu

[...]

Pokud členské státy v průběhu azylového řízení určí osobu jako nezletilou osobu bez doprovodu, mohou:

[...]

c) považovat žádost za nepřijatelnou podle čl. 33 odst. 2 písm. c), pokud země, která není členským státem, je považována za bezpečnou třetí zemi pro žadatele ve smyslu článku 38 a za předpokladu, že je to v souladu s nejlepším zájmem nezletilé osoby;

7.5.7. Rozhodnutí

V souvislosti s žádostmi rodinných příslušníků, které jsou posuzovány společně, podle čl. 11 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění):

Čl. 11 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Požadavky na rozhodnutí rozhodujícího orgánu

[...] mohou členské státy vydat jedno rozhodnutí, které se týká všech závislých osob, zakládá-li se žádost na stejných důvodech [jako žádost ostatních rodinných příslušníků], pokud tím nevychází najevo konkrétní situace žadatele, čímž by mohly být ohroženy jeho zájmy, zejména v případech souvisejících s pronásledováním z důvodu pohlaví, sexuální orientace, pohlavní identity nebo věku. V těchto případech se dotyčné osobě vydá samostatné rozhodnutí.

⁽⁶⁷⁴⁾ Čl. 15 odst. 3 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

⁽⁶⁷⁵⁾ Čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

⁽⁶⁷⁶⁾ Další informace o nepřijatelnosti viz oddíl 7.6.

Jak je uvedeno v úvodu k části 7, právo na řádnou správu je obecnou zásadou práva EU. To se vztahuje i na způsob, jakým rozhodující orgán rozhoduje o tom, jak rozhodnutí spravovat nebo vyhlašovat. Rozhodující orgán by měl zvážit, zda by v případě zranitelné osoby byla nutná samostatná rozhodnutí pro každého rodinného příslušníka, a nikoli jediné rozhodnutí vztahující se na rodinu jako celek. Je třeba poznamenat, že čl. 11 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) se zabývá pouze otázkou, zda by řízení na správní úrovni mělo být ukončeno jediným rozhodnutím nebo samostatnými rozhodnutími. Nevztahuje se na otázky, zda řízení jako taková mohou, či nemohou být oddělena a zda by rozhodnutí měla, či neměla být vydávána současně ⁽⁶⁷⁷⁾.

7.6. Nepřípustnost

Podle čl. 33 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) lze žádost o mezinárodní ochranu považovat za nepřípustnou pouze za určitých podmínek. Uvedený článek stanoví:

Čl. 33 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Nepřípustné žádosti

Členské státy mohou považovat žádost o mezinárodní ochranu za nepřípustnou, pouze pokud:

- a) mezinárodní ochranu přiznal jiný členský stát;
- b) země, která není členským státem, je podle článku 35 považována za první zemi azylu pro žadatele;
- c) země, která není členským státem, je podle článku 38 považována za bezpečnou třetí zemi pro žadatele;
- d) žádost je následnou žádostí, v níž se neobjevily nebo nebyly žadatelem předloženy žádné nové skutečnosti či zjištění týkající se posouzení, zda lze žadatele uznat za osobu požívající mezinárodní ochrany podle směrnice 2011/95/EU, nebo
- e) osoba závislá na žadateli podá žádost poté, co v souladu s čl. 7 odst. 2 souhlasila, aby její případ byl součástí žádosti podané jejím jménem, a neexistují žádné skutečnosti týkající se situace této závislé osoby, které by odůvodňovaly samostatnou žádost.

Jak konstatoval SDEU, unijní právo vychází ze základního předpokladu, že každý členský stát sdílí se všemi ostatními členskými státy řadu společných hodnot, na nichž je EU založena, jak je uvedeno v článku 2 SEU, a uznává, že s ním ostatní členské státy tyto hodnoty sdílejí. Tento předpoklad znamená – a zároveň odůvodňuje – existenci vzájemné důvěry členských států v uznávání těchto hodnot, v dodržování unijního práva, které tyto hodnoty zakotvuje, jakož i v to, že jejich vnitrostátní právní řády mohou zajistit rovnocennou a účinnou ochranu základních práv uznaných v Listině, včetně článků 1 a 4 Listiny, jež zakotvují jednu ze základních hodnot Unie a jejích členských států ⁽⁶⁷⁸⁾. Soudní dvůr dále uvádí:

⁽⁶⁷⁷⁾ V této věci viz SDEU, 2018, *Ahmedbekova*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 466 výše).

⁽⁶⁷⁸⁾ Viz například SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 80, citováno v pozn. pod čarou č. 414, a citovaná judikatura, jak je uvedeno v oddíle 5.5.3.

zásada vzájemné důvěry zejména v souvislosti s prostorem svobody, bezpečnosti a práva konkrétně každému z těchto států ukládá, aby až na výjimečné okolnosti vycházel z toho, že všechny ostatní členské státy dodržují unijní právo, a zejména základní práva, která unijní právo uznává ⁽⁶⁷⁹⁾.

SDEU ve věci *Ibrahim a další* konstatoval, že při rozhodování o tom, zda bude osoba vyhoštěna do prostředí, které se pohybuje na hranici rozporu s článkem 4 Listiny EU, je důležité posoudit povahu a rozsah její zranitelnosti. Rozhodl, že skutečnost, že osobám požívajícím doplňkové ochrany v členském státě, který žadateli takovou ochranu udělil, nejsou poskytovány:

žádné dávky k zabezpečení existenčních potřeb, případně jim jsou v porovnání s jinými členskými státy poskytovány jen ve velmi omezeném rozsahu, ale není s nimi přitom v tomto ohledu zacházeno jinak než se státními příslušníky dotčeného členského státu, [...] může vést ke konstatování, že by tento žadatel byl v daném státě vystaven reálné hrozbě, že s ním bude zacházeno v rozporu s článkem 4 Listiny, pouze tehdy, pokud má za následek, že by se žadatel vzhledem ke své zvláštní zranitelnosti nezávisle na své vůli a osobní volbě ocitl v situaci krajní hmotné nouze, která splňuje kritéria uvedená v bodech 89 až 91 tohoto rozsudku ⁽⁶⁸⁰⁾.

Relevantní je rovněž rozhodnutí Výboru proti mučení týkající se osob, jež přežily mučení, kterým byla v Itálii přiznána mezinárodní ochrana a které poté cestovaly do Švýcarska a čelily deportaci ze Švýcarska do Itálie. Výbor rozhodl, že švýcarské orgány „nevýšetřily individualizovaným a dostatečně důkladným způsobem osobní zkušenosti stěžovatele jako oběti mučení a předvídatelné důsledky jeho nuceného návratu do Itálie“. Konstatoval, že Itálie nesplnila ujištění, která stěžovateli dříve poskytla, ani nepřijala „žádná opatření, která by mu zaručila přístup k rehabilitačním službám přizpůsobeným jeho potřebám a která by mu umožnila uplatnit jeho právo na rehabilitaci jako oběti mučení“. Výbor proto rozhodl, že jeho vyhoštění by bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy proti mučení ⁽⁶⁸¹⁾.

Rada pro lidská práva rozhodla ve věci týkající se zvláště zranitelné matky a jejích dvou dětí, které čelily vyhoštění do Itálie, kde jim byla přiznána doplňková ochrana. Připomněla, že:

Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, by měly přikládat dostatečnou váhu skutečnému a osobnímu riziku, kterému by osoba mohla být vystavena, pokud by byla vyhoštěna, a má za to, že bylo na státu, aby provedl individualizované posouzení rizika, kterému by v Itálii stěžovatelka a její dvě děti (z nichž obě byly v době azylového řízení nezletilé) čelily, namísto toho, aby se dovolával obecných zpráv a předpokladu, že vzhledem k tomu, že stěžovatelka v minulosti požívala doplňkové ochrany, měla by dnes v zásadě nárok na stejnou úroveň doplňkové ochrany. Výbor se domnívá, že stát, který je smluvní stranou úmluvy, nevěnoval náležitou pozornost zvláštní zranitelnosti stěžovatelky a jejích dětí. Bez ohledu na její formální nárok na doplňkovou ochranu v Itálii se stěžovatelka, s níž její manžel velmi špatně zacházel, potýkala s velkou nejistotou a nedokázala se postarat o sebe a své děti, a to ani o jejich zdravotní potřeby, bez jakékoli pomoci ze strany italských orgánů. Stát, který je smluvní stranou úmluvy, rovněž nepožadoval od italských orgánů účinné ujištění, že stěžovatelka a její dvě děti, jež jsou v obzvláště zranitelné situaci obdobně jako stěžovatel ve věci *Jasin*

⁽⁶⁷⁹⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Jawo*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 39 výše), bod 81.

⁽⁶⁸⁰⁾ SDEU (velký senát), 2019, *Ibrahim a další*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 436 výše), bod 93.

⁽⁶⁸¹⁾ Výbor proti mučení, 2018, *Adam Harun v. Švýcarsko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 234 výše), bod 9.11.

v. *Dánsko* (která rovněž zahrnovala plánované vyhoštění nezdravé matky samoživitelky s nezletilými dětmi, které se již v Itálii setkaly s extrémními těžkostmi a chudobou), budou přijaty v podmínkách, které jsou slučitelné s jejich postavením žadatelů o azyl, jež mají nárok na dočasnou ochranu a záruky podle článku 7 paktu ⁽⁶⁸²⁾.

Podle čl. 34 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění):

Čl. 34 odst. 1 první pododstavec směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Zvláštní pravidla týkající se pohovorů o přípustnosti

Před tím, než rozhodující orgán rozhodne o přípustnosti žádosti o mezinárodní ochranu, umožní členské státy žadatelům, aby vyjádřily svůj názor na použití důvodů uvedených v článku 33 [týkajících se nepřipustných žádostí] na jejich konkrétní situaci. Za tímto účelem členské státy provedou osobní pohovor ohledně přípustnosti žádosti. Členské státy mohou učinit výjimku pouze v případě následné žádosti podle článku 42 [týkajícího se procesních pravidel].

Otázka přípustnosti by tedy měla být důkladně prošetřena zpravidla po osobním pohovoru. Postup důkladného posuzování přípustnosti je obzvláště důležitý pro zranitelné žadatele. Pokud jde o záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu, další informace viz oddíl 7.5.6.

Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) definuje následnou žádost, která může být podle čl. 33 odst. 2 písm. d) kvalifikační směrnice (přepracované znění) nepřipustná, takto:

Čl. 2 písm. q) směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

„následnou žádostí“ se rozumí další žádost o mezinárodní ochranu, která byla učiněna po přijetí pravomocného rozhodnutí o předchozí žádosti, včetně případů, kdy žadatel vzal svou žádost výslovně zpět, a případů, kdy rozhodující orgán po konkludentním zpětvzetí odmítl žádost podle čl. 28 odst. 1.

Podle čl. 40 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění):

Čl. 40 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Následné žádosti

Pokud se v rámci předběžného posouzení podle odstavce 2 dospěje k závěru, že se objevily nebo byly žadatelem předloženy nové skutečnosti či zjištění, které významně zvyšují pravděpodobnost uznání žadatele za osobu požívající mezinárodní ochrany, podle směrnice 2011/95/EU, posuzuje se žádost dále podle kapitoly II. [...]

⁽⁶⁸²⁾ Rada pro lidská práva, stanovisko přijaté dne 10. března 2017, *Raziyeh Rezaifar v. Dánsko*, sdělení č. 2512/2014, CCPR/C/119/D/2512/2014, bod 8.9 (poznámky pod čarou vypuštěny). Viz také například Rada pro lidská práva, stanovisko přijaté dne 28. října 2016, *R.A.A. a Z.M. v. Dánsko*, sdělení č. 2608/2015, CCPR/C/118/D/2608/2015, týkající se vyhoštění do Bulharska.

Zranitelní žadatelé mohou z důvodu své zranitelnosti předložit nové skutečnosti nebo nová zjištění nebo se mohou objevit nové skutečnosti či nová zjištění poté, co bylo přijato konečné rozhodnutí o jejich předchozí žádosti.

Mezi tyto osoby by mohly patřit oběti sexuálního násilí nebo oběti obchodování s lidmi za okolností, kdy se hmotněprávní základ jejich žádosti o mezinárodní ochranu ukázal opožděně. Například oběť obchodování s lidmi nemusela být schopna ve své první žádosti sdělit, že byla obětí obchodování s lidmi a vykořisťování, ze strachu z odvetných opatření ze strany obchodníků s lidmi. Později, pokud je osoba schopna doložit svůj skutečný nárok, třeba v důsledku opožděného využití podpory a poradenství, které vyplývají ze zvláštních procesních záruk v azylovém řízení, se může stát, že se bude muset pokusit svůj nárok doložit v rámci následné žádosti.

Například švýcarský Federální správní soud přijal následnou žádost v případě oběti obchodování s lidmi, k jejímuž vykořisťování došlo v době, kdy probíhalo první řízení. Rozsudek se odvolával na konkrétní postoje a chování obětí sexuálního vykořisťování (vyplývající například ze strachu nebo pocitu hanby), což by mohlo žadateli ztížit poskytnutí podrobných prohlášení⁽⁶⁸³⁾.

Podobné obavy vyvstávají u zranitelných osob, jako jsou oběti znásilnění nebo sexuálního násilí nebo oběti mučení, které se zejména v případě, že během přípravy své původní žádosti neměly nezbytnou podporu, mohou pokusit svůj skutečný nárok poprvé doložit v následné žádosti. Někdo, kdo na začátku neuvedl svou sexuální orientaci a/nebo genderovou identitu, například kvůli strachu nebo pocitu hanby, by mohl být v podobné situaci⁽⁶⁸⁴⁾.

Následná žádost osoby, jejíž zdraví se od předchozí žádosti podstatně zhoršilo, by rovněž mohla potenciálně splňovat požadavky čl. 40 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Osoby se závažnými zdravotními problémy, které však nejsou vystaveny riziku osobního pronásledování, se obecně nepovažují za osoby, které potřebují mezinárodní ochranu. Žádostem těchto osob se v souladu s judikaturou SDEU⁽⁶⁸⁵⁾ a ESLP⁽⁶⁸⁶⁾ vyhová pouze ve výjimečných případech. Žádost podaná takovou zranitelnou osobou by však měla být vyřizována v souladu s příslušnými procesními zárukami, pokud existují nové prvky nebo zjištění.

Zvláštní procesní pravidla týkající se následných žádostí jsou uvedena v článku 42 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). V této souvislosti je třeba poznamenat, že pokud svobodná nezletilá osoba (která by mohla být zranitelnou osobou) podala žádost poté, co byla žádost podána jejím jménem, nesmí být předběžné posouzení žádosti provedeno pouze na základě písemného podání bez osobního pohovoru⁽⁶⁸⁷⁾.

⁽⁶⁸³⁾ Federální správní soud (BVGE, Švýcarsko), 2016, D-6806, op. cit. (poznámka pod čarou č. 129 výše).

⁽⁶⁸⁴⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 69.

⁽⁶⁸⁵⁾ SDEU (velký senát), 2014, *M'Bodj*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše); SDEU (velký senát), 2014, *Abdida*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše).

⁽⁶⁸⁶⁾ ESLP (velký senát), 2016, *Paposhvili proti Belgii*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 595 výše); ESLP (velký senát), 2008, *N. proti Spojenému království*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 614 výše); ESLP, 1997, *D. proti Spojenému království*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 614 výše).

⁽⁶⁸⁷⁾ Čl. 42 odst. 2 písm. b) ve spojení s čl. 40 odst. 6 písm. b) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

Část 8. Zvláštní procesní záruky v řízeních před soudy

Tato část se zaměřuje na právo zranitelných žadatelů na účinný opravný prostředek v řízeních před soudy podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Určuje, jak se mohou příslušné zásady týkající se účinné soudní ochrany uplatnit na zranitelné žadatele, a to i prostřednictvím praktických opatření v rámci ústního jednání ⁽⁶⁸⁸⁾. Část 7 se zabývá otázkou zvláštních procesních záruk pro zranitelné osoby ve správních řízeních.

Tato část je strukturována, jak je uvedeno v tabulce 20.

Tabulka 20: Struktura části 8

Oddíl	Název	Strana
8.1	Právo na účinný opravný prostředek	193
8.2	Úplné a <i>ex nunc</i> posouzení skutkové a právní stránky	196
8.3	Zvláštní procesní záruky ve fázi opravného prostředku	199
8.4	Právo na účinný opravný prostředek	201
8.5	Právo setrvat během řízení o opravném prostředku	206

Všechna tato témata jsou řešena se zvláštním zaměřením na zranitelné žadatele. Právo na účinný opravný prostředek je obecně popsáno v dokumentu úřadu EASO *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*. Tato část doplňuje relevantní judikaturu SDEU, která pochází z doby po zveřejnění uvedené právní analýzy ⁽⁶⁸⁹⁾.

Další relevantní publikace úřadu EASO

- EASO, *Azylové řízení a zásada nenavrácení – Právní analýza*, 2018, kde jsou vysvětleny klíčové právní zásady týkající se práva na účinný opravný prostředek podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

Viz také oddíl 4.6 této právní analýzy, který analyzuje záležitosti týkající se účinného opravného prostředku a zranitelných osob v souvislosti se směrnicí o podmínkách přijímání (přepřacované znění), a oddíl 5.5, pokud jde o analýzu záležitostí týkajících se účinného opravného prostředku a zranitelných osob v souvislosti s dublinským řízením.

⁽⁶⁸⁸⁾ Další podrobnosti viz Dodatek D: Příklady osvědčených postupů v řízeních před soudy týkajících se mezinárodní ochrany podle směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

⁽⁶⁸⁹⁾ Viz zejména rozsudek ze dne 26. července 2017, C-348/16, *Moussa Sacko v. Commissione Territoriale per il riconoscimento della protezione internazionale di Milano*, EU:C:2017:591, zejména body 44, 46, 47, 48, 49 a body 31, 32–43, kde je vysvětlen článek 47; SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 25. července 2018, *Serin Alheto v. Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-585/16, EU:C:2018:584, zejména body 103, 116, 107, 109–114, 116, 147, a SDEU, 2018, *Ahmedbekova*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 466 výše), zejména body 94, 97–99, 102, 103.

8.1. Právo na účinný opravný prostředek

Jak rozhodl SDEU:

Zásada účinné soudní ochrany práv, která pro jednotlivce vyplývá z unijního práva, na kterou odkazuje čl. 19 odst. 1 druhý pododstavec SEU, totiž představuje obecnou zásadu unijního práva vyplývající z ústavních tradic společných členským státům, [...] která je nyní potvrzena v článku 47 Listiny [EU] ⁽⁶⁹⁰⁾.

V tomto ustanovení Listiny se uvádí:

Článek 47 Listiny EU
Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces

Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem.

Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován.

Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.

SDEU rovněž potvrdil, že „[u]vedená zásada účinné soudní ochrany práv, která pro jednotlivce vyplývá z unijního práva, je tvořena různými prvky, mezi něž patří zejména právo na obhajobu, zásada „rovnosti zbraní“, právo na přístup k soudům a právo poradit se, být obhajován a být zastupován“ ⁽⁶⁹¹⁾.

Členské státy mohou omezit procesní práva EU, včetně práva na účinnou soudní ochranu a práva být vyslechnut ⁽⁶⁹²⁾. Nevyslechnutí stěžovatele představuje omezení práv na obhajobu ⁽⁶⁹³⁾. Jakékoli omezení v tomto ohledu musí být v souladu s čl. 52 odst. 1 Listiny EU ⁽⁶⁹⁴⁾. To znamená, že zájem dotčené strany musí být v rovnováze se zájmy státu nebo případně jiných stran. Hledání rovnováhy s cílem zajistit, aby nedošlo k nepřiměřenému porušení práv zranitelné osoby na obhajobu a soudní ochranu, musí být přezkoumáno s ohledem na konkrétní okolnosti případu zranitelné osoby.

Při tomto hledání rovnováhy budou důležitými faktory zvláštní zranitelnost a zvláštní potřeby žadatelů.

Zvláštní obavy vystanou v případech opravných prostředků týkajících se zranitelných žadatelů, např. pokud kognitivní postižení nebo komunikační obtíže dané osoby vyžadují, aby soud

⁽⁶⁹⁰⁾ SDEU, rozsudek ze dne 24. června 2019, *Evropská komise v. Polsko*, C-619/18, EU:C:2019:531, bod 49.

⁽⁶⁹¹⁾ SDEU, 2017, *Sacko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 689 výše), bod 32.

⁽⁶⁹²⁾ Tamtéž, bod 38.

⁽⁶⁹³⁾ Tamtéž, bod 37.

⁽⁶⁹⁴⁾ Čl. 52 odst. 1 Listiny EU stanoví: „Každé omezení výkonu práv a svobod uznaných touto listinou musí být stanoveno zákonem a respektovat podstatu těchto práv a svobod. Při dodržení zásady proporcionality mohou být omezení zavedena pouze tehdy, pokud jsou nezbytná a pokud skutečně odpovídají cílům obecného zájmu, které uznává Unie, nebo potřebě ochrany práv a svobod druhého.“

věnoval více času konkrétním aspektům odvolacího/přezkumného procesu, nebo pokud traumatizovaná osoba nebo oběť vážné formy psychického, fyzického nebo sexuálního násilí může potřebovat čas na získání nezbytné podpory a poradenství za účelem poskytnutí účinných důkazů v řízení o opravném prostředku.

Směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví normy týkající se účinného opravného prostředku takto:

50. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Skutečnost, že proti rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu, rozhodnutí o zamítnutí znovuotevření posuzování žádosti po jeho přerušení a rozhodnutí o odnětí postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany musí být k dispozici účinné opravné prostředky k soudu, odráží jednu ze základních zásad práva Unie.

Čl. 46 odst. 1 a 2 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) Právo na účinný opravný prostředek

1. Členské státy zajistí, aby měl žadatel o mezinárodní ochranu právo na účinný opravný prostředek před soudem proti:

a) rozhodnutí o jeho žádosti o mezinárodní ochranu, včetně rozhodnutí:

i) o tom, že je žádost nedůvodná, pokud jde o postavení uprchlíka nebo statusu doplňkové ochrany;

ii) o nepřípustnosti žádosti podle čl. 33 odst. 2;

iii) vydaného na hranici nebo v tranzitním prostoru členského státu podle čl. 43 odst. 1;

iv) o neprovedení posouzení podle článku 39;

b) zamítnutí návrhu na obnovené posuzování žádosti po jeho zastavení podle článků 27 a 28;

c) rozhodnutí o odnětí statusu mezinárodní ochrany podle článku 45.

2. Členské státy zajistí, aby osoby, u nichž rozhodující orgán uzná, že mají nárok na doplňkovou ochranu, měly právo na účinný opravný prostředek podle odstavce 1 proti rozhodnutí o tom, že je žádost nedůvodná, pokud jde o postavení uprchlíka.

[...]

Právo na účinný opravný prostředek před soudem se vztahuje na jakékoli přijaté rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu. Typickými rozhodnutími v tomto ohledu jsou rozhodnutí uvedená v čl. 46 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění). Příklady problémů souvisejících se zranitelností, které mohou v těchto rozhodnutích vyvstat, jsou uvedeny na obrázku 1.

Obrázek 1: Příklady toho, jak může zranitelnost vyvolat nové problémy v řízení o opravném prostředku

Druh rozhodnutí	Otázky, které mohou vyvstat v důsledku zranitelnosti/zranitelností
Jakékoli rozhodnutí o mezinárodní ochraně	Nárok zranitelného žadatele v řízení o opravném prostředku podaný na základě „dalších vyjádření“ se může zásadně lišit od nároku, který byl údajně uplatněn původně, např. pokud je osoba s dosud nediodagnostikovanou duševní poruchou, která obdržela účinnou lékařskou a právní podporu opožděně, schopna předložit dostatečně podrobné nové důvody řízení o opravném prostředku nebo nové důkazy.
Rozhodnutí o tom, že je žádost nedůvodná	Žádost zranitelného žadatele lze považovat za nedůvodnou za okolností, kdy rozhodující orgán neměl dostatečné informace, např. pokud nebyla vyslovena osobní minulost dané osoby v otázce obchodování s lidmi.
Rozhodnutí o nepřipustnosti žádosti (čl. 33 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění))	Může se například stát, že dcera žadatele mohla souhlasit s tím, aby její žádost byla podána jejím jménem a zahrnuta do žádosti jejího otce, a to i přesto, že je obětí sexuálního násilí, a v té době to nemohla sdělit svému otci nebo příslušným orgánům.
Rozhodnutí vydané na hranici nebo v tranzitním prostoru (čl. 43 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění))	Může se stát, že zde není k dispozici důležitá podpora pro určité zranitelné osoby, například poradenské služby pro oběti znásilnění nebo sexuálního násilí nebo pro osoby trpící závažnou chorobou, psychickými obtížemi nebo duševní nemocí. To vytváří skutečné riziko, že rozhodnutí vydané v takových souvislostech ve vztahu k takto zranitelné osobě nebude přijato na dostatečně věcném základě.
Zamítnutí návrhu na obnovené posuzování žádosti po jeho zastavení (článek 28 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění))	Původní žádost mohla být nechtěně odvolána nebo považována za vzatou zpět za okolností, kdy zranitelná osoba, například osoba se zdravotním postižením nebo duševní nemocí, nebyla schopna splnit určité procesní požadavky a neměla potřebnou podporu.
Rozhodnutí o odnětí statusu mezinárodní ochrany podle článku 45 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)	K odnětí mezinárodní ochrany může dojít dlouho po původním udělení ochrany. Mohlo by k tomu dojít v situaci, kdy určitá osoba, např. osoba s problémy v oblasti duševního zdraví, nevyužívala průběžnou zdravotní péči, kterou potřebuje, nebo kdy se její stav zhoršil bez ohledu na úroveň poskytované péče, takže se nemohla účinně zapojit do řízení o odnětí mezinárodní ochrany.

Body odůvodnění a ustanovení směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), které mají zvláštní význam pro zajištění toho, aby zranitelné osoby mohly využít účinného opravného prostředku v souvislosti s opravnými prostředky u vnitrostátních soudů, jsou uvedeny v tabulce 22.

Tabulka 22: Ustanovení směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), která mají zvláštní význam pro účinný opravný prostředek pro zranitelné osoby

Bod odůvodnění / článek	Relevance
25. bod odůvodnění	Účinný přístup k řízení, možnost spolupracovat a řádně komunikovat a dostatečné procesní záruky pro zajištění správného rozpoznání osob, jež potřebují mezinárodní ochranu
30. bod odůvodnění	Podpora žadatelů, kteří potřebují zvláštní procesní záruky, v rámci zrychleného řízení nebo řízení na hranicích a v případech, kdy jejich podání opravného prostředku nemá automaticky odkladný účinek
50. bod odůvodnění	Účinný opravný prostředek jako základní zásada práva Unie
Článek 20	Bezplatná právní pomoc a zastupování v řízení o opravném prostředku
Článek 21	Podmínky pro bezplatné poskytnutí právních a procesních informací a pro bezplatné poskytnutí právní pomoci a zastoupení
Článek 22	Právo na právní pomoc a zastoupení ve všech fázích řízení
Článek 24	Žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky
Článek 25	Záruky pro nezletilé osoby bez doprovodu
Článek 46	Právo na účinný opravný prostředek

8.2. Úplné a *ex nunc* posouzení skutkové a právní stránky

V řízení o opravném prostředku musí soudy provést úplné a aktuální posouzení skutkové i právní stránky v souladu s čl. 46 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

Čl. 46 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

Členské státy [...] zajistí, aby účinný opravný prostředek obsahoval úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky, včetně případného posouzení potřeby mezinárodní ochrany podle směrnice 2011/95/EU, a to alespoň v řízeních o opravném prostředku u soudu prvního stupně.

Výklad čl. 46 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) rozvedl SDEU ve své judikatuře. Například ve věci *Sacko* SDEU konstatoval:

vlastnosti opravného prostředku upraveného v článku 46 [směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)] musí být definovány v souladu s článkem 47 Listiny, který je potvrzením zásady účinné soudní ochrany ⁽⁶⁹⁵⁾.

⁽⁶⁹⁵⁾ SDEU, 2017, *Sacko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 689 výše), bod 31.

Ve věci *Alheto* SDEU objasnil, že čl. 46 odst. 3 „upřesňuje rozsah práva na účinnou soudní ochranu, které musí žadatelé o mezinárodní ochranu, jak stanoví čl. 46 odst. 1 této směrnice, mít proti rozhodnutím o jejich žádosti“⁽⁶⁹⁶⁾. Soudní dvůr tedy rozhodl:

Čl. 46 odst. 3 směrnice 2013/32 tak stanoví, že pro dosažení souladu s čl. 46 odst. 1 této směrnice musí členské státy vázané touto směrnicí zajistit, aby soud, u něhož je napadeno rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu, provedl „úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky, včetně případného posouzení potřeby mezinárodní ochrany podle [kvalifikační směrnice (přepřacované znění)]“⁽⁶⁹⁷⁾.

Tyto výrazy musí podle SDEU „[být] vykládány a uplatňovány jednotně“ a „v souladu s jejich obvyklým smyslem, s přihlédnutím ke kontextu, ve kterém jsou použity, a k cílům, které sleduje právní úprava, jejíž jsou součástí“⁽⁶⁹⁸⁾.

Ve věci *Sacko* bylo jednou z otázek položených SDEU to, zda by bylo v rozporu s čl. 46 odst. 3, aby soud zamítl opravný prostředek z důvodu, že žádost je zjevně nedůvodná, aniž by žadateli poskytl možnost být osobně vyslechnut. SDEU objasnil, že:

povinnost, kterou má podle čl. 46 odst. 3 [směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)] příslušný soud provést úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky, včetně případného posouzení potřeby mezinárodní ochrany podle této směrnice, s přihlédnutím k úzké vazbě mezi řízením o opravném prostředku a řízením v prvním stupni, které mu předcházelo, během něhož musí být žadateli poskytnuta příležitost k osobnímu pohovoru o jeho žádosti o mezinárodní ochranu v souladu s článkem 14 uvedené směrnice⁽⁶⁹⁹⁾.

SDEU dále uvedl, že:

jelikož musí být zpráva z osobního pohovoru nebo jeho přepis podle čl. 17 odst. 2 [směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)] k dispozici ve spisu, obsah této zprávy nebo tohoto přepisu představuje pro příslušný soud důležitý materiál pro jeho posouzení, neboť tento soud provádí úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky podle čl. 46 odst. 3 této směrnice⁽⁷⁰⁰⁾.

Podle SDEU z toho plyne, že:

nutnost, aby soud, jemuž byla předložena žaloba, vyslechl žadatele, musí být posuzována ve světle jeho povinnosti provést úplné a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky ve smyslu čl. 46 odst. 3 této směrnice, za účelem účinné soudní ochrany práv a zájmů žadatele. Pouze v případě, že uvedený soud má za to, že takové posouzení může provést pouze na základě údajů ve spise, a to včetně zprávy z osobního pohovoru nebo jeho přepisu se žadatelem v řízení v prvním stupni, může se rozhodnout, že upustí od výslechu žadatele v rámci žaloby, jež mu byla předložena. Za takových okolností totiž možnost upustit od nařízení jednání odpovídá zájmu členských států i žadatelů o mezinárodní ochranu uvedeném v bodě 18 odůvodnění [směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)], aby bylo rozhodnutí o žádosti o

⁽⁶⁹⁶⁾ SDEU (velký senát), 2018, *Alheto*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 689 výše), bod 105.

⁽⁶⁹⁷⁾ Tamtéž, bod 106.

⁽⁶⁹⁸⁾ Tamtéž, body 107–108.

⁽⁶⁹⁹⁾ SDEU, 2017, *Sacko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 689 výše), bod 42.

⁽⁷⁰⁰⁾ Tamtéž, bod 43.

mezinárodní ochranu přijato co možná nejdříve, aniž by tím bylo dotčeno provedení přiměřeného a úplného posouzení ⁽⁷⁰¹⁾.

SDEU proto dospěl k závěru, že čl. 46 odst. 3:

ve spojení s článkem 47 Listiny [EU] [musí být vykládán] v tom smyslu, že nebrání tomu, aby vnitrostátní soud, jemuž byla předložena žaloba, kterou je napadáno rozhodnutí o zamítnutí zjevně nedůvodné žádosti o mezinárodní ochranu, uvedenou žalobu zamítl bez vyslechnutí žadatele, když na základě skutkových okolností není pochyb o opodstatněnosti tohoto rozhodnutí za předpokladu, že v řízení v prvním stupni byla žadateli poskytnuta příležitost k osobnímu pohovoru o jeho žádosti o mezinárodní ochranu [...] a zpráva z tohoto pohovoru nebo přepis tohoto pohovoru v případě, že se uskutečnil, byly vloženy do spisu [...] a dále že soud, k němuž byla podána žaloba, může nařídit takový výslech, pokud to považuje za nezbytné pro účely úplného a *ex nunc* posouzení jak skutkové, tak právní stránky ⁽⁷⁰²⁾.

Irský Vrchní soud (High Court) rozhodl, že článek 46 směrnice o azylovém řízení (přepřepované znění) ve spojení s článkem 47 Listiny a článkem 6 EÚLP vyžaduje, aby byl žadatel vyslechnut při ústním jednání soudem projednávajícím opravný prostředek proti zamítavému rozhodnutí o mezinárodní ochraně, pokud soud rozhoduje o skutkových otázkách, včetně věrohodnosti azylové výpovědi žadatele ⁽⁷⁰³⁾. To může mít zásadní význam zejména v případech zranitelných žadatelů, kteří vzhledem ke své osobní situaci nemusí být schopni dostatečně předložit příslušné skutečnosti.

Požadavek na úplné a *ex nunc* posouzení skutkového i právního stavu může být pro zranitelného žadatele rozhodující, pokud z důvodů souvisejících s jeho zranitelností vyvstávají v odvolacím řízení skutkové otázky týkající se podstaty nároku. Například:

- osoba, která se stala obětí obchodování s lidmi, nemusela být schopna sdělit svou historii obchodování s lidmi, zneužívání a vykořisťování ze strachu z odvetných opatření ze strany původců újmy;
- oběti mučení, znásilnění nebo jiných vážných forem psychického, fyzického nebo sexuálního násilí zpočátku nemuseli mít podporu potřebnou k tomu, aby získali dostatečnou důvěru v systém a mohli odhalit historii násilí, na níž se zakládá jejich skutečný nárok ⁽⁷⁰⁴⁾;
- oběť znásilnění nebo sexuálního násilí, která původně nesdělila svou historii sexuálního násilí, může být v rámci opravného prostředku s využitím vhodných procesních opatření schopna tyto skutečnosti sdělit ⁽⁷⁰⁵⁾;
- rozhodující orgán nemusel účinně uplatnit opatření zavedená v souvislosti s opravným prostředkem, aby zajistil, že hlas dítěte bude vyslyšen, ale mohl nárok nezletilé osoby podřadit pod nárok rodiče;
- žadatel se může zdráhat sdělit, že jeho nárok souvisí s jeho sexuální orientací a/nebo genderovou identitou, například z důvodu pocitu hanby, stigmatu, strachu v přítomnosti tlumočnicka stejné státní příslušnosti nebo nedostatku důvěry v orgány ⁽⁷⁰⁶⁾;

⁽⁷⁰¹⁾ SDEU, 2017, *Sacko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 689 výše), bod 44.

⁽⁷⁰²⁾ Tamtéž, bod 49.

⁽⁷⁰³⁾ Vrchní soud (Irsko), rozsudek ze dne 30. března 2012, *S.U.N. (Jižní Afrika) v. Refugee Applications Commissioner*, [2012] IEHC 338.

⁽⁷⁰⁴⁾ Viz EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 6.2 týkající se dopadu traumatických zážitků a oddíl 6.3 týkající se sdělování skutečností.

⁽⁷⁰⁵⁾ Tamtéž, oddíly 6.2 a 6.3.

⁽⁷⁰⁶⁾ Viz EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 6.6 týkající se sexuální orientace a genderové identity a oddíl 6.3 týkající se sdělování skutečností.

- nezletilí nemusí chápat nebo si uvědomovat význam konkrétních okolností pro jejich žádost;
- žadatel, který byl traumatizován svými zážitky, nemusel být schopen sdělit své zážitky z důvodu posttraumatické stresové poruchy / deprese⁽⁷⁰⁷⁾;
- žadatel s tělesným postižením mohl být stigmatizován.

Pokud zranitelnost žadatele nebyla ve správním řízení zjištěna a/nebo nebyla zavedena nezbytná procesní opatření nebo poskytnuta podpora nebo opatření a podpora nebyly plně účinné, rozhodující orgán nemusel být seznámen se všemi podstatnými důvody a/nebo důkazy v dané věci.

Opožděné předložení nových skutečností může být odůvodněné, např. pokud se dotazování při pohovoru dané skutečnosti netýkalo; pokud si žadatel nebyl vědom důležitosti určitých skutečností pro svou žádost; pokud se uplatní trauma, stud žadatele nebo jiná omezení (předchozí zkušenost s mučením, sexuálním násilím nebo pronásledováním z důvodu sexuální orientace) nebo pokud pohlaví osoby, která pohovor vedla, nebo tlumočnicka omezovalo žadatelovu schopnost předložit svůj nárok⁽⁷⁰⁸⁾.

Je třeba zdůraznit, že SDEU jasně uvedl, že pokud členské státy správně neprovedly čl. 46 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) do svých vnitrostátních právních předpisů, jsou vnitrostátní soudy přesto povinny jej dodržovat, protože má přímý účinek⁽⁷⁰⁹⁾.

8.3. Zvláštní procesní záruky ve fázi opravného prostředku

Čl. 24 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) Žadatelé, kteří potřebují zvláštní procesní záruky

Členské státy zajistí, aby byly tyto potřeby zvláštních procesních záruk zohledněny v souladu s touto směrnicí i v případě, že se tyto potřeby projeví v pozdější fázi řízení, aniž by muselo nutně dojít k opětovnému zahájení řízení.

Článek 24 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) vyžaduje, aby členské státy v průběhu azylového řízení poskytovaly zvláštní procesní záruky, pokud bylo u žadatelů zjištěno, že takovéto zvláštní procesní záruky potřebují (viz část 3 a část 7). Podle čl. 24 odst. 4 budou zvláštní procesní záruky stanovené v části 7 pro soudy poučné, pokud v kterémkoli konkrétním případě potřeba zvláštních procesních záruk vyjde najevo v souvislosti s opravným prostředkem / přezkumem⁽⁷¹⁰⁾.

Souhra čl. 24 odst. 4 a čl. 46 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) může být pro zranitelné žadatele zásadní. I když je procesní pravidlo obecně považováno za odůvodněné a přiměřené, jeho použití v konkrétním případě může nicméně porušit právo na

⁽⁷⁰⁷⁾ EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, oddíl 6.2 týkající se dopadu traumatických zážitků a oddíl 6.3 týkající se sdělování skutečností.

⁽⁷⁰⁸⁾ Ústavní soud České republiky (Česko), rozsudek ze dne 12. dubna 2016, I.ÚS 425/16.

⁽⁷⁰⁹⁾ SDEU (velký senát), rozsudek ze dne 29. července 2019, *Alekszij Torubarov v. Bevandoriási es Menekultugyi Hivatal*, C-556/17, EU:C:2019:626, bod 73.

⁽⁷¹⁰⁾ Odvolací soud Anglie a Walesu (Court of Appeal of England and Wales) konstatoval, že „před jakýmkoli jednáním ve věci samé se pokud možno doporučuje včasná identifikace zranitelnosti“. Viz Odvolací soud Anglie a Walesu (UK), 2017, *AM (Afghánistán) v. Secretary of State for the Home Department*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 638 výše), bod 31.

účinnou právní ochranu s ohledem na osobní situaci konkrétního žadatele. Rozhodnutí o této otázce je věcí vnitrostátního soudu ⁽⁷¹¹⁾. Bude rovněž věcí vnitrostátního soudu, aby určil, zda je lhůta v konkrétní situaci s ohledem na situaci zranitelného stěžovatele nedostatečná ⁽⁷¹²⁾.

SDEU uznává, že zásada účinné soudní ochrany uvedená v článku 47 Listiny EU zahrnuje zásadu rovnosti zbraní ⁽⁷¹³⁾. Tato zásada znamená „povinnost nabídnout každému účastníku řízení přiměřenou možnost prezentovat svoji věc včetně důkazů za podmínek, které ho nestaví do jasně nevýhodnější situace oproti jeho protivníkovi“ ⁽⁷¹⁴⁾. SDEU konstatuje, že „cílem „rovnosti zbraní“ je zajistit rovnováhu mezi účastníky řízení, a zaručit tak, že jakýkoli dokument předložený soudu může být posouzen a napaden kterýmkoli účastníkem řízení“ ⁽⁷¹⁵⁾. Zajištění této rovnováhy v případech týkajících se zranitelných žadatelů, kteří mohou být bez požadovaných zvláštních procesních záruk a podpory znevýhodněni, může být úkolem vnitrostátního soudu. Například tělesně postiženému stěžovateli tak může být poskytnuta praktická pomoc, aby se mohl zúčastnit jednání a nebyl v jednacím místnosti fyzicky znevýhodněn.

Někteří zranitelní žadatelé o mezinárodní ochranu, včetně těch, kteří jsou uvedeni v článku 21 směrnice o podmínkách přijímání (přepracované znění) a v 29. bodě odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), mohou potřebovat zvláštní procesní záruky. Například:

- oběti mučení se mohou obávat svobodně hovořit s orgány členských států ⁽⁷¹⁶⁾;
- oběti obchodování s lidmi mohou potřebovat čas, aby unikly vlivu obchodníků s lidmi ⁽⁷¹⁷⁾;
- mohou být nezbytná zvláštní ustanovení, která zranitelným žadatelům umožní se účinně vyjádřit ⁽⁷¹⁸⁾.

Ačkoli není možné stanovit „univerzální“ procesní pravidla pro zajištění účinného opravného prostředku pro zranitelné osoby před soudy, při analýze každého jednotlivého případu budou vhodná nebo nezbytná opatření záviset mimo jiné na těchto okolnostech:

- konkrétní povaha zranitelnosti stěžovatele,
- kdy byla zranitelnost zjištěna a zda již vedla k uplatnění zvláštních procesních záruk,
- úloha konkrétního ustanovení v řízení,
- vnitrostátní soudní systém jako celek,
- zásady odvozené z práva na účinný opravný prostředek, jak jsou uplatňovány ve vnitrostátním soudním systému.

Příklady zvláštních procesních záruk, které mohou vzniknout v řízeních o mezinárodní ochraně před soudy, jsou uvedeny v dodatku D. V nejvyšší možné míře bude na soudu, aby rozhodl, zda budou zvláštní procesní opatření přijata, jaká budou a zda může jednání pokračovat i bez nich ⁽⁷¹⁹⁾. Kromě toho, je-li žadatel zranitelnou osobou a chce-li se sám zastupovat, mělo by to být řešeno rovněž z hlediska povinnosti soudu zohlednit a pomoci

⁽⁷¹¹⁾ SDEU, rozsudek ze dne 28. července 2011, *Samba Diouf v. Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-69/10, EU:C:2011:524, body 66–68.

⁽⁷¹²⁾ Tamtéž, bod 68.

⁽⁷¹³⁾ SDEU, 2017, *Sacko*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 689 výše), bod 32.

⁽⁷¹⁴⁾ SDEU, rozsudek ze dne 6. listopadu 2012, *Europese Gemeenschap v. Otis NV a další*, C-199/11, EU:C:2012:684, bod 71.

⁽⁷¹⁵⁾ Tamtéž, bod 72.

⁽⁷¹⁶⁾ UNHCR, *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 610 výše), odst. 198.

⁽⁷¹⁷⁾ Rada Evropy, Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi a její důvodová zpráva, op. cit. (poznámka pod čarou č. 631 výše).

⁽⁷¹⁸⁾ J. Herlihy, „Evidentiary assessment and psychological difficulties“, v G. Noll (ed.), *Proof, Evidentiary Assessment and Credibility in Asylum Procedures*, Martinus Nijhoff, Leiden/Boston, 2005, s. 123–137.

⁽⁷¹⁹⁾ Imigrační a azylové soudy Spojeného království (UK Immigration and Asylum Tribunals), *Joint Presidential Guidance Note č. 2 z roku 2010* (Společný pokyn předsedů soudů č. 2 z roku 2010), bod 6.

žadateli účinně předložit jeho případ, přičemž je třeba mít na paměti, že zranitelný žadatel nemusí být schopen se účinně zastupovat.

Výše uvedenou souhru mezi čl. 24 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), který byl určen konkrétně pro správní orgány, a čl. 46 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), který odkazuje na řízení před soudy, je v každém případě třeba uplatnit s ohledem na skutečnost, že čl. 46 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) má přímý účinek, a s ohledem na obecné zásady rovnocennosti a efektivity podle unijního práva. To znamená, že podrobná procesní pravidla definovaná v čl. 46 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) ve spojení s judikaturou SDEU a jakékoli podmínky pro zajištění ochrany práv jednotlivců podle vnitrostátního práva nesmějí být méně příznivé než ty, které se týkají obdobných řízení na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti). Kromě toho nesmějí v praxi znemožňovat ani nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných právním řádem Unie (zásada efektivity) ⁽⁷²⁰⁾.

8.4. Přístup k účinnému opravnému prostředku

Tento oddíl se zabývá otázkami lhůt a bezplatné právní pomoci a zastupování v řízeních o opravném prostředku a tím, jak mohou být dotčeni zranitelní žadatelé.

8.4.1. Lhůty

Čl. 46 odst. 4 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Právo na účinný opravný prostředek

Členské státy stanoví přiměřené lhůty a další nezbytná pravidla, aby mohl žadatel využít svého práva na účinný opravný prostředek podle odstavce 1. Lhůty nesmějí znemožňovat nebo nepřiměřeně ztěžovat tento přístup žadatele k účinnému opravnému prostředku.

[...]

V zájmu právní jistoty mohou členské státy stanovit přiměřené lhůty pro podání žaloby ⁽⁷²¹⁾. Zkrácení lhůt pro podání žaloby ve zrychleném řízení oproti lhůtám zavedeným v běžném řízení v případě, že cílem těchto procesních pravidel je zajistit rychlejší vyřízení neopodstatněných nebo nepřijatelných žádostí, je v souladu se zásadou účinné soudní ochrany ⁽⁷²²⁾.

Stanovená lhůta však musí být z praktického hlediska dostatečná k tomu, aby žadatelé umožnila připravit se a podat účinnou žalobu. Pokud by se v konkrétní situaci vzhledem k okolnostem ukázala tato lhůta jako nedostatečná, je věcí soudu, aby rozhodl, zda tato skutečnost může sama o sobě odůvodnit, že bude vyhověno opravnému prostředku podanému nepřímo proti rozhodnutí posoudit žádost o azyl ve zrychleném řízení ⁽⁷²³⁾.

⁽⁷²⁰⁾ SDEU, rozsudek ze dne 13. března 2007, *Unibet v. Justitiekanslern*, C-432/05, EU:C:2007:163, bod 43.

⁽⁷²¹⁾ SDEU, rozsudek ze dne 29. října 2009, *Virginie Pontin v. T-Comalux SA*, C-63/08, EU:C:2009:666, bod 48.

⁽⁷²²⁾ SDEU, 2011, *Samba Diouf*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 711 výše), bod 65.

⁽⁷²³⁾ SDEU, 2011, *Samba Diouf*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 711 výše), body 65 a 68.

SDEU konstatoval, že „lhůta pro podání žaloby je v případě zrychleného řízení patnáct dnů, zatímco v případě rozhodnutí přijatého v běžném řízení je tato lhůta jeden měsíc“, a tato lhůta „patrně není z věcného hlediska nedostatečná pro přípravu a podání účinného opravného prostředku a jeví se jako odůvodněná a přiměřená ve vztahu k předmětným právům a zájmům“⁽⁷²⁴⁾.

Soudní dvůr zdůraznil, že „je třeba“, aby lhůta pro podání opravného prostředku „byla z věcného hlediska dostatečná k přípravě a podání účinného opravného prostředku“⁽⁷²⁵⁾. To, co bude pro žadatele obecně dostačující, však pravděpodobně nebude stačit například pro traumatizovaného žadatele, který může vyžadovat sociální pracovníka, poradenství nebo specializovanou právní pomoc, aby mohl připravit účinný opravný prostředek.

Krátké lhůty v průběhu řízení mohou ovlivnit účinné využití práva být vyslechnut⁽⁷²⁶⁾ a ztížit provádění účinného soudního přezkumu, což může vést k porušení článku 47 Listiny EU. Zranitelní žadatelé, např. žadatelé s tělesným a/nebo duševním onemocněním a/nebo zdravotním postižením, kteří mohou potřebovat více času, než by potřebovali žadatelé bez zdravotního postižení, aby mohli účinně předložit svůj případ, tak mohou být nepřiměřeně dotčeni systémem, v němž kumulativní účinek krátkých lhůt narušuje jejich právo být vyslechnut.

Velmi krátká lhůta může rovněž ztížit poskytnutí právního poradenství nebo využití právního specialisty⁽⁷²⁷⁾. Za těchto okolností může mít velmi krátká lhůta nepřiměřený dopad na schopnost některých zranitelných žadatelů získat právní pomoc od právního specialisty. Například žadatelé, kteří trpí posttraumatickou stresovou poruchou, nebo osoby, které se staly obětí sexuálního násilí a/nebo obchodování s lidmi, budou mít věcně složité nároky, které budou pravděpodobně složité i z právního hlediska. Mohou čelit problémům, mimo jiné při získávání relevantních důkazů, řešení procesních obtíží a potenciálně při přípravě účinného opravného prostředku s ohledem na tyto složité okolnosti.

Zranitelný žadatel může navíc usilovat o další vyjádření v řízení o opravném prostředku, aby se zabýval skutečnými problémy ve svém případě. Tak tomu může být například tehdy, projednává-li se v případě manželky žadatele jiná věc, než je věc jejího manžela, a to týkající se sexuálního násilí, které nemohla odhalit v rámci pohovoru za přítomnosti svého manžela. Stejně tak žadatel, který původně podal žádost, která byla považována za zjevně nedůvodnou, ale byl ve skutečnosti obětí obchodování s lidmi za účelem vykořisťování a děsil se odhalit totožnost svých obchodníků s lidmi, může být rovněž nucen předložit další vyjádření v řízení o opravném prostředku.

ESLP uvedl, že pro žadatele o mezinárodní ochranu může být obtížné, ne-li nemožné, získat a předložit důkazy v krátké lhůtě⁽⁷²⁸⁾. Z tohoto důvodu „by lhůty neměly být tak krátké nebo uplatňované tak nepružně, aby žadatelé o přiznání postavení uprchlíka upíraly reálnou možnost svůj nárok prokázat“⁽⁷²⁹⁾.

Automatické a mechanické uplatňování lhůty může být v rozporu s ochranou práva na *nenavracení* podle článku 3 EÚLP⁽⁷³⁰⁾. Zrychlené řízení může být účinné například v případě,

⁽⁷²⁴⁾ SDEU, 2011, *Samba Diouf*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 711 výše), body 66–67.

⁽⁷²⁵⁾ Tamtéž, bod 66.

⁽⁷²⁶⁾ SDEU, rozsudek ze dne 8. července 2010, *Susanne Bulicke v. Deutsche Büro Service GmbH*, C-246/09, EU:C:2010:418, bod 36.

⁽⁷²⁷⁾ SDEU, 2009, *Virginie Pontin v. T-Comalux SA*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 721 výše), bod 65.

⁽⁷²⁸⁾ ESLP, rozsudek ze dne 19. února 1998, *Bahaddar proti Nizozemsku*, č. 25894/94, § 45.

⁽⁷²⁹⁾ Tamtéž.

⁽⁷³⁰⁾ ESLP, rozsudek ze dne 11. července 2000, *Jabari proti Turecku*, č. 40035/98, § 40.

že se posouzení týká druhé žádosti o azyl, která byla plně posouzena v běžném řízení, takže existence prvního přezkumu odůvodňuje zkrácení posouzení druhé žádosti⁽⁷³¹⁾. Takové zkrácení přezkumu druhé žádosti však nemusí být odůvodněno tím, co může zjevně být úplným přezkumem v běžném řízení, pokud žadatel z důvodu své zranitelnosti nebyl schopen v první žádosti svou věc doložit, nebo ve skutečnosti přednést svůj nárok. Může tomu tak být zejména v případech, že tato zranitelnost nebyla identifikována nebo řešena zvláštními procesními zárukami.

8.4.2. Bezplatná právní pomoc a zastupování v řízení o opravném prostředku

Přístup k právní pomoci je součástí práva na účinnou právní ochranu podle článku 47 Listiny EU.

Čl. 47 třetí pododstavec Listiny EU Právo na účinnou právní ochranu a spravedlivý proces

Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.

Měla by být poskytnuta v případech, „kdy by její neexistence znemožnila zajistit účinnou právní ochranu“⁽⁷³²⁾. Podle čl. 20 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) jsou členské státy povinny v řízení o opravném prostředku na žádost poskytnout bezplatnou právní pomoc a zastoupení⁽⁷³³⁾.

Čl. 20 odst. 1 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Bezplatná právní pomoc a zastoupení v řízení o opravném prostředku

Členské státy zajistí, aby v řízení o opravném prostředku podle kapitoly V byla na žádost poskytnuta bezplatná právní pomoc a zastoupení. Tato bezplatná právní pomoc nebo zastoupení musí zahrnovat alespoň vypracování požadovaných procesních dokumentů a účast na jednání před soudem prvního stupně jménem žadatele.

Stojí za povšimnutí, že žadatel je povinen o právní pomoc a zastoupení požádat.

Vzhledem k tomu, že se čl. 47 třetí pododstavec Listiny EU inspiruje judikaturou ESLP týkající se práva na účinnou právní ochranu (články 6 a 13 EÚLP)⁽⁷³⁴⁾, jejím cílem je rovněž zaručit práva, která jsou praktická a účinná⁽⁷³⁵⁾, a nikoli pouze teoretická a iluzorní⁽⁷³⁶⁾. ESLP tuto

⁽⁷³¹⁾ ESLP, rozsudek ze dne 20. září 2007, *Sultani c France*, č. 45223/05 (výťahy v angličtině), § 65. Příslušný rádek v původním francouzském znění v § 65 zní: „L'existence de ce premier contrôle justifie la brièveté du délai d'examen de la seconde demande, dans le cadre duquel l'OFPPRA se contente de vérifier, à l'occasion d'une procédure accélérée, s'il existe de nouveaux motifs propres à modifier sa décision de rejet préalable.“

⁽⁷³²⁾ Vysvětlení k Listině základních práv, 2007, op. cit. (poznámka pod čarou č. 81 výše), článek 47, s. 30, který cituje ESLP, 1979, *Airey proti Irsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 259 výše).

⁽⁷³³⁾ Viz rovněž 23. a 25. bod odůvodnění směrnice o azylovém řízení (přepracované znění).

⁽⁷³⁴⁾ Viz oddíl 8.1, kde je článek 47 Listiny EU citován v plném rozsahu. Viz také oddíl 2.2.

⁽⁷³⁵⁾ ESLP, rozsudek ze dne 18. prosince 1984, *Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*, č. 7151/75 a 7152/75.

⁽⁷³⁶⁾ ESLP, 1979, *Airey proti Irsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 259 výše), § 24: „Cílem úmluvy není zaručit práva, která jsou teoretická nebo iluzorní, ale práva praktická a účinná [...]. To platí zejména pro právo na přístup ke spravedlnosti.“

zásadu uplatnil ve vztahu k bezplatné právní pomoci ⁽⁷³⁷⁾ a připustil, že lze zohlednit finanční situaci účastníka řízení nebo jeho vyhlídky na úspěch v řízení ⁽⁷³⁸⁾. Zejména v některých případech mimořádné zranitelnosti tedy musí být vnitrostátní soudci nebo členové soudu mimořádně opatrní, aby jejich výklad vnitrostátních procesních pravidel upravujících přístup k bezplatné právní pomoci a zastupování „v praxi [neznemožňoval] nebo nadměrně [neztěžoval] výkon práv přiznaných“ právním řádem Unie (zásada efektivity) ⁽⁷³⁹⁾ a byl v souladu s čl. 47 třetím pododstavcem Listiny EU.

Čl. 20 odst. 3 dále stanoví:

**Čl. 20 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)
Bezplatná právní pomoc a zastoupení v řízení o opravném prostředku**

Členské státy mohou stanovit, že se bezplatná právní pomoc a zastoupení neposkytnou, pokud podle názoru soudu nebo jiného příslušného orgánu nemá opravný prostředek podaný žadatelem reálnou vyhlídku na úspěch.

Pokud rozhodnutí neposkytnout bezplatnou právní pomoc a zastoupení podle tohoto odstavce přijme jiný orgán než soud, členské státy zajistí, že žadatel má právo podat proti tomuto rozhodnutí účinný opravný prostředek k soudu.

Při uplatňování tohoto odstavce členské státy zajistí, aby právní pomoc a zastoupení nebyly svévolně omezovány a aby nebyl omezován účinný přístup žadatele ke spravedlnosti.

To, co je uvedeno v čl. 20 odst. 3 třetím pododstavci směrnice o azylovém řízení (přepracované znění), může být důležité zejména pro zranitelné žadatele. Například při posuzování toho, zda opravný prostředek má, či nemá reálnou vyhlídku na úspěch, by měly být zohledněny zvláštní potřeby žadatele, aby bylo možné posoudit, zda by tyto potřeby a případná neexistence výhod plynoucích ze zvláštních procesních záruk měly být zohledněny při rozhodování o tom, zda existuje, či neexistuje reálná vyhlídka na úspěch.

Jak uvedl SDEU:

při posouzení nezbytnosti poskytnutí této [právní] pomoci je nutné vzít jako výchozí bod právo samotné osoby, jejíž práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, a nikoliv obecný zájem společnosti, i když tento zájem může být jedním z prvků posouzení nezbytnosti pomoci ⁽⁷⁴⁰⁾.

Žádosti zranitelných osob mohou být zvláště složité ve vztahu k souhře práva a řízení, takže bez účinného právního zaměření hrozí, že řízení o opravném prostředku týkající se hmotně-právních otázek bude předčasně ukončeno jako nepřipustné nebo zjevně nedůvodné. Zranitelný žadatel bude navíc jen zřídka schopen se účinně zastupovat, ať už z důvodu zdravotního postižení, duševního zdraví, věku nebo jiných problémů, či z důvodu složité věcné i právní povahy žádosti,

⁽⁷³⁷⁾ ESLP, 1979, *Airey proti Irsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 259 výše), § 24.

⁽⁷³⁸⁾ ESLP, rozsudek ze dne 15. února 2005, *Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01, § 62.

⁽⁷³⁹⁾ Viz například následující rozsudky SDEU: 2010, *Bulicke*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 726 výše), bod 25; 12. února 2008, *Willy Kempter KG v. Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, C-2/06, EU:C:2008:78, bod 57; 7. června 2007, spojené věci C-222/05 až C-225/05, *Van der Weerd a další v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, EU:C:2007:318, bod 28, a 13. března 2007, *Unibet v. Justitiekanslern*, C-432/05, EU:C:2007:163, bod 43.

⁽⁷⁴⁰⁾ SDEU, 2010, *DEB v. Bundesrepublik Deutschland*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 260 výše), bod 42.

nebo z obou důvodů. Je-li soudem ustanoven právní zástupce, měl by mít zástupce dostatek času na pomoc stěžovateli při účinném uplatňování jeho práv v řízení ⁽⁷⁴¹⁾.

Vzhledem k tomu, že skutečnosti a okolnosti, které jsou relevantní v případě zranitelného žadatele, mohou být složité nebo ne snadno zřejmé ze správního spisu žadatele, musí se při předběžném prověřování opravného prostředku nebo přezkumu věci zranitelného žadatele při provádění testu „reálné vyhlídky na úspěch“ dbát na to, aby nebyly opomenuty podstatné otázky ani aby nebylo jinak bráněno účinnému přístupu ke spravedlnosti.

V případě nezletilých osob bez doprovodu čl. 25 odst. 6 písm. d) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví, že členské státy mohou „použít postup podle čl. 20 odst. 3, pokud zástupce nezletilé osoby má příslušnou právní kvalifikaci v souladu s vnitrostátním právem“. Jinými slovy, pokud se má za to, že opravný prostředek nezletilé osoby bez doprovodu nemá žádnou reálnou vyhlídku na úspěch, může jí být odepřena bezplatná právní pomoc a zastupování, pokud má její zástupce právní kvalifikaci v souladu s vnitrostátním právem. Podle německého Spolkového soudu poskytnutí bezplatné právní pomoci nezletilým osobám bez doprovodu pouze v případě reálné vyhlídky na úspěch a na žádost nezasahuje do práva na účinný opravný prostředek za předpokladu, že nezletilá osoba bez doprovodu má opatrovníka, který má ze zákona dostatečnou právní kvalifikaci. Soud konstatoval, že vhodnost opatrovníka jako zástupce ve smyslu článku 24 směrnice o podmínkách přijímání (přepřacované znění) nemůže být zpochybněna skutečností, že opatrovník nemá konkrétní právní kvalifikaci v oblasti azylového práva. Jmenování advokáta jakožto společného opatrovníka k zastupování nezletilé osoby bez doprovodu ve věcech týkajících se cizineckého práva, včetně azylového řízení, je tedy nepřipustné. Soud dále dospěl k závěru, že by bylo neodůvodněné zacházet s nezletilými osobami bez doprovodu odlišně od nezletilých osob, které uprchly ze země svého původu spolu se svými rodiči ⁽⁷⁴²⁾. Pokud jde o nezletilé osoby bez doprovodu, německý Spolkový soud tak jasně rozlišuje mezi bezplatným právním zastoupením zaručeným čl. 25 odst. 1 kvalifikační směrnice (přepřacované znění), které je poskytováno bezpodmínečně, a bezplatnou právní pomocí a zastupováním v řízeních o opravném prostředku podle článku 20 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), které lze odepřít, pokud soud nebo jiný příslušný orgán usoudí, že opravný prostředek žadatele nemá reálnou vyhlídku na úspěch (čl. 20 odst. 3 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění), nebo pokud nezletilá osoba má dostatečné finanční prostředky (čl. 21 odst. 2 písm. a) směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění).

Pokud jde o čl. 15 odst. 2 směrnice o boji proti obchodování s lidmi, agentura FRA uvádí:

Je-li dítě účastníkem správního, trestního nebo občanskoprávního řízení, měl by poručník a/nebo jiný zástupce (nebyl-li poručník dosud přidělen) zajistit, aby mělo dítě přístup k bezplatné právní pomoci a aby příslušné vnitrostátní orgány ustanovily kvalifikovaného právníka v souladu s vnitrostátními právními předpisy ⁽⁷⁴³⁾.

Dále konstatuje, že „[ú]loha kvalifikovaného právníka či jiného kvalifikovaného odborníka v oboru práva, který dítěti poskytuje právní poradenství a pomoc, se liší od pověření a úlohy „zástupce“ nebo „právního zástupce“, jak je definován v právu EU“ ⁽⁷⁴⁴⁾.

⁽⁷⁴¹⁾ Ústavní soud (Verfassungsgerichtshof, Rakousko), rozsudek ze dne 5. prosince 2011, č. U 2018/11.

⁽⁷⁴²⁾ Spolkový soud (Bundesgerichtshof, Německo), rozhodnutí ze dne 13. září 2017, XII ZB 497/16, bod 14.

⁽⁷⁴³⁾ Agentura FRA, *Poručenství dětí bez rodičovské péče: Příručka pro posílení poručených systémů k uspokojování zvláštních potřeb dětských obětí obchodování s lidmi*, 2014, op. cit. (poznámka pod čarou č. 213 výše), s. 39.

⁽⁷⁴⁴⁾ Tamtéž.

8.5. Právo setrvat během řízení o opravném prostředku

Tento oddíl stanoví obecné pravidlo týkající se práva setrvat na území, které platí během řízení o opravném prostředku, výjimky, které se použijí, a toho, jaký mohou mít dopad na zranitelné žadatele.

8.5.1. Obecné pravidlo

Čl. 46 odst. 5 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Právo na účinný opravný prostředek

Aniž je dotčen odstavec 6, umožní členské státy žadatelům setrvat na území, dokud neuplyne lhůta, v níž mohou uplatnit právo na účinný opravný prostředek, nebo v případě, že v dané lhůtě toto právo uplatní, dokud nebude znám výsledek řízení o opravném prostředku.

Směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) stanoví právo setrvat během řízení o opravném prostředku na území členského státu. Směrnice rovněž kodifikovala výjimky z tohoto pravidla, kterými se zabývá oddíl 8.5.2.

V některých členských státech může být rozhodnutí o navrácení přijato, aniž by rozhodnutí o mezinárodní ochraně bylo pravomocné. V důsledku toho mohou existovat odlišné opravné prostředky, pokud jde o rozhodnutí o navrácení a rozhodnutí o mezinárodní ochraně. V tomto případě je třeba poznamenat, že členský stát může přijmout rozhodnutí o navrácení v návaznosti na zamítavé rozhodnutí o žádosti o mezinárodní ochranu, avšak předtím, než je proti této žádosti podán nebo uzavřen jakýkoli opravný prostředek. SDEU však objasnil, že se vyžaduje „pozastavení všech účinků rozhodnutí o navrácení během lhůty pro podání tohoto opravného prostředku, a pokud je takový opravný prostředek podán, až do rozhodnutí o něm“⁽⁷⁴⁵⁾. Dotyčná osoba si zachovává postavení žadatele o mezinárodní ochranu až do přijetí konečného rozhodnutí o této žádosti. Členský stát musí „umožnit dotyčným osobám dovolávat se jakékoli změny okolnosti, která nastala po přijetí rozhodnutí o navrácení a která by mohla mít významný dopad na posouzení situace dotyčného“⁽⁷⁴⁶⁾.

Ačkoli soudní orgán, který rozhoduje o navrácení, bude pověřen povinností účinné soudní ochrany, jeho schopnost provádět přezkum může být za určitých okolností ohrožena. Důvodem může být například skutečnost, že zranitelnost žadatele dosud nebyla identifikována a/nebo posouzena, nebo proto, že zranitelný žadatel nemusel využít výhody zvláštních procesních záruk podle článku 24 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění). Může tomu tak být i v případě, že zranitelný žadatel vyžaduje spolupráci členského státu podle článku 4 kvalifikační směrnice (přepracované znění) při dokládání své žádosti úměrně své zranitelnosti, k níž ještě možná nedošlo. Nejistoty ohledně skutkových okolností případu mohou být skryté například v případě nezletilých osob, starších osob, osob s kognitivním postižením, obětí obchodování s lidmi a/nebo obětí znásilnění nebo sexuálního násilí. Obtíže, kterými se zde zabýváme, mohou nastat nebo nastávají v systémech, kde je rozhodnutí o navrácení přijato, aniž by rozhodnutí o mezinárodní ochraně bylo pravomocné, a kde existují

⁽⁷⁴⁵⁾ SDEU, rozsudek ze dne 19. června 2018, *Sadikou Gnandi v. État belge*, C-181/16, EU:C:2018:465, bod 61.

⁽⁷⁴⁶⁾ Tamtéž, bod 64.

různé soudní orgány pro opravný prostředek proti každému z těchto dvou rozhodnutí. Nedochozí k nim, pokud lze proti rozhodnutí o mezinárodní ochraně a rozhodnutí o navrácení podat opravný prostředek v jednom řízení.

SDEU naopak rozhodl, že článek 46 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) „posuzovaný ve světle čl. 19 odst. 2 a článku 47 Listiny, musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání vnitrostátním právním předpisům, které opravnému prostředku proti takovému rozhodnutí dále neposuzovat **následnou** žádost o azyl [...] nepřiznávají odkladný účinek“⁽⁷⁴⁷⁾. Je tomu tak s ohledem na rozhodnutí SDEU, že pokud žadatel podá následnou žádost bez předložení nových důkazů nebo důvodů, „bylo by nepřiměřené stanovit členským státům povinnost provést nové posouzení v plném rozsahu, a že v těchto případech by členské státy měly mít možnost volby z postupů, které zahrnují výjimky ze záruk běžně poskytovaných žadatelům“⁽⁷⁴⁸⁾. SDEU zdůraznil, že toto rozhodnutí se vztahuje na případy, kdy vykonání tohoto rozhodnutí nemůže samo o sobě vést k vyhoštění tohoto státního příslušníka, protože rozhodnutí o navrácení (zatím) nebylo vydáno⁽⁷⁴⁹⁾.

8.5.2. Výjimky z obecného pravidla

Čl. 46 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) stanoví podmínky, za nichž členské státy mohou (avšak nejsou povinny) stanovit **výjimky** z práva setrvat na území, pokud jde o určitá rozhodnutí. V těchto případech má soud pravomoc rozhodnout na žádost žadatele nebo z vlastního podnětu v závislosti na procesních pravidlech dotyčného členského státu o tom, zda žadatel může, či nemůže setrvat na území členského státu.

Čl. 46 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) Právo na účinný opravný prostředek

V případě rozhodnutí:

- a) o tom, že je žádost zjevně nedůvodná, podle čl. 32 odst. 2 nebo nedůvodná po posouzení podle čl. 31 odst. 8, s výjimkou případů, kdy jsou tato rozhodnutí založena na okolnostech uvedených v čl. 31 odst. 8 písm. h);
- b) o nepřípustnosti žádosti podle čl. 33 odst. 2 písm. a), b) nebo d);
- c) o zamítnutí znovuotevření případu žadatele, který byl zastaven podle článku 28, nebo
- d) o neposouzení žádosti nebo o neposouzení žádosti v celém rozsahu podle článku 39,

musí mít soud pravomoc rozhodnout, zda žadatel smí či nesmí setrvat na území členského státu, dokud nebude znám výsledek řízení o opravném prostředku, buď na žádost dotyčného žadatele, nebo v případě jednání z moci úřední pokud v důsledku rozhodnutí již žadatel není oprávněn setrvat v daném členském státě a pokud v takových případech vnitrostátní právo nezakládá jeho právo setrvat v členském státě.

⁽⁷⁴⁷⁾ SDEU, rozsudek ze dne 17. prosince 2015, *Abdoulaye Amadou Tall v. Centre public d'action sociale de Huy*, C-239/14, EU:C:2015:824, bod 60 (zvýraznění doplněno), ačkoli se rozsudek týkal spíše článku 39 směrnice o azylovém řízení než odpovídajícího článku 46 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění). Viz rovněž oddíl 7.6.

⁽⁷⁴⁸⁾ SDEU, 2015, *Amadou Tall*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 747 výše), bod 46.

⁽⁷⁴⁹⁾ Tamtéž, body 57–59.

Je na vnitrostátním zákonodárci, aby rozhodl, zda rozhodnutí o takových opatřeních může být přijato na žádost, z moci úřední nebo obojí. Členský stát si musí zvolit alespoň jednu z těchto dvou možností, přičemž může zvolit obě. Má-li žadatel podložený nárok ve vztahu k článku 3 EÚLP nebo článku 4 Listiny EU, musí mít opravný prostředek automatický odkladný účinek.

Rozhodnutí soudu o tom, zda žadatel může, či nemůže setrvat na území členského státu podle čl. 46 odst. 6, vyžaduje pozměněné úplné a *ex nunc* posouzení. Změna spočívá v tom, že se musí zabývat pouze otázkou, zda se jedná o podložený nárok vyplývající z porušení článku 4 Listiny EU nebo článku 3 EÚLP. Za takových okolností musí být záležitost plně přezkoumána, aby se zjistilo, zda takový nárok existuje ⁽⁷⁵⁰⁾.

Následující scénáře ukazují, jak může odkladný účinek nebo jeho absence podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) vyvolat zvláštní otázky, pokud jde o zranitelné žadatele.

- **V případě nedůvodného / zjevně nedůvodného** rozhodnutí ve zrychleném řízení podle čl. 31 odst. 8 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) lze žádost považovat za nedůvodnou za okolností, kdy rozhodující orgán neměl dostatečné informace, např. pokud nebylo známo, že se dotyčná osoba stala obětí obchodování s lidmi.
- **V případě rozhodnutí o „nepřípustnosti“** podle čl. 33 odst. 2 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) může dospělá osoba závislá na žadateli souhlasit s tím, aby byla její věc podána jejím jménem a zahrnuta do nároku rodiče, a to i přesto, že u závislé osoby existuje zvýšené individuální riziko pronásledování nebo vážné újmy z důvodu vážné duševní nemoci.
- **V rozhodnutí o zamítnutí opětovného zahájení řízení, které bylo zastaveno** v souladu s článkem 28 směrnice o azylovém řízení (přepracované znění) z důvodu konkludentního zpětvzetí žádosti, lze vycházet z domněnky, že zranitelný žadatel, zejména pokud jeho zranitelnost není zjištěna v rané fázi, od žádosti odstoupil nebo ji vzal zpět, pokud se žadatel z důvodu své zranitelnosti nedostavil k osobnímu pohovoru nebo neodpověděl na žádosti o poskytnutí základních informací.

Je třeba připomenout, že v případech, kdy „stát, který je smluvní stranou úmluvy, rozhodne o vyhoštění cizince do země, kde existují závažné důvody se domnívat, že je vystaven nebezpečí [podle článku 3 EÚLP], článek 13 [EÚLP] vyžaduje, aby dotyčná osoba měla přístup k opravnému prostředku s automatickým odkladným účinkem“ ⁽⁷⁵¹⁾. SDEU uplatnil tento požadavek ve věci týkající se směrnice 2008/115 (týkající se navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí) ⁽⁷⁵²⁾. Soudní dvůr rozhodl, že články 5 (týkající se *navracení*) a 13 (týkající se účinných prostředků právní nápravy) této směrnice ve spojení s čl. 19 odst. 2 a článkem 47 Listiny EU brání vnitrostátním právním předpisům, „které nezakotvují možnost podat opravný prostředek s odkladným účinkem proti rozhodnutí o navracení, jehož výkon by mohl dotčeného státního příslušníka třetí země vystavit vážnému riziku, že se jeho zdravotní stav závažným a nezvratným způsobem zhorší“ ⁽⁷⁵³⁾.

Zvláštní záruky, pokud jde o možnosti, které mohou členské státy uplatnit podle čl. 46 odst. 6, se poskytují žadatelům v řízeních na hranicích.

⁽⁷⁵⁰⁾ ESLP, 2000, *Jabari proti Turecku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 730 výše), § 39 a 49–50; ESLP, rozsudek ze dne 19. ledna 2016, *M.D. et M.A. c Belgique*, č. 58689/12, § 55; ESLP, rozsudek ze dne 5. listopadu 2015, *A.Y. c Grèce*, č. 58399/11, § 68.

⁽⁷⁵¹⁾ ESLP, rozsudek ze dne 26. dubna 2007, *Gebremhedin proti Francii*, č. 25389/05, § 66.

⁽⁷⁵²⁾ Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, [2008] Úř. věst. L 348.

⁽⁷⁵³⁾ SDEU (velký senát), 2014, *Abdida*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 512 výše), bod 53.

Čl. 46 odst. 7 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Odstavec 6 se použije pouze na řízení podle článku 43 [tj. řízení na hranicích], za předpokladu, že:

- a) žadateli je poskytnuto nezbytné tlumočení, právní pomoc a lhůta nejméně jednoho týdne, aby vypracoval žádost a předložil soudu nebo tribunálu argumenty ve prospěch jeho práva setrvat na území, dokud nebude znám výsledek řízení o opravném prostředku, a
- b) v rámci posuzování žádosti podle odstavce 6 soud přezkoumá zamítavé rozhodnutí rozhodujícího orgánu po právní i skutkové stránce.

Nejsou-li splněny podmínky uvedené v písmenech a) a b), použije se odstavec 5 [týkající se odkladného účinku].

Pokud jde o nezletilé osoby bez doprovodu, čl. 25 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění) stanoví, že „[a]niž je dotčen článek 41, členské státy při použití čl. 46 odst. 6 na nezletilé osoby bez doprovodu poskytnou ve všech případech alespoň záruky stanovené v čl. 46 odst. 7“.

Pokud se uplatní výjimky výslovně povolené v čl. 46 odst. 7 (bez ohledu na opravné prostředky proti rozhodnutí neposuzovat následnou žádost), je soud oprávněn rozhodnout o žádosti o setrvání, a to buď na žádost, nebo z moci úřední, jsou-li splněna dvě kritéria. Soud má tuto pravomoc, pokud v důsledku rozhodnutí již žadatel není oprávněn setrvat v daném členském státě a pokud v takových případech vnitrostátní právo nezakládá jeho právo setrvat v členském státě (čl. 46 odst. 6 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)). Bez ohledu na záruky podle čl. 46 odst. 7 se však výše uvedená rizika s ohledem na čl. 46 odst. 5 a 6 *a fortiori* uplatní v hraničním kontextu.

Čl. 46 odst. 8 směrnice o azylovém řízení (přepřacované znění)

Členské státy umožní žadateli setrvat na území, dokud nebude znám výsledek řízení o opravném prostředku, ve kterém bude rozhodnuto, zda žadatel smí či nesmí setrvat na území, jak je stanoveno v odstavcích 6 a 7.

Dodatek A. Metodika

Tato právní analýza byla vypracována v rámci smlouvy mezi asociací IARMJ-Europe a úřadem EASO o poskytování odborných služeb v oblasti revize, aktualizace a dalšího rozvoje materiálů úřadu EASO v oblasti profesního rozvoje pro členy soudů a tribunálů. Ačkoli se tato právní analýza snažila co nejvíce postupovat podle metodiky úřadu EASO pro sérii dokumentů v oblasti profesního rozvoje jako celku, vyžadovala pozměněný přístup. Již v oddíle věnovaném přispěvatelům bylo uvedeno, že proces vypracování návrhu měl dvě hlavní části: vypracování návrhu týmem odborníků a přezkum a celkový dohled nad prací tohoto týmu redakčním týmem složeným výhradně ze soudců a členů soudů.

Přípravná fáze

Během přípravné fáze se přípravný tým ve spolupráci s redakčním týmem zabýval rozsahem, strukturou a obsahem analýzy a připravil:

- předběžný soupis relevantních zdrojů a materiálů, které jsou k tomuto tématu k dispozici,
- prozatímní soubor relevantní judikatury na dané téma,
- ukázkou probíhající práce,
- přípravnou podkladovou zprávu, která obsahovala předběžnou strukturu pro analýzu a zprávu o pokroku.

Tyto materiály byly předány redakčnímu týmu, který poskytl jak obecné pokyny, tak konkrétnější zpětnou vazbu ve formě pokynů pro přípravný tým ohledně dalšího vývoje právní analýzy a souboru judikatury.

Fáze vypracování návrhu

Přípravný tým vypracoval návrh právní analýzy a soubor judikatury v souladu s pravidly pro úpravu dokumentů úřadu EASO, přičemž využíval dokumentární výzkum a analýzu právních předpisů, judikatury, školicích materiálů a jakékoli další relevantní literatury, jako jsou knihy, zprávy, komentáře, pokyny a články ze spolehlivých zdrojů. Vypracování návrhu jednotlivých oddílů právní analýzy a souboru judikatury bylo přiděleno členům týmu. Tyto původní návrhy pak projednali další členové týmu, kdy proběhla úplná výměna názorů, po níž následovalo přepracování s ohledem na tato jednání.

První návrh vypracovaný přípravným týmem byl sdílen s redakčním týmem, který byl pověřen přezkumem návrhu s cílem pomoci přípravnému týmu zvýšit kvalitu návrhu. V souladu s tím poskytl redakční tým přípravnému týmu další pokyny týkající se struktury, formátu a obsahu. Na základě těchto pokynů provedl přípravný tým další změny a předložil redakčnímu týmu druhý návrh. Výše uvedený postup se opakoval za účelem vypracování dalších návrhů. S cílem vypracovat text připravený k externí konzultaci provedl redakční tým další přezkum a podle potřeby znění pozměnil.

Externí konzultace

Návrh právní analýzy a souboru judikatury byl sdílen se sítí členů soudů a tribunálů úřadu EASO, UNHCR a členy poradního fóra úřadu EASO, kteří byli vyzváni, aby materiál přezkoumali a poskytli zpětnou vazbu s cílem pomoci redakčnímu týmu s dalším zvyšováním kvality. Připomínky k návrhu předložili také soudce Lars Bay Larsen a právní tajemník Yann Laurans, oba ze Soudního dvora Evropské unie, a soudce Jolien Schukking a právníci Elise Russcher a Agnes van Steijn z Evropského soudu pro lidská práva jako soukromé osoby.

Obdrženou zpětnou vazbu vzal redakční tým v úvahu a dospěl k závěrům ohledně výsledných změn, které bylo třeba provést. Konečné revize provedl redakční tým.

Dodatek B. Primární zdroje

1. Právo Evropské unie

1.1. Primární právo EU

Smlouva o Evropské unii (konsolidované znění ve znění Lisabonské smlouvy (vstup v platnost: 1. prosince 2009)), [2012] Úř. věst. C 326, s. 13

Smlouva o fungování Evropské unie (konsolidované znění ve znění Lisabonské smlouvy (vstup v platnost: 1. prosince 2009)), [2012] Úř. věst. C 326, s. 47

Listina základních práv Evropské unie (ve znění ze dne 12. prosince 2007 (vstup v platnost: 1. prosince 2009)), [2007] Úř. věst. C 303, s. 1

1.2. Sekundární právo EU

1.2.1. Směrnice

Směrnice Rady 2003/9/ES ze dne 27. ledna 2003, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl, [2003] Úř. věst. L 31, s. 18

Směrnice Rady 2004/83/ES ze dne 29. dubna 2004 o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, a o obsahu poskytované ochrany, [2004] Úř. věst. L 304, s. 12

Směrnice Rady 2005/85/EC ze dne 1. prosince 2005 o minimálních normách pro řízení v členských státech o přiznávání a odnímání postavení uprchlíka, [2005] Úř. věst. L 326, s. 13

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2008/115/ES ze dne 16. prosince 2008 o společných normách a postupech v členských státech při navracení neoprávněně pobývajících státních příslušníků třetích zemí, [2008] Úř. věst. L 348, s. 98

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/36/EU ze dne 5. dubna 2011 o prevenci obchodování s lidmi, boji proti němu a o ochraně obětí, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/629/SVV (směrnice o boji proti obchodování s lidmi), [2011] Úř. věst. L 101, s. 1

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU ze dne 13. prosince 2011 o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (přepracované znění), [2011] Úř. věst. L 337, s. 9

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu a kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2001/220/SVV (směrnice o obětech trestných činů), [2012] Úř. věst. L 315, s. 57

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/32/EU ze dne 26. června 2013 o společných řízeních pro přiznávání a odnímání statusu mezinárodní ochrany (přepracované znění), [2013] Úř. věst. L 180, s. 60

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU ze dne 26. června 2013, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu (přepracované znění), [2013] Úř. věst. L 180, s. 96

1.2.2. Nařízení

Nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, [2003] Úř. věst. L 50, s. 1

Nařízení Komise (ES) č. 1560/2003 ze dne 2. září 2003, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, [2003] Úř. věst. L 222, s. 3

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 439/2010 ze dne 19. května 2010 o zřízení Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu, [2010] Úř. věst. L 132, s. 11

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 604/2013 ze dne 26. června 2013, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o mezinárodní ochranu podané státním příslušníkem třetí země nebo osobou bez státní příslušnosti v některém z členských států (přepracované znění), [2013] Úř. věst. L 180, s. 31

Prováděcí nařízení Komise (EU) č. 118/2014 ze dne 30. ledna 2014, kterým se mění nařízení (ES) č. 1560/2003, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 343/2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států, [2014] Úř. věst. L 39, s. 1

1.2.3. Ostatní nástroje EU

Vysvětlení k Listině základních práv (2007/C 303/02), Úř. věst. C 303, s. 17

Rozhodnutí Rady ze dne 26. listopadu 2009 o uzavření Úmluvy Organizace spojených národů o právech osob se zdravotním postižením Evropským společenstvím (2010/48/ES), Úř. věst. L 23, s. 35

2. Mezinárodní smlouvy s univerzální a regionální působností

2.1. Organizace spojených národů

2.1.1. Úmluvy a protokoly

Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války (čtvrtá Ženevská úmluva), 75 UNTS 287, 12. srpna 1949 (vstup v platnost: 21. října 1950)

Dodatkový protokol k Ženevským úmluvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I), 1125 UNTS 3, 8. června 1977 (vstup v platnost: 7. prosince 1978)

Úmluva o právním postavení uprchlíků, 189 UNTS 150, 28. července 1951 (vstup v platnost: 22. dubna 1954)

Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, 16. prosince 1966 (vstup v platnost: 23. března 1976)

Protokol týkající se právního postavení uprchlíků, 606 UNTS 267, 31. ledna 1967 (vstup v platnost: 4. října 1967)

Úmluva o odstranění všech forem diskriminace žen (CEDAW), 1249 UNTS 1, 18. prosince 1979 (vstup v platnost: 3. září 1981)

Úmluva proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, 1465 UNTS 85, 10. prosince 1984 (vstup v platnost: 26. června 1987)

Úmluva o právech dítěte, 1577 UNTS 3, 20. listopadu 1989 (vstup v platnost: 2. září 1990)

Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňující Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (Palermský protokol), 2237 UNTS 319, 15. listopadu 2000 (vstup v platnost: 25. prosince 2003)

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením, 2515 UNTS 3, 13. prosince 2006 (vstup v platnost: 3. května 2008)

2.1.2. Usnesení Rady pro lidská práva

Protection against violence and discrimination based on sexual orientation and gender identity (přijato dne 30. června 2016), UN Doc A/HRC/RES/32/2

Human rights, sexual orientation and gender identity (přijato dne 26. září 2014), UN Doc A/HRC/RES/27/32

Human rights, sexual orientation and gender identity (přijato dne 17. června 2011), UN Doc A/HRC/RES/17/19

2.2. Rada Evropy

2.2.1. Úmluvy

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, 213 UNTS 222, ETS č. 5, 4. listopadu 1950 (vstup v platnost: 3. září 1953)

Evropská úmluva o zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, ETS č. 126, 26. listopadu 1987 (vstup v platnost: 1. února 1989)

Rada Evropy, Úmluva o opatřeních proti obchodování s lidmi, CETS č. 197, 16. května 2005 (vstup v platnost: 1. února 2008)

Úmluva Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulská úmluva), ETS č. 210, 11. května 2011 (vstup v platnost 1. srpna 2014)

2.2.2. Doporučení a usnesení Rady Evropy

Výbor ministrů, Recommendation CM/Rec (2010)5 on measures to combat discrimination on grounds of sexual orientation or gender identity (přijato 31. března 2010)

Parlamentní shromáždění, Usnesení 2020 (2014), The alternatives to immigration detention of children (přijato 3. října 2014)

Parlamentní shromáždění, Usnesení 2048 (2015), Discrimination against transgender people in Europe (přijato 22. dubna 2015)

Parlamentní shromáždění, Usnesení 2191 (2017), Promoting the human rights of and eliminating discrimination against intersex people (přijato 12. října 2017)

Parlamentní shromáždění, Usnesení 2239 (2018), Private and family life: achieving equality regardless of sexual orientation (přijato 10. října 2018)

3. Judikatura

3.1. Soudní dvůr Evropské unie

3.1.1. Rozsudky

Rozsudek ze dne 14. července 1998, *Bettati v. Safety Hi-Tech Srl*, C-341/95, Recueil 1998, s. I-4355

Rozsudek (velký senát) ze dne 27. června 2006, *Evropský parlament proti Radě Evropské unie*, C-540/03, EU:C:2006:429

Rozsudek ze dne 7. prosince 2006, *Sociedad General de Autores y Editores de España (SGAE) v. Rafael Hoteles SA*, C-306/05, Sb. rozh. 2006, s. I-11519

Rozsudek (velký senát) ze dne 13. března 2007, *Unibet v. Justitiekanslern*, C-432/05, EU:C:2007:163

Rozsudek ze dne 7. června 2007, *Van der Weerd a další v. Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit*, spojené věci C-222/05 až C-225/05, EU:C:2007:318

Rozsudek (velký senát) ze dne 12. února 2008, *Willy Kempter KG v. Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, C-2/06, EU:C:2008:78

Rozsudek (velký senát) ze dne 3. září 2008, *Kadi a Al Barakaat v. Rada a Komise*, spojené věci C-402/05 P a C-415/05, EU:C:2008:461

Rozsudek (velký senát) ze dne 17. února 2009, *Elgafaji v. Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU:C:2009:94

Rozsudek ze dne 29. října 2009, *Virginie Pontin v. T-Comalux SA*, C-63/08, EU:C:2009:666

Rozsudek ze dne 23. prosince 2009, *Detiček v. Segulia*, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810

Rozsudek (velký senát) ze dne 2. března 2010, *Abdulla a další v. Bundesrepublik Deutschland*, spojené věci C-175/08, C-176/08, C-178/08 a C-179/08, EU:C:2010:105

Rozsudek ze dne 8. července 2010, *Susanne Bulicke v. Deutsche Büro Service GmbH*, C-246/09, EU:C:2010:418

Rozsudek ze dne 22. prosince 2010, *DEB Deutsche Energiehandels- und Beratungsgesellschaft mbH v. Bundesrepublik Deutschland*, C-279/09, EU:C:2010:811

Rozsudek ze dne 28. července 2011, *Brahim Samba Diouf v. Ministre du Travail, de l'Emploi et de l'Immigration*, C-69/10, EU:C:2011:524

Rozsudek (velký senát) ze dne 21. prosince 2011, *N.S. v. Secretary of State for the Home Department a M.E. a další v. Refugee Applications Commissioner a Minister for Justice, Equality and Law Reform*, spojené věci C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865

Rozsudek (velký senát) ze dne 5. září 2012, *Bundesrepublik Deutschland v. Y a Z*, spojené věci C-71/11 a C-99/11, EU:C:2012:518

Rozsudek ze dne 27. září 2012, *Cimade a Groupe d'information et de soutien des immigrés (GISTI) v. Ministre de l'intérieur, de l'outre-mer, des collectivités territoriales et de l'immigration*, C-179/11, EU:C:2012:594

Rozsudek (velký senát) ze dne 6. listopadu 2012, *Europese Gemeenschap v. Otis NV*, C-199/11, EU:C:2012:684

Rozsudek (velký senát) ze dne 6. listopadu 2012, *K v. Bundesasylamt*, C-245/11, EU:C:2012:685

Rozsudek ze dne 22. listopadu 2012, *M.M. v. Minister for Justice, Equality and Law Reform, Irsko, Attorney General*, C-277/11, EU:C:2012:744

Rozsudek ze dne 31. ledna 2013, *H.I.D. a B.A. v. Refugee Applications Commissioner a další*, C-175/11, EU:C:2013:45

Rozsudek ze dne 11. dubna 2013, *HK Danmark v. Dansk almennyttigt Boligselskab a Dansk Arbejdsgiverforening*, spojené věci C-335/11 a C-337/11, EU:C:2013:222

Rozsudek ze dne 30. května 2013, *Zuheyr Frayeh Halaf v. Darzhavna agentsia za bezhantsite pri Ministerskia savet*, C-528/11, EU:C:2013:342

Rozsudek ze dne 6. června 2013, *MA, BT a DA v. Secretary of State for the Home Department*, C-648/11, EU:C:2013:367

Rozsudek ze dne 7. listopadu 2013, *X, Y a Z v. Minister vor Immigratie en Asiel*, spojené věci C-199/12 až C-201/12, EU:C:2013:720

Rozsudek ze dne 30. ledna 2014, *Aboubacar Diakité v. Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, EU:C:2014:39

Rozsudek ze dne 27. února 2014, *Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers v. Selver Saciri a další*, C-79/13, EU:C:2014:103

Rozsudek (velký senát) ze dne 18. března 2014, *Z v. A Government department a The Board of management of a community school*, C-363/12, EU:C:2014:159

Rozsudek ze dne 8. května 2014, *H.N. v. Minister for Justice, Equality and Law Reform a další*, C-604/12, EU:C:2014:302

Rozsudek ze dne 5. listopadu 2014, *Sophie Mukarubega v. Préfet de police, Préfet de la Seine-Saint-Denis*, C-166/13, EU:C:2014:2336

Rozsudek (velký senát) ze dne 2. prosince 2014, *A, B a C v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, spojené věci C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2406

Rozsudek ze dne 11. prosince 2014, *Khaled Boudjlida v. Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, C-249/13, EU:C:2014:2431

Rozsudek (velký senát) ze dne 18. prosince 2014, *Centre public d'action sociale d'Ottignies-Louvain-la-Neuve v. Moussa Abdida*, C-562/13, EU:C:2014:2453

Rozsudek (velký senát) ze dne 18. prosince 2014, *Mohamed M'Bodj v. État belge*, C-542/13, EU:C:2014:2452

Rozsudek ze dne 26. února 2015, *Andre Lawrence Shepherd v. Bundesrepublik Deutschland*, C-472/13, EU:C:2015:117

Rozsudek ze dne 17. prosince 2015, *Abdoulaye Amadou Tall v. Centre public d'action sociale de Huy*, C-239/14, EU:C:2015:824

Rozsudek (velký senát) ze dne 1. března 2016, *Kreis Warendorf v. Ibrahim Alo a Amira Osso v. Region Hannover*, spojené věci C-443/14 a C-444/14, EU:C:2016:127

Rozsudek (velký senát) ze dne 7. června 2016, *Mehrdad Ghezelbash v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-63/15, EU:C:2016:409

Rozsudek (velký senát) ze dne 7. června 2016, *George Karim v. Migrationsverket*, C-155/15, EU:C:2016:410

Rozsudek ze dne 1. prosince 2016, *Mohamed Daouidi v. Bootes Plus SL*, C-395/15, EU:C:2016:917

Rozsudek ze dne 9. února 2017, *M v. Minister for Justice and Equality, Irsko a Attorney General*, C-560/14, EU:C:2017:101

Rozsudek ze dne 16. února 2017, *C.K. a další v. Republika Slovenija*, C-578/16 PPU, EU:C:2017:127

Rozsudek ze dne 9. března 2017, *Petya Mikova v. Izpalnitelen direktor na Agentsiata za privatizatsia i sledprivatizatsionen kontrol*, C-406/15, EU:C:2017:198

Rozsudek ze dne 26. července 2017, *Moussa Sacko v. Commissione Territoriale per il riconoscimento della protezione internazionale di Milano*, C-348/16, EU:C:2017:591

Rozsudek (velký senát) ze dne 26. července 2017, *A.S. v. Republika Slovenija*, C-490/16, EU:C:2017:585

Rozsudek (velký senát) ze dne 26. července 2017, *Khadija Jafari a Zainab Jafari*, C-646/16, EU:C:2017:586

Rozsudek (velký senát) ze dne 26. července 2017, *Tsegezab Mengesteab v. Bundesrepublik Deutschland*, C-670/16, EU:C:2017:587

Rozsudek (velký senát) ze dne 25. října 2017, *Majid Shiri, také známý jako Madzhdi Shiri, v. Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-201/16, EU:C:2017:805

Rozsudek (velký senát) ze dne 23. ledna 2018, *Dawid Piotrowski*, C-367/16, EU:C:2018:27

Rozsudek ze dne 25. ledna 2018, *Bundesrepublik Deutschland v. Aziz Hasan*, C-360/16, EU:C:2018:35

Rozsudek ze dne 25. ledna 2018, *F v. Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, C-473/16, EU:C:2018:36

Rozsudek ze dne 12. dubna 2018, *A a S v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-550/16, EU:C:2018:248

Rozsudek (velký senát) ze dne 24. dubna 2018, *MP v. Secretary of State for the Home Department*, C-353/16, EU:C:2018:276

Rozsudek (velký senát) ze dne 19. června 2018, *Sadikou Gnandi v. État belge*, C-181/16, EU:C:2018:465

Rozsudek ze dne 25. července 2018, *ML*, C-220/18 PPU, EU:C:2018:589

Rozsudek (velký senát) ze dne 25. července 2018, *Serin Alheto v. Zamestnik-predsedaťel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-585/16, EU:C:2018:584

Rozsudek ze dne 4. října 2018, *Nigyar Rauf Kaza Ahmedbekova a Rauf Emin Ogla Ahmedbekov v. Zamestnik-predsedaťel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-652/16, EU:C:2018:801

Rozsudek ze dne 4. října 2018, *Bahtiyar Fathi v. Predsedaťel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-56/17, EU:C:2018:803

Rozsudek ze dne 21. listopadu 2018, *Ayubi v. Bezirkshauptmannschaft Linz-Land*, C-713/17, EU:C:2018:929

Rozsudek ze dne 23. ledna 2019, *M.A., S.A. a A.Z. v. International Protection Appeals Tribunal a další*, C-661/17, EU:C:2019:53

Rozsudek ze dne 13. března 2019, *E. v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-635/17, EU:C:2019:192

Rozsudek (velký senát) ze dne 19. března 2019, *Abubacarr Jawo v. Bundesrepublik Deutschland*, C-163/17, EU:C:2019:218

Rozsudek (velký senát) ze dne 19. března 2019, *Bashar Ibrahim a další v. Bundesrepublik Deutschland a Bundesrepublik Deutschland v. Taus Magamadov*, spojené věci C-297/17, C-318/17, C-319/17 a C-438/17, EU:C:2019:219

Rozsudek (velký senát) ze dne 26. března 2019, *SM v. Entry Clearance Officer, UK Visa Section*, C-129/18, EU:C:2019:248

Rozsudek (velký senát) ze dne 2. dubna 2019, *Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie v. H a R*, spojené věci C-582/17 a C-583/17, EU:C:2019:280

Rozsudek ze dne 23. května 2019, *Mohammed Bilali v. Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, EU:C:2019:448

Rozsudek (velký senát) ze dne 24. června 2019, *Evropská komise v. Polská republika*, C-619/18, EU:C:2019:531

Rozsudek (velký senát) ze dne 29. července 2019, *Alekszij Torubarov v. Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-556/17, EU:C:2019:626

Rozsudek ze dne 11. září 2019, *DW v. Nobel Plastiques Ibérica SA*, C-397/18, EU:C:2019:703

Rozsudek (velký senát) ze dne 12. listopadu 2019, *Zubair Haqbin v. Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers*, C-233/18, EU:C:2019:956

3.1.2. Stanoviska generálních advokátů

Stanovisko generální advokátky Sharpston ze dne 17. července 2014, *A, B a C v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, spojené věci C-148/13 až C-150/13, EU:C:2014:2111

Stanovisko generálního advokáta Bota ze dne 13. června 2018, *X v. Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie*, C-213/17, EU:C:2018:434

Stanovisko generálního advokáta Hogana ze dne 30. dubna 2020, *Secretary of State for the Home Department v. OA*, C-255/19, EU:C:2020:342

3.2. Evropský soud pro lidská práva

3.2.1. Rozsudky a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 9. října 1979, *Airey proti Irsku*, č. 6289/73

Rozsudek ze dne 18. prosince 1984, *Sporrong a Lönnroth proti Švédsku*, č. 7151/75 a 7152/75

Rozsudek ze dne 28. května 1985, *Abdulaziz, Cabales a Balkandali proti Spojenému království*, č. 9214/80, 9473/81 a 9474/81

Rozsudek ze dne 2. května 1997, *D. proti Spojenému království*, č. 30240/96

Rozsudek ze dne 19. února 1998, *Bahaddar proti Nizozemsku*, č. 25894/94

Rozsudek ze dne 6. dubna 2000, *Thlimmenos proti Řecku*, č. 34369/97

Rozsudek ze dne 11. července 2000, *Jabari proti Turecku*, č. 40035/98

Rozsudek ze dne 3. dubna 2001, *Keenan proti Spojenému království*, č. 27229/95

Rozsudek ze dne 24. září 2002, *Posti a Rahko proti Finsku*, č. 27824/95

Rozsudek ze dne 15. února 2005, *Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01

Rozsudek ze dne 20. října 2005, *Romanov proti Rusku*, č. 63993/00

Rozsudek ze dne 17. ledna 2006, *Aoulmi proti Francii*, č. 50278/99

Rozsudek ze dne 12. října 2006, *Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03

Rozsudek ze dne 11. ledna 2007, *Salah Sheekh proti Nizozemsku*, č. 1948/04

Rozsudek ze dne 26. dubna 2007, *Gebremedhin proti Francii*, č. 25389/05

Rozsudek ze dne 6. září 2007, *Kucheruk proti Ukrajině*, č. 2570/04

- Rozsudek ze dne 20. září 2007, *Sultani proti Francii*, č. 45223/05
- Rozsudek (velký senát) ze dne 27. května 2008, *N. proti Spojenému království*, č. 26565/05
- Rozsudek ze dne 20. ledna 2009, *Sławomir Musiał proti Polsku*, č. 28300/06
- Rozsudek ze dne 11. června 2009, *S.D. c Grèce*, č. 53541/07
- Rozsudek ze dne 9. června 2009, *Opuz proti Turecku*, č. 33401/02
- Rozsudek ze dne 7. ledna 2010, *Rantsev proti Kypru a Rusku*, č. 25965/04
- Rozsudek ze dne 19. ledna 2010, *Muskhadzhiyeva et autres c Belgique*, č. 41442/07
- Rozsudek ze dne 9. března 2010, *R.C. proti Švédsku*, č. 41827/07
- Rozsudek ze dne 6. července 2010, *Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku*, č. 41615/07
- Rozsudek (velký senát) ze dne 21. ledna 2011, *M.S.S. proti Belgii a Řecku*, č. 30696/09
- Rozsudek ze dne 31. března 2011, *Nowak proti Ukrajině*, č. 60846/10
- Rozsudek ze dne 5. dubna 2011, *Rahimi c Grèce*, č. 8687/08 (ve francouzštině se shrnutím v angličtině)
- Rozsudek ze dne 21. dubna 2011, *Nechiporuk a Yonkalo proti Ukrajině*, č. 42310/04
- Rozsudek ze dne 28. června 2011, *Sufi a Elmi proti Spojenému království*, č. 8319/07 a 11449/07
- Rozsudek ze dne 20. prosince 2011, *Yoh-Ekale Mwanje c Belgique*, č. 10486/10
- Rozsudek ze dne 19. ledna 2012, *Popov c France*, č. 39472/07 a 39474/07 (výtahy v angličtině)
- Rozsudek ze dne 31. července 2012, *Mahmundi et autres c Grèce*, č. 14902/10
- Rozsudek ze dne 8. listopadu 2012, *Z.H. proti Maďarsku*, č. 28973/11
- Rozsudek ze dne 29. ledna 2013, *S.H.H. proti Spojenému království*, č. 60367/10
- Rozsudek ze dne 23. července 2013, *Aden Ahmed proti Maltě*, č. 55352/12
- Rozsudek ze dne 19. září 2013, *R.J. c France*, č. 10466/11
- Rozsudek ze dne 3. prosince 2013, *Ghorbanov a ostatní proti Turecku*, č. 28127/09
- Rozsudek ze dne 27. března 2014, *W.H. proti Švédsku*, č. 49341/10
- Rozsudek ze dne 3. dubna 2014, *A.A.M. proti Švédsku*, č. 68519/10

Rozsudek (velký senát) ze dne 4. listopadu 2014, [Tarakhel proti Švýcarsku](#), č. 29217/12

Rozsudek ze dne 11. prosince 2014, [Mohamad c Grèce](#), č. 70586/11

Rozsudek ze dne 2. dubna 2015, [Aarabi c Grèce](#), č. 39766/09

Rozsudek ze dne 30. června 2015, [A.S. proti Švýcarsku](#), č. 39350/13

Rozsudek ze dne 5. listopadu 2015, [A.Y. c Grèce](#), č. 58399/11

Rozsudek ze dne 26. listopadu 2015, [Mahamed Jama proti Maltě](#), č. 10290/13

Rozsudek ze dne 19. ledna 2016, [M.D. et M.A. c Belgique](#), č. 58689/12

Rozsudek ze dne 3. května 2016, [Abdi Mahamud proti Maltě](#), č. 56796/13

Rozsudek ze dne 5. července 2016, [O.M. proti Maďarsku](#), č. 9912/15

Rozsudek (velký senát) ze dne 23. srpna 2016, [J.K. a ostatní proti Švédsku](#), č. 59166/12

Rozsudek (velký senát) ze dne 17. listopadu 2016, [V.M. a ostatní proti Belgii](#), č. 60125/11

Rozsudek ze dne 22. listopadu 2016, [Abdullahi Elmi a Aweys Abubakar proti Maltě](#),
č. 25794/13 a 28151/13

Rozsudek (velký senát) ze dne 13. prosince 2016, [Paposhvili proti Belgii](#), č. 41738/10

Rozsudek ze dne 24. ledna 2017, [Khamtokhu a Aksenichik proti Rusku](#), č. 60367/08 a 961/11

Rozsudek ze dne 4. dubna 2017, [Thimothawes proti Belgii](#), č. 39061/11

Rozsudek ze dne 7. prosince 2017, [S.F. a ostatní proti Bulharsku](#), č. 8138/16

Rozsudek ze dne 25. ledna 2018, [J.R. et autres c Grèce](#), č. 22696/16

Rozsudek ze dne 15. března 2018, [A.E.A. c Grèce](#), č. 39034/12

Rozsudek ze dne 10. dubna 2018, [Bistieva a ostatní proti Polsku](#), č. 75157/14

Rozsudek ze dne 31. ledna 2019, [Rooman proti Belgii](#), č. 18052/11

Rozsudek ze dne 28. února 2019, [HA et autres c Grèce](#), č. 19951/16 (ve francouzštině se
shrnutím v angličtině)

Rozsudek ze dne 28. února 2019, [Khan proti Francii](#), č. 12267/16

Rozsudek ze dne 21. března 2019, [O.S.A. et autres c Grèce](#), č. 39065/16

Rozsudek ze dne 13. června 2019, [Sh.D. et autres c Grèce et autres](#), č. 14165/16

Rozsudek ze dne 10. září 2019, *Strand Lobben a ostatní proti Norsku*, č. 37283/13

Rozsudek ze dne 1. října 2019, *Savran proti Dánsku*, č. 57467/15

Rozsudek ze dne 3. října 2019, *Kaak et autres c Grèce*, č. 34215/16

Rozsudek ze dne 10. října 2019, *M.D. c France*, č. 50376/13

Rozsudek ze dne 21. listopadu 2019, *Ilias a Ahmed proti Maďarsku*, č. 47287/15

Rozsudek ze dne 2. července 2020, *N.H. et autres c France*, č. 28820/13

Rozhodnutí ze dne 4. října 2016, *Jihana Ali a ostatní proti Švýcarsku a Itálii*, č. 30474/14

Rozhodnutí ze dne 14. března 2017, *Ojei proti Nizozemsku*, č. 64724/10

Rozhodnutí o předběžném opatření ze dne 16. dubna 2020, *El a ostatní proti Řecku*, č. 16080/20

3.2.2. Věci sdělené Evropskému soudu pro lidská práva

Shrnutí skutkového stavu, 2. února 2017, *Sadio et autres c Italy*, č. 3571/17

Shrnutí skutkového stavu, 5. července 2017, *Bacary proti Itálii*, č. 36986/17

Shrnutí skutkového stavu, 11. ledna 2018, *Bodiang proti Itálii*, č. 47523/17

Shrnutí skutkového stavu, 11. ledna 2018, *Diakité proti Itálii*, č. 44646/17

Shrnutí skutkového stavu, 26. února 2019, *Al. H. et autres c Grèce a FJ et autres c Grèce*, č. 4892/18 a 4920/18

3.3. Stanoviska a rozhodnutí smluvních orgánů OSN

3.3.1. Výbor pro lidská práva

Stanovisko přijaté dne 28. října 2016, *R.A.A. a Z.M. v. Dánsko*, sdělení č. 2608/2015, CCPR/C/118/D/2608/2015

Stanovisko přijaté dne 10. března 2017, *Raziyeh Rezaifar v. Dánsko*, sdělení č. 2512/2014, CCPR/C/119/D/2512/2014

Stanovisko přijaté dne 7. listopadu 2017, *OYKA v. Dánsko*, sdělení č. 2770/2016, CCPR/C/121/D/2770/2016

3.3.2. Výbor proti mučení

Rozhodnutí ze dne 1. června 2012, *Combey Brice Magloire Gbadjavi v. Švýcarsko*, sdělení č. 396/2009, CAT/C/48/D/396/2009

Rozhodnutí ze dne 23. listopadu 2012, *K.H. v. Dánsko*, sdělení č. 464/2011, CAT/C/49/D/464/2011

Rozhodnutí ze dne 28. dubna 2017, *S.S.B. v. Dánsko*, sdělení č. 602/2014, CAT/C/60/D/602/2014

Rozhodnutí ze dne 3. srpna 2018, *A.N. v. Švýcarsko*, sdělení č. 742/2016, CAT/C/64/D/742/2016

Rozhodnutí ze dne 6. prosince 2018, *Adam Harun v. Švýcarsko*, sdělení č. 758/2016, CAT/C/65/D/758/2016

3.3.3. Výbor pro práva dítěte

Stanovisko ze dne 27. září 2018, *N.B.F. v. Španělsko*, sdělení č. 11/2017, CRC/C/79/D/11/2017

Stanovisko ze dne 27. září 2018, *Y.B. a N.S. v. Belgie*, sdělení č. 12/2017, CRC/C/79/D/12/2017

Stanovisko ze dne 31. května 2019, *A.L. v. Španělsko*, sdělení č. 16/2017, CRC/C/81/D/16/2017

Stanovisko ze dne 31. května 2019, *J.A.B. v. Španělsko*, sdělení č. 22/2017, CRC/C/81/D/22/2017

Stanovisko ze dne 18. září 2019, *M.T. v. Španělsko*, sdělení č. 17/2017, CRC/C/82/D/17/2017

Stanovisko ze dne 18. září 2019, *R.K. v. Španělsko*, sdělení č. 27/2017, CRC/C/82/D/27/2017

3.3.4. Výbor pro práva osob se zdravotním postižením

Stanovisko přijaté dne 11. dubna 2014, *X. v. Argentina*, sdělení č. 008/2012, CRPD/C/11/D/8/2012

Stanovisko přijaté dne 2. září 2016, *Noble v. Austrálie*, sdělení č. 007/2012, CRPD/C/16/D/7/2012

Stanovisko přijaté dne 18. srpna 2017, *X v. Tanzanie*, sdělení č. 22/2014, CRPD/C/18/D/22/2014

Stanovisko přijaté dne 31. srpna 2018, *Y v. Tanzanie*, sdělení č. 023/2014, CRPD/C/20/D/23/2014

3.4. Soudy členských států a Spojeného království

3.4.1. Rakousko

Ústavní soud (Verfassungsgerichtshof), rozsudek ze dne 5. prosince 2011, č. U 2018/11

Ústavní soud (Verfassungsgerichtshof), rozsudek ze dne 26. června 2013, U1343/2012

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 10. března 2015, L506 1438704-1

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 22. října 2015, W119 1434517-1

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 15. května 2016, W205 2104654-1

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 8. března 2017, W165 2135349-1

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 28. března 2017, W161 2149727-1/5E ua

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 3. dubna 2017, W169 2112518

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 10. dubna 2017, W268 2127664-1

Nejvyšší správní soud (Verwaltungsgerichtshof), rozsudek ze dne 4. března 2010, 2006/20/0832

Nejvyšší správní soud (Verwaltungsgerichtshof), rozsudek ze dne 15. září 2010, 2008/23/0463

Azylový soud (Asylgerichtshof), rozsudek ze dne 24. února 2011, A4 213.316-0/2008/11E (shrnutí v angličtině)

Azylový soud (Asylgerichtshof), rozsudek ze dne 29. ledna 2013, E1 432.053-1/2013/5E, (shrnutí v angličtině)

Nezávislý azylový senát (Unabhängiger Asylsenat), rozhodnutí ze dne 9. července 1998, 203.332/0-VIII/22/98

3.4.2. Belgie

Státní rada (Raad van State/Conseil d'état), rozsudek ze dne 4. dubna 2019, *L'ordre des Barreaux Francophones et Germanophone a další v. Belgie*, č. 244.190

Ústavní soud, rozsudek ze dne 26. června 2008, *Arrêt no 95/2008*

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (RVV) / Conseil du contentieux des étrangers (CCE)), rozsudek ze dne 18. října 2012, č. [90 024](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 21. dubna 2015, č. [143 740](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 12. května 2015, č. [145 367](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 10. listopadu 2015, [156 326](#) (shrnutí v angličtině)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 29. června 2016, č. [170 821](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 24. října 2016, č. [176 766](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 15. května 2018, č. [203 815](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 18. září 2018, č. [209 550](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 11. dubna 2019, č. [219 682](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 24. června 2019, č. [223 104](#)

Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE), rozsudek ze dne 26. listopadu 2019, č. [229 288](#)

Frankofonní pracovní soud v Bruselu (Tribunal du travail francophone de Bruxelles), rozsudek ze dne 13. prosince 2017, [17/5651/A](#) (shrnutí v angličtině)

3.4.3. Česko

Ústavní soud České republiky, rozsudek ze dne 12. dubna 2016, I.ÚS 425/16

Nejvyšší správní soud, rozsudek ze dne 17. června 2015, [1 Azs 39/2015-56](#)

3.4.4. Estonsko

Obvodní soud v Tallinnu (odvolací soud), rozsudek ze dne 23. prosince 2015, č. [3-15-2383](#)

Obvodní soud v Tallinnu (odvolací soud), rozsudek ze dne 18. srpna 2017, č. [3-17-1361](#)

Obvodní soud v Tallinnu (odvolací soud), rozsudek ze dne 8. listopadu 2018, č. [3-18-808](#)

3.4.5. Francie

Ústavní rada (Conseil constitutionnel), rozhodnutí ze dne 21. března 2019, č. 2018-768 QPC, FR:CC:2019:2018.768.QPC

Státní rada (Conseil d'état, Assemblée), rozsudek ze dne 21. prosince 2012, *Mme AB et Mlle CD-B*, č. 332491, FR:CEASS:2012:332491.20121221

Státní rada (Conseil d'état), rozsudek ze dne 6. listopadu 2019, č. 422017, FR:CECHR:2019:422017.20191106

Kasační soud, první občanskoprávní senát (Cour de cassation, première chambre civile), rozsudek ze dne 3. října 2018, č. 18–19.442, FR:CCASS:2018:C101020

Národní azylový soud (Cour national du droit d'asile (CNDA), rozsudek ze dne 13. února 2014, *Ms K*, č. 12022774

CNDA, rozsudek ze dne 24. března 2015, *J.E.F.*, č. 10012810

CNDA, rozsudek ze dne 9. června 2016, *Ms D.*, č. 16001323

CNDA, rozsudek ze dne 21. června 2016, *M. Q.*, č. 15004692 C

CNDA, rozsudek ze dne 5. října 2016, *Mme Y.*, č. 14012645 C

CNDA, rozsudek ze dne 13. února 2017, *M. E.*, č. 16017097 C

CNDA, rozsudek ze dne 30. března 2017, *Mme F.*, č. 16015058 R

CNDA, rozsudek ze dne 19. dubna 2017, *Mme C.*, č. 16034664

CNDA, rozsudek ze dne 30. května 2017, *M. S.*, č. 16015675 C

CNDA, rozsudek ze dne 1. prosince 2017, *Mme M. N., Mme D., Mme M. N. et M. K. N.*, č. 17033719 – 17033718 – 17033841 – 17033840 C.

CNDA, rozsudek ze dne 22. ledna 2018, *M. X., Mme C. épouse X., M. X., Mme T., M. X., M. X.*, č. 17030975 – 17031078 – 17035295 – 17031240 – 17031077 – 17030908 C

CNDA, rozsudek ze dne 2. února 2018, *Mlle A.*, č. 17034030 C

CNDA, rozsudek ze dne 20. března 2019, *Mme K.*, č. 18030347 C

CNDA, rozsudek ze dne 28. června 2019, *OFPRA c M. T. alias S. et Mme K.T.*, č. 18024910–18024911 C

CNDA, rozsudek ze dne 2. října 2019, *Mme L.*, č. 19003209 C

CNDA, rozsudek ze dne 3. října 2019, *M. H.*, č. 18031476 C

CNDA, rozsudek ze dne 13. ledna 2020, *M. A.*, č. 17016120 C

Odvolací správní soud v Douai, 19. září 2017, č. 17DA00024

Správní soud v Toulouse, rozsudek ze dne 9. listopadu 2018, č. 1805185 (shrnutí v angličtině)

3.4.6. Německo

Spolkový ústavní soud (Bundesverfassungsgericht), rozsudek ze dne 18. července 2012, 1 BvL 10/10 (shrnutí v angličtině)

Spolkový ústavní soud (Bundesverfassungsgericht), rozhodnutí ze dne 17. září 2014, 2 BvR 939/14

Spolkový soud (Bundesgerichtshof), rozhodnutí ze dne 11. října 2012, V ZB 154/11

Spolkový soud (Bundesgerichtshof), rozhodnutí ze dne 13. září 2017, XII ZB 497/16

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozhodnutí ze dne 18. července 2001, 1 B 118.01

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 29. května 2008, 10 C 11.07

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 19. dubna 2018, 1 C 29.17

Spolkový správní soud (Bundesverwaltungsgericht), rozsudek ze dne 8. května 2019, 8 C 3.18, DE:BVerwG:2019:080519U8C3.18.0

Nejvyšší správní soud v Hamburku (Hamburgisches Obergerverwaltungsgericht, Německo), rozsudek ze dne 9. února 2011, 4 Bs 9/11

Nejvyšší správní soud Bádenska-Württemberska (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg), rozsudek ze dne 7. března 2013, A 9 S 1872/12

Nejvyšší správní soud Bavorska (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof), rozsudek ze dne 16. srpna 2016, 12 CS 16.1550 (shrnutí v angličtině)

Nejvyšší správní soud Bádenska-Württemberska (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg), rozsudek ze dne 14. září 2016, A 11 S 1125/16

Nejvyšší správní soud Bavorska (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof), rozsudek ze dne 5. dubna 2017, 12 BV 17.185

Správní soud v Postupimi (Verwaltungsgericht Potsdam, Německo), rozsudek ze dne 27. dubna 2017, 6 K 338/17.A (shrnutí v angličtině)

Nejvyšší správní soud Bavorska (Bayerischer Verwaltungsgerichtshof), rozsudek ze dne 23. května 2017, 13a B 17.30111

Nejvyšší správní soud Bádenska-Württemberska (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg), rozsudek ze dne 16. října 2017, [A 11 S 512/17](#)

Správní soud v Münsteru (Verwaltungsgericht Münster), rozhodnutí ze dne 20. prosince 2018, [2 L 989/18.A](#)

Správní soud v Bayreuthu (Verwaltungsgericht Bayreuth), rozsudek ze dne 7. května 2019, [4 K 17.33417](#)

Správní soud v Münsteru (Verwaltungsgericht Münster), rozsudek ze dne 23. července 2019, [11 K 3969/16.A](#)

Nejvyšší správní soud Bádenska-Württemberska (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg), rozsudek ze dne 29. července 2019, [A 4 S 749/19](#)

Nejvyšší správní soud Hesenska (Hessischer Verwaltungsgerichtshof), rozsudek ze dne 27. září 2019, [7 A 1637/14.A](#)

Nejvyšší správní soud Bádenska-Württemberska (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg), rozsudek ze dne 29. října 2019, [A 11 S 1203/19](#)

Nejvyšší správní soud Bádenska-Württemberska (Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg), rozsudek ze dne 29. listopadu 2019, [A 11 S 2376/19](#)

3.4.7. Řecko

Pireus (Odvolací správní soud), rozsudek ze dne 10. května 2018, [DEFPIR 231/2018](#), (shrnutí v angličtině)

Správní soud první instance (Korint), rozsudek ze dne 19. srpna 2013, č. [223/2013](#)

Správní soud, rozsudek ze dne 26. října 2018, *AK (Sýrie) v. Ministr pro veřejný pořádek a ochranu občanů*

3.4.8. Irsko

Vrchní soud (High Court), rozsudek ze dne 5. února 2010, *O. (nezletilá osoba) v. Minister for Justice, Equality and Law Reform a další*, [2010] IEHC 151

Vrchní soud (High Court), rozsudek ze dne 30. března 2012, *S.U.N. (Jižní Afrika) v. Refugee Applications Commissioner*, [2012] IEHC 338

Vrchní soud (High Court), rozsudek ze dne 5. března 2019, *X a Y v. Minister for Justice and Equality*, [2019] IEHC 133

Vrchní soud (High Court), rozsudek ze dne 3. dubna 2019, *X a Y (nezletilá osoba) v. Minister for Justice and Equality (č. 2)*, [2019] IEHC 226

3.4.9. Itálie

Soud v Janově (Tribunale di Genova, Itálie), rozsudek ze dne 13. května 2016, 15023/15 (shrnutí v angličtině)

Regionální správní soud Piemontu (Tribunale Amministrativo Regionale per il Piemonte, Itálie), rozsudek ze dne 31. prosince 2018, *žadatel (Nigérie) v. Ministerstvo vnitra (Prefettura di Novara)* (shrnutí v angličtině)

Soud v Boloni (Tribunale di Bologna, Itálie), rozsudek ze dne 20. ledna 2020, 8957/2018

Regionální správní soud Kampánie (Tribunale Amministrativo Regionale della Campania, Itálie), rozsudek ze dne 20. března 2019, č. 03927/2018 (shrnutí v angličtině)

3.4.10. Litva

Nejvyšší soud (Aukščiausiasis Teismas), rozsudek ze dne 13. července 2015, *Q.N. a G.M. v. Litevská republika*, občanskoprávní věc č. e3K-3-412-690/2015, soudní řízení č. 2-68-3-39174-2013-9

3.4.11. Nizozemsko

Soud v Haagu (Rechtbank Den Haag), rozsudek ze dne 9. června 2016, NL 16.1136 a NL 16.1138

Regionální soud v Amsterdamu, rozhodnutí ze dne 13. července 2016, 16/13578 (shrnutí v angličtině)

3.4.12. Polsko

Nejvyšší soud, rozsudek ze dne 2. března 2017, *S.C., Z.C. a F.C.*, Sygn. akt II KK 358/16

Vrchní správní soud, rozsudek ze dne 8. května 2008, *X. v. Ministerstvo vnitra*, II OSK 237/07 (shrnutí v angličtině)

Odvolací soud (Varšava), rozsudek ze dne 22. června 2016, II Aka 59/16 (rozsudek v polštině a shrnutí v angličtině)

3.4.13. Slovinsko

Správní soud, rozsudek ze dne 17. ledna 2013, I U 1921/12 (shrnutí v angličtině)

3.4.14. Španělsko

Vrchní soud (Tribunal Superior de Justicia), rozsudek ze dne 22. listopadu 2018, *Fermin v. Ministerstvo zaměstnanosti a sociálního zabezpečení*

3.4.15. Švédsko

Odvolací migrační soud, rozsudek ze dne 11. února 2014, MIG 2014:1

Odvolací migrační soud, rozsudek ze dne 1. července 2016, MIG 2016:16 (shrnutí v angličtině)

Odvolací migrační soud, rozsudek ze dne 26. října 2016, MIG 2016:20

Odvolací migrační soud, rozsudek ze dne 17. března 2017, MIG 2017:6

Odvolací migrační soud, rozsudek ze dne 10. dubna 2018, MIG 2018:6

3.4.16. Spojené království

Sněmovna lordů (House of Lords, Spojené království), rozsudek ze dne 25. března 1999, *Islam (AP) v. Secretary of State for the Home Department a R v. Immigration Appeal Tribunal and Another ex parte Shah (AP) (spojené opravné prostředky)*, [1999] UKHL 20

Sněmovna lordů (House of Lords, Spojené království), rozsudek ze dne 10. října 2006, *Secretary of State for the Home Department v. K (FC) a Fornah v. Secretary of State for the Home Department*, [2006] UKHL 46

Odvolací soud (Court of Appeal) (občanskoprávní kolegium) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 20. května 2008, *Gichura v. Home Office*, [2008] EWCA Civ 697, [2008] ICR 1287

Odvolací soud (Court of Appeal) (občanskoprávní kolegium) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 28. ledna 2014, *R (Das) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWCA Civ 45

Odvolací soud (Court of Appeal) (občanskoprávní kolegium) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 27. července 2017, *AM (Afghánistán) v. Secretary of State for the Home Department*, [2017] EWCA Civ 1123

Odvolací soud (Court of Appeal) (občanskoprávní kolegium) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 18. ledna 2018, *R (RSM, dítě) v. Secretary of State for the Home Department*, [2018] EWCA Civ 18

Odvolací soud (Court of Appeal) (občanskoprávní kolegium) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 23. května 2019, *BF (Eritrea) v. Secretary of State for the Home Department*, [2019] EWCA Civ 872

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 17. listopadu 2005, *R (Milloja) v. Secretary of State for the Home Department*, [2005] EWHC 2833 (Admin)

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 18. července 2007, *S a další v. Secretary of State for the Home Department*, [2007] EWHC 1654

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 23. března 2011, *R (BE) v. Secretary of State for the Home Department*, [2011] EWHC 690 (Admin)

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 17. května 2013, *R (EO, RA, CE, OE a RAN) v. Secretary of State of the Home Department*, [2013] EWHC 1236 (Admin), [2013] WLR (D) 190

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 28. ledna 2014, *R (S) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWHC 50 (Admin)

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 9. dubna 2014, *R (Refugee Action) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWHC 1033 (Admin)

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 9. července 2014, *Detention Action v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWHC 2245 (Admin), [2014] 1 WLR (D) 310

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 10. října 2014, *R (DK) v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] EWHC 3257 (Admin)

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 3. července 2015, *R (RE, JM, KW, MY) v. Secretary of State for the Home Department*, [2015] EWHC 2331 (Admin)

Vrchní soud (High Court) Anglie a Walesu (Queen's Bench), rozsudek ze dne 12. ledna 2017, *Arf v. Secretary of State for the Home Department*, [2017] EWHC 10 (QB)

Vrchní soud (Správní soud) (High Court, Administrative Court) Anglie a Walesu, rozsudek ze dne 13. července 2018, *R (KG) v. Secretary of State for the Home Department*, [2018] EWHC 1767 (Admin)

Soud hrabství (County Court) (Centrální Londýn), rozsudek ze dne 23. října 2015, *Toussaint v. Home Office*, č. 2YL74948

Vrchní soud (Upper Tribunal), rozsudek ze dne 29. července 1994, *Tiganov* (11193)

Vrchní soud (Upper Tribunal), rozsudek ze dne 10. března 1997, *Aga* (14632)

Vrchní soud (Upper Tribunal), rozsudek ze dne 25. března 1997, *Akyol* (14745)

Azylový a imigrační soud (Asylum and Immigration Tribunal), rozsudek ze dne 29. ledna 1998, *Orman v. Secretary of State for the Home Department* (15173), IAT [1998] INLR 431

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozhodnutí ze dne 8. dubna 2010, *AZ (ženy, které se staly oběťmi obchodování) Thajsko v. Secretary of State for the Home Department*, CG [2010] UKUT 118

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozhodnutí ze dne 24. června 2011, *SW (lesby – použít rozsudek ve věci HJ a HT)*, CG [2011] UKUT 00251

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozhodnutí ze dne 6. ledna 2012, *AA (děti bez péče) Afghánistán*, CG [2012] UKUT 00016

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek ze dne 18. června 2012, *Rawofi (posuzování věku – míra důkazů)*, [2012] UKUT 00197

Vrchní soud (Upper Tribunal), rozsudek ze dne 24. července 2014, *AK a SK (křesťané: nebezpečí) Pákistán CG v. Secretary of State for the Home Department*, [2014] UKUT 00569

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek ze dne 19. června 2015, *NA a VA (ochrana: čl. 7 odst. 2 kvalifikační směrnice)*, [2015] UKUT 432

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek 17. října 2016, *HD (ženy, které se staly obětmi obchodování s lidmi) Nigérie*, CG [2016] UKUT 454

Vrchní soud (Upper Tribunal), rozsudek ze dne 11. listopadu 2016, *R (ZM a SK) v. London Borough of Croydon (posuzování dentálního věku)*, [2016] UKUT 559

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek ze dne 24. listopadu 2016, *JA (dítě – nebezpečí pronásledování) Nigérie*, [2016] UKUT 00560

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek ze dne 12. prosince 2016, *DD v. Secretary of State for the Home Department*, AA 12842 2015

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek ze dne 29. června 2017, *R (FA) v. London Borough of Ealing*, JR/12123/2016

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek ze dne 14. září 2017, *R (AS (zastoupený opatrovníkem Francescem Jeffem) v. Kent County Council (posuzování věku, dentální důkazy)*, [2017] UKUT 446

Vrchní soud (Upper Tribunal), rozsudek ze dne 6. září 2018, *ES (s82 NIA 2002, Negative NRM)*, [2018] UKUT 335

Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky), rozsudek ze dne 4. prosince 2018, *R (SM a další) v. Secretary of State for the Home Department (dublinké nařízení – Itálie)*, [2018] UKUT 429

3.5. Soudy třetích zemí

Kanada, Federální soud (Federal Court/Cour fédérale), rozsudek ze dne 14. července 1999, *Griffith v. Kanada (Ministr pro občanství a imigraci)*, (1999) 171 FTR 240

Kanada, Federální soud, rozsudek ze dne 29. července 2007, *Streanga v. Kanada (občanství a imigrace)*, 2007 FC 792

Kanada, Federální soud, rozsudek ze dne 20. února 2008, *Streanga v. Kanada (občanství a imigrace)*, 2008 FC 231

Švýcarsko, Federální soud (Bundesgericht/Tribunal fédéral/Tribunale federale/Tribunal federal), rozsudek ze dne 26. dubna 2017, [2C_1052/2016](#), [2C_1053/2016](#) (výňatky klíčových částí v němčině) (shrnutí v angličtině)

Švýcarsko, Federální soud, rozsudek ze dne 14. února 2018, [2C_373/2017](#)

Švýcarsko, Federální správní soud (Bundesverwaltungsgericht / Tribunal administratif fédéral / Tribunale amministrativo federale / Tribunal administratif federal), rozsudek ze dne 18. července 2016, [D-6806](#)

Švýcarsko, Federální správní soud, rozsudek ze dne 11. května 2017, [BVGE 2017 VI/5](#)

Švýcarsko, Federální správní soud, rozsudek ze dne 24. srpna 2017, [D-5920/2016](#)

Dodatek C. Vybraná bibliografie

1. Oficiální dokumenty

1.1. Evropská unie

Výbor Úmluvy, *Vysvětlení k Listině základních práv*, 14. prosince 2007, (2007/C303/02)

EASO, *Age Assessment Practice in Europe*, 2013

EASO, *Article 15 (c) Qualification Directive (2011/95/EU)*, 2014

EASO, *Practical Guide on Family Tracing*, 2016

EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – Judicial analysis*, 2016

EASO, *Pokyny týkající se podmínek přijetí: operativní normy a ukazatele*, 2016

EASO, *Qualification for International Protection (Directive 2011/95/EU) – Judicial analysis*, 2016

EASO, *Ending International Protection: Articles 11, 14, 16 and 19 Qualification Directive (2011/95/EU) – Judicial analysis*, 2016

EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial Analysis*, 2018

EASO, *Evidence and credibility assessment in the context of the Common European Asylum System – Judicial Analysis*, 2018

EASO, *Praktická příručka k posuzování věku – druhé vydání*, 2018

EASO, *Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System – Judicial Analysis*, 2019

EASO, *Praktická příručka k nejlepšímu zájmu dítěte v azylovém řízení*, 2019

EASO, *Reception of applicants for international protection (Reception Conditions Directive 2013/33/EU) – Judicial Analysis*, 2020

EASO, *Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive – Judicial Analysis*, 2. vydání, 2020

Nástroj úřadu EASO pro identifikaci osob se zvláštními potřebami

Evropská komise, *Návrh směrnice Rady o minimálních normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli žádat o postavení*

uprchlíka nebo osoby, která z jiných důvodů potřebuje mezinárodní ochranu, Brusel, 12. září 2001, KOM (2001) 510 v konečném znění

Evropská komise, Návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady, kterou se stanoví minimální normy pro přijímání žadatelů o azyl, Brusel, 3. prosince 2008, KOM (2008) 815 v konečném znění

Evropská komise, Sdělení Komise – Pokyny pro používání směrnice 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny (COM (2014) 210 final), 3. dubna 2014

Evropská komise, Rozhodnutí Komise (EU) 2018/753 ze dne 22. května 2018, kterým se potvrzuje účast Irska na provádění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/33/EU, kterou se stanoví normy pro přijímání žadatelů o mezinárodní ochranu, Brusel, 22. května 2018, Úř. věst. L 126, s. 8

Evropská komise, Sdělení Komise – Nákaza COVID-19: Pokyny k provádění příslušných předpisů EU v oblasti azylových řízení, postupů navrácení a přesídlování (COM (2020/C 126/02), 17. dubna 2020

Evropský parlament, Generální ředitelství pro vnitřní politiku, tematická sekce C: Občanská práva a ústavní záležitosti, občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci, *The Implementation of the Common European Asylum System*, květen 2016

Evropský parlament, Výbor pro práva žen a rovnost pohlaví, meziparlamentní schůze výborů, „Women refugees and asylum seekers in the EU: Current legislation and situation at national level“, 3. března 2016

Evropský parlament, Usnesení Evropského parlamentu ze dne 3. května 2018 o ochraně migrujících dětí (2018/2666 (RSP)), 3. května 2018

Evropský parlament, Zpráva o provádění směrnice 2012/29/EU, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu (2016/2328 (INI)), 14. května 2018

Agentura Evropské unie pro základní práva (FRA), *Příručka o evropských právních předpisech v oblasti azylu, hranic a přistěhovalectví*, 27. června 2014

FRA, *Poručenství dětí bez rodičovské péče: Příručka pro posílení poručenských systémů k uspokojování zvláštních potřeb dětských obětí obchodování s lidmi*, 2014

FRA, *European legal and policy framework on immigration detention of children*, 22. června 2017

1.2. Rada Evropy

Rada Evropy, Evropská sociální charta (revidované znění), přijatá dne 3. května 1996 (vstup v platnost: 1. července 1999)

Rada Evropy, Důvodová zpráva k Úmluvě Rady Evropy o opatřeních proti obchodování s lidmi, CETS č. 197, 16. května 2005 (vstup v platnost: 1. února 2008)

Rada Evropy, Důvodová zpráva k Úmluvě Rady Evropy o prevenci a potírání násilí vůči ženám a domácího násilí (Istanbulská úmluva), CETS č. 210, 11. května 2011 (vstup v platnost: 1. srpna 2014)

Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (CPT), *Standardy CPT*, CPT/Inf/E (2002) – Rev. 2010

1.3. Organizace spojených národů

1.3.1. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky

UNHCR, *Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and guidelines on international protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the status of refugees*, 1979, znovu vydáno v dubnu 2019, HCR/1P/4/ENG/REV. 4

UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně: Pronásledování z důvodu genderové příslušnosti ve smyslu článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967, 7. května 2002, HCR/GIP/02/01

UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně: Aplikace článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo Protokolu z roku 1967 na oběti obchodování s lidmi a osoby takto ohrožené, 7. dubna 2006, HCR/GIP/06/07

UNHCR, *Směrnice pro určování nejlepšího zájmu dítěte*, květen 2008

UNHCR, *Guidance note on refugee claims relating to female genital mutilation*, květen 2009.

UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně: Žádosti o právní postavení uprchlíka podané dětmi podle čl. 1A odst. 2 a čl. 1F Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo jejího Protokolu z roku 1967, 22. prosince 2009, HCR/GIP/09/08

Výkonný výbor UNHCR, *Conclusion on refugees with disabilities and other persons with disabilities protected and assisted by UNHCR*, 12. října 2010, č. 110 (LXI)

UNHCR, *Doporučení k zajišťování cizinců – Doporučení ohledně používání kritérií a standardů souvisejících se zajištěním žadatelů o azyl a alternativ k zajištění*, 2012

UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně č. 9: Žádosti o přiznání právního postavení uprchlíka z důvodu sexuální orientace anebo genderové identity ve smyslu článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo Protokolu z roku 1967, 23. října 2012, HCR/GIP/12/09

UNHCR, *Beyond Proof – Credibility assessment in EU asylum systems*, květen 2013

UNHCR, UNHCR Annotated Comments to Directive 2013/33/EU of the European Parliament and Council of 26 June 2013 laying down standards for the reception of applicants for international protection (recast), duben 2015

UNHCR, UNHCR observations on the use of age assessments in the identification of separated or unaccompanied children seeking asylum – věc č. CIK-1938/2014 – Litevský Nejvyšší soud, 1. června 2015

UNHCR a mezinárodní koalice IDC, *Vulnerability Screening Tool – Identifying and addressing vulnerability: a tool for asylum and migration systems*, 2016

UNHCR, Submission by the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in the case of *M.S. v Slovakia and Ukraine* (appl. no 17189/11) before the European Court of Human Rights, 1. června 2016

UNHCR, „UNHCR’s position regarding the detention of refugee and migrant children in the migration context“, leden 2017

UNHCR, *Guidelines on Assessing and Determining the Best Interests of the Child*, květen 2021

1.3.2. Jiné orgány OSN

Mise OSN na pomoc Afghánistánu a Úřad vysokého komisaře pro lidská práva, *Harmful traditional practices and implementation of the law on elimination of violence against women in Afghanistan*, 9. prosince 2010

Výbor OSN pro práva dítěte, obecný komentář č. 5 (2003) – Obecná opatření pro provádění Úmluvy o právech dítěte (články 4 a 42 a čl. 44 odst. 6), listopad 2003, CRC/GC/2003/527

Výbor OSN pro práva dítěte, obecný komentář č. 6 (2005) – Zacházení s dětmi bez doprovodu a dětmi odloučenými od rodiny mimo jejich zemi původu, 1. září 2005, CRC/GC/2005/6

Výbor OSN pro práva dítěte, obecný komentář č. 12 (2009) – Právo dítěte být vyslechnuto, 1. července 2009, CRC/C/GC/12

Výbor OSN pro práva dítěte, obecný komentář č. 14 (2013) k právu dítěte na uplatňování jeho nejlepšího zájmu jako předního hlediska (čl. 3 odst. 1), 29. května 2013, CRC/C/GC/14

Výbor OSN proti mučení, General comment no 3 of the Committee against Torture – Implementation of Article 14 by States parties, 19. listopadu 2012, CAT/C/GC/3

Výbor OSN pro odstranění diskriminace žen, General recommendation no 32 on the gender-related dimensions of refugee status, asylum, nationality and statelessness of women, 14. listopadu 2014, CEDAW/C/GC/32

Výbor OSN pro ochranu práv všech migrujících pracovníků a jejich rodinných příslušníků a Výbor pro práva dítěte, Joint general comment no 4 (2017) and no 23 (2017) on State obligations regarding the human rights of children in the context of international migration in countries of origin, transit, destination and return, 16. listopadu 2017, CMW/C/GC/4-CRC/C/GC/23

Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením, Article 12 Equal Recognition before the Law (Obecný komentář č. 1: Rovnost před zákonem), 19. května 2014, CRPD/C/GC/1

Valné shromáždění OSN, Deklarace o právech dítěte, 20. listopadu 1959, A/Res/1386 (XIV)

Valné shromáždění OSN, UN Principles for Older Persons, usnesení 46/91 ze dne 16. prosince 1991

Vysoký komisař OSN pro lidská práva, *Istanbulský protokol – Zásady pro účinné vyšetřování a dokumentaci mučení a jiného krutého, nelidského či ponižujícího zacházení nebo trestání*, 2004, PTS č. 8/Rev.1

Dětský fond OSN (UNICEF) (T. Smith a L. Brownlees), *Age Assessment: A technical note*, leden 2013

UNICEF (R. Hodgkin a P. Newell), *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*, 3. vydání, 2007

UN Women, UNICEF a Rozvojový program OSN, *Informal Justice Systems – Charting a course for human rights-based engagement*, 2012

1.4. Publikace Mezinárodní asociace azylových a migračních soudců

EASO, *An introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – Judicial analysis*, 2016

EASO, *Qualification for International Protection (Directive 2011/95/EU) – Judicial analysis*, 2016

EASO, *Evidence and credibility assessment in the context of the Common European Asylum System – Judicial Analysis*, 2018.

EASO, *Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial Analysis*, 2018.

2. Jiné publikace

Azylová informační databáze (AIDA) a Evropská rada pro uprchlíky a osoby žijící v exilu (ECRE), *The Concept of Vulnerability in European Asylum Procedures*, 2017

M. Crock, C. Ernest a R. McCallum, „Where disability and displacement intersect: Asylum seekers and refugees with disabilities“, *International Journal of Refugee Law*, svazek 24, č. 4, 2013, s. 735–764

ECRE, *Not There Yet: An NGO perspective on challenges to a fair and effective Common European Asylum System*, 2013

ECRE a Evropská právní síť pro azyl, *ECRE/ELENA case law note on the application of the Dublin Regulation to family reunion cases*, únor 2018

Evropský právní institut, *Statement of the European Law Institute: Detention of asylum seekers and irregular migrants and the rule of law*, 2017

W. W. Greulich a S. Idell Pyle, *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, 2. vydání, Stanford University Press, CA, 1959

Lee Hasselbacher, „State obligations regarding domestic violence: The European Court of Human Rights, due diligence, and international legal minimums of protection“, *Northwestern Journal of International Human Rights*, sv. 8, č. 2, 2010

J. Herlihy, „Evidentiary assessment and psychological difficulties“, v G. Noll (ed.), *Proof, Evidentiary Assessment and Credibility in Asylum Procedures*, Martinus Nijhoff, Leiden/ Boston, 2005, s. 123–137

Mezinárodní Komise právníků (ICJ), *The Yogyakarta Principles – Principles on the application of international human rights law in relation to sexual orientation and gender identity*, březen 2007

ICJ, *The Yogyakarta Principles plus 10 – Additional principles and state obligations on the application of international human rights law in relation to sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics to complement the Yogyakarta Principles*, 10. listopadu 2017

Irsko, Odvolací soud pro mezinárodní ochranu (International Protection Appeals Tribunal), *Chairperson’s guideline no 2019/1 on taking evidence from appellants and other witnesses*, 28. ledna 2019

F. Krill, „The protection of women in international humanitarian law“, *International Review of the Red Cross*, č. 249, 1985

Fakultní nemocnice v Oslu, katedra forenzní medicíny, oddělení laboratorní medicíny, *Manual – BioAlder: A tool for using biological tests to assess the age of unaccompanied minor asylum-seekers*, verze 1, 19. června 2017

J. Pobjoy, *The Child in International Refugee Law*, Cambridge University Press, Londýn, 2017

Univerzita v Sussexu, „*Sexual Orientation and Gender Identity Claims of Asylum: A European human rights challenge – SOGICA*“

Spojené království, Azylový a imigrační soud a imigrační odvolací orgán, *Immigration Appellate Authority – Asylum Gender Guidelines*, 1. listopadu 2000

Spojené království, Tribunals Judiciary, *Practice Direction – First-tier and Upper Tribunal: Child, vulnerable adult and sensitive witnesses*

Spojené království, Tribunals Judiciary, *Joint Presidential Guidance Note No 2 of 2010: Child, vulnerable adult and sensitive appellant guidance*

Světová zdravotnická organizace, London School of Hygiene and Tropical Medicine a program Daphne Evropské komise, *WHO Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women*, 2003

Dodatek D. Příklady osvědčených postupů v řízeních před soudy týkajících se mezinárodní ochrany podle směrnice o azylovém řízení (přepracované znění)

Tento dodatek uvádí příklady osvědčených postupů soudů v soudních řízeních týkajících se zranitelných stěžovatelů ve věcech mezinárodní ochrany. Po úvodním výčtu některých bodů týkajících se zranitelnosti obecně uvádí příklady osvědčených postupů, které jsou relevantní pro:

- nezletilé stěžovatele,
- stěžovatele, u nichž se jedná o sexuální orientaci a/nebo genderovou identitu,
- stěžovatele se zdravotním postižením,
- stěžovatele, kteří trpí závažným onemocněním,
- stěžovatele, kteří trpí duševními poruchami,
- stěžovatele, kteří trpí vážnými psychickými nebo fyzickými následky mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení,
- stěžovatele, kteří se potýkají s důsledky znásilnění nebo sexuálního násilí,
- oběti obchodování s lidmi.

Postupy závisí na vnitrostátním soudním systému. Soudy některých členských států řeší otázku zranitelnosti v praktických pokynech. Například ve Spojeném království existují příslušné společné pokyny předsedů soudů z roku 2010⁽⁷⁵⁴⁾, k nimž je připojen praktický pokyn z roku 2008⁽⁷⁵⁵⁾. Použije se v soudním systému Spojeného království a vztahuje se na děti, zranitelné dospělé osoby⁽⁷⁵⁶⁾ a citlivé svědky⁽⁷⁵⁷⁾.

⁽⁷⁵⁴⁾ Tribunals Judiciary (Spojené království), *Joint Presidential Guidance Note no 2 of 2010: Child, vulnerable adult and sensitive appellant guidance*, z něhož byly převzaty některé pokyny uvedené v tomto dodatku. Dokument byl „vypracován pro senát prvního stupně pro imigrační a azylové otázky na základě pokynu vydaného vrchním předsedou soudů v souvislosti s dětmi, zranitelnými dospělými a citlivými svědky“ (tj. Tribunals Judiciary (Spojené království), *Practice Direction – First-tier and Upper Tribunal: Child, vulnerable adult and sensitive witnesses* (Praktický pokyn – Soud prvního stupně a Vrchní soud: Děti, zranitelní dospělí a citliví svědci). Vydaly jej Vrchní soud a Soud prvního stupně, senát pro imigrační a azylové otázky, pro potřeby těchto soudů.

⁽⁷⁵⁵⁾ Tribunals Judiciary (Spojené království), *Practice Direction – First Tier and Upper Tribunal: Child, vulnerable adult and sensitive witnesses*, 2008.

⁽⁷⁵⁶⁾ Podle práva Spojeného království se „zranitelnou dospělou osobou“ rozumí v souladu s článkem 59 zákona o ochraně zranitelných skupin z roku 2006 „osoba, [která] dosáhla věku 18 let a – a) je v rezidenčním zařízení, b) je v chráněném bytě, c) dostává se jí domácí péče, d) dostává se jí jakékoli formy zdravotní péče, e) je zajištěna v zákonné vazbě, f) na základě usnesení soudu je pod dohledem osoby vykonávající funkce pro účely části 1 zákona o trestním soudnictví a soudních službách z roku 2000 [...], g) přijímá sociální službu v předepsaném rozsahu, h) přijímá jakoukoli službu nebo se účastní jakékoli činnosti poskytované konkrétně osobám, na které se vztahuje odstavec 9, i) jsou jí (nebo jiné osobě jejím jménem) vypláceny platby podle článku 57 zákona o zdravotní a sociální péči z roku 2001 [...], nebo j) potřebuje pomoc při řízení vlastních záležitostí“.

⁽⁷⁵⁷⁾ UK, *Practice Direction – First Tier and Upper Tribunal: Child, vulnerable adult and sensitive witnesses*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 755 výše), odst. 1 písm. c) „dospělý svědek, pokud by kvalita svědectví mohla být snížena z důvodu strachu nebo úzkosti svědka v souvislosti s podáním svědectví v dané věci“.

Zranitelnost obecně

- Podle praktického pokynu Spojeného království by zranitelné osoby měly být předvolány jako svědci pouze tehdy, pokud soud rozhodne, že důkazy jsou nezbytné k tomu, aby bylo možné věc spravedlivě projednat, a pokud by tím nebylo narušeno jejich blaho ⁽⁷⁵⁸⁾. Takové rozhodnutí je třeba učinit s ohledem na všechny dostupné důkazy a podání účastníků řízení ⁽⁷⁵⁹⁾.
- Pokud je to možné, měly by být problémy a jejich řešení určeny před zahájením jednání ⁽⁷⁶⁰⁾.
- Může být vhodné nařídit, aby byla výpověď zranitelné osoby podána telefonicky, prostřednictvím video spojení nebo jiným způsobem, nebo nařídit, aby byla pro účely jednání jmenována osoba, která má odpovídající dovednosti nebo zkušenosti s usnadněním výpovědi dítěte, zranitelné dospělé osoby nebo citlivého svědka ⁽⁷⁶¹⁾.
- Může být vhodné vyzvat k vyjádření zúčastněné osoby, jako jsou rodiče dítěte ⁽⁷⁶²⁾.
- Může být vhodné, aby zranitelný svědek nebyl podruhé vystaven utrpení vypovídat přímo. Pokud je výpověď při druhé příležitosti považována za potenciální utrpení, lze zvážit vrácení žádosti k novému projednání jinak složenému senátu s tím, že přepis výpovědi žadatele pořízený při prvním jednání bude přijat jako důkaz, aniž by bylo nutné, aby žadatel znovu ústně vypovídal, s výjimkou otázek nebo dalších důkazů, jejichž předložení by mohlo být požadováno od žadatele, jiné strany nebo soudu ⁽⁷⁶³⁾.
- Ve Spojeném království může soud z jednání nebo části jednání vyloučit kteroukoli nebo všechny osoby z řad veřejnosti, je-li to nezbytné mimo jiné pro ochranu soukromého života strany nebo zájmů nezletilé osoby ⁽⁷⁶⁴⁾. Soudy Spojeného království mohou rovněž za výjimečných okolností z jakéhokoli jednání nebo části jednání vyloučit kteroukoli nebo všechny osoby z řad veřejnosti, aby se zajistilo, že zveřejnění nepoškodí zájmy spravedlnosti, avšak pouze je-li to nezbytně nutné a v rozsahu, v jakém je to nezbytně nutné ⁽⁷⁶⁵⁾. V některých členských státech je jednání soudu standardně neveřejné.
- Někdy musí soud se zranitelnými stěžovateli proaktivně jednat, aby jim zajistil účinné zastoupení. Pokud například zranitelný žadatel nemá právního zástupce, a přestože má právo na ústní jednání, zvolí si pro podání opravného prostředku výhradně listinnou podobu, může soud považovat za vhodné mu písemně vysvětlit, že jím podaný opravný prostředek bude přesto projednáván ústně a že může a možná si bude přát využít služeb právního zástupce.
- Zranitelný stěžovatel by měl mít před ústním jednáním dostatek času, aby se seznámil s jednací síní ⁽⁷⁶⁶⁾.
- Věc, která se týká zranitelné osoby, by měla být zařazena na pořad jednání na prvním místě před jinými věcmi ⁽⁷⁶⁷⁾.
- Není-li zranitelná osoba právně zastoupena, zvažte, zda by odročení neumožnilo získání zastoupení ⁽⁷⁶⁸⁾.
- Dobře formulovaný úvod pomáhá zmírnit úzkost. V tomto ohledu mohou pomoci jednoduché kroky, jako je přivítání všech příchozích s úsměvem, představení sebe i všech ostatních a vysvětlení, jaká je úloha soudu. Pořadí řízení může být důležité pro vytvoření účinných podmínek pro to, aby zranitelná osoba mohla vypovídat.
- Nepředpokládejte, že konkrétní zranitelný stěžovatel bude chtít zvláštní nebo konkrétní opatření ⁽⁷⁶⁹⁾.
- Upozorněte na obtížné záležitosti tím, že uvedete, že soud si uvědomuje, že není příjemné o těchto věcech mluvit a že soud má pouze několik velmi konkrétních otázek týkajících se daných záležitostí.
- Podle potřeby mírněte tón nebo obsah otázek.
- Je-li stěžovatel během jednání označen za zranitelného, může být požadováno odročení, aby bylo možné si vyžádat odborné důkazy a/nebo vydat pokyny ⁽⁷⁷⁰⁾.

⁽⁷⁵⁸⁾ Spojené království, Practice Direction – First Tier and Upper Tribunal: Child, vulnerable adult and sensitive witnesses, op. cit. (poznámka pod čarou č. 755 výše), bod 1 (c), bod 2.

⁽⁷⁵⁹⁾ Tamtéž, bod 3. Společný pokyn předsedů soudů poskytuje další pokyny týkající se dětí, zranitelných dospělých osob a citlivých stěžovatelů před Soudem prvního stupně Spojeného království (Joint Presidential Guidance Note no 2, op. cit. (poznámka pod čarou č. 754 výše)).

⁽⁷⁶⁰⁾ Spojené království, Joint Presidential Guidance Note no 2, op. cit. (poznámka pod čarou č. 754 výše), bod 4.

⁽⁷⁶¹⁾ Spojené království, Practice Direction – First Tier and Upper Tribunal: Child, vulnerable adult and sensitive witnesses, op. cit. (poznámka pod čarou č. 755 výše), bod 7.

⁽⁷⁶²⁾ Tamtéž, bod 4.

⁽⁷⁶³⁾ Viz například Federální soud (Federal Court / Cour fédérale, Kanada), rozsudek ze dne 14. července 1999, *Griffith v. Kanada (Ministr pro občanství a imigraci)*, (1999) 171 FTR 240.

⁽⁷⁶⁴⁾ To je stanoveno v sekundárním právu Spojeného království. Viz zákonný předpis (Statutory Instrument) 2005/230, čl. 54 odst. 3 písm. b).

⁽⁷⁶⁵⁾ To je stanoveno v sekundárním právu Spojeného království. Viz tamtéž, čl. 54 odst. 4.

⁽⁷⁶⁶⁾ Spojené království, Joint Presidential Guidance Note no 2, op. cit. (poznámka pod čarou č. 754 výše), bod 7.

⁽⁷⁶⁷⁾ Tamtéž, bod 5.1 (iv).

⁽⁷⁶⁸⁾ Tamtéž, bod 5.1 (vi).

⁽⁷⁶⁹⁾ Tamtéž, bod 4.

⁽⁷⁷⁰⁾ Tamtéž, bod 10.2 (viii).

Nezletilé osoby

- Děti mají zvláštní potřeby, které souvisejí zejména s jejich věkem a nedostatečnou nezávislostí a s jejich postavením žadatele o azyl⁽⁷⁷¹⁾.
- Úmluva o právech dítěte vyžaduje, aby státy „[činily] opatření potřebná k zabezpečení toho, aby dítě žádající o přiznání postavení uprchlíka [...], ať už je v doprovodu [...], anebo bez doprovodu, obdrželo potřebnou ochranu a humanitární pomoc“⁽⁷⁷²⁾.
- S ohledem na potenciální zranitelnost nezletilých osob je třeba řešení jejich případů věnovat přednostní zájem a péči, přičemž je třeba po celou dobu věnovat velkou pozornost jejich blahu.
- Vždy se řiďte nejlepším zájmem dítěte.
- Předpokladem pro to, aby soud mohl projednávat podání opravných prostředků týkající se nezletilých osob, je často specializovaná odborná příprava. Například v Irsku je pro osoby s rozhodovací pravomocí povinný dvoudenní školicí modul UNHCR.
- Zajistěte, aby jednání bylo méně formální než obvyklá jednání.
- Ujistěte se, že je přítomen zástupce nezletilé osoby.
- Umožněte nezletilému, aby se jednání na jeho podporu zúčastnilo tolik vhodných dospělých osob (včetně sociálních pracovníků), kolik bude chtít.
- Zvažte, zda je vhodné, aby nezletilá osoba učinila prohlášení v přítomnosti osoby, která sice vystupuje jako odpovědná dospělá osoba, ale o které je známo, že má na nezletilou osobu silný vliv⁽⁷⁷³⁾. Nepředpokládejte, že dítě chce, aby s ním během jednání byla konkrétní osoba, dokonce ani opatrovník nebo rodič⁽⁷⁷⁴⁾.
- Soud by měl mít na paměti, že „od dítěte nelze očekávat, že z důvodu jeho nedostatečných znalostí, zkušeností a vyspělosti dodrží postupy stejným způsobem jako dospělá osoba. Dítě samozřejmě může lhát stejně dobře jako říkat pravdu, ale může pro něj být také obtížnější odpovídat na otázky s potřebným porozuměním a pochopením“⁽⁷⁷⁵⁾.
- Jednání by mělo být co nejméně formální.
- Posttraumatická stresová porucha a z ní vyplývající zastavený emoční vývoj mohou mít vliv na schopnost nezletilého vypovídat o znepokojivých historických událostech⁽⁷⁷⁶⁾.
- Soud by měl dbát na to, aby nezletilému žadateli nepřičítal očekávání bez ohledu na jeho vyspělost nebo na to, zda jsou tato očekávání realistická vzhledem k jeho vyspělosti a konkrétním podmínkám⁽⁷⁷⁷⁾.
- Projděte si otázky s právními zástupci / příslušnými odpovědnými dospělými osobami předtím, než nezletilého vyslechnete, nebo místo toho⁽⁷⁷⁸⁾.
- Ačkoli se může zdát, že vyslechnutí nezletilého, kterému je dvanáct nebo méně, soudu pravděpodobně nepomůže, i malé děti mají právo vyjádřit se k záležitosti, které se jich přímo dotýkají, a mohou být schopny se k nim vyjádřit⁽⁷⁷⁹⁾.
- Může být nutné změnit používanou slovní zásobu (v závislosti na věku). Vyvarujte se žargonu. Během jednání se více usmívejte.
- Je-li to možné, oblečte si něco jiného než oblek či šaty, které jsou celé černé, tmavé nebo námořnický modré, pokud by takové oblečení mohlo malé dítě zastrašit.

⁽⁷⁷¹⁾ ESLP (velký senát), 2014, *Tarakhel proti Švýcarsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 47 výše), § 99.

⁽⁷⁷²⁾ Čl. 22 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte. Viz rovněž ESLP, 2012, *Popov c France*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 335 výše), citováno v ESLP (velký senát), 2014, *Tarakhel proti Švýcarsku*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 47 výše), § 99.

⁽⁷⁷³⁾ Obvodní soud v Tallinnu (Estonsko), rozsudek ze dne 23. prosince 2015, věc č. 3-15-2383.

⁽⁷⁷⁴⁾ Spojené království, Joint Presidential Guidance Note no 2, op. cit. (poznámka pod čarou č. 754 výše), bod 10.1 (iv).

⁽⁷⁷⁵⁾ Vrchní soud (High Court) Anglie a Walesu (Správní soud, Spojené království), rozsudek ze dne 17. listopadu 2005, *R (Mlloja) v. Secretary of State for the Home Department*, [2005] EWHC 283 (Admin), bod 33.

⁽⁷⁷⁶⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 6. ledna 2012, *AA (děti bez péče) Afghánistán*, CG [2012] UKUT 00016 (IAC), bod 11.

⁽⁷⁷⁷⁾ Vrchní soud (High Court) (Irsko), rozsudek ze dne 5. února 2010, *O (nezletilá osoba) v. Minister for Justice, Equality and Law Reform a Anor*, [2010] IEHC 151.

⁽⁷⁷⁸⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 31. května 2013, *ST (děti jako žadatelé o azyl) Šrí Lanka*, [2012] UKUT 00292 (IAC).

⁽⁷⁷⁹⁾ Srov. UKUT, 2013, *ST (děti jako žadatelé o azyl) Šrí Lanka*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 778 výše), Výbor pro práva dítěte, obecný komentář č. 14, op. cit. (poznámka pod čarou č. 87 výše), oddíl 1.A, druhý odstavec: „Skutečnost, že dítě je velmi malé nebo ve zranitelné situaci (např. je postižené, patří k menšinové skupině, je migrantem atd.), ho nezabývá práva vyjádřit své názory ani nesnižuje váhu přikládanou jeho názorům při určování jeho nejlepšího zájmu“, a Výbor pro práva dítěte, 2018, *Y. B. a N.S. v. Belgie*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 365 výše), bod 8.8, týkající se dítěte, kterému bylo „5 let v době, kdy bylo přijato druhé rozhodnutí o žádosti žadatelů o humanitární vízum a [...] bylo dokonale schopno utvořit si vlastní názor na možnost trvalého pobytu s žadateli v Belgii“.

Nezletilé osoby

- Před výpovědí zkontrolujte, zda se nezletilý cítí pohodlně (zda mu není zima/teplo, zda by nechtěl vodu atd.).
- Soud by se měl nezletilého vždy zeptat, jak si přeje být osloven. „Pan“ nebo „paní“ je v této souvislosti pravděpodobně příliš formální. Obvykle je vhodné oslovovat nezletilé osoby křestním jménem.
- Zajistěte, aby bylo na začátku jednání jasně vysvětleno, co se během něj bude dít.
- Často jasně vysvětlujte, co se děje.
- Pro mladší nezletilé může být užitečné mít k dispozici papír a tužky.
- Nečekejte, až nezletilý požádá o přestávku. Nabídněte ji. Dělejte pravidelné přestávky.
- Dejte dítěti představu o tom, kdy může rozhodnutí očekávat, a vysvětlete mu, že by si s tím nemělo dělat starosti.
- Je-li to vhodné a účelné, v jasném případě ústně naznačte, že nezletilému bude nárok přiznán, aby se předešlo dalším obavám.
- Soud by měl upozornit právní zástupce, pokud má v úmyslu odchýlit se od příznivého posouzení věrohodnosti nezletilé osoby ⁽⁷⁸⁰⁾.
- V případě nezletilých osob bez doprovodu, které se účastní ústního jednání, může být nutné přijmout zvláštní opatření.
- Soudy Spojeného království pořádají předběžná jednání pro všechny žadatele, kteří jsou ke dni podání žádosti o azyl mladší 18 let ⁽⁷⁸¹⁾.
- Pokyny v judikatuře Spojeného království ⁽⁷⁸²⁾ stanoví následující kontrolní seznam úvah pro projednávání opravného prostředku nezletilé osoby.
  - Jaký byl věk dítěte v době podání žádosti o azyl?
  - Mělo by se jednání konat jako neveřejné, nebo by mělo být přístupné veřejnosti? Požádal zástupce o vyloučení veřejnosti?
  - Mělo by být místo konání jednání změněno tak, aby vyhovovalo prostředí, které je vstřícnější k dětem?
  - Byly zohledněny platné vnitrostátní předpisy a pokyny UNHCR týkající se výpovědí dětí?
  - Může dítě vypovídat prostřednictvím videa?

⁽⁷⁸⁰⁾ UKUT, 2013, *ST (děti jako žadatelé o azyl) Šrí Lanka*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 778 výše).

⁽⁷⁸¹⁾ Azylový a imigrační soud (Asylum and Immigration Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 29. ledna 1998, *Orman v. Secretary of State for the Home Department*, IAT [1998] INLR 431.

⁽⁷⁸²⁾ Tamtéž.

Sexuální orientace a/nebo genderová identita

- Bude vhodné zvážit, jaká procesní opatření jsou nezbytná v souvislosti s nároky LGBTI osob, a to v každém jednotlivém případě. Může být vhodné vyslechnout je při neveřejném jednání.
- Podrobné dotazování na sexuální praktiky žadatele o mezinárodní ochranu je vyloučeno ⁽⁷⁸³⁾.
- Činitelé s rozhodovací pravomocí by měli zachovávat objektivní a nestranný přístup, aby nedospěli k závěrům založeným na stereotypním, povrchním, chybném nebo nevhodném vnímání pohlaví ⁽⁷⁸⁴⁾.
- Pomoci může model „odlišnost, stigma, hanba, újma“ ⁽⁷⁸⁵⁾. Poskytuje metodiku pro činitele s rozhodovací pravomocí, kteří se dotazují žadatele, aby získali účinné důkazy ohledně nároků založených na sexuální orientaci a genderové identitě.
- UNHCR doporučuje následující procesní opatření v případech souvisejících se sexuální orientací a/nebo genderovou identitou ⁽⁷⁸⁶⁾:

„i. Pro vybudování důvěry mezi osobou provádějící pohovor a žadatelem má zásadní význam otevřené a bezpečné prostředí, které žadateli usnadní sdělení osobních a citlivých informací. Na začátku pohovoru musí být žadatel ujištěn, že se na veškeré aspekty jeho žádosti vztahuje povinnost mlčenlivosti. Mlčenlivostí jsou vázáni i tlumočníci.

„ii. Osoby provádějící pohovor i rozhodci musejí zachovávat objektivní postoj a nesmějí se nechat ovlivnit stereotypními, nepřesnými nebo nevhodnými představami o osobách LGBTI. Závěr o tom, že žadatel má, nebo nemá určitou sexuální orientaci či genderovou identitu, se nesmí zakládat na přítomnosti, nebo absenci určitého stereotypizovaného chování nebo rysů. Neexistují žádné univerzální rysy nebo vlastnosti, kterými by se LGBTI osoby vyznačovaly ve větší míře než heterosexuálové. Jejich životní zkušenosti mohou být velmi odlišné, i když pocházejí ze stejné země.

„iii. Osoba provádějící pohovor i tlumočnick se musejí zdržet jakýchkoliv verbálních nebo neverbálních soudů ohledně sexuální orientace, genderové identity, sexuálního chování nebo vztahových vzorců žadatele. Má-li osoba provádějící pohovor nebo tlumočnick problém přijmout odlišnou sexuální orientaci nebo genderovou identitu, může řečí těla nebo jinak nechtěně projevit rezervovanost nebo pohrdání. Kritickými aspekty spravedlivého určení právního postavení uprchlíka jsou tedy sebeuvědomění a specializovaný výcvik (viz iv).

„iv. Specializovaný výcvik odpovědných osob, azylových pracovníků, tlumočnicků, advokátů a právních zástupců v konkrétních aspektech posuzování nároků žadatelů LGBTI má zcela zásadní význam.

„v. Velmi důležité je používat výrazy a termíny, které nejsou urážlivé a které naznačují kladný postoj k diverzitě sexuální orientace nebo genderové identity, především v jazyce žadatele. Používání nevhodné terminologie může žadateli zabránit, aby popsal skutečnou povahu své obavy. Urážlivé výrazy jsou obvykle spojeny s pronásledováním, například šikanou nebo obtěžováním. I zdánlivě neutrální nebo odborný termín může mít stejný účinek jako pejorativní výraz. Například výraz „homosexuál“, byť je široce používaný, se v některých zemích považuje za urážlivý.

„vi. Požadavku žadatele ohledně pohlaví azylového pracovníka nebo tlumočnicka by mělo být vyhověno. Žadateli to může pomoci k co nejotevřenější výpovědi o citlivých záležitostech. Pochází-li tlumočnick ze stejné země, je-li stejného náboženství nebo má-li stejné kulturní zázemí, může to u žadatele prohloubit pocit hanby a zabránit mu v tom, aby vypověděl vše o záležitostech, které jsou pro jeho žádost relevantní.

„vii. Při dotazování na případy sexuálního násilí je nutné postupovat stejně citlivě jako u obětí jiných sexuálního útoku, ať už je obětí muž nebo žena. Hlavní zásadou by mělo být vždy respektování lidské důstojnosti žadatele.

„viii. Další pokyny ohledně žádostí založených na sexuální orientaci nebo genderové identitě podaných ženami jsou obsaženy ve Směrnici UNHCR k pronásledování z důvodu genderové příslušnosti. Například pohovory by s žadatelkami o azyl měly být vedeny odděleně bez přítomnosti mužských rodinných příslušníků, aby mohly bez obav sdělit informace podstatné pro řízení.

„ix. V případě dětských žadatelů se uplatňují speciální procesní záruky včetně přednostního zpracování a jmenování kvalifikovaného opatrovníka a právního zástupce.“

⁽⁷⁸³⁾ SDEU (velký senát), 2014, *A, B a C*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 31 výše), bod 72; SDEU, 2018, *Fathi*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 357 výše), bod 89.

⁽⁷⁸⁴⁾ UNHCR, *Beyond Proof – Credibility assessment in EU asylum systems*, květen 2013, s. 28.

⁽⁷⁸⁵⁾ Model „odlišnost, stigma, hanba, újma“ vytvořil britský advokát S. Chelvan a odkazuje na něj dokument UNHCR, *Směrnice k mezinárodní ochraně č. 9*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 156 výše). Viz rovněž EASO, *Posuzování důkazů a věrohodnosti v rámci společného evropského azylového systému – Právní analýza*, 2018, s. 180.

⁽⁷⁸⁶⁾ UNHCR, *Směrnice k mezinárodní ochraně č. 9*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 156 výše), odst. 60.

Zdravotní postižení

- Zajistěte, aby byly známy přesné údaje o zdravotním postižení žadatele, aby bylo možné přijmout vhodná opatření v jednacím síni, například pokud jde o mobilitu nebo prostor pro pečovatele. Zajistěte, aby byla místnost připravena před jednáním ⁽⁷⁸⁷⁾.
- Zvažte, zda je ohledně zdravotního postižení zapotřebí odborné posouzení a zda je za tímto účelem nutné odročení ⁽⁷⁸⁸⁾.
- S ohledem na zásadu lidské důstojnosti zajistěte právní pomoc a ochranu osobám, které nejsou vzhledem ke svému zdravotnímu postižení schopny účinně hájit své zájmy ⁽⁷⁸⁹⁾.
- Soud by neměl požadovat písemné prohlášení od nevidomého žadatele ⁽⁷⁹⁰⁾.
- Při jednání s nevidomým stěžovatelem považoval irský soud za užitečné, aby se stěžovatel lépe orientoval a cítil se pohodlněji, podrobně mu popsat jednacím síň, např. tvar stolů a vzdálenost mezi ním a členem soudu a ostatními přítomnými. Člen soudu rovněž stručně představil přítomné.
- V souladu s požadavkem čl. 12 odst. 3 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, který stanoví, že státy „přijmou odpovídající opatření, aby umožnily osobám se zdravotním postižením přístup k asistenci, kterou mohou pro uplatnění této právní způsobilosti potřebovat“, může podpora „nabývat mnoha podob, včetně různých komunikačních metod umožňujících v určitých situacích výpověď prostřednictvím videozařízení, procesní úpravy, zajištění profesionálního tlumočení znakové řeči a jiné asistenční metody“ ⁽⁷⁹¹⁾.

Závažná choroba

- Zajistěte, aby byly známy přesné údaje o zdravotním stavu žadatele, aby bylo možné přijmout vhodná opatření v jednacím síni, např. pokud jde o mobilitu nebo prostor pro pečovatele. Zajistěte, aby byla místnost připravena před jednáním ⁽⁷⁹²⁾.
- Stěžovatelé mohou mít celou řadu onemocnění, o nichž se mohou domnívat, že se nezjistí, pokud na ně neupozorní, která však mohou být podstatná pro jejich zranitelnost v rámci řízení o opravném prostředku, např. diabetes 1. typu, posttraumatická stresová porucha, úzkost, příznaky deprese (které ještě neznamenají posttraumatickou stresovou poruchu), migrény, bolest hlavy nebo problémy s krevním tlakem. Na začátku se ujistěte, zda stěžovatel takovou nemocí netrpí.
- Pokud existuje zdravotní problém, o němž nejsou k dispozici žádné informace nebo jsou nedostatečné, soud by mohl zvážit vydání pokynu, kterým by poskytl čas na předložení lékařských informací nebo případně aktualizovaných lékařských informací, pokud má tento zdravotní problém konkrétní význam pro daný případ.
- Je-li ve spisu k dispozici lékařská zpráva, měl by soud uvést, že je mu známa, a zeptat se, zda by stěžovatel chtěl něco doplnit. V závislosti na odpovědi by se soud mohl ptát, zda se stěžovatel s tímto problémem léčí, a upozornit ho na to, že je kdykoli možné udělat přestávku. Vhodné mohou být krátké pravidelné přestávky.
- Klíčovým úkolem je vést jednání s přestávkami, dávat pozor na stav stěžovatele během jednání a sledovat, zda se například u obětí trpících posttraumatickou stresovou poruchou nespustí vzpomínky na události nebo zda se neprojevuje nepřiměřená míra úzkosti, která zhoršuje podávání výpovědi (tím, že se stěžovatel „uzavírá“ nebo je plačtivý), a spolupracovat s jeho právním zástupcem, pokud jde o jakékoli konkrétní požadavky.
- Uvědomte si vliv stigmatizace v souvislosti s nemocí v zemi původu dané osoby. V jednom případě v Belgii žadatel s HIV důrazně žádal o tlumočnicka do amharštiny z jiné země, než je země původu žadatele, tedy Etiopie, a to z důvodu diskriminace osob s HIV. Soud této žádosti nevyhověl a rozhodnutí bylo zrušeno ⁽⁷⁹³⁾.

⁽⁷⁸⁷⁾ Spojené království, Joint Presidential Guidance Note no 2, op. cit. (poznámka pod čarou č. 754 výše), bod 5.1 (ii).

⁽⁷⁸⁸⁾ Tamtéž, bod 5.1 (vii).

⁽⁷⁸⁹⁾ Obvodní soud v Tallinnu (Tallinn Circuit Court) (Estonsko), rozsudek ze dne 18. srpna 2017, věc č. 3-17-1361.

⁽⁷⁹⁰⁾ Tamtéž.

⁽⁷⁹¹⁾ Výbor pro práva osob se zdravotním postižením, General Comment no 1 (2014): Article 12 Equal Recognition before the Law, 19. května 2014, CRPD/C/GC/1, bod 39.

⁽⁷⁹²⁾ Spojené království, Joint Presidential Guidance Note no 2, op. cit. (poznámka pod čarou č. 754 výše), bod 5.1 (ii).

⁽⁷⁹³⁾ Rada pro řešení sporů ve věcech cizineckého práva (RVV/CCE, Belgie), rozsudek ze dne 15. května 2018, 203 815.

Duševní poruchy

- Pokud má stěžovatel v anamnéze duševní onemocnění, měla by být předložena lékařská zpráva, která se zabývá jeho duševní anamnézou a konkrétně jeho způsobilostí ústně vypovídat. Kromě toho, pokud to zpráva umožňuje, měla by vysvětlit, zda jeho výpověď bude tímto stavem pravděpodobně ovlivněna ⁽⁷⁹⁴⁾.
- Pokud není zpráva dostupná, zvažte, zda je zapotřebí odborné posouzení duševního zdraví žadatele a zda je za tímto účelem nezbytné odročení ⁽⁷⁹⁵⁾.
- Při posuzování ústní výpovědi věnujte pozornost nemoci/poruše, jejímu dopadu na vzpomínky stěžovatele a jejímu významu pro běžný stres při podávání výpovědi ⁽⁷⁹⁶⁾.
- Zvažte případ od případu, jaká procesní opatření jsou nutná v případě opravných prostředků podaných osobami s psychickými problémy v důsledku traumatu, duševní nemoci atd. Může být vhodné opravný prostředek projednávat neveřejně.
- V kontextu Spojeného království má být pravomoc rozhodovat o opravných prostředcích bez jednání vykonávána s mimořádnou opatrností. Tato pravomoc by měla být využita až po prošetření a zvážení všech vyjádření a na základě lékařské zprávy ⁽⁷⁹⁷⁾.
- Pokud má stěžovatel nějaké zdravotní potíže, které jsou patrné z dopisů lékařů nebo lékařsko-právních zpráv, zejména s ohledem na stavy, jako je posttraumatická stresová porucha nebo deprese/úzkost, měl by se soud zeptat a zjistit, zda je stěžovatel schopen pokračovat v řízení, což stěžovatele zároveň informuje, že soud si je vědom jeho zdravotního stavu. Soud by mohl rovněž považovat za vhodné položit otázku, zda výpověď, kterou se stěžovatel chystá poskytnout, obsahuje něco, co stěžovatele zvláště rozruší, tak aby soud mohl učinit veškeré nezbytné kroky, pokud jde o způsob, kterým bude výpověď podávána.
- Není-li osoba s duševní chorobou zastoupena, může soud považovat za vhodné poslat stěžovatele k orgánu členského státu, který poskytuje právní pomoc v případě opravných prostředků.
- I když může být nezbytné ověřit věrohodnost tvrzení stěžovatele, nemělo by se tak dít zesměšňujícím způsobem prostřednictvím výroků zpochybňujících jeho duševní zdraví ⁽⁷⁹⁸⁾.

Osoby, které trpí vážnými psychickými nebo fyzickými následky mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení

- Pokud jde o stěžovatele, kteří mají relevantní zdravotní potíže vyplývající z dokumentace ve spisu, například posttraumatickou stresovou poruchu nebo sociální stres, v důsledku mučení nebo jiného nelidského či ponižujícího zacházení, může soud považovat za vhodné udělat během jednání více přestávek.
- Osoby, které přežily mučení, mohou například při výpovědi pociťovat mdloby nebo nevolnost. Soud by se měl před pokračováním v jednání zeptat, zda si nepřejí přestávku, nechtějí se projít, napít se vody apod.

⁽⁷⁹⁴⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 10. března 1997, *Aga* (14632; 10. března 1997).

⁽⁷⁹⁵⁾ Spojené království, *Joint Presidential Guidance Note no 2*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 754 výše), bod 5.1 (vii).

⁽⁷⁹⁶⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (Spojené království), 1997, *Aga*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 794 výše).

⁽⁷⁹⁷⁾ Tamtéž.

⁽⁷⁹⁸⁾ Obvodní soud v Tallinnu (Tallinn Circuit Court) (Odvolační soud, Estonsko), rozsudek ze dne 8. listopadu 2018, věc č. 3-18-808.

Osoby, které trpí následky znásilnění nebo sexuálního násilí

- V případě potřeby může být nezbytné z moci úřední zvážit zvláštní opatření k zajištění skutečného přístupu ke spravedlnosti pro stěžovatele, u něhož existují důkazy o traumatu. Tato opatření mohou zahrnovat přijetí méně formálního postupu, podávání citlivých výpovědí prostřednictvím videokonference nebo písemně a neveřejné projednávání opravného prostředku ⁽⁷⁹⁹⁾.
- Stěžovatel může být traumatizován vyprávěním o svých zkušenostech se sexuálním násilím. Zvažte, zda je ústní jednání nezbytné, nebo zda je nutné ústní jednání svolat pouze kvůli právním podáním ⁽⁸⁰⁰⁾. Domluvte se v této věci s právními zástupci a nechte si od nich objasnit případné pokyny stěžovatele.
- Citlivost vůči těm, kteří vypovídají o konkrétních formách násilí v minulosti, může vyžadovat, aby se soud skládal z osob, jejichž pohlaví může nejpravděpodobněji usnadnit situaci svědka, a podpořit tak zájmy spravedlnosti. Vrchní soud ve Spojeném království uznal, že žena, která se stala obětí sexuálního zneužívání, má právo na jednání vedené výhradně ženami ⁽⁸⁰¹⁾.
- Může být rozumné zajistit, aby tlumočnický tým byl stejného pohlaví.
- Standardní opravný prostředek se nesmí zabývat tím, zda stěžovatel upřednostňuje tlumočnický tým určitého pohlaví. Může být rozumné zjistit, zda existuje nějaká preference. V případě potřeby může být jednání odročeno, aby se mohl zúčastnit tlumočnický tým preferovaného pohlaví.
- Ne každá žena, která se stala obětí znásilnění nebo sexuálního násilí, si však bude přát právní zástupkyni, tlumočnický tým nebo rozhodujícího činitele ženského pohlaví; rozhodující činitel by měl v tomto ohledu respektovat přání stěžovatelky.
- Je-li to slučitelné s vnitrostátními procesními pravidly, může být rozumné předat opravný prostředek členovi soudu jiného pohlaví, pokud stěžovatel vyjádří přání, aby rozhodovala osoba jiného pohlaví. Pokud z informací obsažených ve spisu (např. z lékařsko-právní zprávy) vyplývá, že pohlaví osoby s rozhodovací pravomocí bude představovat skutečné riziko, že nebudou získány nejlepší důkazy, může být rozumné napsat právnímu zástupci stěžovatele, upozornit na tento dokument a požádat jej, aby potvrdil pokyny týkající se jakékoli preference, pokud jde o pohlaví členů soudu.
- Pokud jsou jednání normálně otevřená veřejnosti, může být rozumné přijmout alternativní opatření, pokud je stěžovatel obětí znásilnění nebo sexuálního násilí. V některých členských státech, např. v Irsku, jsou jednání standardně neveřejná, takže tento problém v těchto členských státech nevznikne.
- Pokud se tak již nestalo, poskytněte stěžovatelům čas na to, aby si zajistili podpůrné a poradenské služby. Tato podpora jim může mimo jiné pomoci vytvořit bezpečné prostředí a vyprávět jejich příběhy, mimo jiné tím, že budou lépe schopni předložit písemnou zprávu a ústní výpověď bude kratší.
- Zvažte, zda je třeba vyžádat si zprávu od odborného orgánu, který by pomohl posoudit, do jaké míry je stěžovatel schopen poskytnout účinnou výpověď.
- Na začátku jednání může být vhodné obrátit se na právního zástupce stěžovatele, aby požádal každého přítomného advokátního koncipienta nebo pozorovatele mužského pohlaví o opuštění jednací síně.
- Bude vhodné vysvětlit, jaké záruky důvěrnosti u soudu platí.
- Bude vhodné stěžovatelům sdělit, že mohou kdykoli požádat o přestávku a nemusí pro to uvádět žádný důvod.
- Pokud stěžovatel vypovídá v souvislosti se sexuálním násilím a vypadá rozrušeně, může být rozumné udělat krátkou přestávku.
- Ujistěte stěžovatele, že jednání je důvěrné (pokud je to relevantní).
- Je možné, že stěžovatel sdělí, že byl znásilněn, pouze pokud má pocit, že může dostatečně důvěřovat soudu, aby tuto skutečnost odhalil. Pokud k tomu dojde, může být vhodné odročit jednání, aby mohl být stěžovatel odkázán na vhodnou podpůrnou a poradenskou službu. Soud by se měl vyhnout tomu, aby osoba utrpěla další újmu tím, že ji bude nutit vypovídat a znovu prožívat traumatickou zkušenost, pokud na to není připravena.

⁽⁷⁹⁹⁾ Azylový a imigrační soud / Imigrační odvolací orgán (Asylum and Immigration Tribunal / Immigration Appellate Authority) (Spojené království), „Immigration Appellate Authority – Asylum gender guidelines“ (Imigrační odvolací orgán – azylové pokyny týkající se pohlaví), 1. listopadu 2000, bod 5.6, jako dokument uznávaný a uplatňovaný Vrchním soudem (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 29. července 1994 ve věci *Tiganov* (11193), a Vrchním soudem (Upper Tribunal) (Spojené království), rozsudek ze dne 25. března 1997 ve věci *Akyol* (14745).

⁽⁸⁰⁰⁾ Odvolací soud pro otázky mezinárodní ochrany (International Protection Appeals Tribunal) (Irsko), Chairperson's guidelines 2019/1 on taking evidence from appellants and other witnesses (Pokyny předsedy 2019/1 k provádění důkazů stěžovatelů a dalších svědků), bod 4.2.

⁽⁸⁰¹⁾ UKUT, 1994, *Tiganov*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 799); UKUT, 1997, *Akyol*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 799).

Osoby, které trpí následky znásilnění nebo sexuálního násilí

- Pokud se jedná o související případy, např. manželský pár, a z výpovědi vyplývají skutečnosti, které jsou citlivé a o kterých druhý stěžovatel neví (například znásilnění), mohou být zapotřebí praktická opatření k řešení tohoto problému jak při jednání, tak při rozhodování.
- V rámci jednání o opravném prostředku manžela a manželky se může manželka zdráhat vypovídat o znásilnění nebo sexuálním násilí, neboť to může být pro manžela tabu a/nebo o tom nemusí vědět. Zajistěte, aby taková stěžovatelka mohla vypovídat v nepřítomnosti svého manžela/partnera.
- Dbejte na to, aby otázky osobní povahy byly pokládány citlivě. Pokud se vyskytnou obavy, soud může považovat za vhodné zasáhnout a ve věci pokročit nebo zdůraznit, že téma je velmi závažné/citlivé a že způsob výslechu je nevhodný.

Oběti obchodování s lidmi

- Na začátku si případně vyžádejte od stran vysvětlení, zda není sporná některá citlivá otázka, a pokud je, objasněte, že v takovém případě nebudou kladeny otázky na toto téma, aby stěžovatel věděl, že se o tomto tématu nebude jednat.
- Oběti obchodování s lidmi mohou být schopny odhalit svou osobní minulost až po nějaké době po svém příchodu do členského státu ⁽⁸⁰²⁾.
- Kanadská judikatura naznačuje, že podání výpovědi při veřejném soudním jednání proti obchodníkům s lidmi musí vytvářet skutečné riziko, že zjistí totožnost svědka. Dosah obchodníků s lidmi může být značný a mohou být motivováni k pomstě ⁽⁸⁰³⁾.
- Soud může považovat za vhodné povolit oběti obchodování s lidmi, aby nevypovídala ústně, a zároveň zajistit, aby mohla být ústně vyslechnuta, pokud si to přeje, včetně případných důvěrných otázek.
- Čl. 12 odst. 4 směrnice 2011/36/EU o boji proti obchodování s lidmi (obsahující rovněž ustanovení o právním poradenství a právním zastoupení, zaručení důvěrnosti oběti a upřednostňovaném pohlaví osoby provádějící výslech a tlumočnicka) chrání oběti obchodování s lidmi před jejich druhotnou viktimizací tak, že od členských států vyžaduje, aby zamezily:
  - a) zbytečně opakovaným výslechům během vyšetřování, trestního stíhání či soudního řízení;
  - b) vizuálnímu kontaktu mezi oběťmi a obžalovanými mimo jiné během podávání výpovědi, například výslechů a křížových výslechů, a to pomocí odpovídajících prostředků, včetně použití vhodných komunikačních technologií;
  - c) tomu, aby oběť vypovídala při veřejném soudním jednání, a
  - d) zbytečným dotazům na soukromý život.“

⁽⁸⁰²⁾ Vrchní soud (Upper Tribunal) (senát pro imigrační a azylové otázky, Spojené království), 2010, *AZ (ženy, které se staly oběťmi obchodování) Thajsko v. SSHD*, op. cit. (poznámka pod čarou č. 487 výše), bod 116, který poukazuje zejména na UNHCR, Směrnice k mezinárodní ochraně: Aplikace článku 1A odst. 2 Úmluvy o právním postavení uprchlíků z roku 1951 a/nebo Protokolu z roku 1967 na oběti obchodování s lidmi a osoby takto ohrožené, 7. duben 2006, HCR/GIP/06/07, odst. 48. Viz také Světová zdravotnická organizace, London School of Hygiene and Tropical Medicine a program Daphne Evropské komise, *WHO Ethical and Safety Recommendations for Interviewing Trafficked Women* (Etická a bezpečnostní doporučení WHO pro pohovory s ženami, které se staly oběťmi obchodování s lidmi), 2003.

⁽⁸⁰³⁾ Viz například Federální soud (Cour fédérale, Kanada), rozsudek ze dne 29. července 2007, *Streanga v. Kanada (Občanství a imigrace)*, 2007 FC 792; Federální soud (Cour fédérale, Kanada), rozsudek ze dne 20. února 2008, *Streanga v. Kanada (Občanství a imigrace)*, 2008 FC 231.

OBRAŤTE SE NA EU

Osobně

Po celé Evropské unii se nachází stovky středisek Europe Direct. Adresu nejbližšího střediska naleznete online (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_cs).

Telefonicky nebo písemně

Europe Direct je služba, která odpoví na vaše dotazy o Evropské unii. Můžete se na ni obrátit:

- prostřednictvím bezplatné telefonní linky: 00 800 6 7 8 9 10 11 (někteří operátoři mohou tento hovor účtovat),
- na standardním telefonním čísle: +32 22999696,
- prostřednictvím tohoto formuláře: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_cs.

VYHLEDÁVÁNÍ INFORMACÍ O EU

Online

Informace o Evropské unii ve všech úředních jazycích EU jsou dostupné na internetových stránkách Europa (european-union.europa.eu).

Publikace EU

Publikace EU si můžete prohlédnout nebo objednat na adrese op.europa.eu/cs/publications. Chcete-li obdržet více než jeden výtisk bezplatných publikací, obraťte se na službu Europe Direct nebo na místní dokumentační střediska (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_cs).

Právo EU a související dokumenty

Právní informace EU včetně všech právních předpisů EU od roku 1951 ve všech úředních jazykových verzích jsou dostupné na stránkách EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Veřejně přístupná data EU

Portál data.europa.eu poskytuje volný přístup k datovým souborům orgánů, institucí a jiných subjektů EU. Data lze zdarma stáhnout a opakovaně použít pro komerční i nekomerční účely. Portál rovněž poskytuje přístup k velkému množství datových souborů z evropských zemí.

Úřad pro publikace
Evropské unie